

גיליון 27
מנועם

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבן קשדה

בס"ד | גיליון 27 | פסח תשע"ט

ירחון חסידי ברסלב

אביק באור הצדיק

שיחות מיוחדות ונדירות מרטיטי לב, גדושות בסיפורי מופת הנחשפים לראשונה, עם צאצאיו ומקורביו של החסיד המופלא **רבי שמואל שפירא זצ"ל** הפותחים צוהר חדש ומאיר לסיפור חייו הפשוט בתכלית והנשגב המעלה מנפלאות עבודתו יתברך מאצילות מידותיו מנראות קדושתו ומרוסמות דבקותו באור האורות עד כלות הנפש • **ירישה נרחבת** עם מלאות שלזשים שנה להסתלקותו - שביעי של פסח יסוד שבחסד

ביד חזקה ובזרוע נטויה

פעמים מיוחדות ניצל החסיד הנלבב ר' דוד נובומינסקי זצ"ל מחרבו של סלאך המות בייכרות מפעמיים הנחשפים לראשונה מגולל בנו ר' צבי גרעט את השתלשלות הצלתו מפולין הבוררת, ערבות סיביר והשבי בירדן אספת עובדות מפעמיים מפי בני המשפחה ואישו שהכירזו

לצאת ולהוציא אחרים ממצרים

ממקנס שבמרוקו ועד להיכלו של הנחל נובע סיפור התקרבותו המרתק של הרה"ח ר' עמרם חיון הרצוף בסיפורי נסים והשגחה פרטית

ליל סדר יוקד במערת רשביי

בעיתה נדירה פותח לראשונה הרה"ח ר' שמואל פרזע מיקירי קרמא ירושלים את אוצר זכרונותיו וחוזר אל הימים הנפלאים במחיצת גדולי חסידי ברסלב שבהליכותיהם ואור פניהם קידשו שמו יתברך ושם רבינו הק

האדמו"ר שהפך לאומאנער חסיד - כך השליך מעליו בנו של האדמו"ר מוישקוב ר' משה יוסף געלבארד מפולטוסק הו"ד את נזר האדמו"רות ודבק בחסידות ברסלב

אביק באור הצדיק

בצל כיסופי הטהרה, הנקיית, ההתחדשות, הפשטות והרוממות של חג הפסח הקדוש והנורא, אנו זוכים לציין ולהעלות על נס בגליון הנוכחי של 'אבקשה' את זכרו הטהור והיוקר של החסיד הגדול רבי שמואל שפירא זצ"ל, גוש הרפש והטיט המהלך תמיד בדומיה בצידי דרכים - באתגליא ועמוד האש שהלך לפני המחנה - באתכסיא, עם מלאות שלושים שנה מיזם עלותו בסערה השמימה בעיצומו של חג שביעי של פסח תשמ"ט.

רושם עז כל יימחה הותיר אחריו רבי שמואל, תבערת עבודתו את בוראו יתברך במסירות נפש ובמיצוי כל הכוחות, קדושתו העליינה ודבקותו הלוהטת באורו של אור האורות - חקיקים ומתנוצצים אש תמיד יומם ולילה בלבבות כלל מבקשי ה' ודורשי עזו.

זכה רבי שמואל להזדכך ולהיות אביק באור הצדיק בלי שיו, להיכלל בו וכביכול להיאלל למהותו נמש, וכך - ככל שגברה ושגבה קומתו התמירה גבוה מעל גבוה לעילא ולעילא, כן התעצמה ביתר שאת כפלי כפליים שפלותו וענותו רחוק יותר ויותר בתכלית הביטול והאפסיות, ולא רק שלא האפילה והסתירה כהוא-זה את תפארת גדולת אור צח הצחצחות אשר חסה בצילו, אלא שאדרבה ואדרבה: כל רואיו יודעו ומכריזו סרו אחריו ללא הרף פה אחד שאין זה כי אם גץ ושביב ולשון אש בוערת משלהבת הדרת קדושת רבו המושפעת עליו תדיר ו"מגדולת העבר - גדולת האדון נודעת".

שלושת העשורים שחלפו מאז נסתלק לגנוי מרומים לא עמעמו את יפעת זוהר אורו המופלא שהאיר פני תבל והרעיש עולם ומלואו, למזות, ואולי בגלל, שברח כל ימיו מכל נדנדו של שמץ כבוד ופרסום יותר מבורח מפני האש. דמותו ניצבת כמו חיה ומחיה, וכל מי שמתנדדע אליו ואל נועם שירו ותפלאות עבודתו לא נכוה מחופתו בצרות עין וחלישות הדעת, אלא נדלק וניצת בו אש קודש מחממת ומקורבת מנחמת ומחזקת ומרפא בכנפיה.

זהו ללא ספק אחד מנפלאות חסדיו יתברך שבעין השגחתו הוריד לנו בדרא בתראה הרין את נשמתו עז, להראות ולהציב לכל באי היכל חדר בחדר המבקשים להיכנס ולעמוד לפני ולפנים בבית צדיקו של עולם - סמל ודוגמה, אות ומופת: כזה ראה וקדש!

תכתב זאת לזכרון וייחקק עלי גליון ועוד רבות יסופר לדור אחרון בנים יולדו, מתפארת עיוה גבורת איש החיל שסתם ועצם עיניו ולבו לגמרי לגמרי מחיזו זהאי עלמא, ודבק כל ימיו כתלמיד נאמן עד כלות הנפש בלב שורש כל הנשמות ותיקון ותקוות כל העולמות והזרות מותר תמימות אמתית והתבטלות מוחלטת.

בגליון זה של 'אבקשה' נעשה מאמץ רב ועילאי לשרטט קווים מאירים מתהלכות חייו הפשוטים והנשגבים גם יחד, כפי שנשמעו מפי באי ביתו ומקורביו, חפים וזכים מכל רבב של גדלות והתנשאות, מרוממים בתכלית המעלה, בכוננה אחת ויחידה להאיר ולהזריח על ידם את נצחיות אורו של הנחל נובע מקור חכמה לעד ולעולמי עולמים עדי תימלא כל הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים והיתה לה המלוכה - "בניסן נגאלו ובניסן עתידך להיגאל" וכן תהיה לנו במהרה בימינו.

4 דבר בעתו

חג הפסח המקור והשורש למעיין הרצון והכיסופים שלמות כל העבודות והמעשים

6 לעובדא ולמעשה

יסוד גדול בקדושת האבילה לאכול במידה ובמשורה

8 בעקבי הצאן

"כאשר ישא האומן את היונק" זה הרגשתם המוחשית של הדברים בקדושתו של יחיד הדרות

16 אלקי אבי וארוממהו

הרה"ח ר' שמעון ישראל שפירא בנועם שיה מיוחד לאבקשה מדרכיו והנהגותיו המופלאות של אביו החסיד המופלא רבי שמואל שפירא זצ"ל עם מלאות שלושים שנה להסתלקותו

24 להושיבי עם נדיבים

חתנו כבנו של החסיד רבי שמואל שפירא זצ"ל הרה"ח ר' משה לפקביץ בשיחה נדירה יחודית ונרגשת חושף לראשונה עובדות עלומות משובבי לב מחיי חותנו הגדול ומהנהגתו הנשגבת בבית פנימה

34 גאל אתנו ואת אבותינו

שלושה מצדיו הגדולים של החסיד רבי שמואל שפירא מתועדים ומשוחחים יחד לקראת יום השנה השלושים להסתלקות וקנם הגדול, ומעלים צדוד זכרונות מהליכותיו בקודש וטוהר מידותיו שזכו לחוות בהילו נרו עלי ראשם

44 הברסלבר משדה-יעקב

בני משפחתו ומכריו של החסיד ר' דוד נובמינסקי משדעטים את יריעת חייו

62 הללו עבדי ה'

סיפורים נפלאים עובדות מהימנות מחסידי קמאי שלהבות של אש שהתלהבו עלי אדמות בפשטות דומיה והקיעו שחקים בדבקותם בצדיק הדרות מסופרים בלהט חסידי מפי הרה"ח ר' שמואל פוש מיקירי ירושלים של מעלה ממעתיקי השמועה שבה שזכה להסתופף בצילם ולשאוב מרוחם

72 ממצרים גאלתנו

הרפתקאות רבות גלים ומשבדי ים חלפו על ראשו של הרה"ח ר' עמרם חיון עד שמצא מקום מנוחיים וחרות נפש אצל האילן הגדול שבצילו יחסיון כל בדואי עלמא

82 ואמונה כל זאת

הרה"ח ר' שמעון אליהו בחין בשיחה מקיפה מעמיקת לב ומאירת עינים, מגולל שלב אחד שלב סיפור והתקורות מפעים לאור האמת והאמונה גדוש בתבונות של התקשרות פנימית

92 את פתח לו

פרויקט פריסת השיעורים בספרי רבינו הקדוש ברחבי הארץ הולטת ונפרסת

יחל עיני
מערכת אבקשה
טל: 02-539-63-63
פקס: 077-318-0237

כל האכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

עיצוב גרפי: 88LUM

זהו סוד הגלות במצרים שקדם להתהוות האומה הישראלית, האנחות הללו והכיסופים לגאולה בעמקי השאול הם שישודו והיוו את שורש הקשר הנצחי בינינו לבין בוראנו, יהדות לא נבנית רק מהצלחות בעשיה אלא בעיקר מרצונות מעמקי עמקים. ומפני כך גם הוכרחנו להמתין חמישים יום אחר גאולה זו כדי לקבל את התורה, כיון שאין אפשרות לקבל את התורה ולהתקשר אליה באופן אמיתי ונכון כי אם על ידי רצונות וכיסופים שבאים דוקא מריחוק זה.

זהו שורש חג הפסח - ראש לכל המועדים, כיון שהעיקר והראש הוא לכסוף ולרצות, בפסח מתעורר שורש האהבה והחסד, מדת אברהם אבינו, שמשם מקור הרצונות והכיסופין (לקוטי הלכות דם א-א'), ובימי הפסח מתחילים ימי ספירת העומר שכל מהותם צפייה ייחול והשתוקקות לקבלת התורה כיון שזה התנאי היסודי והעיקר בקבלת התורה "ועל כן בשעת ספירה הוא התעוררות גדול והשתוקקות נמרץ מאד לה' יתברך" (שם אות ר'). כיסופים אלו הם עיקר התכלית, ומי שחסר לו יסוד זה חסר לו העיקר, תפקידו אם כן בהכנות לחג קדוש זה ובעיצומו של י"ט ובמצוות התלויות בו, לפתוח את הלב ולייחל ולבקש מהש"ת שיחון אותנו במדת ההשתוקקות והרצונות דקדושה בכל השנה כולה.

ועלינו לזכור זאת גם בעת ירידותנו וגלויותנו כיום, הגלות והגפילות נועדו להתעלות על ידי הרצונות והכיסופים, העיקר בידינו, וכך זוכים לקבלת התורה מחדש, וכפי שרבי נתן מוסיף שם: "וכן בכל אדם ובכל זמן, שמקבל על עצמו מעתה לחדש כנשר ימי שעברו בחושך ורוצה מעתה ליכנס בתורה ועבודה באמת אי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי בחינת פסח, דהיינו על ידי ההשתוקקות והכסופין דקדושה שצריך להרגיל עצמו מאד שיכסוף וישתוקק ויתגעגע מאד תמיד מתי יזכה להתקרב לה' יתברך באמת, לצאת ממדרגתו הפחותה והשפלה וליכנס אל הקדושה באמת לשוב אליו יתברך" (שם אות א'). (לקוטי הלכות ברכת השחר ה').

זה יהיה גם התכלית לעולם הבא וכפי שמבאר במקום אחר (ע"ב ה"ג) בדברים בהירים: "באמת עיקר התכלית הטוב של הנשמה הקדושה הוא שתזכה לתכלית שלמות הרצון, שזהו השלמות והמעלה העליונה מכל המעלות, נמצא, ששלמות הרצון הוא גבוה מן הכל וכל עיקר התכלית של כל התורה והמצוות הוא לזכות לרצון".

כך שהרצון אינו רק אמצעי אלא תכלית בפני עצמו, כמובן שאין בזה להפחית מחובת ההתאמצות בכל הכוחות לקיום כל פרטי המצוות בעולם העשיה וכל הפוגם בזה רע ומר לו אם לא עשה תשובה, אבל העיקר בעשיה זו, וזה גם עיקר היהדות, הוא נקודת ההשתוקקות והרצון לעשות רצונו ית', ועל כן גם מי שהתאמץ ולבסוף לא זכה לקיים הרי עצם הרצון בעצמו יקר מהכל וכלשונו של מוהר"ג: "באמת אין שום טוב בעולם כי אם כשיזכה שיהיה כל נגמטו וכל חפצו ורצונו ותשוקתו וכסופיו רק לה' יתברך שזה הרצון נשאר קיים לעולם ועד, ואפילו אם לא יזכה כלום ח"ו רק זה הרצון בעצמו הוא יקר ועולה על כל מחמדי תבל, והכל אין ואפס גמור נגד נקודה אחת מרצון הטוב הזה" (שם ע"ב ט"ו לסעודה ו-ט).

מרום הרגל בעשיה, משכיח מאתנו היצר את שורש נקודת היהדות, הקב"ה רוצה שנעורר בקרבנו רצונות לקיום המצוות, שנחכה לפסח, שנמתין ונייחל לאכול מצה בקדושה והטהרה בשמחה וביראה, שנחפץ כלב שלם ושנניח תפילין בדבקות, שלא נעשה מצוות כמצוות אנשים מלומדה, אלא נעורר בקרבנו ייחול צפיה והמתנה וכיסופים לקיומם, זוהי נקודת היהדות, זוהי נקודת ההתקשרות והצוותא שמאחדת אותנו לעד עם הבורא ברוך הוא.

בכך מלמדנו רבי נתן את סוד ירידת האדם לעולם עכור שכוה ואת התכלית שבהתלבשות הנשמה בנוף מגושם ומלא מניעות לעבודת ה', כיון שרק כך נזכה לרצון, מי שמקבל את הכל בלי שום מונע אינו משתוקק לקבל זאת, וכיון שכן יחסר העיקר, שהם הגעגועים והכיסופים להתקרב לה'! פלא והפלא, ההתרחקות והגלות מהווים סיבה להתעלות מופלאה פי כמה מאשר הגילוי כיון שרק כך ניתן לכסוף ולרצות ולהתגעגע, דוקא כאן בעולם כל כך רחוק ניתן לרצות ולכסוף ולהתגעגע (ראה בהרחבה שם ה' ע"ב ג-ד).

שערי הרצון וההשתוקקות הנשפעים מחג הפסח

בימי הפסח מתחילים ימי ספירת העומר שכל מהותם צפייה ייחול והשתוקקות לקבלת התורה, כיסופים אלו הם עיקר נקודת היהדות ותכלית שלימות הבריאה

הבה נשאל

את עצמנו ארבע קושיות:

- א. אם היתה ניתנת בידינו הבחירה בין שני אפשרויות: האחת, לחיות בעולם הבא בצילם של שרפי מעלה, חיים טהורים וזכים שאין בהם שום נסיון או רצון אחר מלבד רצונו יתברך, והשניה, לרדת לעולם שפל ולחיות חיים גשמיים רצופי נסיונות ירידות ונפילות במחיצתם של אנשים גסים וחומריים, בעולם של הסתרה מלא תאוות ומדות רעות, באיזו מהדרכים נבחר?!
- ב. אם היו מבקשים מאתנו לשרטט תכנית לבנין וכינון העם הנבחר המאוחד כביכול עם הבורא ותורתו, עם סגולה שצריך לגלות מלכותו ורחמנותו יתברך, והיו נותנים לנו שתי הצעות: האחת, להביאם בתחילת התהוותם למקום קדוש וטהור זך ומרומם, ולתת להם את התורה הקדושה במלוא גילוייה ותפארתה, להסיר ולהרחיק מהם כל קושי רוחני, והשניה, להוריים לערוות הארץ במ"ט שערי טומאה למשך מאות שנים, לענותם ולהשפילם בכל מיני השפלה וביזוי כנוריעים שבעבדים, לערבבם בין עובדי עבודה זרה באופן שיוכלו ללמוד ממעשיהם המתועבים. איזו משתי הדרכים נראית לנו האמיתית והראויה לייסוד האומה הישראלית?!
- ג. מה לדעתנו היה ראוי להיות ה'ראש לרגלים' בבואנו לחנוך ולשמוח בשמחת היותנו עם ה': 'חג השבועות' בו כבר פסקה הזוהמה והינו טהורים וזכים כמלאכי מרום, פנים בפנים דיבר ה' עמנו והודיענו חוקיו ותורותיו, או 'חג הפסח', חג שמציין את יציאתנו משעבוד מר בחפזו רגע לפני שהינו נשקעים שם לנצח ח"ו לאחר שהסתאבנו שם בגרוע שבגרועים, נכון, צריך להודות על כך, אבל מה לדעתנו צריך להיות הראש והיסוד והעיקר שבמועדים, חג הפסח או חג השבועות?!
- ד. אחר שכבר נתגלה לנו ה' במצרים והוציאנו מגלות קשה זו, איך לדעתנו היתה ראויה להיות המשך הנהגה עמנו: להאיר לנו

פנים תיכף ומיד במתן תורה וגילוי שכניה, או שמיד לאחר ההארה הראשונה תשוב ההעלמה כמו שהיתה ונשאר בחוץ להמתין משך שבעה שבועות?!

אין ספק כולנו היינו בוחרים בין בחיים הפרטיים ובין בהעמדת בנין הכלל בדרך הראשונה, לא צריך להיות חכם גדול כדי להבין שהתוצאה בדרך זו אמורה להניב פרי קודש לעומת הדרך השניה שנחשבת לחורבן ואבדון וודאי. כולנו גם הינו מעדיפים את חג השבועות לראש המועדים, בו כבר הננו מרוממים שהגיעו לעיקר הנכסף של קיום התורה ולעיקר המכוון בעם היהודי, כולנו גם הינו מציעים פה אחד, שכאשר א' כבר התעורר לשוב מן הראוי לסייע בעדו בהארת פנים נפלאה ולא לדחותו ח"ו בהמתנה ארוכה כל כך.

ואף על פי כן, אבינו האוהבנו בתכלית האהבה, אשר כל רצונו ומחשבתו להיטיב לנו, בחר עבורנו את הדרך השניה. זה יותר מתמורה, זוהי תעלומה נשגבה למעלה מהשנתנו.

רבינו הקדוש מנלה לנו את הסוד, לא כפי שנדמה לנו שעיקר היהדות היא העשיה בפועל והרצון אינו אלא 'הכשר מצוה' הגורם לבוא לקיום התורה, אלא להיפך, 'כי עיקר היהדות הוא הרצון כמו שהאר"ק אדמו"ר ז"ל בכמה שיחות בלי שעור" (ליקוטי הלכות, ברכת השחר ה-ל), נכון שזה גם הגורם והמביא העיקרי לקיום התורה, אבל זהו גם התכלית בפני עצמו, וכמו שרבי נתן כותב: "עיקר קדושת איש הישראלי ועיקר עבודתו הוא רק הרצון והכסופין דקדושה, וכמו שאמר הוא ז"ל שלעבוד את ה' אין מי שיתפאר בזה שיוכל לעבדו יתברך, רק העיקר הוא הרצון והכסופין, ויותר מזה שמענו מפיו ז"ל בעצמו מגודל מעלת הרצון דקדושה שהוא עיקר עבודת ה', וכל העבודות תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים כולם כלולים בזה" (שם בהמ"ד ד-ו).

לעובדה ולמעשה

עצות צדיק הדורות הלכה למעשה

אכילה (ו)

לאכול עוד כף סלק או לא?

האכילה לא נועדה לענג את האדם אלא לזון ולהחיות אותו, ולכן כמות האכילה חייבת להיות מדויקת. בעת האכילה עלינו לחשב מהי הכמות המוכרחת לנו, ולא לחרוג ממנה

במשך חודשי החורף האחרון התמקדנו במדור זה בענין

ה"אכילה", תחילה (מאמר א) ביארנו את חשיבות ונחיצות העבודה על תאוה זו. לאחר מכן עברנו לבאר בעיקר את 'צורת' האכילה הנכונה; לא בהלעטה (מאמר ב) אלא במתינות, ביישוב הדעת, ובדרך ארץ (מאמר ג). כשבהמשך ביארנו גם את ה'כוונה' הרצויה בשעת האכילה; לאכול מתוך כוונה שיהיה לו כח לעבודת ה' (מאמר ד) ולהמשיך על עצמו את ה'יראה' הניגשת בעת האכילה, ובכך לזכות להארת הרצון (מאמר ה). (כשכמאמר האחרון (מאמר ו) ביארנו את סוד 'סעודת פורים').

בענין 'כוונת' האדם בעת האכילה עדיין לא נגענו אלא על קצה המזלג, ועוד חוזן למועד להרחיב בביאורו. ועתה נעבור בס' לדון בנושא 'כמות האכילה'.

כמות האכילה ע"פ ההלכה

האכילה יש לה מטרה ברורה: לזון ולהחיות את הגוף. ולכן גם כמות האכילה אמורה להיות בהתאם.

אצל בעלי 'תאוות אכילה', האכילה היא אמצעי לענג את הגוף ולמלאות תאוותו, ולכן אינם מקפידים כלל על כמות אכילתם, אלא 'ממלאים כרסם מְעֻצְנִי'. אך אנו, בני ישראל, הוזהרנו שלא למלאות כרסנו באכילה, אלא אדרבא, להשאיר שליש ריקם.

וכדאיטא בגמרא: "אמר ליה אליהו לר' נתן: אכול שליש, ושנתה שליש, והנח שליש" (גיטין ע"א). ופירש רש"י: "אכול שליש - מלא מעיק שליש, ושנתה שליש, והנח שליש בטנן ריקם". (וכתבו החוסי שבאמת צדיק: האכילה להיות מרובה מהשתיה, וזה שאמרו שאכל שליש ושנתה שליש לאו דוקא, אלא שבין אכילה ושנתה היו שני שלשים" (מהו כר ע"ב, תורה אכילה)).

וכן פסק הרמב"ם: "לא יאכל אדם עד שתמלא כריסו, אלא יפחות כמו רביע משבעתו" (רמב"ם, דעות ד, ב. ובכר דני המפרשים מדוע כתב רביע ולא שליש ואכיל). "שאם יאכל לשובע לְפֹת בֶּטֶן יִזִיק לְכֶרֶסוֹ וְגוֹרֵם לוֹ

חלאים קשים, כי המותר מכבה חום הטבעי כמו רוב השמן מכבה הנר, וכן כתבו חכמי הרופאים זה לשונם: עיון הבריאות שלא לשבוע ממאכלים, ולהישאר במעט רעב בקומו מעל השולחן" (ביאור חוש מטפיק, טו).
"שאם אכל האדם הרבה והאיצטומכא מלא, אז קשה העיכול, כי האיצטומכא אינו יכול אז להתפשט ולהתכווץ כראוי בטבעו, ולטחון את המאכל כראוי. וכמו האש שאם ירבו עליו עצים יותר מדאי, אינו בווער יפה, כמו כן המאכל באיצטומכא. ולכן האדם אשר רוצה לשמור בריאות גופו, צריך לזוהר שלא לאכול רק בשיעור בינוני לפי מזג גופו, לא מעט ולא כל שבעו. ורוב החולאים הבאים על האדם, אינם אלא או מפני מאכלים רעים, או מפני, שהוא ממלא בטנו ואוכל אכילה גסה, אפילו ממאכלים טובים ... ואמר החכם: האוכל דבר מועט מדברים המזיקים, אינו מזיק לו כמו האוכל הרבה מדברים הטובים" (קיצור שולחן ערוך, סימן לב סעיף ג).

אוהרת רבינו לדקדק בכמות האכילה

הנה, מרוב אשר השתרשה התאוה בתוכנו והותרה לבוא בקהל, הורגלו רבים לאכול בלי חשבון, וביושבנו לפני קערת האוכל אינם חושבים כלל כמה מוכרח לנו לאכול, אלא אוכלים ככל אשר תאפשר האיצטומכא...

הן על כך הוזהרנו רבינו באוהרת חמורה, לאמר: "צריך לדקדק מאד לבלי לאכול יותר מצרכו! כי כשאוכל יותר מצרכו מזיק לו מאד, כי אפילו שאר המאכלים מצטרפין עם זאת האכילה ומזיקים לו הרבה" (ליקוטי עצות, אכילה אות יב. ע"פ ליקוטי מוה"ר, רנז).

רבינו אף מוצא אוהרה זו בתוך פסוקי התורה, וכותב: "זה 'אכלת כנפשך שְׂבָעָה', לא יותר. זה 'אל פְּלִיָּה לא תג', היינו שלא תאכל יותר מצרכך, שזה דומה כמות לתוך הכלי, כמאמר שאין צריך לו" (ליקוטי מוה"ר, רנז). והגוף אינו כלי, שאמורים למלאות אותו במאכלים ומשקאות... אמור מעתה:

חסיד ברסלב, מוזהר ועומד מפי רבינו הקדוש "לדקדק מאד" בכמות אכילתו, שלא לאכול כפי אשר תִּאָוֶה נפשו, אלא "לדקדק מאד לבלי לאכול יותר מצרכו". ואם כבר אכל כדי צורך בריאות גופו, לא יזיק לאכול אפילו כף אחת, "כי כשאוכל יותר מצרכו מזיק לו מאד". ונוק זה, מידו יידרש, כאשר כתב החרדים:

"באכלך יותר על שובעך, הפסדת וביטלת זמן האכילה חמון הציאה, ואם זיק האצטומכא ותהיה טרוד בצערה הרי שלשה זמנים, ואם יגרום חולי כמאמר הרמב"ם, הרי עברת על האזהרה 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', ואפשר לגרום מות על שונאך (בלשון סני מהר"ו) ודמך מידך יוצרך יבקש, וכל המצוות שבתורה שהיית עתיד לשמור ולעשות תבטל בר מינך" (ספר חרדים, פרק טו אות צד).

לא לחרוג אפילו משהו מהכמות המוכרחת

גם ה"שיר נעים" שחיבר רבינו ז"ל, מטתיים באוהרה זו, לאמר: "מאכל לבד לקיים נפשתינו ולמעט תאוות טבענו".

שכן, האכילה אינה אלא "הכרח לקיום הגוף" (מלשון רבינו בשיחות הר"ן, שיהו נ"א) וגם כאשר מצד תאוותנו הטבעית אנו מתאוים לאכול יותר מההכרח, עלינו "למעט תאוות טבענו" ולאכול "לבד לקיום נפשתינו" ותו לא.

וכך מבקש מוהר"ג בתפילתו:

"ובכן תרחם עלינו והושיענו, ותהיה בעזרנו מעתה שנוכה לשבר באמת תאוות אכילה ושתייה, ונוכה להסתפק במועט, לאכול מעט בקדושה גדולה, ולהסתפק ממנו. ונדקדק על עצמנו מכזית ועד כביצה, לבלי לאכול אפילו משהו יותר מהמוכרח לנו בשביל קיום הגוף, ונאכל לבד לקיום גופנו, ונמעט תאוות טבענו" (ליקוטי תפילות, טז).

והדברים מבהילים עד היכן מחמיר מוהר"ג - "לבלי לאכול אפילו משהו יותר מהמוכרח לנו בשביל קיום הגוף".

ואכן, כך נהג בעצמו, שלא היה רוצה לאכול אפילו כף אחת יותר מכדי צורך קיום גופו ונפשו, וכמסופר:

"פעם, בהיות מוהר"ג בטעפליק ביזבו על השולחן ואכל מאכל העשוי מסלק [באשט], שאל אותו אחד מאנ"ש איזה עצה, ולא ענהו מוהר"ג. ושאל שוב את מוהר"ג, ושוב לא ענהו. ושאל עוד פעם, נענה לו מוהר"ג ואמר: אני איני יודע לשית עצות לעצמי, אם לאכול עוד כף סלק אם לא, כי אולי כבר מספיק, ואתה רוצה שכבר אענה לך תיכף ומיד?!...!" (שי"ק ב, תרמז).

השאלה אם לאכול עוד כף סלק, הייתה אצל מוהר"ג שאלה כבוד-משקל, שלא ניתן לפטור אותה במחיד... שכן, אם היא מיותרת, יש "לדקדק מאד" שלא לאכלה...

מדרגה לדרגה

אנו, אין דנים אתנו על כף אחד של סלק המוטל בספק... אלא על המאכלים והמשקאות אשר בוודאות אמורים מוכרחים כלל "לקיים נפשתינו", אלא באים אף ורק למלאות "תאוות טבענו"... ובהם, עלינו להתגבר על תאוות טבענו ולהתאפק בכל עזו מלאכלם, וגם בזה יש לילך מדרגה לדרגה.

וכן מצינו אצל רבינו הקדוש שהלך בזה מדרגה לדרגה:

"שבתחילה התחיל לשבר תאוות אכילה, והיינו שהיה מכריח עצמו והרגיל עצמו לאכול פחות ממה שהיה אוכל תחילה. וכשנעשה רגיל בזה שיאכל פחות מקודם, ראה שגם עדיין יש לו תאוה בואת האכילה אף על פי שהיא פחותה מקודם. והתחיל שוב לשבר תאוותו ולאכול עוד פחות מזה. ואחר כך ראה שגם זה תאוה, ואכל עוד יותר פחות. וכן אחר כך ראה שגם בזה יש לו תאוה עדיין ואכל עוד יותר פחות. ובדרך זה נתג עד שהיה אכילתו פחותה ומועטה מאד מאד בתכלית הצמצום והמיעוט אשר אי אפשר לבאר" (שבחי הר"ן, כא).

וכך היה דרכו עד סוף ימיו, שלא אכל אלא מעט דמעט, "וכפי הנראה מדבריו היה, שאחר כך היה לו כח לאכול בקדושה בלי תאוה כלל, אפילו אם היה אוכל הרבה, אבל כבר לא היה יכול לאכול, מחמת רגילותו שהרגיל עצמו באכילה פחותה ומועטה מאד" (טו).

וכבר כתב מוהר"ג בהקדמתו, על כל ההנהגות שבספר 'שבחי הר"ן', שלא כתבם אלא "למען ידעו דור אחרון יקומו ויספרו לבניהם, וממנו יראו וכן יעשו לילך בנתיבות הללו ולדרוך בעקבותיו. כי זאת אין צריך לפנינו שהנהגות כאלו הם הנהגות קדושות ויקרות, וכל אחד ואחד יכול להתקרב להשם יתברך על ידי הנהגות כאלו, כי הם דברים השרים לכל נפש כקטן כגדול. ואפילו הפחות שבישראל, אם ירצה לחוס על חייו ולחשוב על תכליתו הנצחי, וירגיל עצמו ללכת בנתיבות ובדרכים הללו המבוארים פה, בדאי יזכה לחיי עולם ויוכל לבוא למעלות גבהות וקדושות כחד מבני עליה, אם יהיה חזק בדעתו לאחוז דרכו הטוב תמיד כיתד חזק בל ימוט" (שם, הקדמות).

ולכן, כל הרוצה לחוס על חייו, יתחיל להרגיל את עצמו למעט בתאוותו הטבעית, ולהפחית בהדרגה מהמאכלים והמשקאות המזיקים, עד אשר לא יאכל אלא לקיום גופו לבד.

אנו, אין דנים אתנו על כף אחד של סלק המוטל בספק... אלא על המאכלים והמשקאות אשר בוודאות אמורים מוכרחים כלל לקיים נפשתינו, אלא באים אף ורק למלאות תאוות טבענו... ובהם, עלינו להתגבר על תאוות טבענו ולהתאפק בכל עזו מלאכלם, וגם בזה יש לילך מדרגה לדרגה

אם לא תדעי לך... צאי לך בעקבי הצאן

התפני פדרכי לכוונת הרמקונים
ולכי פדרכיהם (ס"ז)

מאמר י"ח
ההתייחסות לשאר הצדיקים (ז)

כַּאֲשֶׁר יֵשֵׁא הַאֲזִינָן אֶת הַיּוֹנֵק

החל ממאמר זה אנו יורדים לפרטים מעשיים, בענין פנייתם של חסידי ברסלב ל'מפורסמי הזמן'. כשבתחילת מאמר זה ניתן הנדרה כללית בסוגיא זו, ולאחר מכן נעבוד לכאור את הפרט הראשון: ענין קבלת "ברכות" לישועה.

בדברינו יתבאר שחסיד ברסלב אמיתי, האפי בלבו של רבינו, מרגיש רנוע ובטוח בידיו האמונות של רבינו הקדוש, כך שגם אם הוא מעריך מאד את 'מפורסמי הזמן' וברכותיהם, אינו מרגיש זקוק להם כלל

בואנו לכאור את הנהגתם המעשית של אנ"ש כלפי הצדיקים האמיתיים 'מפורסמי הזמן', עלינו להקדים ולהדגיש: אין אנו באים להציב כללים נוקשים של 'איסור היתור', אלא לחפש ולברר כיצד הייתה בפועל הנהגתם של אלו שהאמונה בריבנו הקדוש בערה בליבם.

שכן, גם הם עצמם - הנהגתם כלפי 'מפורסמי הזמן' לא נבעה ממקום של 'איסור היתור', אלא הייתה תוצאה טבעית, ישירה ומתבקשת, מדביקותם ללא שיוך בריבנו הקדוש. ולכן גם, לא ראי זה כראי זה. וכל אחד, כגודל וכצורת דביקותו ואמונתו, כך גם הנהגתו. וכבר אמר רבינו הקדוש:

יש לי שלשה פתות חסידים: פתה אחת הפאה לחטוף שירים, פתה אחת הפאה לשמץ תורה, ופתה אחת הפאה בלבי.

(שי"ק ב, קב)

כשכמובן - גם מי שהקשר בינו לבין רבינו מסתכם בחסינות שיריים או שמיעת תורה, אהוב וחביב. [כל זמן שאינו הופך את התקרבותו החלושה והחלקית לשיטה, ומתפאר בה, ואף מנחם בה את האפויים...]

אלא שכחסידי ברסלב, משתוקקים אנו למלאות את משאלתו של רבינו שבקיש:

רוצה אני, שאתם תקיזו מהפתה הזאת שאפויים בלבי!

(שם)

ולכן, יוצאים אנו בעקבי הצאן, לחפש ולברר כיצד נראים ומתנהגים בני אותה כיתה האפויים בלב רבינו הקדוש.

כשהמסקנות המעשיות שיעלו מביהר זה - יותר ממה ש'יכתיבו' לנו כיצד להתנהג, ישמשו לנו כקנה-מידה לבדוק את עצמנו עד כמה אנו אפויים בלב רבינו, וכמובן; עד כמה רבינו אפי בלבנו...²

"אתם כבר טעמתם מהיין ההונגרי"

כדי לחדד את הדברים, נרחיק מעט לכיוון הקצה, ונביא את אשר אמר רבינו כלפי ה'מפורסמים של שקר', וכך אמר:

'מְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר' וְעַט אִיקָר וְיִיעַר פְּנִים נִיט [קַעְעוֹן] אֶן קוֹקְעוֹן, אִיד נְאֻט שׁוֹיץ פֶּאָרְזִיקֶט אֹונְגָאָרְשֶׁען וְוִיין = 'מְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר' לֹא תוֹכְלוּ לְהִבִּיט בְּפָרְצוּפֶם, אַתֶּם כְּבָר טַעַמְתֶּם מֵהַיַּיִן הַהוֹנְגָרִי!

(אבניה ברזל, שיחות וסיפורים מריבנו ז"ל, טו)

רבינו לא 'אסר' עלינו להסתכל בפניהם, אלא 'סיפר' על אנשיו אשר טעמו מהיין ההונגרי, שאינם 'מסוגלים' להביט בפניהם...

חסיד ברסלב אינו מְצוּה לשמור את עיניו מלהביט בפני 'מפורסמים של שקר'. אך אם הוא מסוגל להביט בפניהם, ואף לשתות את יינם ותורתם בשקיקה, הרי הוא מעיד על עצמו שעדיין לא טעם מהיין ההונגרי...

ואם כלפי 'מפורסמים של שקר' כך, לגבי - להבדיל אלף אלפי

הבולות - הצדיקים האמיתיים 'מפורסמי הזמן', על אחת כמה וכמה; היא הפנייה למפורסמי הזמן אינה ענין של 'איסור' חס ושלום, אלא תוצאה טבעית מטעיות היין ההונגרי.

אלו שטעמו את היין ההונגרי המקורי, גם כשהם נפגשים בצדיקים אמיתיים, בעלי השגה, אשר יין תורתם משובח ומעולה - הם מרגישים שאין זה היין המשומר, היין ההונגרי...
וכבר רבינו הקדוש:

אָמַר מֶשֶׁל, שֶׁפִּעַם אֶתָּה נִסַּע סוֹחֵר גְּדוֹל עִם יַיִן טוֹב אִינְגְרִישֶׁער [הוֹנְגָרִי]. פִּעַם אֶתָּה אָמַר הַמְשִׁירָת וְהַפְּעֵל-עֲגֵלָה לְהַפְּעֵל-הַפִּיִת: "הֲלֹא אֲנִי נוֹסְעִים בְּדֶרֶךְ הַיַּיִן עִם הַיַּיִן הַזֶּה, וְאֲנִי סוֹבְלִים הַצֵּעֵר כֵּל פֶּה, תִּגְוֵנוּ לְגוֹ לְטַעַם מִצֵּט". וְנָתַן לָהֶם לְטַעַם מִזֶּה הַיַּיִן הַטוֹב. לְאַחַר יָמִים נִתְגַּלְגַּל שָׁזָה הַמְשִׁירָת נִתְנַעַד יַחַד עִם שׁוֹתֵי יַיִן בְּעִיר קֶטְנָה, וְשׁוֹתֵי יַיִן וְשָׂבָחוּ אוֹתוֹ מְאֹד, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא יַיִן אֹונְגְרִישֶׁער. אָמַר הַמְשִׁירָת נִפְלֵ: "תִּגְוֵנוּ לִי לְטַעַם, וְנִתְנֵנוּ לוֹ. וְאָמַר: "אֲנִי יוֹדַע שְׂאִין זֶה יַיִן טוֹב אֹונְגְרִישֶׁער כָּלֵל". וְנִעְרַד בּוֹ, וְדָחַפוּ אוֹתוֹ. וְהוּא אָמַר: "הֲלֹא אֲנִי יוֹדַע שְׂאִין זֶה יַיִן אֹונְגְרִישֶׁער כָּלֵל, כִּי הֲלֹא אֲנִי הֵייתִי אֶצֶל סוֹחֵר גְּדוֹל כְּזֶה" וְכִי. וְהֵם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו.

וְאָמַר: אֶבֶל לְעֵתִיד קְשִׁיבֹא מְשִׁיחַ אֶן יָדְעוּ - כְּשִׁיִּתְנֵנוּ יַיִן הַמְשִׁמֵּר, אֲזִי לְאַחֲרַיִם יוֹכְלוּ לְהִטְעוֹת וְיִתְנֵנוּ לָהֶם יַיִן וְוַאֲלִיחֻשִׁין סִטְרָאוֹיִצְטִיד [שמות מחוזות וערים שונות באירופה], וְאִמְרוּ לָהֶם שֶׁהוּא יַיִן הַטוֹב הַמְשִׁמֵּר. אֶבֶל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לֹא יוֹכְלוּ לְהִטְעוֹת, כִּי אֲנַחְנוּ טַעַמְנוּ הַיַּיִן הַטוֹב וְכִי.

(ח"י מוהר"ן, רס)

כשאנשי רבינו הקדוש, אשר טעמו את היין המשומר, נפגשים בחסידים אחרים המתענגים על השגות נפלאות אחרות, באמרו שזהו היין המשומר, הרי הם מרגישים בלבם: "הלא אני יודע שאין זה יין הונגרי כלל..." הם לא ממעיטים ח"ו בחשיבותם של שאר היינות המשובחים, אך הם לא מתפתים לחשוב שמדובר ב"יין המשומר"...

בעוד שהחסידים האחרים - "שותי היין בעיר הקטנה" - מתפעלים מהשגותיו ומדרגותיו של היין וואליחשין סטראויצטיד, ומחוסר ידיעתם במשהו גבוה יותר הם מזהים זאת כ"יין המשומר", קשה לו למְשִׁירָת הסוחר הגדול להצטרף להתלהבותם...

הם עלולים לפרש זאת כולול בגדולת רבם, וכתוצאה מכך לגעור בו ולדחוף אותו הוצה. אך הוא אינו מתכוון כלל וכלל ללול חס ושלום; הוא פשוט טַעַם את "הדבר האמיתי"... וזאת, לא מחמת גדולתו האישית, אלא מחמת היותו 'משרת' נאמן של הסוחר הגדול, שסבל יחד אתו את טלטולי הדרך הקשים.

ואכן, ככל שהברסלב'ד טובל יותר עבור התקרבותו אל הסוחר הגדול, כך זוכה לטעום יותר מהיין ההונגרי, והרגשתו בריבנו גדולה יותר.

וְכָל אֶנְד, כְּפִי אֶהְבֵּתוּ לְהַצְדִּיק, וְנִדְרָתוֹ וְיִגְעָתוֹ וְשִׁבְרֵית מְנִיעוֹת שְׁלוֹ, כֵּן הוּא מְרָגִישׁ, כֵּל נֹד כְּפֹהֵם דְּמִשְׁעֵר בְּלִפְיָהּ.

(מכתבי שמואל, ח)

א. וכמובא בשי"ק: "אמרו אנשי שלומנו לענין מה שאמר רבינו בענין הכי כיתות שיש בין אנשיו, כיתה אחת הבאה לחטוף שירים, וכיתה אחת הבאה לשמוע ממנו תורה, וכיתה אחת האפויה בלבו - שאף על פי שדיבר העיקר בשבחה של הכיתה השלישית האפויה בלב, אבל לא החזיק ושלל את שני הכיתות הראשונות חלילה, ועל כן מחובתנו לקרב את כל מי שסר למשמעתו באיזה דרגה שהוא" (שי"ק ו, שכה).

ב. וכפי שאמרו אנ"ש: "כבדי להיות אפי בלב רבינו, צריך רבינו להיות אפי בלבו של המקורב" (שי"ק ב, קב).

ג. שכן, מקורבי הצדיק סובלים יחד אתו את טלטולי הדרך הארוכה אל עבר תיקון העולם, ועוברים הרפתקאות רחניות שאינן עוברות על אחרים, והכן.

הוא אמר לי: "עוד מעט יבוא שבת הגדול שאז יאמרו ביוצרות: 'לבך ועיניך להיכלך תשובב', שהלב והעיניים של השם יתברך, הם רק לבית המקדש", ותוך כדי כך געה בבניה...

שלושים שנה
להסתלקות
רבי שמואל
שפירא ז"ל

טעם

גון עידן

"יש הרבה יהודים כשרים, וישנם חסידים עובדי ה', אבל ענין רבינו זה דבר אחר לגמרי, לגמרי, לגמרי, כשמתקרבים לרבינו זוכים לטעום טעם אחר לגמרי, טעם גן עדן" ♦
הרה"ח ר' שמעון ישראל שפירא שליט"א בנו יקירו ואהובו של החסיד רבי שמואל שפירא זצ"ל בנועם שיח מיוחד ל'אבקשה' מעלה זכרונות מרוממים ומשרטט קווים מאירים מחיי אביו הגדול, עמוד האש אשר הלך לפני המחנה, אשר לשמו ולזכרו תאוות כל נפש ♦ והגדת לבנך ולבן בנך

שלושים

שנה חלפו מאז
עלה בסערה
ה ש מ י מ ה
ה ח ס י ד

המופלא רבי שמואל שפירא ודמותו המאירה עוד יקודת בלבבות ומתלהטת כאש שלהבת בכל עת וזמן שהיא עולה ונוכרת. זכה רבי שמואל ובין הכתרים הנפלאים שנעטר בהם שהותיר אחרייו זרע קודש נטעים נאמנים הדבקים בכל לבם ונפשם בתיקון ותקוות כל הדורות ומאירים את אורו בכרם בית הצדיק.

עם התקרב יום השנה השלושים להסתלקותו זכינו צוות "אבקשה" להיטב ולהקשיב לנופת צוף אמרו של בנו יקירו הרה"ח ר' שמעון ישראל שליט"א שהואיל להשמיע מעט דמעט כמצוין מבין החוכים מאורחות חייו ועבודתו והנהגת קדשו של אביו הגדול ומדכיקותו עד כלות לאור האורות אליו נכספה נפשו כל הימים.

עבד המלך

■ כולנו גדלנו והתחנכנו בהשראת סיפורי ה'עבודות' המופלגות של אביכם, הצעקות בשדות וביערות שעות על גבי שעות, השהייה מחוץ ליישוב בקבר הרשב"י שבועות וחודשים, ההתנזרות מכל תאוות והבלי ועסקי העולם הזה עד הקצה האחרון וכו' וכו', מה אתם, בתור בן, יכולים לספר לנו על כך?

עיקר ה'עבודות' שלו באופן של מסירות גוף ונפש במיצוי כל הכוחות, היה בשנותיו הראשונות הצעירות כשהיה בעיר העתיקה. גם מיד אחר שהשתחרר מהשבי הירדני בשנת תש"ח, שהיה שם תשע חודשים, מאיר עד שבת, נסע למירון והיה שם כמה שבועות כשהוא מוקדש כל כולו אך ורק לעבודת ה' חצות, תפילה בכוח, התבודדות בשדות וכו'. בתקופה ההיא מירון היתה מקום שממה לגמרי, זה היה אחרי המלחמה ולא היתה שם נפש חיה ושום אפשרות להשיג מזון. היה שם לחם מעופש שנשאר מערבי הכפר הסמוך שברחו משם בעת המלחמה, הוא היה מגרד את העובש ומשרה את הלחם במים וזה היה כל מאכלו.

בשנים שלאחר מכן כבר לא היה שוהה שם למשך תקופות ממושכות אבל היה מקפיד לנסוע לשם בכל ערב ראש חודש.

אשתדל לספר כמה נקודות ממה שראו עיניי בשנים מאוחרות יותר. אחרי השבי עברנו לגור בקטמון, אינני יכול לספר על עבודותיו בשעות שלאחר חצות הלילה שכן הייתי ילד והייתי יושן בשעות אלו אך אני זוכר שאחרי תפילת שחרית

ר' שמעון שפירא בנעם שיח

בבית הכנסת ברסלב באותה שכונה היה יוצא לשדה שהיה במרחק דקות הליכה מבית הכנסת. הוא היה תמיד משקיע הרבה כוחות בעבודת

באופן כללי: מה שהוא הבין שהוא צריך לעשות בעבודת ה' הוא היה עושה בלי לחוש למה שיאמרו על כך הבריות, כך בעסק התפילה, כך בזהירות בענייני קדושה גם בדברים שמתבטאים היו חייבים להיות ניכרים כלפי הוץ. למשל, במקוה היה מחזיק את ידיו על עיניו והולך כך בזהירות עצומה שלא להיכשל במראה שאינו ראוי, לא היה אכפת לו אם ילגלגו עליו בגין כך, הוא לא הסתכל על דברים אלו, מה שהבין שהוא צריך לעשות, הוא עשה.

באופן כללי: מה שהוא הבין שהוא צריך לעשות בעבודת ה' הוא היה עושה בלי לחוש למה שיאמרו על כך הבריות, כך בעסק התפילה, כך בזהירות בענייני קדושה גם בדברים שמתבטאים היו חייבים להיות ניכרים כלפי הוץ. למשל, במקוה היה מחזיק את ידיו על עיניו והולך כך בזהירות עצומה שלא להיכשל במראה שאינו ראוי, לא היה אכפת לו אם ילגלגו עליו בגין כך, הוא לא הסתכל על דברים אלו, מה שהבין שהוא צריך לעשות, הוא עשה.

ראיתי שותה משקה ממותק כלשהו, רק מים חמים. קראו למשקה כזה: "זילברנע טייא" - תה כסוף...

באופן כללי: מה שהוא הבין שהוא צריך לעשות בעבודת ה' הוא היה עושה בלי לחוש למה שיאמרו על כך הבריות, כך בעסק התפילה, כך בזהירות בענייני קדושה גם בדברים שמתבטאים היו חייבים להיות ניכרים כלפי הוץ. למשל, במקוה היה מחזיק את ידיו על עיניו והולך כך בזהירות עצומה שלא להיכשל במראה שאינו ראוי, לא היה אכפת לו אם ילגלגו עליו בגין כך, הוא לא הסתכל על דברים אלו, מה שהבין שהוא צריך לעשות, הוא עשה.

באופן כללי: מה שהוא הבין שהוא צריך לעשות בעבודת ה' הוא היה עושה בלי לחוש למה שיאמרו על כך הבריות, כך בעסק התפילה, כך בזהירות בענייני קדושה גם בדברים שמתבטאים היו חייבים להיות ניכרים כלפי הוץ. למשל, במקוה היה מחזיק את ידיו על עיניו והולך כך בזהירות עצומה שלא להיכשל במראה שאינו ראוי, לא היה אכפת לו אם ילגלגו עליו בגין כך, הוא לא הסתכל על דברים אלו, מה שהבין שהוא צריך לעשות, הוא עשה.

כשהיה נוסע למירון, ובאותם ימים היתה הדרך כרוכה בנסיעות באוטובוסים בין-עירוניים מירושלים לתל אביב ומשם לחיפה ומחיפה למירון, היה עולה ותופס את המקום הראשון כדי שלא ייווצר מצב של ישיבה מאוחרת אשה. גם כשהיה עולה לאוטובוס בקטמון, היה עולה מהדלת האחורית ומיד מסובב את ראשו לקיד, אחר כך שלח את הכסף עם מישוה. בזמן ההוא היה עוד אחד שגבה את תשלום הנסיעה מלבד הנהג. הנהגים כבר הכירו אותו ואת מנהגו. אחד מהם הפך למעריץ שלו ואף שהיה רחוק משמירת מצוות היה בא כל יום לחצר שלנו והיה מתפלל שם מנחה.

הבית שלנו בקטמון היה ליד התחנה המרכזית, גרנו בקומה ראשונה, ואבי כיסה את כל החלונות בחתיכות עץ כך שלא יוכלו להביט לחזוב כלל. אכן מבחינה רוחנית היו המטרים שם קשים, בתחילה עוד היו שם הרבה חרדים, עד שהתחילו

לעזוב ולעבור לעיר, ואו, לאחר שלש עשרה שנה עברנו גם אנחנו להתגורר במאה שערים.

הוא אמר לי פעם, איני זוכר אם לגבי ההליכה לכותל או לקבר שמעון הצדיק, שצריך להיזהר שלא יהיה בבחינת "יצא שכרו בהפסדו", צריך ללכת בלילה, לא בזמנים שאפשר להיכשל בראיות אסורות. כל אחד צריך להכיר את עצמו, איך להיזהר מלהיכשל.

אך יחד עם כל עבודות אלו, שחלק מהם היו בהכרח נודעים כלפי חוץ, היה בעיני עצמו רפס וטיט והיה בודה כל ימיו מכבוד ומפרסום, כל שבו שהושמע בפניו כאב לו עד עומק נפשו ממש.

פעם, במירון, סיפר ר' יעקב קלמנוביץ'-מלמד שבו בפניו. הוא סיפר שהוא זה שליווה את אבי ביום חופתו ושבים זה הלך אבי לקבר שמעון הצדיק ועסק שם בעבודת ה' בהתלהבות ובני המשפחה היו צריכים לחפשו הרבה עד שמצאו אותו שם והובילוהו משם לחופה. אבי כששמע את דבריו הזדעק ואמר: "הכול שקרים ושקרים, זה כלום, זה כלום".

בצילם של גדולי החסידים

■ ברסלב של אז היתה בית היוצר לעבודת ה' ולהתקשרות לרבינו, ואביכם, כידוע, התאבק בעפר כולם וקיבל מכולם, האם היו כאלה שבהם היה דבוק באופן מיוחד?

מאז שר' אברהם שטערנהארץ בא מאומן, הוא היה מאד דבוק וקשור אליו והיה הולך הרבה לשמוע את שיחותיו ודיבוריו. ממנו הוא שמע את אוצרות השיחות שהיה לו ממה שקיבל מאומן, הוא הרי הכיר טוב את תלמידי מוהר"ג, את הרב מטשערין, ומאז שהוא הגיע לארץ הקודש אבי קיבל ממנו קרוב לעשרים שנה.

כמו כן קיבל אבי הרבה מר' הירש לייב ליפל, מאז שהגיע מאומן התקרב אליו והוא הכניס בו את תבערת הלב לעבודת ה' ואת ה'עבודות' שהיו באומן והם היו הרבה הרבה ביחד. אני זוכר שאחרי התפילה בשבת בקטמון, כשהיינו ילדים, ר' הירש לייב היה מדבר אתו מחוץ לבית כנסת לפעמים חצי שעה, לפעמים שעה, ורק אחר כך היינו חוזרים הביתה לטעודת שבת.

כלות הנפש לרבי הגדול

■ בשנות ילדותכם ונעורתכם, וגם שנים רבות לאחר מכן, היתה הדרך לאומן סגורה

ומסוגרת, מה אתם זוכרים על כיסופי לאומן שרבות מדובר בהן?

הוא היה אומר כל יום את התפילה של ר' יצחק ברייטער לזכות לבא לאומן, ועשה הרבה השתדלות בשביל זה, פעם לפני ראש השנה התארגנה קבוצה מאנשי שלומינו לנסוע לאומן, וכבר נסעו גם הוא ור' שמואל צ'צ'יק ללוד, ולבסוף, בגלל אחד מחברי הכנסת במדינה התוכנית התבטלה.

אתם בוודאי שמעתם על כך שבפורים באחד השנים מכר את כל העולם הבא שלו לר' שמואל הורביץ בתמורת תיקון הכללי אחד באומן, ואחר כך ר' שמואל הורביץ התחרט. הייתי ילד אז ואני לא זוכר את הסיפור הזה בשעת מעשה אבל סיפרו על זה אחר כך. הוא גם נסע לתקופה ממושכת לחוץ לארץ כדי שיתאפשר לו להגיע לאומן, ובסוף הוא באמת זכה לכך ואחרי שחזר היה בשמחה עצומה שאי אפשר לתאר. גם אחר הנסיעה השנייה בשנתו האחרונה, שאז זכה להיות בראש השנה, סיפר שהוא קם מכיסא הגלגלים ורקד מרוב שמחה. אבל בעיקר ראו עליו את השמחה אחרי הנסיעה הראשונה.

■ כילדים, איך הוא החדיר לכם את ענין רבינו?

בתמימות ובפשיטות, לשמור את הזמן, לעשות התבודדות, ללמוד ספרי רבינו, להיות בשמחה, לקיים את דברי רבינו בלי התחכמויות.

עם כל אחד מבניו היה לו שיעור לימוד קבוע בספר ליקוטי מוהר"ן, לימוד שנמשך במשך שנים מאז היכנסו של הבן לעול תורה ומצוות ועד לסיום הספר כולו. היה מסביר את פשט הדברים תוך שהוא מכניס בהם חיות. אחרי כל תורה שנמדו, היה אומר לומר את התפילה מליקוטי תפילות' שמוסדת על אותה תורה.

בשולחן שבת היה לומד מ'יקרא דשבתא' להרב הקדוש מטשערין. הוא היה משבח ומייקר מאד את הספר הזה, והיה אומר שזה ספר נפלא ומיוחד שאפשר לשאוב ממנו מלא חופניים מאור השבת. לפעמים היה קורא בפנינו מ'מכתבי מוהר"ג'. בשבת היה שמח מאד, וכן ביום טוב, בליל הסדר, עשה מה שצריך בתמימות ופשיטות, אבל בחיות.

בעשרת ימי תשובה היינו עמו במירון. הוא העיר אותנו, אפילו כשהיינו ילדים קטנים, לסליחות של שלש עשרה מידות, לפעמים העיר אף לחצות, אבל בדרך כלל לא העיר לחצות.

רבו המובהק בעבודתו, רבי שמואל בבקר אצל רבי הירש לייב ליפל (באיחוט גג)

דבוק בו ושוחה בצמא את דבריו, רבי אברהם שטערנהארץ (באיחוט גג)

יהדות פשוט

עניין רבינו היה אצלו עניין אחד לגמרי עם 'יהדות פשוט' והוא חינך לך במלוא ההתמסרות: הוא הקפיד מאד שנשמור על זמן קריאת שמע, הקפיד על הלבוש, לא לשנות מהמנהג, בין מלבושי הגברים, כגון שטריימל וקפסן בשבת, וביותר ויותר על צניעות הנשים. הוא חינך אותנו לברוח מלהתקוטט על דברים ארעיים שאינם עיקרי הדת, ולהיות דבוק בה, שזה העיקר. היתה לו הערכה עצומה להרה"ק ר' יואל מסאטמר, הוא אחז שהוא החזיק את כל ה'אידישקייט' שבדור ושבוכותו לא נסחפו כלל החרדים לדבר ה' אל מצולות השמד של הציונות. הוא הודרך להקפיד מאד על כשרות

יש רבי בעולם שחא חיקון הכל. ביער כולש בשולל במעשה הרין (באיכות רוב שמואל יצחק וחפלין)

ניסן וגם א' דראש חודש אייר מרמז על שור ושה יחד שרומזים כאמור על ציצית ותפילין שבשניהם מתחייב נער הבר מצווה ביום זה לראשונה מדאורייתא. אבי הסביר לי את כל זה בטוב טעם על מנת שאסביר את זה לאורחים כחלק מהדרשה.

על פי רוב לא מזדמן לנער הבר מצווה לסיים את הדרשה וכנהוג שחבריו מפריעים וקוטעים את האמירה מיד בהתחלה, אבל כבר מצווה שלי, כשהגיע ר' אריה לויך שהיה דוד של אבי, ביקש ר' אריה לשמוע את הדרשה כולה, אמרתי אפוא את דברי בעל ה'שאגת אריה' כשאני מוסיף ומספר את כל המעשה מסיפורי מעשיות יחד עם החידוש של אבי, ור' אריה נהנה מאד. בדרך אגב, ר' אריה לויך היה אחוז מאוד מהדרך של ברסלב.

רק בטחון

■ מהיכן היה אביך מתפרנס, הרי לא עשה שום השתדלות לשם כך?

השם יתברך היה שולח לו כל מה שהוא היה צריך. הוא לא הלך לחפש. כשהגיע מועד נישואי ילדיו הציע ר' יעקב שלמה דייטש, אברך יקר שהתקרב לברסלב ועסק הרבה בצדקה, את עזרתו. הוא היה הולך עם אבי לנקוש על הפתחים ולקבץ נדבות, אבי עמד בשתיקה מאחור והוא היה מדבר על לב בעלי הבתים ומתרימם למצווה חשובה זו של הכנסת כלה. ברוך ה' הוא חיתן את כל הילדים ללא הלוואות וחובות. בעיר העתיקה היה ר' דוד שכטר, אביו של ר' יעקב מאיר שליט"א, נתן לו מדי פעם סכום כסף כלשהו לפרנסתו, ואשתו הצדקנית מרת חיה דינה, היתה מביאה לנו אוכל לבית. גם מרת 'גיטלה' הצדקנית, אשתו של ר' נתן בייטלמכר, היתה עוזרת לנו, גם חמותי, הצדקנית מרת חנה לבל, עזרה הרבה, ועוד מאנשי שלומינו ואחרים, פעם זה הביא משהו ופעם מישוהו אחר הביא משהו...

באותה שנה, בפורים, אמר לי: "שמעון, עוד מעט עוברים לעיר, שם יש חבורה בבית ר' ישראל נחמן אנשין שאוכלים יחד 'מלוה מלכה', ואחר כך נוסעים לשדה. תתחיל עם עבודת 'הניעור בלילה', ותיקח את עצמך לעבודת ה', יהיה לך חיים חדשים..."

אבי היה נוהג לקראת כל בר מצווה של אחד מילדיו להכין עם הילד דרשה מהספר 'שאגת אריה' בעניין האיטור להסיוח דעתו מתפילין. הבר מצווה שלי התקיימה ביום א' דראש חודש אייר שהוא בעצם ל' ניסן, ומכיוון שכך, יחד עם הכנת הדרשה מהספר האמור הוסיף אבי דבר נפלא מעניינא דיומא על פי דברי רבינו בסיפורי מעשיות במעשה מהמלך שגור שמד ששם מסופר ממלך שהחזים בכוכבים אמרו לו שעל ידי שור ושה עלולים כל זרעו להיכרת ובסופו של דבר התקיים כך על ידי שלא הניח ליהודי האנוס להניח טלית ותפילין בפרהסיא, שכן תפילין נעשים מעור שור וטלית מצמר שה, כמבואר שם סוד השתלשלות המעשה. והנה המזל של חודש ניסן הוא שה, ומזל אייר הוא שור, ואם כן, יום הבר מצווה שלי שהוא גם ל'

מבוסס היטב ואו ביקשו ממנו לבוא להשלים מניין למנחה גדולה אצל ר' וועלוול מינצברג שהיה רב הקהילה האשכנזית ברובע היהודי בעיר העתיקה לפני המלחמה ובאותה תקופה שימש כרבה של קטמון. לפני שהתחילו 'אשרי', פנה אבי לר' אברהם שלמה: "למה לקחת אותי מאנשי שלומינו? הייתי אצל אנשי שלומינו בעיר, למה לקחת אותי ממקום מתוק כזה?..." ער שהעירו לו שזה באמצע מנחה, ושוק, אחרי מנחה ירדנו לאכול את הסעודה, וישבנו בחצר ליד הבית שלנו, הייתי אז לפני הבר מצווה, והוא אמר לי כהאי לישאנא: "יש הרבה יהודים כשרים, וישנם חסידים, עובדי ה', אבל רבינו זה דבר אחר לגמרי, לגמרי, לגמרי, כשמתקרבים לרבינו זוכים לטעום טעם אחר לגמרי, טעם גן עדן". וכך דיבר ודיבר עד שהתאחזה השעה והיו מוכרחים כבר להתחיל את הסעודה.

באותה שנה, בפורים, אמר לי כך: "שמעון, עוד מעט עוברים לעיר, שם יש חבורה בבית ר' ישראל נחמן אנשין שאוכלים יחד 'מלוה מלכה', ואחר כך נוסעים לשדה. תתחיל עם עבודת 'הניעור בלילה', ותיקח את עצמך לעבודת ה', יהיה לך חיים חדשים..."

הדרשה המופלאה לבר מצווה

■ מה אתם זוכרים מהבר מצווה שלכם בצל אביכם הגדול?

כב' ניסן יצאנו מקטמון, ובראש חודש אייר התקיימה שמחת הבר מצווה שלי שהיתה הראשונה מבין שמחות הבר מצווה במשפחה שנערכו במאה שערים. הכל התנהל בפשיטות גמורה, ללא יותר מדי הוצאות. לא פורסמו הזמנות, רק מודעה בבית הכנסת. הסעודה התקיימה בביתנו ואליה הגיעו מעט אורחים, ר' לוי יצחק ועוד יחידים מאנ"ש.

פעם, לפני שנפתחה הדרך לאומן, כשהיה שני קיבוצים בראש השנה, בירושלים ובמידן, ואבי היה נוסע לראש השנה למידן מתוך אמונה שכך צריך לנהוג כשאין אפשרות לנסוע לאומן, שאלו ר' שמואל צ'צ'יק: מה יותר חמור, להתפלל בירושלים בראש השנה, או שהאשה תלך עם פאה? הוא ענה: אפילו להתפלל בשטיבלאך בראש השנה, העיקר שהאשה לא תלך עם פאה נכרית... כי דבר ראשון זה צניעות, יהדות פשוט.

הוא היה חריף מאד בהתנגדותו לקריאת עיתונים, גם כאלו הנקראים חרדיים. פעם בפורים הלכנו לבקר את ר' הירש לייב, ובבית, היכן שהתאכסן, היה מונח עיתון חרדי. אחד הבאים אמר לו שבבית של ר' הירש לייב יש עיתון, אבי שכבר היה מבוסס התחיל לומר בקול: "ר' הירש לייב הוא צדיק, העיתון הוא טריף". וחזר על זה הרבה פעמים, כדרכו בפורים.

כדי להשתכר הוא לא היה שותה הרבה, רק בקבוק יין 'שן נושן'. השתייה עלתה לו בקושי רב, הוא היה צריך לאכול תוך כדי כך מזונות כדי שגופו יצליח לסבול את השתייה, הוא אמר שבלי זה הוא לא יכול כלל לשתות. היה שותה כוס יין ואוכל קצת מזונות, שותה עוד כוס ואוכל שוב מזונות ושוב שותה.

בקטמון, כל שנה, לאור ששתה כך עד שהתבסס כדבעי, היה נוהג לנסוע אתנו למאה שערים כדי להיות עם ר' לוי יצחק וכל אנ"ש. היינו נוסעים עם מונית, ובדרך הוא היה מדבר כל הזמן עם הנהג: "תזכור שיש תכלית, והתכלית הוא לא התאוות, ותזכור שיש עלמא דאית". היה אומר הרבה דברי התעוררות. היו נוהגים שלא הבינו כלל מה הוא רוצה מהם, אבל היו הרבה שהתעוררו מאד.

בקטמון גם היו הרבה ילדים לא דתיים. בפורים, שאו אין לימודים בבית הספר, היו שמים כיפה על הראש ונכנסים אלינו לבית הכנסת. הם אהבו זאת, אבי שהיה כבר שיכור היה מדבר אתם בשפה שיבינו אותו והיה אומר להם: "תדעו לכם שהתאוות זה לא התכלית, ויש עוד עולם, ויש רבי, ויש דברים טובים, תעזבו את כל השטויות שלכם, אם אתם רוצים שיהיה לכם חיים טובים, רק להידבק ברבינו, רק ללמוד, לעזוב את כל ההבלים". הוא אמר זאת בחיות כוז גדולה עד שהיו הרבה שהתקרבו ליהדות מהדיבורים הללו.

בפורים האחרון לפני שעברנו מקטמון למאה שערים - כשבועיים לאחר מכן - חל פורים ביום שישי, הוא רצה לנסוע למאה שערים אבל פחד שלא יוכל לחזור לפני שבת, לכן ביקש מאחד מאנ"ש, ר' אברהם שלמה רונין, שידאג להחזיר אותו לקטמון. כששבנו חזרה לקטמון עדיין היה

האחרונות, כנראה אחר השתכללות ההשגחה, כבר לא הקפיד על כך.

אפשר לומר שעיקר הצלחתו להחזיר בבני הבית את עניין רבינו היה בכך שהיוה סמל ודוגמה חיה לדרך שבה מתנהג חסיד ברסלב אמיתי על כל צעד ושעל. בכלל, הוא לא היה מדבר הרבה, רק בפורים. כל השנה הוא היה מאד סגור ומופנם, אם מישוהו שאל אותו שאלה כלשהי, מה שהיה יכול לענות בפשיטות ובקיצור הוא ענה אך לא הרחיב ולא האריך. פעם ר' לוי יצחק ביקש ממנו שידבר בפני הציבור, הוא אמר שהוא לא יודע לדבר ור' לוי יצחק התעקש שידבר, מחוסר ברירה הוא התיישב מול הספר והחל לקרוא את הכתוב מילה במילה. מאז ר' לוי יצחק כבר לא ביקש זאת ממנו...

הוא מאד אחז מר' לוי יצחק, פעם ר' שריה דבילצקי שאלו במכתב: בפורים המושלש מתי נוהגים לומר את הקובץ לפורים? הוא ענה לו שביום שישי, אבל כתב לו שישאל את ר' לוי יצחק בנדד שהוא המוסמך מכל אנ"ש.

ההתגלות בימי הפורים

■ על מה היה מדבר בפורים?

מעבודת ה', מרבינו. היה צועק וחוזר הרבה: "דער רבי, דער רבי, נאר דער רבי, ווייטער דער רבי, ווידער דער רבי, דער רבי, דער רבי, רבינו, רבינו, רבינו, רק רבינו, הלאה רבינו, שוב רבינו, רבינו, רבינו, רבינו..."

פעם הוא דיבר מעניין הצניעות, שלא ללכת פאות נכריות וכו', היה שם אחד שהעיד לו: בפורים צריך לדבר מעבודת ה', לא מצניעות, מה זה שייך לפורים? השיב לו אבי: מה שוה העבודת ה', אם אשתו לא הולכת בצניעות? הרי דרך רבינו הוא תמימות ופשיטות, זה הפשיטות והתמימות שאשתו תלך בצניעות, אם היא לא הולכת בצניעות, לא שוה כל העבודת ה' שלו, זה הדרך של רבינו, זה העבודת ה', ולכן בוודאי ובוודאי שצריך לדבר מזה בפורים. הדברים חדרו מאד ללבו של אותו אחד.

ואת יראו ה יכבר. ר' לוי יצחק מיטב דוד עם ר' שמואל

ר' שמואל בדיברים היוצאים מן הלב (באיכות רוב שמואל יצחק וחפלין)

לא היה מדובר במעדני מלכים, אחי הגדולים סיפרו שהיתה תקופה שפעם בשבוע חילקו ביצה אחת לכל הילדים... אבל היו שמחים והיו מרוצים מכך שיש מה לאכול. אבי היה אומר: "איך שהולך זה טוב, ברוך ה' שיש מה לאכול ואיננו מתים מרעב, ואפשר לחיות, וברוך ה' חיים, וכך עוברים השנים, כמו שכתוב בשיחות הר"ן (נא) אם יהיה לו מעות אם לאו, בין כך

ובין כך יכלה ימיו בשוה". כמוכן שלא כל אחד אוחד במדרגה זו, ואין להזניח את הילדים. זה היה הדרך של אבי בעבודת ה' והוא ידע שהוא יכול וצריך להתנהג כך ואמנם התברר למפרע שהנהגה זו לא פגעה באף אחד מהמשפחה לא ברוחניות ולא בגשמיות, אבל כל אחד צריך לראות איך להנהיג את הבית שלו, שהלילה לא יזרע שלום ביתו או חינוך ילדיו ושכל מעשיו

אכן יהיו לפי האמת המיוחדת לו.

■ בדרך כלל נהג בהצנע-לכת ולא התערב בענייני אחרים, אך מספרים שלפעמים יצא מגדרו וקינא לאלוקיו בעוז ובגבורה...

פעם במידון נערכה איזה הצגה בתערוכת רח"ל, והוא הלך עם ר' אברהם יעקב גולדרייך, וצעקו ומחו, ובאו אנשים ונתנו להם מכות. סיפרו

או שאחד כך היתה מלחמה ואותו אחד שהיכה את אבי נהרג במלחמה. על פי רוב לא השתתף בהפגנות ובמחאות, זה היה קשה לו, כנראה גם בגלל זהירותו המופלגת כשמסירת עיניים.

הניסופים לגאולה

■ כלפי חוץ היה יכול להיראות כאילו

אביכם שוקד בעיקר על "הגאולה הפרטית" ועוסק בעיקר לקרב את נפשו לקונה בלי להתעסק יתר על המידה בעניינים של תיקון הכלל, אך כפי ששמענו רבות, כל תשוקתו היתה לגילוי כבוד ה' בכל הארץ בגאולה המללית. האם שמורה בזכרונכם עובדה כלשהי אודות כך?

בשנה האחרונה שלו, לפני שבת הגדול,

כשבועיים לפני שהוא נפטר, באתי אליו באמצע השבוע או ביום שישי, והוא אמר לי אז: "עוד מעט יבוא שבת הגדול שאז יאמרו ביצרות: 'לכך ועניך להיכלך תשוב', שכל הלב והעיניים של השם יתברך, זה רק לבית המקדש", ותוך כדי שהוא אומר לי את המילים האלה פרץ בבכי. הוא היה כל כולו מקשה אחת של השתוקקות לגאולה השלימה. ■

"כשרבי אברהם הגיע ארצה, קיבלתי אור בליקוטי מוהר"ן"

על הקשר המיוחד בין רבי שמואל שפירא לרבו החסיד המובהק רבי אברהם שטרנהארץ

רבי אברהם שטרנהארץ

מתלמידיו המובהקים של הרב החסיד ר' אברהם שטרנהארץ, היה ר' שמואל, ומאוצרו הטוב דלה את דברי האוצר של יראת שמים והיה חוסף ובווע בשקיקה כל הגה מפיו. הרה"ח ר' נחמן בורשטיין ז"ל כותב בספרו 'אוצר נחמני':

"שמעתי מהחסיד מאנ"ש ר' שמואל שפירא זצ"ל, הגה ידוע שביאת מורינו הרב ר' אברהם שטרנהארץ זצ"ל לארץ ישראל היה בראש חודש אדר תרצ"ו, והיה שמחה גדולה אצל כל אנ"ש, כי כבר שמעו את שמעו מקודם וידעו כי גברא רבא הוא, רב ומר"צ וחזן וסופר וכל עניני רבינו ז"ל נחתין על פיו, ובהגיע אז ז' אדר הילולא דמשה רבינו רעיא מהימנא ונהגו מאז ומקדם לנסוע אל כפר מידון מקום קודש הקדשים ציון התנא האלקי הרשב"י ז"ע, ובכן התכונן מוריני לערוך הנסיעה לעלות לציון הקדוש, ונתעררו אנ"ש לנסוע אתו וגם לשבות שם, ואפילו אלו שלא היו רגילים לנסוע ועוד כמה חסידים גם הם נסעו.

אברהם ארצה, מצא בו אדם שיוכל ללמוד עמו ולשמוע ממנו את פנימיות דעת רבינו ואת הרכבה בספריו הק', "כשרבי אברהם הגיע, נהיה לי אור בליקוטי מוהר"ן", התבטא ר' שמואל, עוד סיפר ר' נחמן בשם אביו, שבכל יום בעת עלות השחר, כשרבי אברהם הגיע לבית הכנסת לתפילת שחרית, העובדי ה' שחזרו מעבודת הלילה מחוץ ליישוב, היו נמים על הספסלים ורבי אברהם היה אומר להם כענה אוקראינית "איך וְאָסר אריין, אין וְאָסר אריין..." (אל תוך המים...) כלומר שיטבלו לקראת התפילה. "אנני" סיפר רבי שמואל, "היו לי כבר כמה שאלות (בעניני עבודת ה' וספרי רבינו) מהמוכן, הייתי ניגש אליו ושאלו, והוא היה מאיר עיניי בתשובותיו המחכימות".

ר' נחום דוב שפירא מספר בשם אביו ר' שמואל, שהרה"ק מטשעהרין שמע את ר' אברהם פעם פוסק על שאלה שהגיעה לפתחו, והתבטא עליו שהוא "שואל כעניין ומשיב כהלכה".

על מסירותו של ר' שמואל לרבי אברהם, סיפר ר' מנחם רונפלד שליט"א: פעם בערב ראש השנה נכנס רבי אברהם הישיש למקווה שהיה קפוא, מרוב הקור נחלש עד שלא יכול היה לצאת והכחיל בכל גופו ומשכו אותו החוצה ועשו פעולות להחיותו ולהשיב את רוחו שעה ארוכה, למחרת הלך שוב כהרגלו למקווה, ראו ר' שמואל שפירא ור' יונה לכל את מסירות נפשו וחששו לכריאותו, אמרו לו שהם גזורים עליו שלא יילך, ובדוחק הצליחו למנעו מכך.

עוד מספר ר' אברהם שמעון בורשטיין: "רבי מרדכי אלעזר רובינשטיין היה נכנס אל רבי אברהם כמעט בכל יום, היה יושב אתו ומקשיב לאמרי פיו, פעם אמר לו ר' אברהם שיביא מחברת עם עט ויכתוב את השיחות שיאמר לו, אך לבסוף לא יצא הדבר לפועל. על כל פנים ר' מרדכי אלעזר אמר לי שהוא ראה לא פעם את ר' אברהם קם מעם השולחן, ניגש אל הארון ומביט במשהו, שאל אותו: 'ר' אברהם, על מה הנכנס מביטים בכל פעם?' אמר לו: 'שם מונחים התכריכים שלי, אני רוצה לזכור את התכלית'. כשסיפר זאת ר' מרדכי אלעזר לר' שמואל, אמר לו ר' שמואל שלא בחינם זכה

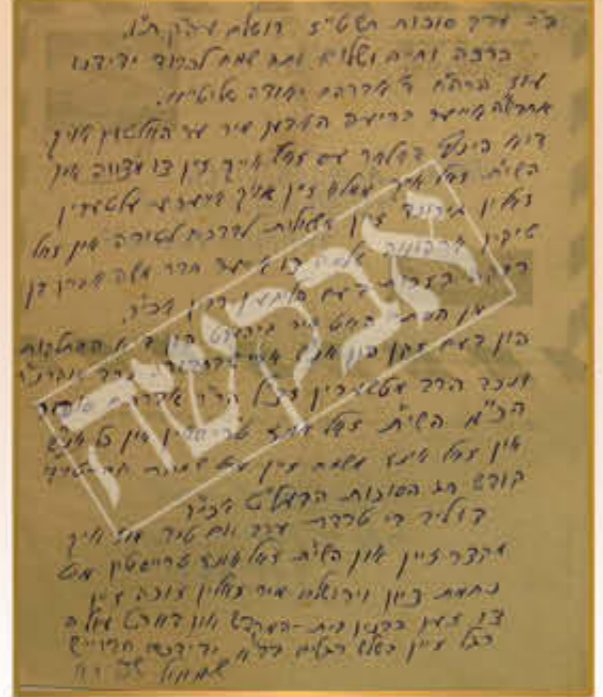
ומתחנן אליו שיכטיח לו שיזכה להגיע לציון רבינו ולא היה מניחו ללכת עד שיכטיח. כשרצה לצאת מבית מדרשנו, תפסו ר' שמואל בדש מעילו ולא איפשר לו לצאת עד שיכטיחו, ור' אברהם אמר לו "זכי אם אני אכטיח?"... אולם לבסוף לאחר התעקשותו הגדולה ותחנוניו החוזרים ונשנים, ברכו שעוד יהיה באומן. אחר כך החל ר' שמואל להתחרט בליבו על שהוציא ממנו רק על הנסיעה לאומן בלבד ולא על אומן בראש השנה וחזר אל ר' אברהם והפציר בו שיכטיחו שיזכה להיות באומן בראש השנה דווקא, לאחר הפצרות רבות מצדו הפטיר לעומתו ר' אברהם בברכתו גם על זאת. ולפלא הוא שר' שמואל זכה להיות פעמיים אצל רבינו הק', האחת באמצע השנה והשניה בראש השנה. לא נפל מדברי ר' אברהם ארצה.

ר' אהרן שפירא מספר על אביו ר' שמואל, שכאשר היו מזכירים לפניו את ר' אברהם, מיד היה מפטיר "דער גרויסער ר' אברהם" - "ר' אברהם הגדול", ולא בכדי כאשר שוחרר ר' שמואל מהשבי בירדן בתש"ח, מיד שם פעמיו אל בית ר' אברהם להשביע נפשו באמרותיו.

עוד מספר ר' אברהם שמעון בורשטיין: "רבי מרדכי אלעזר רובינשטיין היה נכנס אל רבי אברהם כמעט בכל יום, היה יושב אתו ומקשיב לאמרי פיו, פעם אמר לו ר' אברהם שיביא מחברת עם עט ויכתוב את השיחות שיאמר לו, אך לבסוף לא יצא הדבר לפועל. על כל פנים ר' מרדכי אלעזר אמר לי שהוא ראה לא פעם את ר' אברהם קם מעם השולחן, ניגש אל הארון ומביט במשהו, שאל אותו: 'ר' אברהם, על מה הנכנס מביטים בכל פעם?' אמר לו: 'שם מונחים התכריכים שלי, אני רוצה לזכור את התכלית'. כשסיפר זאת ר' מרדכי אלעזר לר' שמואל, אמר לו ר' שמואל שלא בחינם זכה

ר' אברהם להתעלות כל כך, כי על כן ויכרוך התכלית לא מש ממנו.

ר' נחמן בורשטיין היה מתאר במתק לשונו את שיח האבלים של ה'עובדים' שבחבורה, במעמד הקבורה של רבי אברהם. כשר' הירש לייב ליפל ספד ואמר: 'הנחנו כעת נגדל גדול', ור' שמואל

חשיים אביו, המכתב של ר' שמואל שפירא מסך לפטירת ר' אברהם, בו הוא סתב על"ז דר"י ספרת משכבו

שפירא מחרה מחזיק אחריו: "נגרל היה ונגרל נשאר..." כל-כך גברה הערכתו של ר' שמואל אליו, עד שכיבדו לרבי אברהם בסנדקאות לכל ילדיו שנולדו בחיי רבי אברהם, ולאחר פטירתו קרא שם בנו הצעיר על שמו.

במכתב מר' שמואל בשנת תשי"ד כותב לאחד שביקש לשמוע ממנו דיבורים מרבינו (בתרגום מאד"ש): "והנה אודות בקשתך לכתוב לך מדיבורי רבינו, תמה אני שאתה פונה אלי, בזמן

שנמצאים כאן בעיה"ק אנ"ש יראים ושלמים תלמידי חכמים וקנים וכפרט הרב ר' אברהם (שטרנהארץ) שליט"א [זצ"ל] נכד מוהר"ת זצ"ל..." (שמואל בקוראי שמו מכתב ח).

במכתב נוסף לאחר הסתלקותו של רבי אברהם מנכה רבי שמואל את אבידת הארי שבחבורה, עליו הוא נוקט את התואר "הריני כפרת משכבו", השמור לבן המתאבל על אביו בתוך י"ב חודש לפטירתו, ומקווה למצוא נחמה ושמחה בימי התג הקרבים ובאים (בתרגום מאד"ש): "מן הסתם שמעתם מהסתלקותו של זקן אנ"ש, הארי שבחבורה, נכד מוהר"ת ונכד הרב מטשעהרין זצ"ל, הר"ר אברהם סופר (שטרנהארץ) הכ"מ, השי"ת ינחמנו ואת כל אנשי שלומנו וישמחנו בשמחת יר"ט קודש תג הסוכות אכ"ר" (שמואל בקוראי שמו מכתב ז).

הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א מעיד את אשר שמע מפי רבי שמואל: "זכורני שלאחר שנאלצנו לצאת מהעיר העתיקה במלחמת תש"ח, הלכנו לשכונת קטמון. אמר לי אז רבי שמואל שפירא זצ"ל: 'רבי אברהם שטרנהארץ ע"ה הוא זקן מופלג ועם זאת רואים אצלו כל-כך הרבה שמחה של מצוה באופן של הפלא ופלא, כעובד ה' צעיר לימים" (אוסף אמרים חטיבה, עמ' קפז).

בעוד ביטויים נדירים התבטא רבי שמואל על מורו רבי אברהם, אחד מהם אנו מוצאים במכתב הרה"ח ר' משה קרמר שליט"א (מתוך אוצר ספרי מכתביו העתידי לצאת לאור בקרוב א"ה): "...הרה"ח ר' שמואל שפירא זצ"ל אמר עליו שכל הליקוטי מוהר"ן הוא אצלו בכתיבת 'שכל הנקנה' (כמואב בליקוטי ס' כה).

סקרונות 190 'אוצר נחמני', 'קרא דחי' להרנ"צ קעניג זצ"ל, קונטרס 'הארי שבחבורה', הרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטיין

שלושים שנה להסתלקות רבי שמואל שפירא ז"ל

איש כשר באמת

"לא חלף זמן רב והנה ניגש אל הרכב יהודי של צורה ופתח את דלת המונית. 'זה ר' שמואל שפירא, לחש לי בן שיחי. קשה לי לתאר את ההתפעלות שאחזה בי באותו רגע, התרגשות עצומה בראותי לנגד עיני דמות של יהודי אשר כולה אומרת יראת שמים, מכף רגל ועד ראש" • הרה"ח ר' משה לפקוביץ שליט"א - חתנו של החסיד הגדול רבי שמואל שפירא זצ"ל, בשיחה ייחודית ועוצמתית, נדירה מסוגה, חושף לראשונה צוהר מזהיר ועובדות מרטיטי לב שלא נודעו מתהלכות חייו הפשוטים בתכלית והנשגבים במעלה של חותנו הגדול ומספר בגעגועים וערגת לב מנפלאות עבודתו יתברך והתקשרותו ללא שיור לאור האורות ראש בני ישראל, כשהוא מגולל לראשונה את הקשר המשפחתי האישי אשר הוביל צעד אחר צעד להתקרבות מחצר סקווירא לחסידות ברסלב • מוגש לרגל שלושים שנה להסתלקותו - שביעי של פסח תשמ"ט - תשע"ט • למען תספר

נתן ברוך דורנבלט
עריכה: ברוך לב

ר' משה לפקוביץ עם הרה"ח ר' משה קרמר בשמחה משפחתית

באורח ישיב במירון (איחוד גג)

בין חסד ובחזמים בביתו (איחוד גג)

תפילה לא-ל חי. ר' שמואל בתפילה לפני חופת בנו (איחוד גג)

היו ב'ווארט'. הבנתי מעצמי כי רוצה שאראה בעיני 'א ברעסלבער דאווענען' (תפילה בסלבית)...

ב'שול' התפללו ציבור לא גדול, אולי עשרים וחמשה איש, והתפילה היתה בהתערורות גדולה. גם הדיקוד' לאחר התפילה, שהיה חדש בעיני, עשה עלי רושם עז.

כחמשה חודשים לאחר מכן, באור לט"ו באב, התקיימה שמחת הנישואין בתוככי ירושלים. לכל אורך ההכנות לנישואין, וימי השמחה עצמם, ראיתי את המוג הטוב וחכמת החיים של חותני. דרכו היתה בעדינות ובנעימות, לא התעקש לעמוד על שלו והיה נוח לבריות.

כדוגמא אחת, אביא את ענין ה'מצווה טאנץ', שמלכתחילה היתה דעתו להימנע מכך אולם כאשר שמע שבמשפחתו הדבר נהוג ומקובל ושאי קיום המנהג יגרום להם צער ועגמת נפש, הסכים לכך אך רק באופן שהמעמד ייערך בתוך הבית, ואכן, קיימנו את המנהג, בהשתתפותם של אחדים ממש מבני המשפחה.

יום למחרת החתונה, הגענו לגור בביתו של חותני, למשך תקופה - וכך העניקו לי משמים את הזכות לראות מקרוב בעבודתו הזכה והטהורה של אותו צדיק. (בימי השבע ברכות' למד עמי סיפורי מעשיות, והלכות מקיצור שולחן ערוך שהיה נוהג ללמוד עם כל בניו בשבוע זה).

היה זה בית שכל הנהגתו היתה ביראת שמים. היה בו הרגשה ברורה ומוחשית ממש של יראת שמים. זכורני שכאשר לנתי על הספה בביתו, הייתי מטב את רגלי באופן טבעי כך שלא יפנו אל צד מקום המקדש, בבית כזה לא ייתכן היה לא לחשב כל פרט ופרט בהתאם להתנהגות הראויה של יהודי - ויש בכך רק פרט קטן המעיד על האוירה המיוחדת ששררה בין כתלי הבית, אשר כמו זעקו 'יראת שמים'.

ספר מוסר חי

היתה לו הנהגה פשוטה, המצונית בסדר מופתי וישוב הדעת. כך היה זה בכל דבר - הן בדברים הנוגעים אליו עצמו, הן בדרך שהתנהל עם זוגתו הצדקנית ועם בניו. הייתי יוצא

בלי שנצטרף לנזקף אצבע ולהתערב. נמצא שהשמירה בארץ ישראל היא שמירה עליונה ואין לזה שייכות לציונים - כי הם הביאו רק סכנה ואש, והיתכן שהם יכבו את האש. והיה מסיים: 'מה שהם עושים, לא יכול להיות טוב. לא יכול לצאת טוב מראש של אפיקורסים'. תמיד הביא את ההרגשה הזאת מתוך לבבו, אך כאמור לא היה מרבה לדבר על עניינים אלה).

סוף דבר, בסיומה של נסיעה זו, נתחלף לבני בקרבי וחשתי שנעשיתי לאיש אחר.

לאחר זמן ניגש אלי אותו מקורב ואמר לי את הדברים הבאים: 'דע שר' שמואל שפירא הינו חסיד ברסלב. אבל הוא יהודי שקט ואין דרכו בכך להשפיע ולקרב לברסלב את מי שנמנה על חוגים אחרים.. והנה למחרת הנסיעה ניגש אלי ר' שמואל ושאלני אם אני מכיר אותך וביקש ממני לקרב אותך...'.
מה' יצא הדבר

בימים הסמוכים לאחר הנסיעה, הודעתי למשפחתי שאני מוכן לגשת לשידוך הזה ברצינות, והם שלחו שדכן שיציע את השידוך. שבועיים לאחר מכן, כחמשה עשר בשבט, התפללתי כדרכי זתיקין בכותל - ואחד הראה לר' שמואל, ללא ידיעתי, שאני הוא הבחור המדובר. ר' שמואל התבטא מיד: 'הוא, הרי אותו אני כבר מכיר. הייתי חסידישער בחור, שהתפללתי בנוסח החסידי המקובל, מילה במילה בנעימות, בנוסח היפה של חסידי סקווירא - וככל הנראה מצא הדבר חן בעיניו.

באותו יום נסע לחוץ לארץ, להסדיר לעצמו 'דרכון לבן' לנסוע לאומן, תכנית שכאותה פעם לא הצליחה. לאחר ששהה שם כששה שבועות, שב לארץ הקודש - בתחילת אדר ב' - ואז התחיל השידוך להתקדם.

לאחר פורים הגיעה אמי מארה"ב, בראותה שאני מוחלט בדעתי לגבי שידוך זה ואיני רוצה לשמוע כל רעיון אחר - וביום כ"ג אדר נסגר השידוך בשעטו"מ. ה'ווארט' נערך בביתו של ניסי, חתנו של ר' שמואל, ר' יהודה לייב פראנק, בהשתתפות אנשים אחדים בלבד. ר' יהודה לייב רכש לי במתנה, ספר 'ליקוטי מוהר"ן', שהודפס אז מחדש, עם דפים יפים, ודף השער היה בצבע זהב. אין לשער את ההרגשה שהרגשתי כלפי חותני - הוא הפך להיות עבורי כאבא ממש וכמים הפנים לפני נהג כי גם הוא חיבה יתירה וקיבלני בזרועות פתוחות.

לאחר השידוך ביקש ממני חותני, שאבוא להתפלל בליל שבת ב'שול', כדי שהמשפחה תכיר אותי וכדי שאפגש עם הניסים שלא

אמרתי לו שהרי אני מגיע ממקום חסיד, ואם רצונו שאשנה את מקומי, עליו לומר לי מה יתן לי ומה יוסיף לי המקום החדש, יותר מן המקום הקודם.

הגענו לצפת כאשר כבר היה חשוך. ירדנו למקוה האר"י, ואחר כך לקבר האר"י הקדוש. נצמדתי אל ר' שמואל ומשום מה הרגשתי אצלו כאילו הוא אבי. הוא עזר לי ללכת שם, במורדות ההר ומכשוליו, מתוך שמשיח עלי, ומשוחח עמי בקירבה מיוחדת.

היה זה אצלי לחידוש, שהרי לא הכיר אותי, לא ידע מי אני בכלל, ומיד כשהרגיש שאני זקוק לעזרה - נתן את עצמו אלי. הרהרתי שיתכן ומצא חן בעיניו המענה שעניתי לאותו מקורב. מתוך כך באנו לדבר, ותוך כדי הליכה, על מה שנהג לומר בכל מקום את עשרת מזמורי ה'תיקון הכללי' - בעוד שבטשערנאביל אומרים מזמורים ידועים אחרים בציני הקדוש, ואמר לי: 'תיקון הכללי זה דבר אחר לגמרי'.

לאחר שהיינו אצל האר"י הק' וקבר ה'בית יוסף' - וכנראה גם אצל ר' שמעון תלמיד רבינו - ירדנו לרבי פנחס בן יאיר, שם אמר 'אנא בכח'. בהמשך הדרך לירושלים, ביקשו ממני הנוכחים שיספר ממה שהיה עמו בשבי, ובענותנותו הסכים מיד והחל מספר איך שהערכים הוציאו אותם מן העיר העתיקה, כשבנו התינוק היה עמו; על האוכל שאכלו שם, שהיה הרבה אורז והיה עסק גדול לבדוק שלא יהיו שם תולעים, ולכן כמעט לא אכל שם עד שה'צלב האדום' הביא לו מהעיר 'מצות יהודה' ובזה החיה את נפשו.

בתוך כדי שיחתו, כאשר סיפר שהערכים השליכו עליהם אבנים בעורם בדרך, שב והרגיש כי לא הם השונאים העיקריים שלנו - משום שעיקר הסכנה באה עלינו מחמת הציונים שקלקלו את קדושת ארץ ישראל ולא הועילו מאומה. לא דיבר בחריפות של קנאות, אלא בנוסח שלו: במתינות, כדרכו, בישוב הדעת.

(לאחר מכן, במשך כל השנים, הבחנתי שאמנם אינו רגיל לדבר על כך - אבל כאשר נקלעה לפיו הזדמנות, היה מדגיש שהם המחריבים וכל מה שאנו טובלים הרי זה בגללם. אף שהיה מאד שקט וטגור בדיבוריו, אך כשהיה פוצה פיו לעתים רחוקות לדבר על הציונים - היה נחרץ בדיבוריו.

וכגון שיחתו הזכורה לי מן הימים שמלך ירדן גירש מארצו הרבה מן הערבים והרג מהם אלפים ורבבות - שהיה ר' שמואל מראה בהתפעלות שהנה רואים שכאשר הקב"ה הפץ להרגם, מגלגל את הדבר שיעשה הדבר ביניהם לכין עצמם, שילחמו זה בזה, חרב איש ברעהו,

פנים חדשות

לאחר תפילת ערבית, יצאנו לדרך חוזר ממירון. נכנסנו לרכב, והיה אצלי חידוש איך שלפתע נעשה בדיחא דעתיה - ואותו חסיד שבדרך הלך היה כל כך טגור בעצמו, נעשה לפתע כה מרוכז וצוחל. מיד כשיצאנו לדרך, החל לשיד 'בר יוחאי', 'זאמרתם כה לחי ומזאת כף. כל מהותו התהפכה אל קצה אחר ורגנתו סחפה אחריה את כל הנוכחים.

כשסיים, ביקשו ממנו שישיר את ה'מגן אבות' של סלוני (כידוע, בחינתו בשבי הידני, היו שם גם חסידי קוליק וסלוני שהיו שרים את ניטניהם בליל שבת ובסעודה שלישית, ומשם הכיר ר' שמואל הרבה ניגונים) ואכן ניאות לבקשה והחל משורר את ה'מגן אבות' במתיקות רבה מאד.

בהשראת השמחה שלו, קיבלתי אומץ לדבר אתו ולכבד אותו ממה שהבאתי אתי. לפי השערת, הוא צם במהלך אותו יום. הרי נסעתי אתו ושהיתי במחיצתו כל היום, ולא ראיתי טועם מאומה. אני הייתי בחור אמריקאי ולקחתי אתי אוכל בהרחבה - פירות, לֶבָן ועוד. שאלתי אם רוצה להתכבד בטעימה כלשהי ואכן לקח ממני, בירך ואל. להשערת או סיים את התענית. (אותו מקורב לא התאפק מללחוש לי: 'אם לקח ממך, עוד תראה שקרב אותך... בודאי כבר תתקרב...').

נסענו לכיוון צפת, ושוב מצא לו המקורב הזדמנות להרביץ בי מוסר על כך שאיני מקורב עדיין לברסלב, עד אז לא ענית, אולם עתה - מתוך הפתיחות ששררה באוירה השמחה -

הבריאה. אחד הנוכחים קרא לר' שמואל שיביט ויראה את יופי נפלאות הבורא, אך הוא לא עשה כל תנועה בעיניו.

כשהגענו למירון, היה זה בזמן מנחה גדולה, והוא ניגש אל העמוד להתפלל כשליח ציבור. כפי שהבנתי, כך היתה דרכו תמיד.

[זה מכבר שמעתי אומרים, שכאשר אין כוח להתפלל בקול רם ולכוון סדאי, יש עצה להתפלל לפני העמוד - שאז מתפללים יותר בודדות, אצלו ראייתו את זה. לימים הרהרתי, שהנה יש בזה גם צד שני, שהרי כאשר ניגשים אל התיבה - היצר הרע מבלבל עם פניות ומחשבות גאות, כגון אם מחפול בעצמות כדביע וכיצא כזה. אך מר' שמואל למדתי שעיקר המכון הוא התפילה בודות, והם התפילה לפני התיבה מסייעת לה - אף כנראה יש לנהוג כן, בלי לעשות 'עסק' מן הנסיון הכרוך בכך].

תפילה לעני כי יעטוף

ר' שמואל התחיל להתפלל מנחה, עם תפילת 'יום כיפור קטן'. אני לא אמרתי עמו את תפילת יו"כ, כנהוג בסקווירא, וביקשתי מאחד הנוכחים שיואל לומר אתי תהלים, מאחר שעניי כבר לא ראו אותיות, כאמור לעיל.

אבל כשר' שמואל התחיל באמירת תפילה לעני כי יעטוף, לא היה באפשרותי להמשיך בסדר אמירת התהלים שלי - כי נמשכתי להאזין אל מתיקות האמירה שלו, אל היופי של הנוסח, האנחה הנאה, כתינוק המתחטא לפני אביו. אמרתי לחברי שניצב עמי, שמוכרח אני לעזור ולהקשיב, מעודי לא שמעתי כאלה מילים יפות, כמו שהיהודי הזה אומר.

כך כאשר התחיל את תפילת שמונה עשרה בקול, התפעלותי והתרגשותי הלכו וגברו. כל תיבה, כל נוסח, היה מלא חן. אתה חונן לאדם דעת, רפאינו, ולירושלים עירך, ותחזינה עינינו בשוכך לציון, כזאת נעימות בתפילת שמונה עשרה, כמעט לא שמעתי. והכל בלי קולות ותנועות יוצאות דופן.

כהיום בערב ראש חודש שבט, יש במירון מן הסתם אלפי אנשים, זה הרי בעיצומם של ימי השובבים - אולם אז היו רק שני מניינים לתפילת מנחה, המנין שלנו ועוד מנין מאוחר יותר.

היום הקצר עבר מהר. שמונה עשרה דקות אחרי השקיעה התפללו ערבית, לי, כחסיד סקווירא זה היה נראה שהתפללו מבעוד יום, ולכן לא התפללתי אתם.

מהכלים מרוב התפעלות לראותו יושב בארוחת הבוקר, ובהיותו מקיים את כל סדר היום שלו, מעשה גשמי כמעשה רוחני, שבהכל היה יופי וחוץ מיוחד.

היה לו 'כח-קיבול' להכיל כל אחד ואחד בסבלנות יוצאת מן הכלל, במיוחד בלש הדבר בכבוד הרב ובדרך ארץ המופלגת שנהג בזוגותו - וברצוני לומר כי בעינינו היה דבר זה עלה על סלטה, על כל הגדלות שלו. עד עצם היום הזה, נחשבת אצלינו הנהגתו בבית לספר מוסר חי. איך שהקפיד על כבודה על כל צעד ושעל, ודאג לכך שלא יפריעו לה לישון. כפי הסדר שהיה קבוע בבית זה, שהיא היתה משגחת על הילדים עד חצות הלילה, ומניחה לו לאגור כוחות לקראת עבודת הלילה - והוא היה משגיח על הילדים מחצות הלילה ואילך.

כאשר היו ילדים או נכדים בוכים בלילה, והוא היה בעיצומה של עבודתו, ניגש אליהם והגביהם על זרועותיו הרגועים - ולא ראה בכך כל פחיתות או הפסקה מתפילותיו ולימודיו. אי אפשר לתאר איזה התחשבות בענייני בין אדם לחבירו היתה לו.

סדר יום מלא חן וישוב הדעת

בכל יום היה מתפלל 'זתיקין', על פי רוב ב'שול' ולפעמים בכותל המערבי. לאחר התפילה היו לו סדרים קטנים - שהתחילו ב'שול' ואחר כך בבית - כגון תפילות מתוך 'ליקוטי תפילות' ולימוד 'זוהר לישאל' שהיה מונח תמיד על שולחנו. לאחר מכן היה פונה למנוחה קצרה (ובשנים המאוחרות היה נוהג גם אחר הצהריים).

בקומו סעד את לבו בארוחת בוקר פשוטה: לחם טבול בשמן זית עם ירק חי כלשהו, וגם בעת הסעודה היו לו סדרים של לימודים קצרים וקטנים.

כל דקה מהיום הייתה מוחשבת. לפני חדרו, עמד שולחן קטן עם כסא, ועל אדן החלון הסמוך היו הרבה ספרים קטנים - כגון שיחות הר"ן, חיי מוהר"ן, ספר המידות, השתפכות הנפש, כמו גם קיצור שולחן ערוך, אורחות צדיקים, וכהנה וכהנה. היה יושב ליד השולחן ולומד בכל ספר על פי סדר מיוחד: בספר זה עשר דקות, בקונטרס זה חמש עשרה דקות, בכל יום אותו סדר. כמו כן היה לומד הרבה בספרי הרב מטשערין, כגון 'קרא דשבתא'. הכל ידעו שאין להפריעו מלימודיו, וכי הלימודים בפניו השקטה הינם קודש לה'.

עוד דבר שהתפעלתי ממנו מאד: היה לו סדר

לימוד עם כל בן מבניו, מקטן ועד גדול. עם האחד למד חצי שעה גמרא, עם השני למד מדרש, עם זה משנה ברורה או קיצור שולחן ערוך ועם זה ליקוטי מוהר"ן או ליקוטי הלכות. לפעמים סדר הלימוד לא עלה על עשר דקות, או חמש דקות, אבל היתה קביעות איתנה, מידי יום ביומו.

שמירת הזמן היתה אצלו דבר חשוב מאד, ואף הזהיר את בניו על זה. פעם הגיש כמה אנשים אל ביתו וכבדם בארוחת בוקר - ואחד מהם הודה לו על המזון אבל אמר לו שיותר היו שמחים אם היו שומעים מפיו איזה דיבור טוב, ואמר להם דיבור שהיה רגיל אצלו, מר' אברהם בן ר' נחמנ'ס, שהפה הוא מטחנת קמח, חבל על כל דקה ששובתת ואינה עושה מלאכתה. אולם העני שאין לו מה לטחון, מה בצע

בהגיעו אל המלים 'בתי אל תפחדו כי עוד אזכרך', לבו מבעבע מרוב התרגשות וכמעט מתפרץ בהתלהבות כלפי חוץ. את כל הפיוט הזה מאירה בפני עצמה, אבל כשנים שבהם הייתי אצלו, ראיתי הולך אל השדה רק בהיותו במירון - אך בירושלים היה עורך את ההתבודדות שלו בבית. היה לו מקום מיוחד לכך, שם היה משען ידו על איזה ארון, וראשו על ידו, וכך נכנס לדבקות וערך את ההתבודדות. בשנים האחרונות היה עושה התבודדות בחדרו, כאמצע היום, ואז היה נועל את עצמו ואפילו זוגתו לא נכנסה או אל החדר.

לדבר הגדול שראיתי אצלו, היה ענין 'תיקון חצות' אשר זכיתי לאומרו אתו עשרות ומאות פעמים, עד שיודע אני בעל פה עד היום את כל נוסח התיקון מכות אותן אמירות שעשיתי עמו בצוותא. תוך כדי אמירה, כאשר לבו החל בווער, הרים את עיניו כלפי מעלה, וכשתלהב יותר - היה מוחא כפיים בעדינות ושיניו היו נוקשות, ובאופן זה אמר את התיקון. זה ההרגש הגדול ביותר שראיתי אצלו בגילוי.

כשאמר את הפיוט 'דודי ירד לגנו', ראו עליי שיוקד ומתלהט בתוכו פנימה אבל המשך לומר בנוסח המוכר, מתוך שלווה והתאפקות. בהגיע אל המלים 'בתי אל תפחדו כי עוד אזכרך', יכלו להרגיש כיצד לבו מבעבע מרוב התרגשות

ידידות אמת. עם ר' לוי יצחק במירון (ארכיון גנ)

בדרכי רבינו הק'

בנוגע לעבודת ההתבודדות - מטפריים שבשנים הראשונות היה נמצא בשדה מחצות הלילה ועד הבוקר. אני שמעתי שכאשר היו ילדיו קטנים, היה מתבודד לאחד חצות ולאחר מכן שב הביתה ושם המשך את עבודותיו ומרבה באמירות - מתוך שמשגיח שהילדים לא יפרעו את שינת אמם. א' סיפר לי שבתקופות אלו כאשר הלכו בחצות אל השדה, היו שבקשו להאריך עוד קצת - אבל חותני סרב ואמר שעכשיו הזמן שהוא צריך לשמור בבית.

אבל כשנים שבהם הייתי אצלו, ראיתי הולך אל השדה רק בהיותו במירון - אך בירושלים היה עורך את ההתבודדות שלו בבית. היה לו מקום מיוחד לכך, שם היה משען ידו על איזה ארון, וראשו על ידו, וכך נכנס לדבקות וערך את ההתבודדות. בשנים האחרונות היה עושה התבודדות בחדרו, כאמצע היום, ואז היה נועל את עצמו ואפילו זוגתו לא נכנסה או אל החדר.

הדבר הגדול שראיתי אצלו, היה ענין 'תיקון חצות' אשר זכיתי לאומרו אתו עשרות ומאות פעמים, עד שיודע אני בעל פה עד היום את כל נוסח התיקון מכות אותן אמירות שעשיתי עמו בצוותא. תוך כדי אמירה, כאשר לבו החל בווער, הרים את עיניו כלפי מעלה, וכשתלהב יותר - היה מוחא כפיים בעדינות ושיניו היו נוקשות, ובאופן זה אמר את התיקון. זה ההרגש הגדול ביותר שראיתי אצלו בגילוי.

כשאמר את הפיוט 'דודי ירד לגנו', ראו עליי שיוקד ומתלהט בתוכו פנימה אבל המשך לומר בנוסח המוכר, מתוך שלווה והתאפקות. בהגיע אל המלים 'בתי אל תפחדו כי עוד אזכרך', יכלו להרגיש כיצד לבו מבעבע מרוב התרגשות

כי לא מפניו ארץ. בהשתחוות בקברי צדיקים בכפר חרס (ארכיון הרב ששאל יצחק חתומל)

וכמעט מתפרץ בהתלהבות כלפי חוץ. את כל הפיוט הזה אמר בהרגשה מיוחדת מאד, כל תיבה היתה מאירה בפני עצמה, אבל במילים האלה היה נסער ביותר - וכן כשהתחיל לומר 'חלו גיבורי כוח', היה אומר זאת בהתחדשות עצומה.

את הקימה בחצות היה מקיים במסירות רבה - ואפילו בשנות חולשתו, כאשר כבר לא היה בכוחו, היה קם, אומר אמירה כלשהי, ככל הנראה איזשהו מזמור תהילים מתוך סדר תיקון חצות, וחוזר לשכב. אף שהיה זה מעט, מ"מ התאמץ למען זה בעקשנות גדולה.

גלות השכינה וגאולתה, היו נקודת לבבו. לא אשכח שהייתי עמו בעיר העתיקה - היה זה בחול המועד סוכות הראשון לאחר חתונתי - ונצבנו מול איזה חלון שמשם ראו את כל מקום המקדש, את כל קרקע הר הבית, ועמד שם ואמר 'מלך רחמן רחם עלינו בניגון קורע לב ובוקע רקיע.

בכל ליל שישי היה נוסע להר ציון, לכותל המערבי, ולקבר רחל. בערב ראש חודש היה נוסע למירון - והייתי שוהה איתו בחדרו שם והבחנתי בכל עת שהתעוררתי שבשכיבתי ממלמל ללא הרף. איני יודע מתי ישן, ואיני יודע מה אמר. דבר זה היה מורגל אצלו, שתמיד שפתותיו מלמלו.

במצוות חינוך הבנים

ביתו של חותני היה מבורך בבנים בלע"ה - וכמובן שלא תמיד עלה גידולם בנקל, שהרי ילדים הינם שובבים מטבעם, והתנהגותם אינה עולה תמיד בקנה אחד עם מה שראוי להיות ועם סבלנות ההורים. גם כאן ראיתי מצדו חכמה נפלאה והנהגה מלאה יופי וחוץ ומידות טובות.

שעונים על ברכת "א גוט מארגן" בברכת "א גוט יאהר" וכאשר בשעת צהריים מברך הנכנס בברכת "א גוט יאהר", עונים לו: "א גוטן תמיד". כי המנהגים שנהגו בשפת האידיש, יש בהם גם מסורה מדורות עברו ויש לשמור על כך. (כמו כן הקפיד שלא לומר תיבת "זשטל", רק "עלעקטריק").

לקראת שבת מלכתא

הסדר הנפלא שהיה לו תמיד, נהג גם בפניא דמעלי שבתא, בימי שישי אחר הצהריים שאו בדרך כלל עסוקים וטרודים רבות עד שמגיע זמן הדלקת נרות. גם אז, היה לו סדר מדויק, לגבי כל פרט ופרט.

את הנרות היה מכין לפני הצהריים, ובשעת חצות היום המל כבר היה מוכן ומייד היה הולך למקוה. עם שובו - היה מתיישב על מקומו ומחכה לבואה של שבת המלכה. היתה זאת לו עבודה בפני עצמה, לשבת ולחכות. כשהיה מותעייף, הלך לנח - ובקומו שב למקומו והיה יושב וממתין, תוך כדי שעוסק בספריו ובסדרי לימודיו ותפילותיו המיוחדים לו לעת הזאת. בבחינת מה שאמר חז"ל על רבי יהודה בר אלעאי, "ערב שבת מביאים לו עריכה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות" (שבת כה:).

הרגישו על ישיבתו שם בערב שבת, שזו היא ישיבה אחרת ממה שישב שם כל השבוע. באותו זמן אמר 'שיר השירים', עם הטעמים, ובסיימו את התפילה שאחר הקריאה - נטל את רשימת השמות שאנשים הביאו לפניו כדי שיתפלל עליהם לישועה, ושפך תפילתו בצלוחת

בהתבודדות על גג השול

ושינתם לבניו. מקשיב לקריאת האותיות בביתו נכדו לוידיד

אורי צביקיס ישיבה, רבי שמואל בנימין מצפון הרשב"י (ארכיומנט)

לקדושים אשר בארץ חמת, יצא מראשונות על קבר יוסף הצדיק (ארכיומנט)

היתה לתפילתו טעם גן עדן.

אור התפילה, התמאמה ולא מיהר לשוב - כי לא אבה ללכת בתוך הציבור, שהיה עלול להיות תערובת וכיוצא בזה, אמר אפוא יחד איתי את הזוהר שאומרים בטעודה, ואת הזוהר הכתוב בסידורים של הספרדים המדבר מקידוש היום, אחר כך היה אומר דברים נוספים וכך המתין עד שהמנין המאוחר ביותר (של חסידי בעלזא) סיימו את תפילתם, ועמם היה שב מן הכותל אל העיד. מתוך קביעות זו, היה לו קשר קרוב עמם, בידכם בברכת השבת ולפעמים גם החליפו מלים קצרות.

הדרך בחזור היתה ממש נעימה, היה מדבר אתי, מספר דברים, לפעמים דיבר מענייני הפרשה, ויש שמעניינים אחרים - הכל לפי העניין. כאשר היה נשמע לפתע קול הערביים בתפילתם - היה אומר תמיד: "אה, חמוד נוער...".

היה דמות רחימאית של אבא. קשה לומר שפחדו ממנו, הרי כל אחד היה יכול לעשות כרצונו ובבית שורה תמיד אווירה של נועם, אבל כאשר תבע דבר מה - היו חייבים לציית, אף שעשה זאת בניחותא ובשלווה

גם כאשר שוחח מענייני רבינו הקדוש או מאנשי שלומינו, היה כמספר דברים בעלמא - ולא כמי שבא להשפיע ולחולל שינוי. נהג עמי בחכמה רבה, שהרי בדרך זאת אפשר להשפיע הרבה יותר מאשר בהשפעה ישירה - וכמאמר העולם שכאשר מוזגים לבקבוק שפתחו צר, אם מוזגים הרבה, לא נכנס מאומה, אבל כשמוזגים מעט ולאט, יכול להיכנס משהו. אצלו זה היה ממש מורגש.

בהגיעו אל העיר, הקדים ללכת אל בית חמותו, לברכה בברכת 'שבת שלום' - כדרכו שהיה מכבדה ומעריך אותה באופן מופלג -

ולאחר מכן היה מגיע אל השול' לראות את מעשי בניו ולבדוק שאכן הם יושבים ולומדים כפי שהתנה עמם, לרוב היה מבקשני שלא אעלה עמו אל השול', ולימים הבנתי שעשה כן מפני כבוד בניו הקטנים - שאם ימצאם שלא למדו ויאלץ להוכיחם, לא יתביישו ממני.

שמחת המצוות ורוממותן

לאחר תקופה עברתי להתגורר בחול', אבל הייתי מגיע להיות אצלו כמעט בכל הימים טובים, בחודשי ניסן ותשרי. חקוק בזכרוני האופן שבו היה מקיים את מצוות הוג, בפשטות ובנעימות, ובהן ובתוכן של הפעולות הפשוטות - היה חי את העומק הייחודי לו.

כגון בקיימו את בדיקת החמץ - שמחד היה מקיימו בפשיטות, ומתכתפף אל המקומות הנמוכים לברוק בהם לאור הנר האחוז ביד, ובתוך כך היה מדבר את ענייני ההלכה השייכים אל הבדיקה - אבל היתה אז הרגשה ברורה שבאותה עת מחפש באופן פנימי בחורים וסדקים של נפשו.

את ליל הסדר היה מקיים ממש בפשיטות, כמו יהודי הכי פשוט, אבל עם נעימות נפלאה. לא מיהר ולא האריך, והתמסר לילדים בפשיטות. לא הירבה באמירת תורות, ויש שהספיק לספר איזה סיפור - כגון המעשה מרבינו הק' על הגוי שלא עצר ברוחו להמתין לשולחן עורך' וברח בשעת אכילת המרור. הייתי אצלו פעמיים בליל הסדר' ובשניהם בלט מאד ה"נארמאלקייט", הפשיטות, כמו שאומרים "פשוט ולעניין", ובפשיטות הוזהר היה "כל מיני חן שבעולם".

כך גם הראש השנה שלו, שהיה בלי שום דברים מיוחדים - אלא הכול בפשטות הכי פשוטה, עשה מה שצריך. ביום הראשון של ראש השנה, היה מורגש שנוהר לא לדבר, אבל לא היה בזה שום עצבנות ומתיחות. בפעם הראשונה שהייתי עמו, עוד הייתי חסיד סקווירא, ולא אמר לי כלום - אולם בערב ראש השנה אמר לי שיש מנהג אצלו שאומרים את 'התיקון הכללי' עם התפילה שאחריו, ואמר אתי ביחד. זכרוננו כיצד באחד מערבי ראש השנה במירון עמדתי על ידו ונשמעו קול שאגותיו של חסיד שבאותו זמן נהג לצעוק בקולי קולות ע' קלין רצופין, חותני חיך - לא מזלזול אלא מהנאה וקורת רוח מזאת התמימות. היו שכעסו מזה, אבל חותני לא היה כלל כועס.

הוא והכעס היו רחוקים זה מזה כגבוה שמים מן הארץ, ואספר בענין זה את העובדה הבאה: כידוע, מאד לא אהב שיצלמו אותו, התנגד

לזה מאד ואמר שזו היא קליפה. בכלל, היה קשה לו לשאת את התופעה הזו שמכל מצב ומכל מאורע עושים תמונות. פעם המתנה בתי במירון מחוץ לחדרו כדי לצלמו בצאתו את החדר,

מאיר פניו לכל אדם (ארכיומנט)

אחר שצילמה פעם ופעמיים, אמר לה: 'די, יש לך כבר כמה תמונות, הסתפקי בכך'. ראינו את מידותיו הטובות שלא הקפיד עליה והניח לה את מבוקשה למרות התנגדותו הנחרצת לכך שהיתה ידועה לכל המשפחה.

וארשתין לי באמונה

הדבקות שלו ברבינו הקדוש היתה עצומה. כששמעתי פעם ראשונה את הביטוי הידוע, שרבינו הק' אמר שיש אצלו חסידים האפויים בלבו, הרגשתי שחותני הינו מאלה. חי עם רבינו, עם ספריו הקדושים, והרי ידועה לכל מסירותו הגדולה לנסוע לאומן עד שזכה לכך. בכל צעד ראו שחי עם רבינו.

כאשר בגרו הבנים, למד עם כל אחד 'ליקוטי מוהר"ן מתחילה ועד סוף. פעם אמר לי שאני יכול להצטרף אל הלימוד, אם הנני חפץ בכך. לא חייב ולא אילץ. ואכן הצטרפתי אל הלימוד, למרות שעדיין לא הייתי נחשב באופן רשמי לברסלבר חסיד.

זכרוננו שבתחילת הלימוד, בהגיענו בספר רבינו הק' אל רעיון שהיה מוכר לי מספרי ה'מאור עינים' ז"ע - הייתי מצוין זאת ואומר לו שגם ב'מאור עינים' איתא כן, והקשיב לי. אולם לאחר פעמים אחדות הבחנתי שאינו שבע רצון מכך.

הרגשתי בזה שמקפיד קמעא על הערותי אלו - והיתה זו הפעם היחידה שראיתי מתרעם על איזה דבר. כמדומני שהטעם שלא נשא הדבר חן בעיניו, כי השתמע כאילו אני בא לומר שהכתוב בליקוטי מוהר"ן מובא כבר בספרי חסידות אחרים - מה שאינו נכון כלל וכלל - ואולי שמע בכך איזה צל וטרך של התנגדות ח"ו. כמוכן שהפסקתי להעיר כך.

הראיתי לו תמיד שאני מכבד ומוקיר את דרכה של ברסלב, כפי שאכן כך היתה האמת, אבל ידע שאני יונק חיותי מעוד מקומות, ולא התערב בעניין זה. אולם כאשר נסתבבו נסיבותי אל מקומות שהיו לומדים שם ענייני אמונה באופן

ענין וליבך לחיכלך חשוב. שופך צקן לחשו בשורד בית מקדש' (ארכיומנט)

בכלל, היה איש בין אנשים. לא היה טיפוס 'טגור' אלא מחובר לכולם ואהוב על כולם. יש והיה מברך ב'גט שבת' אביו גם ילדים מסוימים - כגון מי שהתפלל בנועם וכיו"ב. לכולם היה חשיבות בעיניו, צעיר כזקן. גם כשצעיר אמר לו 'שבת שלום' - ענה לו באותו כבוד ובאותו ערך, כאילו היה מבוגר.

היו שסיפרו שפעם היה במירון עם בחור צעיר אשר פחד לצאת לבדו להתברר בשדה החשוך - וחותני עשה איתו הסכם שילכו יחדיו ויהיה סמוך אליו, וכאשר ירצה הבחור לחזור, יקרא לו וישבו ביחד. לאחר ההתבררות, החל הבחור קורא 'ר' שמואל, ר' שמואל' והנה אין קול ואין עונה, בלית ברירה חזר לבדו. בבוקר, כשמצא את חותני, התאונן בפניו על כך שלא עמד בהסכם - ואמר לו חותני "כשמונחים בעבודה, שוכחים מהכל ולא חושבים מכלום".

בעיני, קשה לומר שהמעשה הזה היה כך. חותני לא היה אחד ש'שוכח מהכל' בהיותו 'מונח בעבודה' ולא היה מפר הסכם אשר הוחלט עליו מפורשות. כמדומה לי שמדובר על סיפור אחר - שיותר מסתבר לומר שהינו אמיתי: בצעירותו, כאשר ר' שמואל צ"צ"ק התקרב לרבינו הק', יצא עם חותני להתברר ושאלו איך עושים התבודדות, ענה לו: "כבר תראה". בצאתם אל השדה, הלך חותני לדרוכו ור' שמואל צ"צ"ק נותר לבדו והחל מתפחד וצועק בחרדה "שמואל, היכן אתה?", אחר כך כשנפגשו שאלו להיכן נעלם - והשיבו חותני: "אתה, שמואל, דע לך מעתה איך עושים התבודדות - שתהיה זועק לעצמך "שמואל היכן אתה?..."

תמיד היו אנשים שהפליאו והשגיבו את ה'עבודות' שלו - וכאשר דברו עמי על כך, לא הייתי מסוגל לקבל את סוג התיאור הזה, כי לא זה מה שהיה עיקר מהותו ועניינו. הדגש אצלו היה פשיטות ותמימות וישרות. יש שסיפרו על אודותיו עבודות שונות באופן של "הריסה" (ראה ליקוטי מוהר"ן ע"ב), כמי שאינו באורח אנושי וביישוב דעת אלא כמלאך ואש אוכלת וכיוצא בזה. אבל האמת שהיה מאד נגד ז'וילדקייט' (=פראות). והיה מרגלא בפומיה: "לא בהריסה, לא בהריסה".

אנשים סבורים כיום שהיה מנותק וכאילו מסוגל ומבודד בעולמו הפנימי - ולא היא. קלט היטב את תכונות טוביו, ואם כי לרוב שתק ולא דיבר - אבל הקרובים אליו ידעו שיודע הכל והבנתו חודדת לפני ולפנים. בשבתו כפוף בפניו ב'שול', יש וסברו שאינו יודע מה נעשה בצד השני של ביהכ'נס, אבל ידע גם ידע מקצה אחד אל משנהו והכיר כל אחד לעומקו.

במחיצת הסבא הגדול

שלושים שנה
להסתלקות
רבי שמואל
שפירא ז"ל

הקשר הייחודי • שפלות שאין דומה לה • עבודות נשגבות משולבים במידות מופלאות • עמידה הנחרצת על צניעות קדושת הבית • הליכות חיים בתכלית הפשיטות • עם התקרב שנת השלושים להסתלקותו של עטרת ראשם החסיד הגדול **רבי שמואל שפירא זצ"ל** התוועדו לבקשת 'אבקשה' מסביב לשולחן אחד **שלושה מנכדיו החשובים**, אשר זכו לצקת מים על ידיו רבות בשנים - **ר' נתן** (בן הרה"ח ר' נחמן שלמה יצחק ז"ל) **שפירא**, **ר' נחמן זאב פרנק**, **ור' שמעון צבי שפירא** - לשמוע מכלי ראשון על דמותו והליכותיו בקודש של הסבא הגדול

ר' שמואל יודר מדרשו במירון לשחרית (באדיבות הרב שמואל יצחק חזקוני)

ר' שמואל לאהרן קריאת המילה משמואל ר' יעקב בחזקת (באדיבות הרב שמואל יצחק חזקוני)

אצלו - היה פועל בזה באופן של אמירת האמת ללא משוא פנים, ולא באופן הדרך שהיה נוהג בעצמו לגבי ענייניו האישיים.

כמירתו של הקב"ה אשר נגלה בסנין כוקן מלא רחמים, ועל הים נגלה כגיבור ואיש מלחמה - ואמר לישראל "הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו שתי רשויות הן, אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים" (וי' שמות כ. ב.), ובאותה בחינה אמרו חז"ל על עדינו העצמי (מ"ק סז): "כשהיה יושב ועוסק בתורה, היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ על שמונה מאות חלל בפעם אחת".

על זה הדרך היתה דמותו של הסבא, שהיה מעורר כמשי בכל הליכותיו במידות רכות ונעימות - אולם בהגיעו לכבוד שמים, או בשמירה על כבוד הזולת, היו פנים חדשות באים לכאן.

ר' נחמן זאב: פעם שאלתי אותו: סבא, הרי לא למדת יזיאל משה, מהיכן הקנאות שלך? וענה לי: "וכי אני צריך להגיע לזיאל משה? החתם סופר" היה הקנאי הגדול ביותר, וכתוב בצוואתו: 'בספרי הרמ"ד אל תשלחו יד, את ראשי התיבות רמ"ד אפשר לפענח כ'רשע משה ד'עסוי (משה מגולסון שכנה על שם עיית מלחמה דאסו), ואפשר לפענח: ר' משה דאסו, מוהרנ"ת כשהזכירו לא רצה שיטעו בזה, וכתב: משה דאסו יימח שמו ושם זכרו, מי אם כן קנאי גדול יותר - סיים - החתם סופר או מוהרנ"ת?!".

ר' שמעון צבי: אבי מספר שבמשך תקופה ארוכה נשא בתיק הטלית ותפילין שלו את הספר לב העברי, מרבי עקיבא יוסף שלינגר, שנכתב כפירוש על צוואת החתם סופר.

בעמידה על משמר הצניעות

ר' נחמן זאב: בענין הצניעות, אספר מה שבדידי הוה עובדא: אחר חתונתי רציתי שיונהג בביתי מנהג צניעות הגשמים המקובל בירושלים עיה"ק, בגרביים שחורות - אולם חמותי, שהייתה צדקת גדולה, הגיעה מוהנוגריה ושם הגרביים השחורות היו נוהגות רק אצל הנזירות, שזה היה הסמל שלהן, וע"כ היה קשה עליה הדבר שבתה תנהג בזה. בהגיעי אל הסבא, ביקשתי שיפעל אצל נוח"ב בענין הזה - והנה יצא מגדרו ואמר לה: "אם תלכי כך, אני מבטיח לך שלעולם לא תסבלי כאב ברגל", ואכן כ"ה זכתה בכך ומפיו לא נפל ארצה, כן יעזור ה' להלאה.

ר' שמעון צבי: בהיותי אצלו פעם כמוצאי שבת, ושרתי עמו את הזמירות, נכנסה אצלו נכדה מתחת לגיל שלוש שהיה לה שרוול קצר - והורה לי להפסיק לשיר זמירות עד שתצא מן החדר. שאלתי אותו מה בכך, הרי מדובר על פעוטה ממש, ואמר לי: "אכן, נכון, אבל הסבתות שלנו לא ידעו מכאלה דברים, הן הלבישו בצניעות כבר מהלידה".

ר' נחמן זאב: כאשר מדברים על קדושת מסורת ישראל, הגני נזכר בנקודה נוספת: פעם שמעתי אותו מדבר על הנהוג בירושלים שבראש חודש הילדים לומדים רק חצי יום, והנה יש קהילות שהנהיגו אצלם ללמוד יום שלם - ואמר על זה: "וכי הם מבינים יותר מבני ירושלים! הם פוחדים מביטול תורה יותר מבני ירושלים! מהיכן ידע הילד שהיום ראש חודש, אם לא לומדים חצי יום?!".

מענין לענין הדבר מזכיר את תגובתו לגבי הנהוג שבשנת השמיטה אין אומרים "תיקון לאה" בתיקון חצות - ואמר לי את דעתו בזה: "הרי אין לנו שדות שעל ידי שבייתם נרגיש את השמיטה. אנו בני ארץ ישראל נרגיש את השמיטה בלילה, כשאנו קמים בחצות, ואיננו אומרים 'תיקון לאה'".

אמרתי לו שיש זקנים הטוענים שבאומן כן היו אומרים, וענה לי: "וכי הרגישו שם בחוץ לארץ את העניין של ארץ ישראל ושמיטה? איך אפשר להביא ראיה מרבי נתן ומהשערי ציון, הרי היו דרים בחוץ לארץ ושם זה ענין אחר".

בנקודת חצות הלילה

ר' נחמן זאב: ישנתי אצלו כשנתיים וראיתי שהעניין של חצות היה אצלו כל כך נסוע, כהרגל הנעשה טבע. תמיד היה ער בנקודת חצות - הן בחורף והן בקיץ, וזאת כלי שעות מעורר. אפילו בליל שבעות, שהיה ער כל הלילה - היה ערני יותר אחר חצות מלפני חצות.

ר' נתן: פעם ב'שבע ברכות' שלי שנערך בביתו, ראיתי בברכת המזון - כשהגיע לברכת 'רחם נא' - פרץ בכבי, באמר 'רחם נא על ישראל עמך ועל ירושלים עירך'.

ר' שמעון צבי: שמעתי מאבי שביצרות של שבת הגדול היה ממש שופך דמעות במילים: "ליבך ועיניך להיכלך תשובב". השתוקקותו לגאולת השכינה היתה נקודת לבבו.

התמונה המפורסמת ממנו עם ר' לוי יצחק הוא בחתונה של ר' מרדכי בן אחיז ר' אריה לייב, וכיוון שרצה לחטוף תנומה לפני חצות, לכן רואים אותו עם עיניים עצומות.

הסבתא הייתה אומרת שתפילתו מתארכת על פני שבע שעות, כי היה קם כבר בחצות. והנה, בשנות זקנותו היה לו סידור עם אותיות גדולות מאד, בכל דף נכתבו כמה מילים והיו צריכים לרדף הלאה. באותן שנים, היה לו קשה ביותר להוציא את המילים מפיו, והוצרך לנח ללא הרף, וכך התפלל עוד קצת ועד קצת, עד שסיים את התפילה בשעת בוקר מאוחרת. היתה הסבתא אומרת: "אתה כבר מתפלל היום כמו בזמנים הקודמים, אז התפללת שבע שעות והיום אתה גם מתפלל שבע שעות...".

חשבתי לעצמי מי יודע מה נחשב נעלה יותר, שבע שעות של תפילה מתוך חיות, או שבע שעות של תפילה במסירות נפש כזאת...

אגב, את תפילת שמונה עשרה היה מתפלל בתוך הסידור. אף שכבר היה קשה לו מאד להסתכל בספר, אולם ב'שמונה עשרה' היה מתפלל מתוך הסידור מילה במילה. (אבי נזכר שבילדותי נהגתי כדרכם של ילדים, שמיד כשמתחילים להתפלל כבר יודעים שמונה עשרה בעל פה. כאשר ראוי אבי נוהג כן, אמר לי: "סבא בודאי יודע שמונה עשרה בעל פה, יותר טוב מסך, והנה הוא מתפלל רק מתוך הסידור").

שימרו על יקרת הזמן

ר' שמעון צבי: אבי תמיד אומר, שאף שתמיד הוא היה הוונמא הגדולה לכל עניני עבודת ה',

היהדות, רבי שמואל צ'צ'יק היה אומר שהסבא יודע היטב משנה ברורה. היתה לו קביעות לימוד בשולחן ערוך וגם בקיצור שולחן ערוך. הוא מאד אהב מ'מסגרת השולחן, ואחר כך כשיצא הקיצור' עם פסקי משנה ברורה, הורה לקנות זאת, כי ההלכה כמשנה ברורה, הלכה ככתראי - ואמר שכדאי מאד שיהיה לכולם בתיק הטלית ותפילין, את הקיצור' הזה, עם פסקי משנה ברורה, ואכן הרבה מנכדיו עשו כן. פעמים רבות כשנכנסתי אליו, היה לומד עמי הלכה, (בגורס דברי עמי הרבה בהלכות ההזיחות מאמירת דברים שבקדושה במקום שיש אשפה בדרך).

ר' שמעון צבי: בנוגע ללימוד הקבוע עם בניו, היתה לו הנהגה ברורה שאם היו זמנים שהללו לא יכלו לבוא אל קביעות הלימוד, וחלף למשל חודש שלא למדו - התאמץ מאד למצוא את המקום שבו אוחזים, ולהמשיך משם. לא להתחיל מהתחלה רק משום שלא זוכרים היכן המקום שבו נעצרו. דודי ר' נחום דוב סיפר לי שבזמנם היה מחסור בספרים במירון, והיו לו שתי גמרות גדולות, בלילות היה עוסק בעבודת ה', ואחר כך בבוקר לאחר התפילה, אחרי מנוחה קצרה, יצא לחצר עם אבי וישבו עם אלו שני הגמרות הגדולות ולמדו כמה שעות, הכל יצאו מהתפעלות: אחרי שעשה שעות כשדוה, יושב ולומד, ובפרט שבקושי היה שם מה לאכול בימים ההם.

פעם נסעתי עמו באוטובוס בערב שבעות למירון. עד אז היתה הנסיעה נעשית בשתי מוניות של ערבים, לא היה קהל גדול. בין הבאים היו ר' נחמן רוסישער, ר' שמואל צ'צ'יק, ר' אריה ויינשטוק, ואבי, שהביא עמו אותי ואת אחי. כאשר גדלה יותר כמות העולים למירון - הגדילו לעשות והזמינו אוטובוס.

אגב, באותה נסיעה שאני מדבר עליה, אירע נס גדול, נס בתוך נס. נסעה לפנינו משאית שנעצרה לפתע פתאום, ואם האוטובוס היה ממשיך בדרכו, היה נתקע בו ח"ו - והנהג קלט זאת ברגע האחרון ומיד סיבב את האוטובוס לאיזה שביל שהיה שם בצד. ומיד כשהסתובב לשם, הגיע לפתחו של בור גדול, ושוב - ברגע האחרון - סובב את ההגה סיבוב נוסף וזכה ניצלנו.

באותה נסיעה ישב הסבא מאחור, ובאמצע הנסיעה קרא לי ושאלני מה אני לומד בחיידר, ענית: בבא קמא, ארבעה אבות. החל בוחר אותי קצת, ואח"כ אמר לי שיש סימנים שדרכם אפשר לדעת את כל פרק 'ארבעה אבות' בעל פה: בתחילה דנים על ארבעה האבות, אחר כך יש את רב אושעיא ורבי חייה, עשרים וארבעה, ושלוש עשרה, וכך יש סימנים לכל בבא קמא.

ר' שמעון צבי:
סיפר לי אחד,
שבהיותו ילד היה
מגיע אל הסבא יחד
עם אביו להתברך
ב'גוט שבת' - ואחרי
שהיה ב'אומן' לפני
גיל שבע, החל הסבא
עושה 'עסק' שלם
ממנו, אווז בידו
בהתרגשות ואומר לו:
"אה, היית אצל הרבי"
והדבר עשה עליו
רושם עז.

אבל מה שעורר את בניו תמיד - היה לשבת וללמוד, לא לבזבז את הזמן, חלילה, לא לבזבז את הזמן! היתה אצלו ההרגשה שאם לא לומדים ולא שומרים על הזמן, כל הרוחניות אינה ברת קיימא. ואכן קבע עיתים לתורה, והיה לו חברותא כמעט עם כל בניו. כשהייתי פעם בביתו, התקשר אליו אחד מבניו לומר שאינו מרגיש טוב ולא יוכל לבא - ולמד עמו דרך הטלפון, לא אבה לבטל את הקביעות. אבי אמר לי שלמד את כל הליקוטי מוהר"ן עם כל בניו.

ר' נחמן זאב: ליקוטי הלכות' למד עם כמה מבניו. עם הנכדים למד 'קיצור שולחן ערוך'. אמר לי, שהיות וקשה ללמוד ולסיים את כל השולחן ערוך עם כל הנושאי כלים, הרבה יותר קל ומעשי ללמוד 'קיצור שולחן ערוך' ולסיימו. לימוד ההלכה היתה ענין הטבוע בו, כיסוד

בנישואי בנו אלול תש"ח (ארכיון צ"ג)

בבא בתרא עם הרשב"ם הארוכים, וכאשר שאלוהו על זה, אמר שהרשב"ם הארוכים מטוגלים לשבור את היצר הרע.

ר' נחמן זאב: במירון הוא נתן כסף לי ולעוד נכד כדי שנעשה 'חברה' בעשרת ימי תשובה. הוא מימן זאת מכיסו. היתה לו אחריות שנכדיו נמצאים פה ויש להשגיח שילמדו וישמרו את הזמן. הונגה אז שאפילו הילדים יבואו לכה"פ פעם אחת בחצות לילה אל הציון, שידעו מכזה דבר.

בגן עדן של ספרי מוהרנ"ת

ר' נחמן זאב: הוא למד ספרי מוהרנ"ת יותר מספרי רבינו - כמו שכותב רבי אברהם ב"ר נחמן - וגם במכתביו כותב להרבות בלימוד 'ליקוטי הלכות'. גם בסוף ימיו ראינו שלומד הרבה ליקוטי הלכות, גם עלים לתרופה. 'ליקוטי הלכות' ו'ליקוטי תפילות' היו אצלו העיקר...
ר' שמעון צבי: הוא ידע בעל פה את המקומות והתאריכים המובאים בעלים לתרופה.

כדורון דרשה לבר מצוה, נהג להעניק את ה'ליקוטי תפילות' המנוקד (שהו"ל ר' נחמן בורשטיין).

בחצי השנה האחרונה לחייו, כשכבר כמעט לא היה באפשרותו להגות מתוך ספר - עליתי אליו וראיתי אותו יושב ולומד 'ליקוטי הלכות' בכוז חיות, כמו שבחור צעיר לומד.

פעם אמר לי מגיד-שיעור שלי, שבחור צעיר צריך ללמוד ספרי מוסר אחרים, לא ליקוטי הלכות. כאשר סיפרתי זאת לסבא, אמר לי: "היתכן לומר כך, הרי ליקוטי הלכות זה גן עדן בעולם הזה, עולם הבא בעולם הזה".

השתוקקותו העצומה לציון הקדוש באומן

מי יוכל לתאר ולשער את ההשתוקקות העצומה שהייתה בו לנסוע לאומן. זו היתה אצלו נקודת לב כל השנים, ואכן זכה בסוף ימיו להוציא את רצונו מן הכח אל הפועל, כמסופר להלן.

ר' שמעון צבי: סיפר לי אחד, שבהיותו ילד היה מגיע אל הסבא יחד עם אביו להתברך ב'גוט שבת' - ואחרי שהיה ב'אומן' לפני גיל שבע, החל הסבא עושה 'עסק' שלם ממנו, אוחז בידו בהתרגשות ואומר לו: "אה, היית אצל הרבי" והדבר עשה עליו רושם עז.

אבי מספר שבכל פעם בתפילה, כשהיה הסבא נפגש במילה 'ציון' - היה הדבר נוגע בלבבו, ולעתים נעשה "אויס מענטש", עד שנעשה חיזור מרוב כיסופים לציון רבינו.

בשנים האחרונות ששתה בפורים עד כי לא ידע בין 'ארוך' ל'ברוך', היו הכיסופים לאומן עולים על גדוהתיהם ומתפרצים מפיו בכל עוז ותעצומות. זה היה הסוד אשר היה הומה בקרבו, ונגלה לעת נכנס יין. הרבה פעמים היה עוצר מוניות בפורים, ומשכנע את הנהג שיקח אותו לאומן...

באופן כללי, כאשר השתכר בפורים, היה חוזר על משפט אחד עשור ומאות פעמים, בלי להתעייף - ובשנה האחרונה ששתה כך, התהלך נסער מסביב לבימה, ושאל: "מה יהיה עם התפילה? מה יהיה עם התפילה? עניין רבינו הוא התפילה, תפילה, תפילה, למה לא עושים היום עסק מהתפילה? למה לא עושים היום עסק מהתפילה? תפילה, תפילה".

עוד בעיד העתיקה בפורים, היה עולה לגג וצועק: 'רבי אהרן הגדול גם התכוון לרבינו, ר' שלמה מקרלין גם התכוון לרבינו, רבינו, רבינו, רבינו'. והיה מצעק לעבר הרחוב: 'אצל, הגנה, לחיי - כבר היה רבינו בעולם'...

ר' נחמן זאב: פעם מצא בתהלים ראשי תיבות 'אומן' והדבר נתן לו חיזוק גדול. היה זה כאשר הבחין בקאפיטל לח, שבתוך כל הצרות הגדולות שעברו על דוד המלך, כותב: "א'הבתי ור'עתי מ'לגני י'עמודי" - והסבא מצא בכך רמיזא שהתיקון של הצרות הגרועות ביותר הוא אומן, ואפילו על הא דכתיב שם: "עוונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני". ואף שעזובים את האדם ידידי הקרובים ביותר, דווקא בצרה גרועה זו, בה נרמז 'אומן' - ללמד שזה הוא מקום התיקון לכל.

ר' שמעון צבי: זכיתי לנסוע אתו לראש השנה תשמ"ט. זו היתה נסיעה למעלה מדרך הטבע. הרי הייתי משמש אותו הרבה, וראיתי שמרוב חולשתו אינו יכול להיות יותר משעתיים בלי לשכב במיטה. חצי שנה לפני כן, כבר איבד את שיווי המשקל, היה עלול ממש ליפול על התומכים בו, הכל חששו - איך תעבור הנסיעה למרחקים, עד קפריסין ומשם לקייב, שהיא למעלה מכפי כוחותיו.

באותו לילה כשיצאו לאומן, לקה בחוס גבוה, מרוב ההתרגשות. היה כ"כ נסער בחושיו והתקשה לשאת את עצמו. אף שכנו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל יצא לדארתו בצאתו אל הנסיעה לאומן.

כשהגענו לקפריסין היה כל כך חלש, וכיוון שסבל מחוס נצרך לשכב - וניסו להשכיבו על גבי ספסל מאבנים, אך לאחר דקות ברורות כבר לא היה באפשרותו להמשיך את השכיבה על המצע הנקשה והקר. החזירו אותו לכיסא גלגלים, ולא היה לו נוה, חש שלא בטוב, עד שהחליטו שצריך להחזירו לארץ ישראל, משום פיקוח נפש. היה נראה ממש כחולך למות רח"ל. אולם לא הסכים בשום אופן שישכיחוהו הביתה. סבל ככה כמעט מעת לעת, ואחר כך נסענו לקייב.

בקייב אמר לר' מנדל: "יתכן הייתי צריך לחזור. אתה יודע למה בכל זאת נסעתי, כי פחדתי שבניי ילמדו ממני ויחזרו אף הם. רציתי שבניי ידעו שצריך לנסוע לאומן על ראש השנה". אם הוא לא היה נוסע, היו נוצרים סיבות לאחרים ללוותו בחזרתו - ובמסירות נפשו גרם לכולם לנסוע לאומן על ראש השנה.

בקייב התברר שרק חמישים איש יכולים לנסוע לאומן, לשבת שלפני ראש השנה - והתחילו לדבר על עריכת הגרלה מי ייסע לאומן, אבל דיברו שחמש אנשים יקבלו אישור בלי הגרלה: ר' מיכל דורפמן, ר' משה בורשטיין, אולי ר' מאיר שמעון זילברמן, והסבא וכנראה גם בנו ר' מרדכי.

בראש השנה הגיעו כולם והתפללו בלובי של המלון באומן. לא היה שם כל כך מקום לעמוד ואף לשבת, אבל השמחה על הזכייה להיות באומן בראש השנה גברה על הכל. אני זוכר את אבי שליט"א בהתקדש החג, שממש לא היה יכול לשוב אל עצמו ('קומען צו זיך') וחזר מסתמא מאות פעמים את הפסוק 'אור צדיקים ישמח' (המחבאר בליקוטי מוהר"ן ס"א על ההתקבצות אצל הצדיק בראש השנה). זה היה חלום של חמישים שנה, לא יאומן כי יסופר.

'לתשלך' הלכנו לנהר, ואחר כך שאל ר' ישראל מאיר גבאי את הסבא אם רוצה לבא לציון.

ר' נחמן זאב:
פעם מצא בתהלים ראשי תיבות 'אומן' והדבר נתן לו חיזוק גדול. היה זה כאשר הבחין בקאפיטל לח, שבתוך כל הצרות הגדולות שעברו על דוד המלך, כותב: "א'הבתי ור'עתי מ'לגני י'עמודי" - והסבא מצא בכך רמיזא שהתיקון של הצרות הגרועות ביותר הוא אומן

היה שם ריח עז מן הזפת שיצקו על הציון, ומרוב השמחה לא הרגיש כלום. הביאוהו בחזרה אל המקום שבו התפללנו. הציבור שהיה שם סיים ללמוד את התורה מליקוטי מוהר"ן ועמדו להתחיל בתפילת ערבית של חג.

ואז התחילו לרקוד. היה שם פרודור קטן. לא היה למלם מקום לרקוד. הכל עמדו מסביב, ובאמצע היה ריקוד קטן - שבו היו ר' משה בורשטיין ור' מיכל. לפתע אידע דבר בלתי טבעי, כאשר הסבא קם על רגליו והצטרף אליהם. שרו אז "חסדי ה' כי לא תמנן" וכך רקדו עשרים דקות.

היינו כחולמים, מי היה מאמין כזאת. הרי אין לו שיווי משקל בכלל, אינו יכול לעמוד יותר מדקה, וכאן רוקד עשרים דקות. אחר עשרים דקות מישוהו החוליף את הביגון, והוא כמעט קרס תחתיו, נפל היישר לידי של בנו ר' מרדכי אשר הושיבו על כסא.

האש הכבידה אשר בערה בתוכו עשרות שנים, אחזה גם באבריו היגיעים והתשושים, החולים והמיוסרים - ואף הם נסחפו אחריה לריקוד זה, אשר כל מי שראוהו לא ישכחוהו לעולמים.

הפלא היה שמאז שחזר לארה"ק, נרפא מן החולי הזה, שלא היה יכול לעמוד. מאז היה יכול לעמוד לבד, מרוב השמחה שהוא קיבל שם. הנסיעה הזאת העניקה לו בריאות וכוז באופן מוחשי ממש. לפני כן לא היה בכוחו ללכת את אותן פסיעות בודדות ממקום מושבו עד הברז לנטילת ידים, ולאחר ראש השנה כבר היה יכול ללכת. פלאי פלאים.

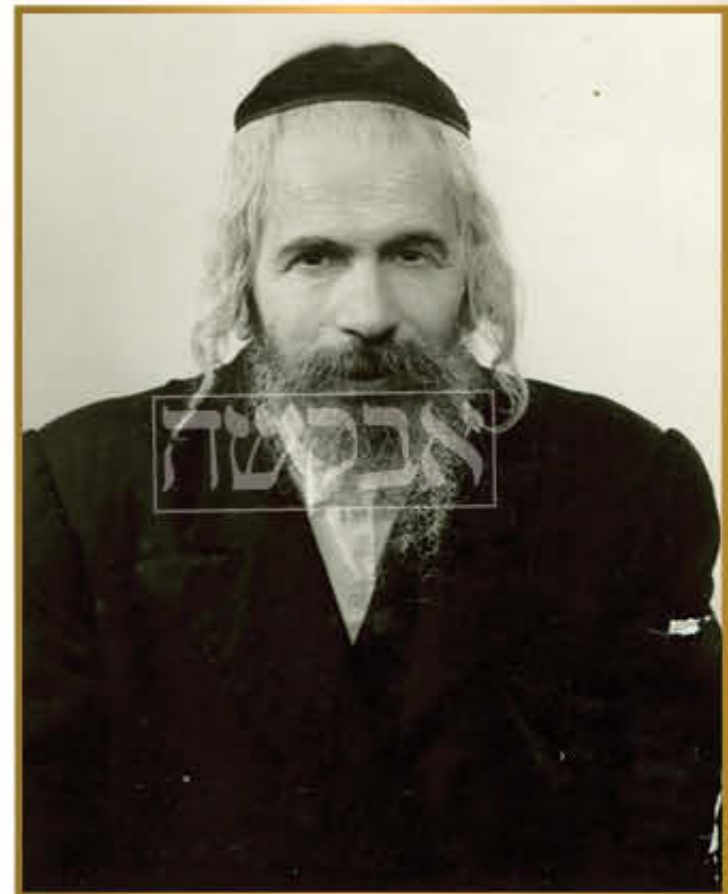
ענוותנותו ופשטותו

הפשטות והתמימות שלו היה מעל הכל. הייתי שר אתו במוצאי שבת כמעט את כל הזמירות. (כששרנו 'חון פורש כפייט' היה פורש ידיו כלפי מעלה). גם הייתי אומר אתו 'זיתן לך', ואמר לי "בא נתברך יחד" [אגב, פעם שאלתי אותו על זה שיש המוסיפים בזמר 'המבדיל', ודעינו וכספינו 'אנשי שלומינו' ירבה כחול - ואמר לי: "זכי נבקש רק על כסף וילדים!?!..."].

פעם במוצאי שבת אמר לי שמאד מסוגל ללמוד 'תנא דבי אליהו' במוצאי שבת - ואני בתמימות לקחתי בביתו 'תנא דבי אליהו' והתחלתי ללמוד לבד. אמר לי, אם אתה כבר ממילא לומד, מה אכפת לך שאשמע. זו היתה דרך בקשתו. קראתי בקול והוא הקשיב היטב. ב'תנא דבי אליהו' יש הרבה קטעים הנראים כאגדות קלים, אבל באמת הם קשים להבנה. היה עוצר אותי ושואל שאלות ומתריץ, לא תמיד

הגענו לשם, ושם אמרתי אתו 'תיקון הכללי', הרי הייתי רגיל לומר אתו את התפילות, כשנמרנו, התחלתי לשאול אותו שאלות, צעיר הייתי ולא הבחנתי שכרגע זה לא הזמן המתאים לכך - הרי אנחנו נמצאים פה במקום משאת נפשו, מקום תקוות הדורות, בציון רבינו הקדוש, וכל רגע חשוב ויקר. והרי כל חייו השתוקק לכך ועתה לעת זקנה ושיבה זוכה לזה במסירות נפש ממש, ומה אני מבלבל עכשיו את מוחו בשאלותי.

אבל המידות טובות של הסבא, היו גם כעת בשיא זוהרם. לא רגז עלי, לא התרעם, אלא רק אמר לי איזו מילה מהמזמור 'הודו', שכביכול התבלבל באמירתו ואוחז שם, ורוצה לחזור לומר משם. גמרתי אתו שוב את 'תיקון הכללי' והשמחה שהייתה לו, היתה נעלה על כל דמיון.

תמונה שצולמה לצורך נסיעתו לאומן (ארכיון צ"ג)

דיבר באריכות שעה ארוכה, עד שכבר לא הבנתי מה שדיבר אלי. בין הדברים אמר אז שאם לומדים בבא קמא עם לחם אבידים, זה ממש תענוג נפלא.

כשהגיע הג'ר אברהם יעקב זלוניק, ראש ישיבת עץ חיים, לנחם ב'שבועה' - סיפר את שזוכר מימי הקיץ הארוכים, כשעוד לא היו מזגנים וכדו', שהיה הסבא יושב ועמל במסכת

תנאים ברוב שית מימין לשמאל הרדה"ר נתן שפירא, הרדה"ר נתן זאב פראנק והרה"ר ר' שמעון צבי שפירא

היה להיאמר עליו: "הנה הגיע היום, שכל החיים התכוננת לו. הזכרון עלמא דאתי שדיברת על זה כל החיים. הנה זה".

כששמעו זאת, עין לא יכלה להישאר יבשה. הקירות בכו, סולם פרצו בבכי, היה כזאת התעוררות שאי אפשר לתאר. הוא הרי לא כל כך דיבר, אבל כל חייו, כל נשימתו, היה 'עלמא דאתי'.

בהגיע נקי הדעת שכירושלים לנחם ב'שבעה', בכו הרבה - על החייל הנאמן שנתן את חלבו ודמו לה'. אחד מתלמידי החכמים קרא עליו את הפסוק "אשרי שא-ל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלוקי", אל תיקרי שברו אלא שברו. הרבה יהודים היה להם הנאה מעבודתם את ה', אולם הוא זכה להיות שברו על ה' אלוקיו, הוא נשבר על ה'. לא בא לעולם להתענג, כי אם להימטר לה', זה היה המהות שלו.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן. ■

לכיוון הציצית. סיפורי זאת לאחרים, וגם הם ניסו את זה וראו את זה. כך היו שלושת הימים האחרונים עד שביעי של פסח שאז עלתה נשמתו הטהורה למרומים.

פעם אמר לדודי ר' יוסף קדיש שאינו רוצה שיכתבו עליו שום תארים, ואם ירצו לכתוב דבר מה שישאלו את ר' לוי יצחק - והיה מובן מדבריו שידוע שר' לוי יצחק יחיה בזמן פטירתו, למרות שר' לוי יצחק היה מכוונר בעשרות שנים ממנו! וכמו שאכן היה. ואכן הכריזו עליו "הלורית ר' שמואל שפירא" - בלי שום תארים, אפילו לא הרב וכו'. הג"ד מאיר ברנסדורפר עבר ושמע שכך מכריזים, התפלא - וכי כך מכריזים, הלא אף על אנשים פשוטים מכריזים באופן מכובד יותר, ואמרו לו שכך ציווה הנפטר.

כשהחברא קדישא הכניסו את המיטה לבית, ובני המשפחה נקראו לעשות 'קריעה' - נכנסה הסבתא ואמרה את ההספד הכי גדול שיכול

בחמש עשרה שנותיו האחרונות היה חולה פרקינסון, והרופאים התפלאו ולא הבינו איך נשאר בדעתו הצלולה - כפי שהיה עד הרגע האחרון.

בליל הסדר האחרון היה בביתו. בנו ר' אברהם היה אצלו וניסה להאכילו כזית מצה, כבר כמעט לא היה שייך שיאכל משהו. במוצאי יום טוב ראשון לקחוהו לבית חולים פרטי בהר נוף. גם את התפילה שכן היה מתפלל, כבר לא היה בכוחו להתפלל. בקושי היה לו כוח לענות אמן על הברכות שבירכו לפניו.

בשני הימים האחרונים המצב הורע והיה מוטל כאילו בלי הכרה. לי היה נראה שהוא בהכרה אלא שאינו מגיב, לקחוהו לבית חולים - ויש האומרים שכאשר שמע שנכנסים לשם, סגר את העיניים. ורק כאשר שמע שיש בחדר רק גברים ובני משפחה, פתח את עיניו. כשבאתי לשם נזכרתי שרבינו אומר (תורה ז) שסגולה לחולה להסתכל על הציצית, והראיתי לו את הציצית, והזותי את הציצית, וראיתי שעניני חזות

לאחר מכן שאלו כמה עותקים יש בידו מתמונה זו, ואז שילם לו את מלוא הסכום וקנה ממנו את הכל, קיבלם והכניסם לכיסו. מה שעשה אחר כך, איני יודע - אבל כנראה חשב שבכך כבר לא ישאר שום עותק מהתמונה תחת השמש...

ריחוקו מתאוות ממון

פעם ראיתי בעצמי איך שיהודי אמריקאי נתן לו תבילת דולרים, היה נראה שיש שם כמה אלפי דולר. הנותן ביקש ברכה, קיבל והלך לדרכו. כשהסבא קיבל את הכסף, לא העמיק להסתכל כמה יש בזה - כדרך העולם - אלא קימט את השטרות במעין זלזול והכניס לכיס הפנימי. כמה דקות אחר כך הגיע לסבא יהודי חסיד ברסלב וביקש כסף להכנסת כלה. תפס סבא את כל החבילה כמו שהיא ונתן לו. לא השאיר לעצמו מאומה.

ר' שמואל צ'צ'יק אמר לי פעם: יש דבר שאני ואתה אוהבים מאד מאד, וסבא שלך שונא את זה מאד. שאלתי אותו: מהו הדבר הזה? אמר לי: "קוראים לזה כסף"...

ר' נתן: חתנו ר' יהודה לייב פרנק סיפר שפעם ר' יוסל שיינברגר, העסקן הנודע מהעדה החרדית, שלח אנשים מחוץ לארץ שיתנו לסבא כסף - כי באותה עת היה עסוק לחתן את ילדיו. כשהסבא הרגיש שהתחילו לבוא אליו אנשים מחוץ לארץ, הבין שמישהו שולח אותם - וביקש מר' יהודה לייב, שיברר מי השולח, והוא בירר ונודע לו שזה ר' יוסף שיינברגר. ביקש הסבא לקרואו אליו, ובהגיעו החל הסבא לבכות, ואמר לו: "מה עשיתי לך שאתה עושה לי כאלה דברים", הוא ממש בכה, ואחר כך כבר דאג ר' יוסל שהאנשים מחוץ לארץ יפסיקו לבוא (וסיפר ר' יוסף, שהיה שולח את האנשים אל עוד אחד מבני ירושלים, יהודי חשוב מאד, תלמיד חכם ומקובל, וכאשר לאחר זמן נחלשה העלייה לארץ הקודש ואלו הפסיקו לבוא - שאלו הלה: מה קרה שהפסיקו לבוא... והפסיד ר' יוסל לר' יהודה לייב: עכשיו אני רואה את החילוק בין אותו אדם גדול לחמך...)

לאחר פטירתו של סבא, לא נשאר כלום מכל הכסף שלו. מצאו רק ארבעים דולר, כי יש עניין להשאיר ירושה...

אחרית ימיו

ר' שמעון צבי: פעם נכנס אליו אחד, ושאלו בתמימות: "ר' שמואל, מה שווים לך כאלה חיים, כשאינך יכול ללמוד ולהתפלל כמו בזמנך הקודמים?!", וענהו: "שווה לי לחיות כך עוד אלף שנה, בכאלה יסורים, העיקר לומר כל יום ברכת אשר יצר"...

חלק מפשיטותו היה ענוותנותו הגדולה. לא סבל את כל גינוני הכבוד. פעם בראש השנה אחרי הצהריים במירון, נכנס ר' משה בורשטיין ואמר עליו איזה שבח - ופניו של הסבא נאדמו כסלק, ואמר: "לא, לא, לא, לא, לא, לא, לא נכון". זה היה נורא, מעולם לא ראיתי כן, הוא לא היה יכול לסבול שמדברים בשבחו.

בין אב"ש - ותדיר היה משים עצמו כשיריים ומשאיר לאחרים להביע את הדעה.

פעם ראיתי שנכנס אליו יהודי תמים, ואמר לו בשמחה שיש לו בידו תמונה ממנו - בהיותו בטוח שזה ישמח אותו מאד. סבא ביקש את התמונה ושאלו למחירה. לא רצה לקחת זאת ממנו, כי כנראה הלה ביקש להרוויח מכך כסף.

בר ציון יחד עם חתנו ר' יהודה לייב פראנק בחושענא רבה תשכ"ג (ארכיום זנ)

הבנתי את דבריו. הספקתי אתו את כל ה'תנא דבי אליהו' מהחול ועד גמידא, והתחלנו שוב, ואז הוא נפטר.

ר' נחמן זאב: היתה לו הוספה בסוף הזמר 'כל מקדש' בליל שבת, אחר: "צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים" - היה אומר "קרבנו לעבודתך בטוב ובנעימים, רחם עלינו ברוב רחמים. ה' אלוקי ישראל וכו'".

ר' שמעון צבי: חלק מפשיטותו היה ענוותנותו הגדולה, לא סבל את כל גינוני הכבוד. פעם בראש השנה אחרי הצהריים במירון, נכנס ר' משה בורשטיין ואמר עליו איזה שבח - ופניו של הסבא נאדמו כסלק, ואמר: "לא, לא, לא, לא, לא, לא נכון". זה היה נורא, מעולם לא ראיתי כן, הוא לא היה יכול לסבול שמדברים בשבחו.

הייתי רגיל לספר לו בשבת אחר הצהריים, ממה ששמעתי מפי ר' לוי יצחק בעת לומדו 'סיפורי מעשיות' בביהכ"ס - והרבה פעמים אמר לי "אני שומע זאת פעם ראשונה". חשבתי לעצמי אז, שאפשר להיות ר' שמואל שפירא ולא להכיר הרבה שיחות. לא הכול צריך לדעת.

כאשר היו שואלים אותו, היה מתחמק מלענות - רק לנכדיו ענה באבהות, הוא לא רצה שימשהו, והסכים רק כאשר צאצאיו שימשהו, משום חובת כיבוד אב המוטלת עליהם.

כמור"כ היה נמנע מלדבר ברבים. פעם ר' לוי יצחק הורה לו שילמד תורה לפני הציבור, וקרא 'תורה' שלימה בקול עד שגמרה - ומאו ר' לוי יצחק כבר לא ביקש ממנו עוד.

מעולם לא ראה עצמו כמי שראוי ליטול עטרה. אף פעם לא התערב בשום מחלוקת שהיה

"שני שומרים גרמנים ליוו אותם עד שלקראת ערב הגיעו לבקתה. אבא ניצל רגע של חוסר ערנות מצד השומר, וטיפס על גג הבקתה ולן שם, ובבוקר, כשהקבוצה קמה והמשיכה בדרכה, ירד מהגג ורץ כל עוד נפשו בו לעבר נהר הבוג"

מתוך הספר 'אש תמיד תוקד' לתולדות חסידי ברסלב בפולין

מסיבת הדצימיתנו

ומהשבי ביחד פדייתנו

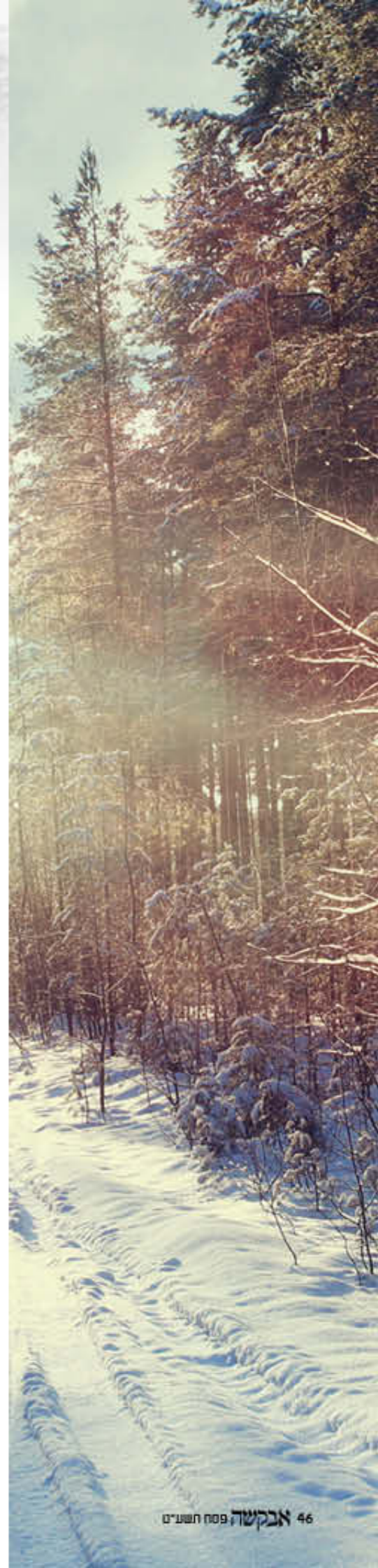

אברהם

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה הוא ברח מפולין לרוסיה והוביל יחד עם פליטים רבים לצפון סיביר, שם הועסק בעבודת-כרך של כריתת יערות ובניית פסי-רכבת • לאחר מכן התגלגל לשורות הצבא הפולני שם נאלץ להסתיר את יהדותו • העריקה מהצבא, העלייה לארץ הקודש, התקופה בשבי הירדני והגמרא שלא משה מידו בכל ימי תלאותיו • קורות החסיד רבי דוד נובומינסקי שהועלו על הכתב בידי בנו ר' צבי גרנות וסיפורים מפעיימים מפי בני המשפחה ומכרים מתפרסמים בזאת לדאשונה 63 שנים לפטירתו בכ' בניסן תשמ"ג • מאפילה לאור גדול

ד. ברסלב

מקורות: הרב נחמן רזנפלד

הוא עמד

בין השיחים מבוהל סילו ולבו הולם בחוזקה, זהו. סודו התגלה, כעת יקרה הגרוע מכל, מולו ניצב אחד

החיילים הפולנים ובעיניים רושפות הביט ברצועות השחורות הכרוכות סביב ראשו וזרועו; "ז'ידאק!" סיגן בתדהמה מהולה בשנאה תהומית, "ז'ידאק!"... החייל מיהר לשתף את חבריו לגדוד בתגלית המרעיש: "לא תאמינו מה גיליתי עכשיו, נובומינסקי אינו אלא יהודי!"

הימים ימי מלחמת העולם השנייה, האנטישמיות הרקיעה שחקים ולא רק בקרב הגרמנים, חיילי הגדוד הפולני החליטו כולם פה אחד: "משאירים את היהודי כאן לבדו ונוסעים הלאה בלעדי, עליו להכיר לנו טובה על שאנו מותירים אותו בחיים". לא חלפו אלא דקות אחדות, והוא מצא עצמו בודד לנפשו, בלב קרחת היער, אי-שם במרחביה הפראיים של רוסיה האסייתית, באפילה מוחלטת, ללא שידע אפילו היכן הוא מצוי ולאיהו כיוון עליו ללכת. הפחד והיאוש אימו להכריעו; האמנם נגזר עליו לסיים את חייו במקום נידח זה, להיות למאכל לחיית-יער ולא לזכות אפילו לקבר ישראל?

יתמות

ר' הערש-נטע נובומינסקי מהעיירה פולטוסק הפולנית, היה יהודי הטרוד על המחיה ועל הכלכלה. הוא סייע לאביו ר' וולף-לייב במסחר העצים המסועף שלו ולפיכך נעדר מהבית ארוכות ורק אחת לזמן רב היה בא לבקר את משפחתו.

אחד עשר ילדים היו לו לר' הערש-נטע, ובלידת ילדו האחד עשר נפטרה רעייתו בלדתה. לנוכח מצב זה, נחלצה אמו הצדקת, אסתר'קה, ולקחה על עצמה בנוסף לגידול ילדיה הרבים, גם את עשרת נכדיה היתומים, ביניהם דוד'ל, שהיה בגיל שבע בהתייתמו מאמו. הסבתא הצדקת, למרות שטרודה היתה בגידול שבעה-עשר ילדיה ועשרת נכדיה, העריכה את דוד'ל, קראה לו "ר' דוד" למרות שהיה רק בן שבע, התייעצה עמו והתייחסה אליו כאל מבוגר ותלמיד חכם. היתה מספרת לו סיפורי צדיקים על אור ישראל הבעל שם טוב, על

הגאון מוילנא ורבי חיים מבריסק, על רבי מגדל מקוצק ועל החפץ חיים שעדיין חי באותן שנים. כך נטעה בליבו אהבת תורה לכל ימי חייו.

כל ימיו הכיר טובה לסבתו שגידלתו כאמו וחינתו לאהבת תורה. באותן שנים עקבה מקרוב אחר לימודיו בחיידו ומדי ערב בשומו התעניינה בפרטי הפרטים "איזו מסכת למדתם" "כמה דפים בגמרא", "כמה משניות", והילד חש בחום ובעוצמת חיבתה, והוסיף התמדה על התמדתו. היא שכרה עבורו את טובי המלמדים ואף דאגה שבחור מבוגר יחזור עמו על חוק לימודיו. כל הילדים והנכדים הרבים ידעו על היחס המיוחד שבין סבתא אסתר'קה לדוד'ל.

העוני היה לחם-חוקם ולא כמשל, הם אכלו לחם שחור גם ורק מי שחלה, זכה בלחמנייה מקמח לבן ודייסת סולת - מעדנים במושגי אז. פעם התחלה דוד'ל, עשה עצמו חולה על מנת לזכות באותם מעדנים, וסבתו שהבינה את התחבולה, נתנה לו את הלחמנייה, וכשסיים לאכול רמזה לו שילמד עוד דף גמרא...

גולה למקום תורה

באחד הימים קוראת לו הסבתא ומספרת לו שהחליטה לשלוח אותו לשייבה בעיר הקרובה, למרות שטרם הגיע לגיל בר מצווה, וכל כך למה? כי איסור אחיו הגדול עזב את החיידר והחל לעבוד כשוליית נגר, והיא הצדקת, חוששת שגם דוד'ל יושפע ממנו, לפיכך גמלה בה ההחלטה לשלוח אותו לשייבה בעיר הסמוכה.

דוד הילד נשלח לשייבה בעיר סמוכה. בימים ההם טרם נולד רעיון הפנימיות בעולם הישיבות, ארוחות צהריים וערב סעדו הנערים אצל בעלי

ר' דוד נובומינסקי. (איור: רחל פולטוסק)

בתים נדיבים שקיבלו על עצמם לוונם למשך ימים קצובים, 'טענ' (ימים) - כפי שקראו לזה וחומדי לצון אמרו שאכלו יותר ימים מאשר אוכל ממש.

"אמו ביקשה מדודו שיקח חסותו עליו וידאג שיהיה לו היכן לסעוד את ארוחותיו, הלה לקחו ככל פעם לדוד אחר, אלא שקרובי המשפחה התחמקו כל אחד בטענה אחרת, כולם אמרו 'נובומינסקי יש כאן הרבה, ולמה דווקא אלי באתם?' נקעה נפשו של הילד והוא נדד לעיירה רחוקה ליד ביאליסטוק, מרחק 200 ק"מ מפולטוסק, ושם כבר לא היו נובומינסקי..." - כך סיפר לימים ר' דוד, כפי שהעלה על הכתב בנו ר' צבי גרנות ז"ל.

כאן נכון לו ניסיון אחר, כיוון שהיה הילד היחיד בשייבה לפני גיל בר מצווה, היו יתר הבחורים מצייקים לו מקנאות על שלמרות גילו הצעיר הריוהו כתלמיד מן המניין. ברם, אהבת התורה שלו ניצחה. הוא למד בשייבה והתעלה שנתיים ימים, כשלבית הוא שב רק לקראת החגים, את כביסותיו למד לכבס במי הנהר וקיים את מאמרו חז"ל "כך דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך".

ובהגיעו למצוות והשנה תרפ"ד, הגיע אביו אל העיירה בה למד, לפנות בוקר הלכו למקוה ואחר כך הגיח לראשונה את התפילין, אביו הוציא בקבוק משקה וקצת עוגיות ותו לא. ללא אוזים או דודים, וללא אמו המנוחה, שישתתפו עמו בשמחתו. לאחר התפילה וברכת מזונות ו'לחיים', נפרד אביו ממנו ושב לפולטוסק, ודוד'ל חזר לחבוש את ספסל הישיבה.

בישיבת נובהרדוק

"לא עברו ימים רבים" כותב בנו ר' צבי, "הוא התקבל לשיבת נובהרדוק, יחד עמו הגיע ידיד נעוריו וחבר בנפש עד היום ר' משה בורשטיין (ז"ל), הוא ר' משה פולטוסקער. באותה תקופה למדו עמו רבי בן ציון ברוק, לימים ראש ישיבת נובהרדוק בירושלים (בעל 'זיוני מוסר'), וגם רבי מאיר סגל המכונה ר' מאיר בריסקער, לימים רב ביהכ"ס הגדול בחיפה ור"מ בישיבת תפארת ישראל בחיפה.

"מאבא לא שמעתי סיפורים מוזרים על נובהרדוק המהלכים בעולם הישיבות, כמו על בחורים שרצו לשכור את תאוות היצר או לגרום לעצמם להיות בטלים ומבוטלים ולשם כך נכנסו לבית מרקחת וביקשו לקנות מסמרים, או לחתוך במעילים וללבושם הפוך (צד הנגיפי כלפי חוץ), אך כשהיה פוגש מי מידידי מאותו הזמן הם העלו

זיכרונות מהישיבה, או דוק של דמעה בצבץ בקצה עינו, ותמיד הגיעו לאיזה תוספות שעדיין לא פתרו אותו וכיצא בזה".

חסיד ברסלב בפולטוסק

אביו של דוד'ל, ר' הערש-נטע, חסיד ברסלב היה, מדי שנה היה נוסע מפולטוסק ללובלין לקיבוץ בראש השנה, כשהוא נוטל עמו בעגלתו כמה מאנ"ש מבני העיירה.

ברם משנה תוקף קיבלה התקרבותו של דוד'ל על ידי חברו הבודד משה בורשטיין בן עיירתו. משה, שהתקרב לברסלב באותה תקופה, היה ידיד נפש שלו. שניהם למדו יחד בישיבת נובהרדוק בעיירתם פולטוסק. לימים סיפר רבי משה, כי בתקופה שלאחר אירוסיו, כשהכלה נסעה ללמוד רקמה בביאליסטוק, לן בבית חותנו ר' שמואל משה סלוביץ

יחד עם חברו דוד נובומינסקי. הבית היה ריק והיה נוח לישון בו יותר מבישיבה ושם גם דאגו לשניהם לארוחות משביעות. תקופה זו,

” הלילה ירד שם מוקדם מאוד, ובשעה עשר קמו יחד לאמירת תיקון-חצות, כשפעמים רבות הם יוצאים לעיר להתבודד, ובשובם שמו פעמיהם לבית הכנסת, שם למדו בצוותא ב'ליקוטי הלכות' במשך שש שעות, כשמגודל המתיקות והטעם גן-עדן אינם חשים כלל בשעות החולפות. שניהם זכרו את התקופה היפה הזו עד ערב ימיהם.

רבי משה ציין את התמדתו המופלאה של חברו רבי דוד, ששקד על תלמודו יומם ולילה, עד שקנה בקיאות מפליאה בחלקי התורה.

בפולטוסק היתה חבורה קטנה של חסידי ברסלב, ביניהם ידועים: רבי משה יוסף געלבארד המכונה ר' משה מַנְקֶר - בנו של האדמו"ר מווישקוב, עם פטירת אביו, לבקשת זקני החסידים שימש רבי משה יוסף כממלא מקומו באדמו"רות, ברם לאחר שהתקרב לברסלב השליך את השטריימל והתנהג בפשיטות. הוא היה גיסו של החסיד הנודע מאנ"ש רבי שמחה בארנשטיין מלודז'. רבי משה יוסף געלבארד יסד בעיירה מגן תפילה ושיעורים בספרי רבינו לעתים היה מגיע גיסו ר' שמחה לשבת, והיו

”

סרוב מחיקת לא רגישו בזמן החולף. הגיירה פולטוסק לפני מלחמת העולם השנייה

שארכה חודש ימים, היתה גן-עדן לשניהם, הלילה ירד שם מוקדם מאוד, ובשעה עשר, זמן חצות לילה, קמו יחד לאמירת תיקון-חצות, כשפעמים רבות הם יוצאים לעיר להתבודד, ובשובם שמו פעמיהם לבית הכנסת, שם למדו בצוותא ב'ליקוטי הלכות' במשך שש שעות, כשמגודל המתיקות והטעם גן-עדן אינם חשים כלל בשעות החולפות. שניהם זכרו את התקופה היפה הזו עד ערב ימיהם.

רבי משה ציין את התמדתו המופלאה של חברו רבי דוד, ששקד על תלמודו יומם ולילה, עד שקנה בקיאות מפליאה בחלקי התורה.

בפולטוסק היתה חבורה קטנה של חסידי ברסלב, ביניהם ידועים: רבי משה יוסף געלבארד המכונה ר' משה מַנְקֶר - בנו של האדמו"ר מווישקוב, עם פטירת אביו, לבקשת זקני החסידים שימש רבי משה יוסף כממלא מקומו באדמו"רות, ברם לאחר שהתקרב לברסלב השליך את השטריימל והתנהג בפשיטות. הוא היה גיסו של החסיד הנודע מאנ"ש רבי שמחה בארנשטיין מלודז'. רבי משה יוסף געלבארד יסד בעיירה מגן תפילה ושיעורים בספרי רבינו לעתים היה מגיע גיסו ר' שמחה לשבת, והיו

אנ"ש נהנים משיחותיו ומתפילותו לפני התיבה.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, נמלט ר' משה יוסף לרוסיה יחד עם אחיו ר' אברהם, אף הוא מחסידי ברסלב (התגורר בעיירה וישקוב), ועוד אחד מאנ"ש בפולטוק ר' מרדכי צבי שמו, אולם הם נספו בשואה, ה"ד.

עוד מחסידי ברסלב בפולטוק: האחים ר' אברהם ור' ישראל גרשון רוזנפעקא, ר' אברהם קאנארעק, ר' יחיאל מאיר אסמאן (יחיאל מוכר ספרים), ר' משה בורשטיין - אוד מוצל מאש, וגיטיו: ר' ישראל שמערל ור' מנדל סלוביק.

ר' משה בורשטיין סיפר על עוד אחד מאנ"ש, ר' משה זומסקי שמו, מהכפר זומסק שלייד פולטוק, שבצעירותו

לא ידע ללמוד אך הוא לא חס על כבודו והיה מסתובב ומבקש מאנשים שילמדו אתו, כה עז היה חשקו ללמוד, שכאשר התבגר היה לתלמיד חכם מופלג והגיד שיעורים בנמרא רש"י ותוספות.

בהגיעו לגיל עשרים הקים דוד'ל את ביתו עם רעייתו מינדל, מהעיירה מאקוב (סאקאוו) שבקרבת ביאליסטוק, בת יחידה היתה להוריה, בעלי טחנת הקמח בעיירה ששכנה קרוב לגבול פולין-רוסיה.

בחודש אלול תרצ"ט הודעו מוסדות תבל הגרמנים פלשו במפתיע לפולין, הצבא הפולני המיושן הרכוב על גבי סוסים לא החזיק מעמד מול עוצמתו של הצבא הגרמני ותוך ימים ספורים הגיעו הגרמנים עד לנהר הבוג. בבוקר שלמחרת ח' אלול תרצ"ט, פקח העולם את עיניו לנוכח ידיעה מזרח מאין כמוהו: "הסכם שלום" נחתם בין גרמניה לרוסיה לפיו פולין מחולקת ביניהם, מזרח פולין לרוסים ומערבה לגרמנים, הסכם הידוע כ"הסכם ריבנטרופ-מולטוב".

שלושה מיליון יהודים מצאו עצמם לפתע תחת שלטון שתי מדינות אלו. ברם, הגרמנים הפרו ברגל גסה את ההסכם ופלשו לתוככי גבולות ברית-המועצות תוך שהם כובשים שטחים אדירים תוך זמן קצר. מכונת ההשמדה הנאצית עדיין טרם החלה לפעול, אבל הצרות שהגרמנים ביצעו, העמידו את היהודים בסימן שאלה הולך וגדל, הולך ומחמיר - להישאר או להימלט, האם לברוח ליערות ולחבור לפרטיזנים, או להיטמע בערים הגדולות. ואולי כדאי לברוח לרוסיה?

באחד הימים הגיע אורח לביתו של ר' דוד, היה זה לא אחר מאחיו הצעיר אליעזר, "באתי בשליחות אבא", אמר לו, "הוא ציווה עלי למסור

מעט שילם בחייו בגלל תפילין, ר' דוד בשמחה משפחתית.

לך כי תעזוב את פולין, ויפה שעה אחת קודם". "לעזוב את פולין? להיכן?" תמה ר' דוד. "מזרח לרוסיה, משם תוכל להמשיך ולהגיע לארץ ישראל" - היתה תשובת האת.

"אם כן, הצטרף עמי ונעשה יחד את הדרך" מציע ר' דוד לאחיו, אך אליעזר מסרב, "לא אוכל להשאיר את אבא לבדו בימי מלחמה אלו, וחורף מזה הוא הורה לך לצאת לדרך ולא לי".

הבריחה לרוסיה

היה זה כעשר שנים מנישואיו, לילדים עדיין לא זכה והוא אמר לנפשו שמא בארץ הקודש יזכה להיבנות. כיוון שהחליט ליטול את מקל הנדודים, פנה ר' דוד לזוגתו וסיפר לה על החלטתו היא, שבת יחידה היתה להוריה, לא רצתה להשאירם לבדם. באותה עת איש עדיין לא ידע מהי תכניתו השטנית של הרייך השלישי וכי בריחה לרוסיה עשויה להציל מתופת ההשמדה. התייעצה עם הוריה, שטחה בפניהם את רעיונו של בעלה ושאלה האם להצטרף אליו לבריחה לרוסיה או להישאר כאן, לבסוף הוחלט שתישאר עם הוריה בביתם שבמאקוב.

ר' דוד התלבט קשות האם לעזוב את ביתו ולצאת בגפו אל מרחביה הבלתי נודעים של ברית-המועצות, אך חזקה עליו מצוות אביו, והוא החליט לעבור את הגבול מזרחה לרוסיה. לימים סיפר כי זוגתו אמרה לו, כמו לבה חזה את העתיד לקרות, "דוד תברח, ואני כאשר אבדתי אבדתי".

הוא צר עמו אי אלו בנדים וכסף ויצא לדרך. נהר הבוג נקבע אז כקו-הגבול בין האזור שתחת כיבוש גרמניה הנאצית לבין זה שבשליטת

הרוסים, רבים היו אלו שצלחו בחסות החשכה את הנהר ועברו לצד השני, כך עשה גם ר' דוד, כפי שכותב בנו ר' צבי:

"הוא הצטרף לחבורת יהודים פולנים ששכרה מזרח-דרך ומעברות פשוטה, לעבור את הנהר מזרחה. באותו מקום, רוחב הנהר היה 40 ק"מ. הם הגיעו כעשרים יהודים פולנים בשעות הערב, ולנו ברפת של המברית, ולפנות בוקר עמדו לעלות על הספינה הרעועה.

"והנה צץ לו משום מקום משמר חופים גרמני, ולכדם, והחליטו להעבירם לעיר מסוימת, קשורים בשלשלות ברזל בידיים וברגליים, ושני שומרים גרמנים מלווים.

"לקראת ערב הגיעו לבקתה, והגרמנים התירו להם לרוחץ ולאכול, ושחררום מהכבלים, אחד משני השומרים שמר על היהודים, ומשנהו נח, וכן מתחלפים כל 4 שעות.

"אבא ניצל רגע של חוסר ערנות מצד השומר, וטיפס על גג הבקתה ולן שם, ובבוקר, כשהקבוצה קמה והמשיכה בדרכה, ירד מהגג ורץ כל עוד נפשו בו לעבר נהר הבוג. הפעם שילם לבעל הספינה 1/2 מדרישתו 1-1/2 לכשיגיע לעבר הנהר, וכך הגיע לרוסיה".

והבן ממשיך ומתאר את מסע הנדודים של אביו:

"בתחילה הוא נקלע לקולחוח (אחוז) סמוך לגבול הפולני, ומצא עבודה בשדות, ודי נהנה מכך, ומתוך תקווה שבמהרה ישוב לאשתו מינדל, או עדיין חשבו שסיום המלחמה באופק הקרוב.

"אך הממשלה הרוסית חשבה אחרת, אם משום שחששה ממורגלים, ואם מסיבות אחרות - כל הפליטים הועלו על רכבות מזרחה לתוך רוסיה. בתחילה הגיעו לאזור הרי אורל, ואחר כך הדרימו לאזור מרכז רוסיה האסייתית, שם הוצב במפעל מזון מרכזי כולל מטבח ומאפייה, ושוב יד ה' עזרה על ידו ותנאי מחייתו היו טובים, ויכול היה לסייע ליהודים במזון.

בעבודת פרו בצפון סיביר

"משם נשלח לצפון סיביר, לבטליון (מזד) הרכבות, לתיקון פסי הרכבת ולהרכבת פסים חדשים. התגוררו בקרון רכבת כל הימים. באותו אזור שררו בחורף תנאי קור של 30 או 40 מעלות מתחת ל-0, ובקיץ כ-40 מעלות חום. שם שהה כשלוש שנים.

"העבודה כללה גם כריתת יערות, מלאכה קשה ביותר, ונדרשה ממנו מיומנות גבוהה, כי

העץ יכול ליפול על האנשים, ויש גם מפקח רוסי הרואג להספק. האנשים היו בדרך כלל פליטים פולנים גויים ויהודים + עובדי מחנות-עבודה אוקראינים שעד אז ישבו בכלא בסיביר ועבדו בכורים תת-קרקעיים בתנאים הקשים ביותר. אלו הפכו לחיות אדם, ואסור היה להיתקל בהם. הם גם התחברו לקבוצות וכחם רב להם. בבטליון הרכבת עבדו גם אנשים מקוזחסטן-אוזובקיסטן וכיוצא בזה. אבא אז כבר שלט כמעט בכל השפות הסלביות וגם קוזחסטניות.

"הם חיו על כרטיסי מזון שנופקו בתחילת כל חודש ל-30 יום, אבל הרעב היה כה גדול שהרבה פעמים השתמשו בכרטיסי המחור, וכך קרה לא אחת שלקראת סוף החודש הכרטיס נגמר וצריך היה לסבול רעב אמיתי, או ללכת ליער לחפש פטריות או תותי-בר (ג'דעס). הכעיה בפטריות, שצריך לדעת להבחין בין טובות למאכל לבין רעילות המסוגלות להרוג את אוכלם, וגם בטובות יש לדעת איך לבשלם. ויש עוד פידות בסיביר שצריך לדעת למוצאם".

ר' נחמן רובנוב

"יום אחד בעת שוטטו ביער" כותב הבן את ששמע מאביו, "שמע לפתע שירים של חסידי ברסלב. בהתקרבו לכיוון המקום, מצא בקתה של שומר יערות ובקתה יהודי בשם ר' נחמן רובנוב (בטוב), שלימד ילדי ישראל יידישקייט

” באותה תקופה צם פעם בחג הפסח במשך חמישה ימים וצופים, מחשש חמץ, ולא הכניס לפיו מאומה מלבד מים. לאחר חמישה ימים כשהרגיש שאם לא יאכל משהו יפח את נשמתו, טעם משהו מחמת פיקוח נפש, ובספרו זאת הוסיף: "לא כשר לפסח"

בעיירת מגוריו, והרוסים הגלוהו לסיביר למחנה עבודת-פרך ששכן ליד הבטליון באותו הזמן, ר' נחמן במחנה עבודות הפרך נהג כמו דוד המלך אצל אכיש, והמפקחים עליו החליטו שהוא משוגע עם קבלות והכניסוהו לבקתה בקצה המחנה, והוא נפטר מעבודות הפרך, אך קיבל מזון 400 גרם לחם ליום במקום 800 גרם, ודי לו בכך והוא ממשיך לעבוד את בוראו בתנאים הקשים ביותר.

"לר' נחמן נודע שבין היהודים בבטליון יש זוג תפילין, ויום אחד הוא הגיע לקרון העיר את חיים שפירא לתת לו את התפילין. חיים שאלו איך הצליח לצאת ממחנהו ואיך הוא מסתכן? הרי אם יגלו זאת ירגוהו מידית! אבל הוא האיץ בחיים לצאת משק-השינה ונכנס במקומו להגיה תפילין ובחורף עמד שומר רוסי על גבי סוס, והתברר שנחמן שיחד את השומר הרוסי במנת הלחם השבועית שלו, והוא הסכים ללוות אותו לקרון ולחכות לו זמן קצר שיניח תפילין, וממה ישיביע נפשו ר' נחמן? הוא כבר היה רגיל לרעוב ימים רבים, ולהסתפק בפטריות ובפירות יער סיביר".

עיוורון תרנגולים

כשהגיעו ימי החורף הקצרים, אולצו אנשי הבטליון לעבוד אל תוך הלילה, על מנת למלא את המכסה החודשית של הנחת פסי הרכבת. זרקורי ענק האירו להם את החשכה, כשהם עובדים עם פטיש כבד ונועצים את היתדות לתוך האדנים כדי לקבוע את הפסים במקומם. באחד הערבים בעיצומה של עבודה, לפתע איבדו כמה מחברי הבטליון את ראייתם. הם לא הצליחו לראות מאומה וגישישו באפלה מבוהלים, מבלי להבין מה פשר החושך שנפל בפתאומיות.

אחד מוותיקי הגדוד הסביר להם כי הם לקו ב'עיוורון הלילה' המכונה 'עיוורון תרנגולים'

העיר פולטוק כיום

בדמיץ חיי. בבית לבו

מדי יום היו כולם צריכים להפקיד את חפציהם ולרשום אותם, כדי להימנע מחילול שבת, הוא היה מוכן לאבד את חפציו ובלבד שלא לחלל שבת, ומעשה והיו צריכים לפתע לנסוע לאזור אחר, כולם הפסידו את מטלטליהם ורק הציוד שלו נשאר אצלו.

בתו הרבנית פוטאש שמעה ממנו, כי קשים מכל עבורו היו הצומות כמו יום-כיפור וכדומה, שאו הוא נתן לגויים את מנת הלחם שלו כדי שישמרו לו עליה לאחר הצום. אלא שלא קיבלה בחזרה מהם וכך היה צם יומיים כל תענית.

בתו הרבנית רובינשטיין מספרת בשמו, כי באותה תקופה צם פעם בחג הפסח במשך חמישה ימים רצופים, מחשש חמץ, ולא הכניס לפיו מאומה מלבד מים. לאחר חמישה ימים כשהרגיש שאם לא יאכל משהו יפח את נשמתו, טעם משהו מחמת פיקוח נפש, בספרו זאת הוסיף: "לא שהיה זה חמץ, אבל לא כשר לפסח".

המשך תיאור תלאותיו, כפי שהעלה על הכתב בנו ר' צבי:

"יום אחד עברה רכבת מהמזרח והביאה חיילים פצועים, ביניהם פגש מנחם מנחם הימים בפולניה, הוא היה נראה שמן ואבא שאל אותו 'האם נותנים לכם כל כך הרבה אוכל שאתה שמן' והוא ענה לו שזה לא שומן, זו נפחיות רעב. ואיך מבחינים בשומן אמיתי? אם לוחצים ועוזבים העור קופץ מיד חזרה, ואילו בנפחיות רעב זה חוזר לאט לאט.

"יום אחד לא הגיעה אספקת הלחם, וחילקו להם קמח לפי קבוצות למשך שבוע ימים. בקבוצה שלו, כ-20 איש, היה 'משכיל' שאמר שהוא יודע לעשות הרבה לחם מקצת קמח, וכשאבא שמע את רעיונו אמר שהוא מקלקל את הקמח. הקבוצה נחלקה לשני חלקים - הרוב עם המשכיל, והמיעוט עם אבא. לקבוצת הרוב העיסה התעפשה ונאלצו לזרוק את רוב הקמח, ולאבא יצא לחם פיתות ענק. את העיסה הכין במים חמים, ונתן לזה לתפוח זמן רב, ורגע לפני התגור הוא רודד לפיתות. אבא אמר לחברים: 'יש מי שידוע לומר בעשר שפות 'לחם', ואין לו אפילו בשפה אחת, ויש מי שידוע בשפה אחת

להכין לחם טוב..."

"יום אחד אבא נשלח על ידי המפקח הרוסי להעביר דבר מה. בדרכו לקרון המגורים, עבר ליד אוזבקיסטני גוסס מרעב. הלה ישר נשען על הקיר ופיו פעור כאחד המבקש לחם-מים-אוויר. האבא פרס לו פרוסה דקה ממנת לחמו, והביא לו מים לשתות - חלה הטבת-מה במצבו של האוזבקיסטני. אבא המשיך לדרכו, וכשחזר ראה כי חלה הרעה ניכרת במצבו של הלה, והוא החליט להביאו אל המרפאה והשאירו שם. לעת ערב בא לבקרו, והתברר כי הוא מת ביני לבנינו, ולפי חוקי סיביר דאז, מכיון שלא היו לו קרובים, אבא הוא הורש, והנה האחות במרפאה מפשפשת בכיסי המת, וכשאבא נכנס היא התחילה לצעוק עליו (כי הוא ראה בקלקלתו). להתלונן עליה לא שייך, מי יאמין לפליט פולני מול אחות רוסייה?"

"היא את המזומנים לקחה, ולאבא נתנה את בגדי המת וארנקו, והנה בארנק אוצר ממש! כרטיס רכבת לאוזבקיסטן, וכרטיס לחם ל-30 יום. עמדו לפניו כמה חלופות, אם לברוח לכיוון דרום, קרי רוסיה האסייתית, אוזבקיסטן, או ארץ אחרת במרכז/דרום. גם כאן הוא עלול להיחשד - מה לפליט פולני יהודי שם? ואם לכיוון רוסיה האירופאית, שהוא מאוד חפץ בכך, הסכנה גדולה לא פחות. הרי בתקופת מלחמה חשד הכי קטן ויכניסוהו לכלא או יחזירוהו לסיביר. או אז צץ לו רעיון לברוח לכיוון מזרח: זה פחות חשוד. הבדיקות היו פחות קפדניות, והעיקר - גם לא יחפשו כל כך מי בורח לכיוון מזרח סיביר או לכיוון יפן/סין.

"חבריו היהודים השיגו עבורו עוד כרטיס מזון, וכבר ברשותו שלושה! וכמה ימים לפני שעברה הרכבת לכיוון המזרח הוא שפסף תפוא"א

התמונה מן הלוח המזוייק. האן ר' מיכל טיקצ'ינסקי

מתחת לשוק רגלו הימנית. הרגל התנפחה כהוגן וכן האדימה, והוא קיבל 4 ימי מנוחה, וכך עלה לרכבת והרוויח 4 ימי אי-חשדות, ועד שתפסו הנ.ק.ו.ד. וחיששוהו, מערבה ודרומה, אבל מזרחה לא חשבו.

"כעבור שבועיים הגיע למחנה עבודה בסיביר המזרחית צפופית, כ-100 ק"מ מאוקיינוס הקרח הצפוני, ובאחת הפעמים קרא לו יהודי כבן 60 שנה שהיה ממונה על תחנת-הרכבות ואמר לו 'דוד! יש לך הזדמנות פז, עומדת לעבור רכבת אספקת מזון לכיוון הגבול הסיבירי, ומשם לגבול הסיני/יפני'. באותה עת היפנים הצטרפו לגרמנים, והרוסים נדרשו לפתוח חזית נגד יפן.

"אבא ביקש מזהיודי הטוב שיצטרף אליו על מנת שיהיו טובים השניים מן האחד, והלה טען כי בגילו אין לו כוח למסעות כה ארוכים, ומגבול סיבט ועירק/פרס, כבר יותר קל לעלות לארץ ישראל.

"ז"כ היה. הרכבת ובה אספקת מזון לחיילים בחזית יפן הגיעה, הוא עלה על קרון ירקות ופירות, הוץ קצת כאן וקצת שם את הארגונים, והנה מקום מחבוא מצויץ, ומזון בשפע. והבדיקות בתחנת הרכבת בדרך, לא היו קפדניות במיוחד, שכן כאמור לעיל, מי כבר בורח לחזית היפנית?"

בגלות בצבא הפולני

היה זה בשלהי שנת תש"ב, ר' דוד מוצא את עצמו בסיזמה של נסיעה ארוכה ומתישה על גבול סיבט, שם פגש יהודים רבים ושמע מהם כי בגוזאר שבקזחסטאן מגייסים יהודים ופולנים לצבא הגנרל אנדרס, הנלחם לצד הצבא האדום נגד הגרמנים. הוא הצליח להגיע לגוזאר אף כי רוב היהודים שבקשו להצטרף נדחו בטענה שהם נגועים בטיפוס. עיקר מטרתו היתה, להגיע באמצעות כך לארץ ישראל. צבאו של הגנרל אנדרס מנה כ-10,000 איש, ובתוכם כמה מאות יהודים.

על אותה תקופה בצבא הפולני, סיפר רבי דוד, כי עקב האנטישמיות ששררה בגדוד הסתיר את יהדותו, שכן אם היו יודעים שהוא יהודי היו חייו בסכנה. היו לו תפילין שאותן החביא במקום סתר ומדי יום הניחן לרגעים ספורים בהיחבא. באחד הימים נסע עם עוד חיילים - כולם גויים - במשאית בתוך היער, הם נעצרו בלב היער שם שהו עד לרדת היום. השמש נוטה לערוב, ר' דוד עדיין לא הניח תפילין היום, אך מה אפשר לעשות? הם כולם יחד והוא חשוף לעיניהם, החל לחפש מקום מסתור עד שמצא שוחה קטנה, נכנס לתוכה והניח במהירות את התפילין.

” פעמים היה ר' דוד שוהה בחנות עד חצות הלילה, אז היה שם פעמיו אל ביתו של החסיד הגדול, רבי אברהם שטרנהארץ, בידעו שהוא כבר ער ועוסק בעבודת ה' בשעות אלו. "הדלת לא היתה נעולה והייתי דופק ונכנס" סיפר, "ולא פעם הייתי רואה את רבי אברהם יושב ומעיין במשנה תורה להרמב"ם, אתו יכולתי לדבר בלימוד ובכל מה שרציתי בעבודת השם"

איתרע מזלו ואחד החיילים הבחין בו, הלה פתח בצעקות: "הו! ז'ידאק!" תוך שהוא מטנן קללות.

לא הסתפק החייל הנגי בכך והלך וסיפר לכל חבריו כי החייל נובומינסקי אינו אלא יהודי. החליטו כולם פה אחד לברוח לו ולהשאירו לבדו. "ז'ידאק", אמרו לו בעיניים רושפות שנאה, "אנחנו נוסעים ואתה נשאר כאן".

ר' דוד שחסן ובריא היה וכוחו במתניו, לא התכוון לוותר. בעוד המשאית הצבאית נוסעת לדרכה, קפץ לעברה כשהוא נולה בידיו על מחיצתה האחורית ונאחז בה בכל כוחותיו. החיילים שראו את עקשנותו, החלו מכים בקתות רוכיהם על ידיו. בלית ברירה הירפה את אחיזתו. הוא נותר לבדו על אדמת היער, כשהמשאית מתרחקת ועמה צחוקם השטני של החיילים הפולנים.

הוא מצא את עצמו בודד ביער האינסופי. לבו נשבר בקרבו והוא נשא את עיניו בתחינה למרומים, בידעו שרק נס צריך להתרחש לו כדי שייצא מכאן חי.

כעבור מספר שעות הפר לפתע

טרטור מנוע את השקט, הוא הופתע לגלות כי זהו רכב של הצבא הפולני. סימן להם בידיו והם עצרו, הוא סיפר שהפולנה שלו שכחה אותו ביער, והם אספו אותו עמם במשאית. בדרך ניסה היצר לפתותו, עשה כעצתו של דוד המלך והשים עצמו כחסר דעה ועזבוהו לנפשו. סיפור זה מוסר לנו חתנו בשמו.

נפלאים דרכי ההשגחה. ר' דוד מגיע יחד עם הגדוד הפולני לטהרן שבפרס, שם נודע לו כי הגדוד עומד בימים הקרובים לעשות את דרכו ברכבת לכיוון אירופה, כשבדרכם יעברו ב'פולשתינה' כפי שנקראה אז ארץ ישראל. המחשבה הזו הציפה את כל כולו בהתרגשות עזה, למרות שלא ידע האם תהיה לו הזדמנות לערוך מהגדוד ולחמוק מן הרכבת. בנסיעה ברכבת הבחין בקבוצה הידועה בשם "לדי טהרן", אותם ילדים יהודים, יתומים ברובם, שניצלו בדרך לא דרך מהגרמנים והוסעו על ידי ארגונים יהודיים לטהרן, ומשם ברכבת - באותה רכבת בה נסע הוא, בואכה העיירה 'צמח' שמדרום לכירת. בצמח היתה תחנה של רכבת-העמק, וכאן צפויה ישועתו לבוא במפתיע.

בארץ הנכספת!

וכך מגולל בנו ר' צבי את השתלשלות העניינים:

הרכבת מצמח אמורה הייתה להמשיך לחיפה ומשם לאירופה. בצמח עלו בני מושבים מעמק בית שאן וזרעאל, במספר מקביל של אותם

החוקר, ר' ליבא הונטר-פומפיליה

חיילים יהודים בצבא אנדרס. לאבא ניגש מושבניק מכפר-יהושע ואמר לו 'דו ביסט א יידי?' (אתה יהודי?), אבא ענה בחיוב, והלה אמר לו 'הכנס את כל מסמכך האישיים למעיל ופשוט את מעילך' הם התחילו במעילי השועלים הכבדים, ובהגיעם לכפר-יהושע (שבעמק יזרעאל) הורה לו לרדת מהרכבת ולהישמע במושב.

"עד שהמפקדים הפולנים קלטו, ועד שהבריטים תפסו, הספיקו רובם להיבלע במושבי העמק, ולידיים של הבריטים נפלו תושבי ארץ ישראל במעילים ובמסמכים לא להם, והם שחררו בהמשך.

"את הלילה הראשון עשה במושב כפר-יהושע, ובבוקר המארח קם ומזדרז לרפת, ואבא בתמימותו שואלו 'וואס מיט דאווענען (מה עם תפילה)? הלה פוקח עליו זוג עיניים ושואלו 'די אלסט נאך פין די זאכן (אתה עוד מחזיק מדברים אלו)?'. כל נשכה, כפר-יהושע מושב של מפאיניקים מובהק, ואבא מסביר לו 'הלחינם עברתי ושרדתי את הגרמנים? את סיביר? את הרוסים, בתנאים כה קשים? נשארתי בודד מכל משפחתי, ולא החסרתי יום אחד בהנחת תפילין, לא די שסטאלין נלחם ביהודים המניחים תפילין, ומי שנתפס עונשו חמור ביותר, ודווקא כאן, בארץ ישראל, לא אניח תפילין!'

"באותו זמן אבא היה מגולח בעל כורחו (צבא הפולני חל איסור נמור על גידול זקן, ואף בגודי העבודה של פלטי פולניה ברוסיה כן). בקיצור, המושבניק הבין את העניין, ובאותו יום הביאו למושב השכן שדה-יעקב.

"בשדה-יעקב לן במחסן חבילות-קש של משפחת יצחק בולקה, והחל לעבוד אצל חקלאים במושב על פי הצורך, והכל בלתי לגאלי, כי הבריטים עדיין מחפשים אחריו, וזאת

עד תש"ה. במחסן-קש גם בישל את מאכליו, כביסה, וכיצא כזה, ילדיו של בולקה בסקרנותם פלשו למחסן לראות פליט יהודי המתגורר בין העופות והפרות, וטוב לו. ובוה לא די, הם התאהבו במאכלים שבישל, בעיקר לשבת. אבא שילם לבולקה שכר סביר על שהותו במחסן, וכן קנה מהם מצרכים, חלב או בשר.

”

"לשאלתי 'מדוע פניך רעים' השיבני 'אומר לך את האמת, בהשוואה למקום שממנו באתי לכאן (גדודי העבודה בסיביר), הרי אני בבית-הבראה', אם כן למה נפלו פניך תמהתי, ורבי דוד נובומינסקי מתאנח אנחת צער עמוקה השוברת חצי גופו של אדם 'א גמורא, א גמורא..."

”

"מפעם לפעם הבולשת הבריטית מגיעה למושב לחפש אחריו ואחרי עוד עריקים מהצבא הפולני. מאן דהו היה מודיעו והוא היה בורח לשדות, בעיקר לכיוון הוואדי שבין שדה-יעקב לרמת-ישי, ודואג לפזר פלפל שחור חריף, כדי להטעות את כלבי האנגלים."

רבי דוד היה מאושר על שזוכה הוא לדור בארץ הקודש, ויהא זה גם מחסן-קש. מדי ערב היה מתאסף יחד עם עוד תושבים אל בית המדרש והיו לומדים תורה עד שעיפו ופרשו לשנת לילה.

למרות שחבריו אנ"ש הפצירו בו שיבוא להתגורר עמם בירושלים, העדיף להישאר במושב, כשכך יכול הוא לעבוד בשעות היום בשדה לפרנסתו, ובלילה לעמול בתורה.

הלוח הסיבירי

במשך כל החורף ישב ר' דוד במושב שדה-יעקב, לקראת זג הפסח עלה לרגל לירושלים, בעיד העתיקה פגש את ידיד נעוריו ר' משה בורשטיין והפגישה ביניהם הייתה נרגשת במיוחד. אחת הכתובות הראשונות אליהן שמו פעמיהם יחד, היה ביתו של הגאון הירושלמי הנודע רבי מיכל טיקוצ'ינסקי מחבר 'לוח ארץ ישראל' לבתי הכנסת, וזאת מדוע?

בתקופה בה בילה בעבודת פרך בסיביר, היה ר' דוד מוכרח לדעת מתי שבת, חגים, זריחה ושקיעה וכיוצא, 'ובתנאים של סיביר, באין לוח שנה לרשותו ובאין עם מי להיוועץ. מה עשה?' - מספר הבן - 'שינן לעצמו על פי הזיכרון את הגמרות הנוגעות לעיבוד השנה, את מחלוקות הרמב"ם והרא"ש... ניקה משטח-קרח גדול, ובעזרת כפיסי עצים ואבנים, חישב מאות שנים אחורה ומאות שנים קדימה, וכל זה על מנת לבנות לו לוח שנה לאותה שנה. שערו בנפשכם, באזורים בהם שהה יש ימים שנמשכים כשהשמש לא שוקעת לפעמים כמה מעת לעת, וההיפך - לילות ארוכים נמשכים..."

והיות והיו עוד יהודים שסמכו על הלוח

שערך, חפץ רבי דוד לדעת האם חישב נכונה, לפיכך עלה לביתו של רבי מיכל טיקוצ'ינסקי, שבקיאיותו בחכמת התכונה הייתה מהמפורסמות. רבי מיכל יצא מגדרו מהתפעלות, הלוח היה מדויק ללא טעות אחת! הוא הביט חליפות בלוח המאולתר וביהודי העומד מולו הנראה כאדם פשוט שבפשוטים והשתומם כולו, שהרי כמה טורח ויגיעה משקיע הוא לפני שהוא מוציא לאור לוח, פורס מפות, עורך שרטוטים ומשתמש בעזרים שונים, ויהודי פשוט מרוסיה עשה את כל זה על פי הזיכרון!?! "מסופקני" אמר למקורביו, "אם אני בתנאים כאלו, הייתי מצליח להרכיב לוח שכזה".

באותו ענין, מספר חתנו של רבי דוד בשמו, שבתקופת היותו ברוסיה, ידע תמיד לאיזה כיוון ללכת על ידי מערכות השמים והכוכבים, תחום שבו שלט היטב. ופעם כשהלך עם קבוצה של כמה יהודים, כשאמר להם לאיזה כיוון ללכת כמה מהם התווכחו אתו ואמרו שאין זה הכיוון הנכון, הם שאלו אותו 'מנן לך הביטחון שזהו הדרך הנכונה?' והוא ענה להם 'מי שלומד היטב את הטור והרמב"ם יודע' (עין עירובין דף נ"ו ע"א), לבסוף הם נפרדו ממנו והלכו לבדם. לימים כשסיפר זאת הפטיר: "איני יודע מה נעשה עמם לבסוף, בפשטות הם לא הגיעו למחוז חפצם, אבל אנחנו ברוך השם הגענו".

דמי שדכנות

ביתו של ר' משה בורשטיין שבעיר העתיקה שימש כבית חם לאורחים, שזכו לארוחה שהיתה אמנם צנועה, אך ניתנה בהארת פנים. מעתה היה ר' דוד אורח כמעט קבוע בביתם, ובשבתות היה טועד אצלם.

מדי ל"ג בעומר היה ר' משה נוסע עם משפחתו למירון להילולת רשב"י. הנסיעה היתה מפרכת ודמיה יקרים, הוא וזוגתו היו משיגים את המימון מעבודות מזדמנות. אולם באותה שנה לא עלה בידם להשיג את הסכום הנדרש לנסיעה. החליטה זוגתו של ר' משה למכור סט מצעים שהביאו עמם מפולין, למרות שלא היו כמותם בארץ, באמרה: "אצל רבי שמעון לא מפסידים". בתמורתם קיבלה תשע לירות המשפחה נסעה למירון.

כשבו מהילולת רשב"י ירושלימה, עלה בדעת ר' משה וזוגתו להציע שידוך לר' דוד נובומינסקי, הידיד משכבר הימים שהוא כבן-בית אצלם. המוצעת: פיגא בתו של החסיד הוותיק רבי לייבל רונגפלד-פראמפאלער מבני ירושלים ומראשוני אנ"ש בפולין שעלו ארצה.

היה זה בשנת תש"ה. מאירופה כבר הגיעו השמועות הקשות על חורבן יהדות פולין, שלא

פסח גם על העיירות פולטוסק ומאקוב. לר' דוד נודע כי אחדים ממשפחתו ניצלו, אך רעייתו נספתה על ידי הגרמנים ימ"ש.

אבי המדוברת, רבי לייבל, איש מעשה רב פעלים. "חסיד ברסלב בכל נפשו ומאורו, הירבה בנסיעות לארץ ישראל בשליחות רבי מאיר שפירא, לתור אחרי מקום להעלות יהודים", כותב נכדו ר' צבי נרנות, "ואכן, בתרפ"ד, תקופת העלייה השלישית, עלתה קבוצה גדולה מלובלין וסביבתה, ובהם משפחת רונגפלד והסמוכים עליה, משפחת רוחם (רוח), אמא רוחמה ובניה: יצחק אברהם ויאיר. דודה פעטל אחותו של לייבלה, וכמוכן אשתו של לייבלה, שיינדל-איטה".

השידוך קם והיה, ר' דוד שילם לידידו ר' משה בורשטיין דמי שדכנות תשע לירות, שכיסו בדיוק את עלות הנסיעה למירון! (ע"פ הספר 'כיסופים').

לאחר נישואיו, נשאר ר' דוד להתגורר בעיר העתיקה כשנתיים, ושם נולדו בנו ובתו הגדולים. לחותנו ר' לייבל רונגפלד היתה חנות מכולת ב'רחוב היהודים' בה עבדה בתו היא זוגתו של ר' דוד, פעמים היה ר' דוד שוהה בחנות עד חצות הלילה, אז היה שם פעמיו אל ביתו של החסיד הגדול רבי אברהם שטרנהארץ, ביודעו שהוא כבר ער ועוסק בעבודת ה' ובשעות אלו נוהג היה לעלות אליז כל אימת שהיו דברים ללבו. "הדלת לא היתה נעולה והייתי דופק ונכנס" סיפר, "לא פעם הייתי רואה את רבי אברהם יושב ומעיין ב'משנה תורה' להרמב"ם, אתו יכולתי לדבר בלימוד ובכל מה שרציתי בעבודת השם", לעתים מצא שם גם את ידידו רבי משה בורשטיין (מפי נכדו רבי אברהם שמעון בורשטיין).

לחתנו סיפר רבי דוד, שפעם כשנכנס אל רבי אברהם ראה אותו שקוע בלימוד במסכת כבודות, וזמן רב ארך עד שהבחין בהיכנסו, "התפעלתי איך יהודי ישיש שקוע בעין עמוק כל כך, הדבר הזכיר לי את כמה מיקירי אנשי שלומנו בפולין, שהיו לומדים כך בהתעמקות כזו".

ר' דוד וידידו ר' משה בורשטיין שחיפשו מקור פרנסה להביא טרף לביתם, לא חסו על כבודם ולא בחלו בשום עבודה מזדמנת, באחד הימים נודע להם כי השלטון המנדטורי מחפש פעילים לסלילת כביש פלוג'ה, האמור לשמש את הצבא הבריטי נגד הגרמנים, הציעו השניים את עצמם והחלו לעבוד בסלילת הכביש תחת השמש הקופחת בתנאי חום איומים. ובעודם שופכים את הזפת הרותחת ומשטחים אותה בעזרת מגרופות, החליפו ביניהם

דברי תורה ושיחות בעבודת ה'. סדר יומם החל בתפילת שחרית עם הנץ החמה, שאחריה אכלו את ארוחתם וקבעו עתים לתורה, ולאחר מכן עבדו שעות ארוכות תחת פיקוחם של מנהלי העבודה. תקופה זו נמשכה אחד עשר שבועות.

עוסק ר' דוד בעבודות מזדמנות ובכל עת שיש לו פנאי, נמשך בעבודות אל הגמרא הקדושה. כאשר מתקשה הוא בלימודו, עולה הוא אל רבי וועלוול מינצברג ללבן עמו את הסוגיא, בני ביתו של הרב מינצברג כבר הורגלו שכשהוא מגיע הענין מתארך ביניהם במשא ומתן ופלפולים, עד שפעם אחת בבואו לא הסכימו לפתוח לו את הדלת ואמרו לו מהחלון: 'ר' דוד, הרב כבר זקן ואינו חש בטוב ואי אפשר כבר להאריך אתו בשיחה, מהיום המצב אינו מאפשר זאת. אם הנך נכנס והוא יגיד לך מותר, אסור, חייב, פטור, ותקבל, יתנו לכה להיכנס'. "אם כך" - הפטיר רבי דוד - "אין לי מה להיכנס, פטור ומותר יודע אני לכד" וסב על עקביו והלך לו..."

הרס וביזה לאחר גירוש היהודים מהעיר השניקה. בארצות-החסידים לשיקום ופיתוח הרחוב היהודי - מתוך הספר 'כיסופים'.

הבית הלבן העיר השניקה במשך השנים. פסח שמעון אביב, 53

ר' דוד בין השבויים בידון - סמומן בעיטל, לשמאלו חבש מגבעת שחורה ר' בצלאל בלומברג (כן הר) מיניש. בארצות-החסידים מרחוק חצי השושב הישן - מתוך הספר 'כיסופים'

ניצלו את תקופת השבי לחקירתו לה יתברך. ר' שמואל הורביץ חדר מהשבי בידן

תמונה מהימים בשבי. עומד באמצע ר' משה פארי מנאויש בקמנון. משמאל ר' דוד טובומינסקי. (ארכיון מוזיאון חסידי חסידי העם ומועדון חסידי ליסאנס)

ברובע הנצור

עם פרוץ המלחמה ביום ט"ז בכסלו תש"ח, הורשם הישוב היהודי הדל שבין החומות במצור ומצוק שהלך וגדל מיום ליום. העיר העתיקה נותקה מהעיר החדשה, ההפגזות הלכו וגברו ור' דוד אף הוא בין הנצורים. חמיו ר' לייבל עבר שנתיים קודם לכן לגור בעיר החדשה, בשכונת בית ישראל, וכך נחסכה ממנו התלאה אשר מצאה את תושבי העיר העתיקה, אם כי גם בביתו נחתו רסיסי פגזים ואך בנס ניצלו הוא ומשפחתו.

בהתקרב חג הפסח, אפו התושבים הנצורים כמות קטנה של מצות ממעט הקמח שנשתיר, ולפני התג הגיעו עוד מצות בשיירה שנכנסה לעיר העתיקה. בית הכנסת ברטלב ששכן בשכונת 'בתי מחסה' היה היחידי שנשאר לאחר שכל בתי הכנסת האחרים נהרסו, ואליו הובאו כל ספרי התורה משאר בתי הכנסת והם נערכו לגובה עד לתקרה. מאוחר יותר נפגע גם בית הכנסת ברטלב מפגיעת פגז, ורק חדר קטן וצדדי שנותר בצמוד לו שימש לתפילה. בכל עת מצוא היה רבי דוד שם פעמיו אליו וישוב ועוסק בתורה ועבודת ה'.

חמישה חודשים חלפו מתחילת המלחמה והמצב הלך והחמיר, אנשים דיברו ביניהם על

” יום אחד מזדמן רבי שמואל צציק למושב שדה-יעקב במסעו לאיסוף תרומות, תוך כדי הילוכו מבחין הוא באדם לבוש בבגדי עבודה, עייף ומלוכלך מעבודתו, הצועד מולו, הלה נראה היה ככפרי השב מעמל יומו בשדה. פתאום הוא שם לב שפניו מוכרים לו ועלה בדעתו כי זהו ר' דוד שבא לקיבוץ במירון ”

האפשרות שבקרב יצטרכו למסור נפשם על קידוש השם. בתי הרובע התרוקנו מיושביהם, הרס וחורבן נראו בכל פינה, בחוצות שרועים היו הרוגים ופצועים. המתים נאספו לביה"ח 'משגב

יצאו ממחבואם רק לאחר שחידלה ההפגזה ושבו למלאכת הקודש ועמלו בה שוב. סיימו לשאת נפטר אחד ושבו לבית החולים לקחת נפטר נוסף, כך שוב ושוב הלכו וחזרו, עד שנשמנו כולם תחת רגבי אדמה. אז קבעו שלט קטן ועליו שמות הקדושים הטמונים במקום, ומיהרו לבתיהם עייפים ותשושים ומלאים בוך מכף גל ועד ראש, רגעים אחדים לפני כניסת השבת.

בליל שבת קודש, לאחר המאמץ הגופני והנפשי שהיה כרוך בטיפול במתים, סר רבי דוד יחד עם חברו רבי משה בורשטיין אל ביתו של רבי דוד שכטר, ללגום מעט תה חם כדי להחיות את נפשם. רבי דוד שכטר, שהתגורר עדיין בביתו שלו, יכול היה בערב שבת להבעיר אש בפתיליה ולכבד את השבת ואת אורחיו במשקה חם, שהיה מצרך נדיר ברובע.

בשבי הירדני

על רקע המצב הנואש של הנצורים וכשהתחמושת אזלה והערבים הלכו וקרבו אל הרובע היהודי, החליטו הרבנים הרב בן ציון חזן והרב ישראל זאב מינצברג לעשות מעשה כדי להציל את שארית הפליטה. ביום י"ט באייר תש"ח יצאו הרבנים אל הלגיון הערבי, כשדגל לבן בידיהם לאות נגיעה.

מפקד הלגיון הירדני עבדאללה א-תל קרא ללוחמים היהודים לצאת ממחבואיהם, אלא שהלוחמים היו מעטים, היה זה לביוון עבדו שקומץ קטן כזה עמד מול צבאו במשך חודשים ארוכים, לכן החליט שכל המבוגרים הם 'לוחמים', גם יהודים חרדים שמימיהם לא אחזו בנשק ולא ידעו כיצד משתמשים בו. את כולם הורה לקחת בשבי. בין השבויים היתה קבוצה ניכרת מחסידי ברטלב: רבי דוד טובומינסקי, רבי משה בורשטיין, רבי דוד שכטר, רבי שמואל שפירא ובנו התינוק, רבי אברהם יעקב גולדרייך, רבי שמואל הורביץ ובנו אהרן, רבי בצלאל בלומברג (בן הרב), רבי ראובן שפנייד, ועוד מבני הישוב הישן שכללו קשישים, צעירים ואף נערים. אחרי נסיעה ארוכה מצאו עצמם במחנה-שבויים ענק הנטוע בלב נוף מדברי, שמונה קילומטרים מהעיר מאפראק שבירדן. אוהלים, חולות וגדרות תיל, זה מה שנשקף מול העין.

"בתקופת השבי הירדני" כותב בנו של ר' דוד, ר' צבי, "אנשים רבים נתפסו לייאוש ולבטלה מאונס, והוא ארגן שיעורי תורה, ושמתעית מאחד השכנים שהוא אמר לאנשים 'אתם נמצאים בנן עדין אמתי. אני בא מסיביר, מחנות עבודה מפרכים, קוד קשה ביותר, בלתי נסבל, עבודת פרך - וכאן אתם יושבים ומקבלים את מזונכם מבלי לעבוד, לנשים וילדים שלכם אינכם

את החיילים הירדנים ובאמצעות זאת השיג מה שרצה להשיג.

"באחד הימים" סיפר לימים רבי דוד שכטר, "אני רואה את רבי דוד טובומינסקי כשפניו נפולות, לשאלתי 'מדוע פניך רעים' השיבני 'אומר לך את האמת, בהשוואה למקום שממנו באתי לכאן (גורדי העמדה בסיביר), הרי אני בבית-הבראה', 'אם כן למה נפלו פניך' תמהתי, ורבי דוד טובומינסקי מתאנח אגות צער עמוקה השוברים חצי גופו של אדם: 'א גמורא, א גמורא...'

כל חייתו היתה מלימוד התורה ועתה מצא את עצמו ימים ארוכים ללא צורת הדף לנגד עיניו. "כשראיתי את צערו הגדול" - סיפר רבי דוד שכטר - "לא נחתי ולא שקטתי, שני לילות לא ישנתי, 'הפכתי את העולם' והפעלתי קשרים

ביתו של ר' דוד במושב שדה-יעקב (ארכיון גו)

דאג לענייני ויהדות המושב שדה-יעקב

האדמו"ר שהפך ל'אומאנער חסיד'

סיפורו של החסיד ר' משה-יוסף געלבארד (דער מנקה) הי"ד מפולטוסק שנפולין, כפי שהועלה על הכתב באידיש ע"י שריד השואה ר' משה טרעברא

- מוגש לראשונה בתרגום ללשה"ק ע"י מכון 'אש תמיד תוקד' -

משה-יוסף, כמעט כל השבוע לא אכל, לא שתה, ייסר את עצמו שאינו ראוי להיות רבי על עדה, העומדת גבוה יותר ממנו...

הוא סבר שהוא יקבל רוח-הקודש, שהוא יוכל לחדש איהו דבר, לומר סתרי-תורה, נראה כי כדי לקבל רוח-הקודש, צריך לבד לעבוד עבודה עצמית מימי הילדות ואין זה עובר בידושה. הוא איחר את ההזדמנות. בלא רוח-הקודש, רבי הוא כבר לא יהיה. הוא ישליך את הרביסטיוע (אדמו"רות), הוא רוצה להיות ישר ופשוט לפני הריבון-עולמים, לפני הזקנים ההודרים, ולפני כבודו של האבא.

משה-יוסף, במקום להיות רבי, נהיה בעצמו חסיד של רבי, למרות שמעולם הוא לא נסע אליו - הוא נהיה ברסלב חסיד, אחד מהטויע-חסידים, אלו שקשרו עצמם לרבי שלהם לעולם ועד. יום-יום הוא היה מתעמק בלקוטי-מורחן של רבי נחמן בראסלאווער.

בעיקר שבה את לבו המקום בלקוטי-מורחן, היכן שרבי נחמן כתב "נעוואלד, יידן, זייט זיך נישט מייאש, ביי די פאות וועל איך אייך ארויס שלעפן פון גיהנום און אריינפירן אין גן עדן" (יהודים אל תתיאשו, בפיאות אמשוך אתכם מהגיהנום ואוביל אתכם לק ען - הכתוב מיז כמה שיחות מדבינו בהחטונו נטפן משלנו).

מתי שרק היה לו זמן פנוי, הוא ישב באומאנער שטיבל יחד עם יחיאל מוכר ספרים ויברל לחיים ר' משה בורשטיין (משה רוזנשטער) [ז"ל] שהוא היום אחד ממבארי חסידות ברסלב בירושלים, במשך שעות נהגים היו לשבת, מופשטים מהגשמיות ועם "כל עצמותי תאמרנה", לרקוד "טורה לבנו לעבודך באמת" עד שנצטרדו, וכיומא דפגרא נוהג היה משה-יוסף להפוך את הפרווה עם המעיל למעלה ולשמח עצמו עם האומאנער חסידים שלו בריקוד נלהב עד אור הבוקר, כשכבר הלכו לתפילת שחרית.

ואמנם ערלעכע יידן (יהודים ישרים ובשרים) אמרו על ר' משה-יוסף, שכוה חסיד בווער כמוהו, עומד לעתים פי כמה גבוה לאין ערוך מאחד מהחסידים רביים בפולין, הונגריה או רומניה.

(ע"ס ספר זיכרון לקהילת פולטוסק)

הלואי, בשבת בעריכת הטיש, משה-יוסף יושב בראש השולחן, סביבו החסידים, שרים זמירות, ממשיכים את הזמר של האבא, כמו אצל כל הרביים.

אולם כאשר הוא רצה לומר תורה, לחדש איהו דבר ולדבר ממנו, נתמלא מצחו זיעה, פניו האדמו, ונדמה היה לו שקולו נתק, מילים ספורות בלבד נתמלטו מפיו: "או ויי, טאטע פאטער", דמעות צצו בעיניו, הוא רצה

בין החסידים ידועה האמרה כי "כאשר עשרה יהודים מבקשים מיהודי שהוא יהיה רבי שלהם - מקבל אותו אדם רוח-הקודש". משה-יוסף מנקה, בנו של האדמו"ר מוישקאו, האמין בזה כמו בביאת המשיח, בדיוק כמו כל היהודים החסידים באותו זמן.

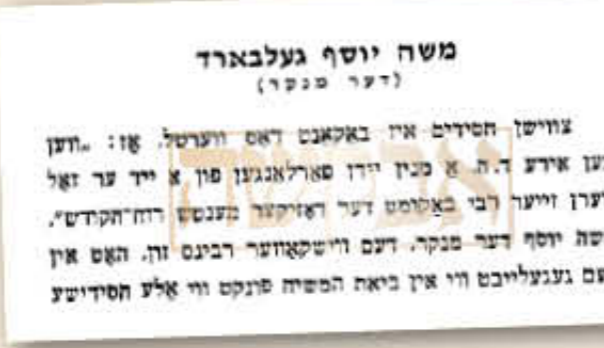
הוא אמנם לא היה למדן כה גדול, רחוק מעוקר-הרים עם ראש חריף, הידוע לחדש בדברי תורה. אבל דף גמרא עם תוספות הוא ידע ללמוד, כיוון שבכל פעם שהיה לו זמן פנוי הוא ישב ולמד או עיין בספרים הקדושים.

אבל משמים נהגו עמו כך, שמצווה אחת הוא לא יכל לקיים, המצווה הראשונה של פריה-ורביה. הוא היה, נעבעך, חשוך-בנים וסבל עקב כך מאוד, מאוד היה בצער בשל כך. יום-יום שאל את עצמו האם הוא לא חטא פעם באחת העבירות העקבות הקטנות "שאדם דש בעקביו", בזה הוא רצה למצוא את הסיבה של היינו "הולד ערירי", אם כי הוא לא מצא שום ראיות לכך. בכל זאת הוא סמך עצמו על הריבונות של עולם, שהודכים שלו הם צודקים...

ובכן, כאשר אביו זצ"ל, הרבי מוישקאו, נסתלק לעולמו ועדת חסידים של הוישקאווער-רבי הזקן באו אל משה-יוסף, שימלא את מקום אביו ויהיה לוישקאווער-רבי. בהתחלה הוא סרב: "לא, איני רוצה ואיני יכול ואיני רשאי לעשות זאת. אני עדיין איני מוכשר לזה, אני בעצמי מוכה-גורל, אילו הייתי ראוי להיות רבי - היה דור יוצא ממני... שאחי הצעיר מאטל

(דער פאטער שוחט) יהיה הממלא-מקום אחר ההייליקן פאטער (האבא הקדוש), הוא מוכשר, הוא מתאים ועומד גבוה בהרבה ממני, לא תהיה לי שום סינה עליו, אדרבה!"

אבל החסידים עמדו על שלהם: "אצלנו אתם כבר רבי, אתם הבן המבוגר, זה יהיה כמו שהציבו יבקש. מול-טוב, מול-טוב, רבי!" מיד הביאו בקבוקי בראנפן (משקה) מאי-שם, ושחו ביחד עם הרבי לחיים. משה-יוסף התבונן היטב ועיין בדבר, ובדיעבד הפסיק להתנגד, חשב שאם עדה של יהודים מבקשים, אולי הוא ישיג רוח-הקודש וכפר על החטאים ויהיה ראוי שהריבונות של עולם ירחם עליו ויפקוד אותו עם בן-זכר. אדהכי, נאנח הוא אנהו עמוקה וחשב:

לכבוד מול העולם. ראשו אט אט נשמט על שולי השולחן. כך היו המחשבות הלא-סדורות מתרוצצות במוחו. אך אט אט הוא נרגע מעט, הרים בחזרה את ראשו, הביט ביושבי השולחן, יהודים מבוגרים עם זקנים מאפירים, חסידים של האבא, ואילו הוא אברך צעיר עם זקן שחור, הוא יתן להם דרך? האם לעצמי כבר מצאתי את הדרך? במוחו הטרידה השאלה: אני, הקטן והזעיר, יש בכוחי להודיך זקנים שילכו בדרך הנכונה, כאשר אני עצמי עומד על פרשת-דרכים, חסר ישע כילד?

"דבותי", הוא פתח, "כל אותם אלו שפעם שמעו תורה בשולחנו של האבא, יכולים להבין אותי, שמה שאני לא אומר, לא אחדש מאומה לעומת אמירת התורה שלו, אשר על כך איני רוצה לבייש את האבא ולכן לא אומר היום תורה. דבר אחד עליכם לדעת: תתחזקו כנגד היצר-הרע ששוכן בתוכנו, תעמדו כנגד כל דרכי הטומאה שלו, בגלל שהוא מתכסה בלבוש של קדושה ורוצה להוביל את האדם לשאל-תחזית. שהזכות של האבא יהיה למגן, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן"

כל השבוע כולו החסידים לקקו את האצבעות וחזרו על הרבינס' תורה, אבל הרבי,

הביא לו גמרא למחנה השמיים. ר' דוד שכטר (מראה לזכר ר' נחמן בורשטיין)

עד שהצלחתי להביא אל המחנה כרך גמרא, רבי דוד שש עליו כמוצא שלל רב ומאו יותר לא ראו ולא שמעו אותו, היה יושב במשך כמעט כל שעות היום על אבן והוגה בגמרא בשקיקה אין קץ, כשרק לעתים רחוקות הוא פוסק מלימודו כדי לטעום משהו.

בתקופת היותו בשבי נולדה בתו השלישית. ר' דוד, ששבע ממלחמות ותנאי שביה, ייחל בכל מאודו לשוב ולחיות על אדמת ארץ הקודש בנחת ובאין מחירי. ואכן, השחרור המיוחל הגיע, היה זה בחורף תש"ט, כתשעה חודשים מאו נלקחו בשביה.

חסידיו ברסלב ששחררו מן השבי הצטרפו למשפחותיהם בשכונת 'קטמון', גם ר' דוד היה ביניהם. אנ"ש בקטמון מנו יחד כחמשה-ששה מניינים, ברם, קשה היתה עליו הצפיפות במגורים שם והוא החליט לחזור למושב שדה-יעקב.

במושב שדה-יעקב

במושב מצא לו ר' דוד עבודה לפרנסתו במחסן הכנת התערובת לכהמות, בה עבד שנים ארוכות, כאשר מלאכתו עראי ותורתו עיקר. שם גם החזיק את בדקי היהדות ושמירת

הידידות עמו גם לאחר שעבר רבי דוד להתגורר בשדה-יעקב. בימי ערב פסח דשנת תשי"ט, בעוד ההכנות לחג בעיצומן והבריות טרוודות עד למעלה ראש, הטריח רבי משה עצמו ועשה את הדרך הארוכה והמייגעת מירושלים ועד לשדה-יעקב, וכל כך למה? לפי שידידו הטוב ר' דוד ערך שמחת בר-מצווה לבנו, ולא זו בלבד אלא עוד הקדים לנסוע וכבר בשעת בוקר מוקדמת מאוד עמד לצד חברו, ברצותו לשמוח עמו בצוותא בכל לבו. תחילה הלכו למקווה, ולאחר הכנה רבה ותפילות הניחו תפילין לנער הנכנס לעול מצוות (הבן הוא ר' צבי זל, שכתב את הידידות על אביו).

וסיפר רבי משה שרבי דוד נוהג היה להתבודד באטם התבואה בו עבד, ושמעו אותו מתבודד ומשיח לבו לפני קונו כדרכם של אנשי שלומנו. כשילדיו החלו לגדול, אמרה לו אשתו: "דוד, אם תפצים אנו שיהיו לנו ילדים הוגנים, אין זה המקום לגדלם (המושב שדה-יעקב היה של 'זמורה'), עלינו לגור בירושלים או בני ברק". ורבי דוד משיב לה "הצדק אתך, עשי כן ואני אמנן את הכל, אבל אני אשאר פה, כי איני סובל את הכרכים הגדולים עם כל ההמולה. כאן טוב לי, שקט ורגוע, אני עובד בשעות העבודה ובשאר הזמן לומד תורה בשלווה".

הוא הוסיף ואמר שיבא לבקר בבית רק לעתים רחוקות, ורעייתו שיראת שמים היתה, על אף שידעה שכשהוא אומר משהו הוא מתכוון אליו ברצינות, קמה ועזבה עם הילדים את המושב, כשבמשך עשרים וחמש השנים הבאות הוא מגיע לירושלים רק פעמים בודדות בשנה לקראת החגים.

מספר חתנו של רבי דוד: "היתה תקופה שלא חש בטוב והגיע משדה-יעקב לירושלימה, להיות עם אשתו שתשייערה, הוא שאל אותי אם אני יודע על איהו רופא שיכול לבדוק אותו, באותו זמן יצא שמו של ד"ר טריינין רופא טבעי שהתגורר ברמת אשכול ורבים נועצו בו, סיפרתי לו עליו וקבענו תור. כשהגענו אליו הוא בדק אותו ולסיים אמר רשימה מפורטת של מה לאכול ומה לא לאכול, ובאיו שעה לאכול - 'מגילה' ארוכה עם סדר יום מהשעה שבע בבוקר ועד שבע בערב, וחזרתי

ר' דוד בשמחות נישואי ילדיו (בארכיוב גנ) יושב בקט ומקשיב.

"כשסיים הדוקטור את הרצאתו, שילם לו את שכרו ויצאנו. הזמנתי מונית ובדרכנו חזרה במונית פתח פיו ואמר לי 'טוב מותי מחי...'. לשאלתי 'מה קרה, הרי ישבת אצל הד"ר וקיבלת את דבריו בשתיקה', ענה לי 'וכי אני יפגע באיש? אבל כל הסדר יום שקבע לי מתאים למי שאינו חס על זמנו ויש לו את כל הזמן, אבל אני רוצה ללמוד ואין לי זמן לזה, אם איני יכול להמשיך כהרגלי לאכול בבוקר חצי כיכר לחם שחור ולשתות כמה כוסות תה, ולשבת כל היום בבית הכנסת וללמוד - טוב מותי מחי..."

ובתורתו יהגה

אהבתו לתורה הקדושה לא ידעה גבול. "אני לא זוכר את אבא כלי גמרא" כותב בנו, "יומם וליל, קיץ וחורף, חגים ומועדים, 'שננתם לבניך'. אבא מרי' ר' דוד קיים כפשוטו 'דיברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשבתך ובקומך', לא עניין אותו בעולם הזה, אך ורק הגמרא. כל מי שהכיר אותו בעבודתו במחסן התערוכות במושב, ידע 'ר' דוד מדבר בגמרא, לפנות בוקר לימוד גמרא, בין מנחה למעריב ואזורי מעריב דף יומי, ובשבי הירדני..."

"הוא מלמד מסכתות הכי קשות אחרי יום עבודה מפרך, ומעולם לא נטל שכר על לימודיו לאחרים, בכל השנים ובכל המצבים. זוכרני

”אנשי המושב היו נותנים לו סכומים גדולים, מספר חתנו של רבי דוד, הם חיכו להזדמנות הזו כי כיבדו אותו. כשהיה מגיע לירושלים, הכין מעטפות של קמחא-דפסחא ונתן לי לחלק, בעיקר לאנ"ש, כשהוא מוסר לי רשימת שמות, ומוסיף ומורה לי לא להגיד ממי המעטפות”

כשפתחו את הישיבה בשדה-יעקב בשנותיה הראשונות ישבו הבחורים בבית כנסת של המושב - עד שבנו להם בניין משלהם - ופעמים רבות אבא ישב ולמד אח"צ/ערב ונערי הישיבה נמשכו אליו והציגו לו שאלות, והוא למד עמם. הוא מאוד אהב את זה, ולהם היו שאלות, והם אמרו לו שהוא מסביב יותר טוב מהרבי שלהם, עד כדי כך שהרב אלישיב ז"ל ראש הישיבה הציע לו לעבוד במשרה

תורה, מתוך ההערכה שרחש לו.

"במושב שדה-יעקב רצו להכתירו לרב הוא לא הסכים בשום אופן" מספר חתנו, "בחופתי נכח הרב שטיגליץ רב המושב וקיבל ברכה בחופה, לאחר החופה ניגש אלי הרב שטיגליץ ואמר לי 'אתה חושב שאני הרב של המושב? חמוך הוא הרב, כל מה שאני לא יודע אני שואל אותו ומתייעץ אתו הרבה. אני יודע שהתושבים רצו למנותו לרב, אבל הוא אינו רוצה'.

מגיד שיעור בבגדי חאקי

לא כל אנ"ש הכירוהו, בגלל מגוריו במושב המרוחק. מדי שנה היה בא עם בניו אל הקיבוץ במירון בראש השנה, וכיוון שלא היה מה לאכול במירון באותם ימים, היה מביא עמו מהמושב תרנגול-הודו שחוט, אותו בישל רבי יונה לכל.

רבי שמואל צ'צ'יק סיפר, שרגיל היה לראותו יושב במירון בסעודה בשולחן יחד עם כל אנ"ש, ובכל נושא שדיברו היתה לו ידיעה, ומעבר למה שנצרך הוא לא דיבר שום דיבור מיותר. הוא לא הכירו ורק ידע ששמו ר' דוד, וסבר שהוא רב או ראש ישיבה, לרוב ידיעותיו.

יום אחד מזדמן רבי שמואל צ'צ'יק למושב שדה-יעקב במסעו לאיסוף תרומות, תוך כדי הילוכו מבחין הוא באדם לבוש בבגדי עבודה, עיניו ומלוכלך מעבודתו, הצועד מולו, הלה נראה היה ככפרי השב מעמל יומו בשדה. פתאום הוא שם לב שפניו מוכרים לו ועלה בדעתו כי זהו ר' דוד שבא לקיבוץ במירון, אך הדבר נראה היה לו כבלתי מתקבל על הדעת. בעודו מסתפק ההוא זה אם לאו, התקרב אליו עוד, ומרגע לרגע הלך והשתכנע כי אכן זה הוא ולא אחר.

"האיך ר' דוד?" שאל אותו. "אני דוד ואתה שמואל צ'צ'יק" - ענהו רבי דוד בבדיחותא. "שמא אוכל להתאכסן אצלך?" התעניין רבי שמואל, "מאשר אוכל, תאכל, ובאשר אליך, תלין" השיב ר' דוד והוסיף "אני עכשיו בדרך לבית הכנסת לשיעור בדף היומי, אבל הא לך מפתח ביתי" - ובעודו מושיט לו את המפתח הסביר לו היכן שוכן ביתו, "יש שם מיטה ותוכל לנות, תאכל ממה שיש שם, אין הרבה, אני מכין בערב שבת סיר חמין ואוכל ממנו כמעט כל השבוע, קח מה שתצצה, ואפילו אם רק תנח בבית, גם זה טוב..."

"לקחתי ממנו את המפתח והלכתי לביתו" סיפר רבי שמואל, "נחתי אצלו, וכעבור שעתיים הוא חזר משיעור הדף היומי, הייתי בטוח שכעת הוא הולך לישון כל הלילה. בשעה שתיים בלילה קמתי והנה אני רואה אותו יושב כבר מול

”הלחינם עברתי ושרדתי את הגרמנים? את הרוסים, בתנאים כה קשים? נשארתי בודד מכל משפחתי, ולא החסרתי יום אחד בהנחת תפילין. לא די שסטאלין נלחם ביהודים המניחים תפילין, ומי שנתפס עונשו חמור ביותר, ודווקא כאן, בארץ ישראל, לא אניח תפילין?!”

הגמרא... וכי זהו 'פועל עבודה'!? תמהתי ביני לעצמי, אחר כך נדע לי שהוא זה שמוסר את השיעור בדף היומי בבית הכנסת..."

קמחא-דפסחא לעניי ירושלים

יושב ר' דוד במושב, אך אינו שוכח את חבריו העניים בירושלים. "בבוקר יום פורים הוא היה הולך לכל בתי המושב קצת מחופש וקצת מכושם, לאסוף כספים עבור 'קמחא דפסחא' לתושבי ירושלים העניים וביניהם קהילת ברסלב שנמנה עליה" מספרת בתו הרבנית סדובסקי, "הסתובב מבית לבית, כשהוא רושם את שם המשפחה וכמות מצות שמורות לסדר. לפני פסח יצא בעצמו לירושלים - כיום שלם של נסיעה בימים ההם - שם שילם את הסכום שאסף לרכישת המצות אצל הורביץ מבתי-וורשא מחסידי ברסלב. על מצות אלו שמר מכל משמר, המצות היו מאוד יקרות וגם מטלטולי הדרך חלק נשברו. ובערב הסדר כל משפחה באה לקבל את ההזמנה, וכמובן מהשבורות שנשארו נהנו כל בני המשפחה."

"אנשי המושב היו נותנים לו סכומים גדולים, מספר חתנו של רבי דוד, הם חיכו להזדמנות הזו כי כיבדו אותו. כשהיה מגיע לירושלים, הכין מעטפות ונתן לי לחלק, בעיקר לאנ"ש, כשהוא מוסר לי רשימת שמות, ומוסיף ומורה לי לא להגיד ממי המעטפות.

"פעם אחת הוא מסר לי מעטפה ואמר לך לראש ישיבת נובהרדוק ותמסור לו את זה, היה

זה הגאון רבי בן-ציון ברוק. באתי אליו ואמרתי לו שיש לי משהו עבורו מרבי דוד נובומינסקי. 'מיהו זה ר' דוד נובומינסקי?' שאל רבי בן-ציון. 'זהו חותני, השבתי לו, הוא למד בנובהרדוק לפני כששים שנה, כיום הוא קשור לברסלב ומכונה שם ר' דוד פולטיסקי', והוא משיב 'אני יודע מי זה. אמרתי לו 'מה הנפקא מינה, הנה המעטפה ששלח אליכם'. אך רבי בן-ציון עדיין סרב לקחת; 'לא, זה מעניין אותי מי השולח', החל לשאול שאלות שונות על אודות חותני, ואז אמרתי לו שהוא לומד הרבה. לפתע ארו עיניו של רבי בן-ציון: 'אה, דוד דער מתמיד! אט אזוי, דוד דער מתמיד!' (דוד המתמיד...) וכשכולו התרגשות השתומם: 'מה הוא כאן, הוא כאן? דוד דער מתמיד? אר אר אר, הייתי הולך אליו, אבל קשה לי, רבי בן-ציון כבר היה זקן אז'.

בתו של רבי דוד, הרבנית פוטאש, מספרת כי בשנים הבאות בכל חוה"מ פסח וסוכות היתה מתלווית אליו בלכתו אל ביתו של ראש הישיבה רבי בן-ציון ברוק, והיו שניהם משתעשעים בדברי תורה במשך כמה שעות.

"לעצמו אבא הסתפק במועט" מספרת הבת, "אין לי ספק שהוא היה מהל"ו צדיקים. הלכתי אתו פעם לקנות חליפה, הוא לא אמר כלל מה הוא רוצה, הכל היה טוב בעיניו, הוא היה מבוסס ממה שיש לו. לעולם לא התלונן ולא הבין למה צריך יותר אוכל ממך, גבינה וירקות. בעבודה הוא קיבל כל מיני בגדים, חולצות משובצות ומלבושים קלים שאותם לבש היות ובעבודה היו מאוד מוזיעים, אמא לקחה את הבגדים האלו ועשתה להם ארבע כנפות והוא הטיל בהן ציצית, כך שאף פעם לא הלך בלא ציצית."

על התקשרותו לרבינו, מספרת הבת: "אבי מורי היה אומר תמיד 'ברסלב אין רבי ולא יהיה רבי חוץ מרבי נחמן, היה רק רבי אחד ותלמיד אחד'."

בחזרה לירושלימה

לאחר עשרים וחמש שנות מגורים במושב שדה-יעקב, משהגיע לגיל פנסיה, עלה לירושלימה לחיות בה את שארית ימיו. מכיוון שמעודו לא רצה ליהנות ממתנת חיים, חסך כסף לעת זקנתו כדי שלא יצטרך ליפול למעמסה על ילדיו, החסכוניות שלו הספיקו גם להוצאות הקבורה וכל הנלווה.

כמה שמח על שיכול הוא לשקוד באין מפריע על הגמרא ולשקוע בהוויות דאביי ורבא, משוש לבו ומקור חיותו. הוא ישב בבית מדרשו במאה-שערים ולמד במשך רוב היום, מתפילת ותיקין ועד מעריב.

אבקשה

ברכת הגפסה לשם ושמה

שלוחה בזה לכלל ידידי היקרים
החסידים המלבבים

בני בית אבקשה

הנטלים חלק ונושאים במשא הוצאת הנליין הקדוש
מדי חודש בחודשו להפצת אור האורות של הנחל טבע
מקור חכמה תקוות כל הדורות

ולכל כלל קוראי אבקשה המלווים את
הוצאתו ברצון בהשתוקקות וכיסופים

ולכל אחים בית ישראל המצפים ומקווים לישועתו יתברך

שאו ברכה ותהילה מאת ה'

יהי נועם עלינו להתברך בכל הברכות
של כלליות הרועים לגיל ולשמוח
בשמחת עולם על ראשית
ולזכות לראות בהתגלותו
סר נצחינו בקרוב הימים

העוסקים
במלאכת הקודש

יחד עמם, אך מיד קם וגם הקים עמו
את רב אמי ורב אסי, מפני שבעל כוח
היה. תמהו התלמידים ואמרו לו 'זכי
מאחר שכך, למה נזקק אתה להיסמך
על אחרים?!' ענה להם רבי יוחנן 'אם
לא אסמוך עתה את עצמי על אחרים,
אלא אשתמש בכוחי כבר עכשיו, מה
אניח לעת זקנה!'

'ואז אמר לי רבי דוד: 'זאני לא
עשיתי כמו רבי יוחנן, עמלתי בכל
כחותי בגיל צעיר ולא השארתי
כלום לימי הזקנה...' כך, בכל שיחה
איתו הוא דיבר מהגמרא.'

'בערב פסח', מספרת בתו
הרבנית סובסקי, 'הוא היה עוד
הרבה בהכנות לסדר, בודק חסה,
מגיד 'חריין' ואת החריף ביותר
משאיר בשבילו, והכל בדקדקנות
מיוחדת. ליל הסדר שלו היה בקדושה
ובהתעלות רבה, הוא דקדק שהכל
יהיה כמו שנהגו בביתו בפולין. בימי
הפסח כמעט שלא אכל כלום, מוצרים
קנויים ממילא לא היו, ומה שהכינו
בבית המעיט להשתמש, כמו סוכר,
תה וכו' ואפילו חלב. אכל בעיקר
מצה, ביצה, שמן זית וירקות.'

'אך סמלי שאבינו זצ"ל עלה
למרומים בערב שביעי של פסח. ראוי
לציין דבר מעניין: שבעה חודשים
קודם לכן הוא לקה בשיתוק בכל חלקי
גופו, ובהג הפסח האחרון שאותו
עדיין יכל לערוך בכוחות עצמו -
שנה לפני פטירתו - החליט בנחישות
רבה להיות לבדו בליל הסדר. הוא
בשום אופן לא הסביר לנו את הסיבה.
אפילו לבוא אלי, שהתגוררתי קרוב
אליו, לא הסכים. רק הכין רשימה
מדויקת למוצרים שאכין לו לסדר.
אחי ר' צבי ז"ל בא במיוחד מבני ברק
בצהרי היום של ערב חג לקחתו אליו,
ניסה לשכנעו שעה ארוכה בכל מיני
שידולים והפצרות, אך אבא לא שינה
את דעתו ונשאר בליל הסדר ללא אף
אדם נוסף עמו. אחר כך התברר שזה
היה הסדר האחרון שלו ומטעמים
הכמוסים עמו רצה לערוך אותו לבדו' ■

תזכות: למשפחות גרות, סובסקי, פוטאש,
רובינשטיין. לר' אהרן אייזנבך - מכן אלופי
הנחל. ר' נחמן גולדבסקי. ר' משה קליג.
ת. בורשטיין - כיסופים.

משך בעבודתו אל הגמרא. בדמותו בתו

בדמותו בתו, מימין לשמאל - רבי יוחנן סובסקי מנאלסא מברך, רמחמן ר' יעקב פוטאש
מהשיר הידוע של ר' יום טוב על'ך 'עקב, החזן

וקה לך חבר, ר' דוד בשמחת נישואי בתו עם ידיד נפשו ר' משה בורשטיין

כבר אחרי הלימוד. התעניינתי מדוע כבר אינו
בא לבית המדרש, 'הרגליים שלי כבר חלשות'
אמר ותוך כדי דיבור הוסיף 'הבא לי גמרא מסכת
כתובות' פתח בוך ס"ב עמוד א' והקריא לי את
המעשה על רבי יוחנן שהיה עולה במדרגות
כשהוא נשען על שניים מתלמידיו, רב אמי ורב
אסי, לפתע נשברה המדרגה מתחתיו והוא נפל

"בכל ליל שבת", נזכרת בתו
הרבנית רובינשטיין, "הוא היה
קם לפנות בוקר ואומר תהילים
במתיקות ולאט, והיה אורך לו
כארבע שעות עד שכלה את
אמירת הספר כולו".

הרה"ח ר' נתן ליברמנט
שליט"א, שבצעירותו היה
המארגן של הקיבוץ בראש השנה
בירושלים (בשנים שלא היה ניתן
להגיע לאופן), מספר: "במוצאי
ראש השנה היינו ערים כל הלילה
בבית מדרשו עם כל הסדרנים
כדי להחזיר הכל למקומו. שנה
אחת בעודנו עוסקים בסידור בית
המדרש, הבחנתי ביהודי היושב
בפינה עם ספר, חלפו ארבע שעות
והוא עודנו יושב שקוע בלימודו.
התקרבותי לראות באיזה ספר הוא
לומד, היה זה גמרא, וכך ישב
ולמד כמעט כל הלילה. כיון שלא
הכרתיו שאלתי מיהו, ואמרו לי
שהוא רבי דוד נובומינסקי".

מספר רבי אברהם שמעון
בורשטיין:

'תקופה מסוימת למדתי
בחברותא עם רבי דוד ככולל 'אור
אברהם' בקסטון, באותו זמן למדו
את ההלכות המורכבות שבחלק
יורה-דעה, וכל דבר קשה הוא
היה מפשט ומסביר באופן נפלא.
שאלתי אותו מתי הספיק ללמוד
את כל הסוגיות האלו עם כל פרטי
פרטיקו, והוא ענה תשובה אשר
לא ניתנת להיכתב, שהמחשה
מחד את גדול היראת השמים
שלו, ומאידך את ההתמודדיות
הלא פשוטות שעבר כאורך צעיר
בפולין.

"הוא היה מדבר רבות עם
האברכים והבחורים על חשיבות
הלימוד" מוסיף רבי אברהם
שמעון, "בערב ימיו היה מגיע
בכל יום לבית מדרשו במאה-

שערים ויושב ולומד שם, בתקופה האחרונה
לחיו כשהפסיק לבוא עקב חולשתו, הלכתי
אליו לבקר, ואני רואה אותו יושב בחצר ביתו
בבתי-דורג ונהנה מקרני השמש, אמרתי 'ר' דוד,
מה אתם עושים כאן?' 'השמש טובה בשבילי'
הוא ענה. כששאלתי אותו בבדיחות 'איך זה
שאתה לא יושב עם גמרא?' אמר לי שהוא עכשיו

ליל סדר זקוד במערת הרשב"י

דמותו הקורנת של **רבי אברהם שטרנהארץ** ♦ רגעים בוערים במחיצת **רבי שמואל הורוויץ** ♦ מאור פניו המופלא של **רבי אלחנן ספקטור** ♦ נעימות הקדושה של **רבי שמואל שפירא** ♦ שמחת הלב המדבקת בהתוועדות עם **רבי בן ציון אפטר** ♦ ישוב הדעת שנשפע מ**רבי לוי יצחק בנדר** ♦ ושביבים מהערצתו האדירה של **הרבי מלעלוב** לרבינו הקדוש ולתורתו הקדושה ♦ הרה"ח **ר' שמואל פרוש** שליט"א, מזקני ויקירי חסידי לעלוב, בשיחת חג נלבבת ל'**אבקשה**' מעלה לראשונה עובדות מהימנות וסיפורים מופלאים מתהלוכות חייהם הנשגבים של גדולי חסידי ברסלב אשר ראו עיניו וחסה בצילם - יושבי ארץ הקודש, ש'נאכלו' ונתהפכו לקדושתה ולמהותה של האמונה; שהיו דבוקים להצדיק עד בלות ו'נאכלו' להצדיק ונתהפכו למהותו ממש"

בנימין קוגלמן

עריכה: ברוך לב

של בָּשָׂם, מתבשם כולו - וניחוח של בשמים נספג בו, ומשעה שהרה"ח ר' שמואל פרוש שיחי' ניאות לפצות את פיו ולספר מזכרונותיו על אודות חסידי ברסלב אשר הכיר בימי נעוריו - נודף סביבותיו חן קדוש של עונג נפלא, ריח גן עדן של עבודת ה' העולה מן החסידים והצדיקים אשר נפשם ערנה לה'.

זכרון ילדות עם רבי אברהם'לע שטערנהארץ, רבי יונה לבל, ומכוננים של שבת עם רבי אלחנן ספקטור. ליל הסדר עם רבי שמואל הורביץ על ציונו של רשב"י במירון. לילי שבועות באתרא קדישא עם רבי שמואל שפירא ושבתות-חנוכה עם רבי לוי יצחק. לילות שלמים עם רבי בניציון אפטער, המספר על רבי מגדלי ליטואק - ושיחו של רבי גדליה קעניג המספר על רבי אברהם'לע. תשעה באב עם האדמו"ר ר' משה מרדכי מלעלוב זצוק"ל, הניצב מול כסאו של רבינו הקדוש בשו"ל - ומתאבל על החורבן ב'קיונות' אחד עם רבי שמואל שפירא.

על מה ולמה נשברו שתי רגלי של רבי בניציון, איזו שאלה שיגר אל הגר"ש וואזנער, ועל מה נועק רבי אברהם'לע בחרדה גדולה אל רבי גדליה לאמור "מה עשית לי?": מה היה רבי מגדלי מזדעק בציון, מה היו שיריו ואיך ביטא את כיסופיו; האדמו"ר מלעלוב שב על עקבותיו וחזור לתל אביב כדי ליטול עמו "ליקוטי מוהר"ן", ורבי שמואל שפירא יוצא מגדרו להעיר דברי מוסר לבחור צעיר. "שיר-ידידות" בדרך בואכה אומן, מתוק עד כדי עלפון געגעעיים - ור' בניציון אפטער, הישן תשוש כולו, נופל מן הספסל בבכיות עזים לקולו הנקדש של רבי אברהם'לע "הורית לנו לומר שלוש עשרה..."

"אָמֵר שְׁיִסְפְּרוּ כְּפֹה מַעֲשֵׂיזוֹת מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, וּמְקַל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיוּ כְּפֹה מַעֲשֵׂיזוֹת" (חיי מוהר"ן שכ"ז), שמעו ותחי נפשכם.

זכרון אהבת קדומים

■ הנה ב"ה כבר הגיע הזמן לספר לרבים את אשר ראו עיניכם מקרוב.

לכבודו של רבינו הקדוש, בוודאי.

זכורני, בהיותי בחור צעיר בגיל ארבע עשרה, הלכתי אל החסיד הנודע רבי ישראל שמעון קסטלניץ, שהיה 'בעל מספר', התיישבתי אצלו

פעמים רבות הגעתי לביתו של ר' יונה לבל, ומביט לעברו ביראת כבוד. פעם אמר לי: "שמוליקל, מה יהיה עם הפנסים שלך?!", אפילו לא הבנתי מה שמדבר אלי, לאחר שנים הבנתי שזירז אותי לשמירת העיניים

ובקשתי שיספר לי איזה מעשה.

אמר לי: וכי עולה על דעתך שאני ברו, מרימים ידית ויוצא מים, יושבים יחד ומדברים ואז נפתח הפה והלב, אבל אני לא ברו...

■ איך התחלתם להכיר את אנשי שלומינו?

בילדותי זכיתי לראות כמו עיני את דמותו המיוחדת של רבי אברהם שטערנהארץ. היה זה בחופתו של אחד מאחיו של רבי גדליה קעניג, שאביהם נפטר בצעירותו ור' גדליה גידלם והשיאם. החתונה היתה בחצר בתי ויטנברג, ואחד מבניו של ר' גדליה שלמד אתי, דיבר על לבי, ילד ירושלמי מלומד עניות חלול, שאבוא לחתונה, הרי יהיו שם דגים טובים ובירה... באתי, כשאני לבוש כילדי ירושלים דאז, עם טלאים על הבגד - והנה רואות עיני דמות מאירה שמשכה את תשומת לבי. שאלתי את חברי מי היהודי הזה, וענה לי שזה הוא 'הברסלבער חסיד המבוגר ביותר'. זה היה רבי אברהם'לע שטערנהארץ. במשך כל החופה הסעודה לא התקתי את עיניי ממנו.

גם אצל רבי אלחנן ספקטור הייתי בילדותי. הוא היה גר במאה שערים מעל לביתנו - אצל חתנו, שהיה חסיד גור. בכל שבת הייתי נבחן אצלו על מה שלמדתי בת"ת. אבי היה תלמיד חכם עצום, בקי בש"ס, אבל בכל השבוע היה עטוק ובשב"ק ביקש לעסוק בלימודיו - והמבחן שלי היה נערך בידי שכננו רבי אלחנן. פעם כשנבחנתי אצלו וידעתי היטב, החליק רבי אלחנן לטיפה על פני, ואמרו לי שזה כבר נחשב לחידוש, שרבי אלחנן יצא מגדרו ועניק לטיפה לילד. הוא היה איש קדוש, נכד של החוזה מלובלין זי"ע. אמרו עליו שיש לו את הצורה של ה'חוזה'. הוא היה אדם מרום, גאון ושתקן.

היה לי עוד חבר ילדות, פייבל לבל, בנו של החסיד רבי יונה לבל. פעמים רבות הגעתי לביתו של ר' יונה, ומביט לעברו ביראת כבוד. פעם ראה אותי ברחוב מסתכל על תיירים ואמר לי: "שמוליקל, מה יהיה עם הפרווקטורים שלך?!", אפילו לא הבנתי מה שמדבר אלי, לאחר שנים הבנתי שזירז אותי לשמירת העיניים.

לאט אט הבנתי כבר אז, שמתהלכים עלי אדמות חסידי ברסלב הגבוהים משכמם ומעלה ויש מה לראות אצלם וללקט מעפר רגליהם - זכיתי לפקוח עינים ולהתבונן. עד היום אזכור את רבי שמואל שפירא ניצב בפורים כשכוס יין בידו - כשבניו טובבים אותו וגם ר' יעקב תפילינסקי - והוא פונה אלי ומדבר את דאגתו הגדולה שניקרה בו בעת ההיא: "אמור נא, מה עם 'ארור המן'?" - - -

אך ההכרות העמוקה יותר עם עולמם המיוחד במינו של חסידי ברסלב נוצרה באותה חלקת ארץ שהיה חביבה מכל עליהם ואף עלי... אתרא קדישא מירון.

במירון של מעלה

■ איך התחיל הקשר שלכם עם מירון?

בפעם הראשונה שהייתי במירון בימי בחרותי, היה זה בערב ראש חודש אלול, פגשתי את חתנו העילוי של רבי זלמן בריזל, רבי יעקב צבי נייחו - שמשום מה כינהו "ר' אשי". מנהגו של רבי זלמן היה לשהות במירון מר"ח אלול עד ראש השנה, שאז חזר לירושלים, ושוב הגיע למירון לקראת יוה"כ - אולם חתנו ר' אשי, שהיה יהודי מרום ומיוחד, נהג לשהות שם ברציפות. בהגיעי מירונה בער"ח, ביקשני ר' אשי שאלמד עמו, וב"ה נשאתי חן בעיניו וביקשני שאשא עמו כל החודש ונלמד ביחד. אמרתי לו שאני צריך לקבל על כך רשות מאבי - וחתנו רבי זלמן שוחח עם אבי בטלפון וקיבלתי רשות לשהות שם חודש שלם. ישבנו כבנין המושב וקניס' ולמדנו ביחד. כך הזדמן לי להשהות את

ציון הרשב"י בימים קדומים (סארימאט 13)

עצמי במירון, באופן של שהייה והיספנות מעבר אל עבר במציאות המיוחדת של המקום ('יוחד נעוויגט'), ולא רק בנסיעה הלוך וחזור.

בפעם אחרת בימי בחרותי, גברה בי השתוקקות להיות בשבת-חנוכה במירון עם הברסלבר חסידים. הגעתי ביום חמישי והמקום היה ריק לגמרי, לא היה איש. בחודרים למעלה היו דלתות מעץ, נכנסתי לישון באחד מהם והמזרונים העלו צחנה ולא הצלחתי להירדם. ירדתי בחזרה למטה, לשכב על הספסלים שבתוך המערה, היה שם קר, לפתע התעוררתי בשומעי קול כלבים גדולים שהגיעו לשם. נפחדתי וחזרתי למעלה. הגיע יום שישי, וכבר חצות היום ואיש אינו מגיע.

ירדתי אל הרב שטרן, שכבר היה רב במירון משנת תשי"ט, ואמר לי: "הלא ידעת? הרי כשיש ב' שבתות חנוכה, הברעסלבר'ס באים לשבת השנייה".

אכן לא ידעתי. נסעתי לצפת, היה שם הכנסת אורחים, "אשל" שנוהל בידי האלמנה טייטלבוים. שכרתי אצלה חדר במעט כסף שהיה ברשותי, קניתי חלה וקופסת סרדינים, התפללתי בבית כנסת האר"י, נראה לי שהיתה זו

ר' שמואל הורביץ ערך את הסדר להפליא, עם ה'מוחין דגדלות' והדבקות שלו. היה זה 'סדר' חרומם מאד. פניו האירו מאד. לאחר ה'סדר' ניגש לציון ואמר שיר השירים, במשך כשעה וחצי. הוא היה אש, בער ממש

הפעם היחידה בחיי שעשיתי קידוש על חלות. איני זוכר פעם נוספת.

אחר כך בירדתי שם היכן אפשר ללכת ולפגוש חסידים - ואמרו לי שבכפר הערבי הסמוך מתגורר האדמו"ר מנדבורנה - וכאשר אניע לשם ואשמע מישוהו שר, אדע שזה ביתו. ואכן בהתקרבי שמעתי קול שירה של יהודי היושב בביתו ומזמר לאלוקיו, נקשתי על הדלת וקרא לי להיכנס אליו והגיש לפניי דגים גדולים שהיו בביתו. סיפר לי שיש יהודי חשוב, בשם רבי משה יצחק זילבר, אשר בניו מביאים לו דגים גדולים בשפע והוא מביאם לכאן.

ר' משה יצחק זה, היה יהודי חסיד, עובד ה', והיה מגיע מן העיר התחתית אל האדמו"ר מנדבורנה כדי לשמוע אצלו 'כתר' במוסף (מאוד שכעיר היו מתפללים בנסח אשכנז). האדמו"ר סיפר לי שבימי מלחמת העולם השנייה, זכה ר' משה יצחק להציל הרבה יהודים מלהתגיט לציבא הרשע.

לאחר השבת הזמין אותי האדמו"ר להישאר אצלו למשך ימי החנוכה, ואכן הייתי אצלו כאשר הוא דואג עבורי לכל מחסוריו על הצד הטוב ביותר ולקראת השבת הבאה נסעתי למירון, להיות עם חסידי ברסלב. זה היה ה'שבת-חנוכה' הראשון שהייתי במירון.

ליל סדר לוחט במערת רשב"י

■ אי אפשר לדבר על מידון בלי להזכיר את החסיד רבי שמואל הורביץ. מה אתם יכולים לספר לנו על השהייה במחיצתו במקום קדוש זה?

הייתי עמו בליל הסדר של שנת תשכ"ד או תשכ"ה, בהיותי בחור צעיר כבן ט"ו או ט"ז (נעשיתי בר מצוה בשנת תשכ"א). שמעתי שרבי שמואל הורביץ עורך את ה'סדר' במירון, בתוך המערה בסמוך לציון, והחלטתי שאני נוסע להיות שם כדי לראות כמו עיני את עבודתו של חסיד, באתרא קדישא, בלילה הקדוש.

הכרנו את ר' שמואל מהתקופה שבה היה גר בירושלים, הוא התגורר במאה שערים, ברחוב חוני המעגל. אמי זכתה לבשל עבורו אוכל מידי יום, בבוקר היתה מחממת לו קפה ואבי היה מביא לו את הקפה כשהיה מגיע מן התפילה.

ובכן, ידעתי בתמימות שכתוב ב'הגדה' 'כל דכפין ייתי ויכול' - ואם כן כל השערים פתוחים לכל יהודי בכל בית, ועל כן יכול אני להגיע למירון ובוראי כבר אמצא לי מקום להתארך שם...

בבואי פגשתי את ר' שמואל יושב על האבן שלו. כידוע, ליד הציון במירון היתה אבן גדולה רחבה, כעין מדרגה, מהציון עד סוף המקום שכיום יש שם ארון ספרים. בשנים היותר מאוחרות הסירו את האבן כדי שיוכלו לגשת אל הציון. על האבן הזאת קבע ר' שמואל את משכנו; זו היתה מיטתו, זה היה מקום מושבו, שם הגיח את חפציו.

ניגשתי אליו ושאלתי אם אוכל להתארך אצלו ולסעוד על שולחנו בליל הסדר והסכים לי בשמחה. גם זוגתו היתה עמו וגם נכד שהגיע כדי לשאול את ארבעת הקושיות.

בציון היו רק עוד שניים או שלושה אנשים מלבדנו. עם התקדש ליל החג, ירדנו להתפלל למטה בכפר - כדי לומר הלל במנין - ולאחר מכן עלינו אל המערה.

זוגתו הביאה לציון את המזון המשובח שבישלה ור' שמואל ערך את הסדר להפליא, עם ה'מוחץ דגולות' והדבקות שלו. היה זה 'סדר' מרומם מאד. פניו האירו מאד. לאחר ה'סדר' ניגש לציון ואמר שיר השירים, במשך כשעה וחצי. הוא היה אש, בעד ממש.

הרי היה בעל מוח גדול, יכול היה לעמוד ליד הציון כשעתיים ושלוש ורק לבעור. לא ראו אפילו שפיו ממלמל. פניו היו ממש אש להבה.

ר' שמואל שפירא היה עולם נסתר, דבר נעלם. היה בעל מוח גדול, עם ראש עמוק, היה "כרכא דכולא ביה", והכול היה סגור בשבעה עזקתא. היו לו פנים קדושות, מי שהסתכל עליו, קיבל השפעה מיוחדת

נשבה מתפילתו. חותנו ר' שמואל שפירא - ר' יוסף קדיש קרישביסקי (ארכיון ג)

יש הרבה מאד מה לדבר ממנו, מהעבודות שלו, שהיו למעלה מדרך אנושי; עבודתו, תפילתו, המוחץ שלו, היה גבוהים מאד, למעלה מדרך הטבע. הרי היה בציון רבינו בימים ההם. היה לי קשר חזק אתו והוא הודיק אותי בהרבה דברים.

במחיצת רבי שמואל שפירא

■ הייתם גם עם ר' שמואל שפירא במירון? בודאי, עשרות פעמים. פעם אחת נסעתי אתו למירון, בדרך עצרנו - אולי במפגש הבקעה - ונכנסו לטנדר הרבה מאד זכוכים קטנים. כאשר התחלנו לנסוע במהירות, הזכוכים התעופפו להם החוצה מן החלונות, אבל כשהגענו למירון, ר' שמואל הוציא את הלחם שלו, חשש שיש בו זכוכים קטנים - למרות שהלחם היה עטוף היטב.

היה אז במערה רק שולחן אחד, והציבור - שהיו רעבים וצמאים מאד אחד נסיעה של ארבע שעות - הוציאו לחם ומים והחלו לאכול. אך ר' שמואל התיישב בקצה השולחן, פתח את חבילתו, הוציא את הלחם והתחיל לפוררו לפירורים קטנים, לבדוק אם לא נכנס לשם זכוכ. מסופר עליו שעשה כך לביסקוויטים שקיבל בהיותו בשבי הירדני. פירר ופירר עד שלבסוף נטל ידיו ואכל את הפירורים, מובן מאליו כמה אפשר לשבוע מפירורים...

מיד לאחר שהגיע מהשבי, אחר מלחמת תש"ח, נסע מיד למירון ושהה שם במשך חודש ימים. היה שם שק של לחם ישן ומזה ניוון באותו חודש.

עד השנים האחרונות, הייתי נוסע מידי שנה בשנה למירון להיות שם בחג השבועות. שנים על גבי שנים. היה שם מאד נעים ומרומם והתפילה היתה גן עדן של ממש. ר' שמואל שפירא אכל בחדרו את המעט שהיה אוכל - ולאחר מכן החל לעשות את ליל שבועות בשמחה גדולה. הרי רביה"ק אמר שבשבועות העיקר להיות נייעור - ור' שמואל היה הולך כל הלילה הלך ושוב, רוקד ורץ, שר ומנגן בכל המערה. מדי פעם תפס בידי מישהו ורקד עמו. אולי אמר 'תיקון ליל שבועות' בחדרו, אבל במערה היה רק מכרכר בכל עוז בשמחה עצומה לקראת קבלת התורה.

פעם הייתי אתו באמצע היום בציון רבי יחנן הסנדלר. הוא נעמד שם ברוגע, ואמר שם תהלים כל כך לאט, בכזאת נעימות, שאין לתאר ואין לשער.

הרבה פעמים הייתי נוסע למירון בהסעות

ר' שמואל פרוש מעלה זכרונות לאבקשה

שארן ר' מיכל ברסלבר (שם משפחתו 'ליכטנשטיין') - שהיה מארגן נסיעות לקברי צדיקים עוד לפני ר' שלום פגנר. בכל ערב ראש חודש אירגן נסיעה למירון ועוד קברי צדיקים, ברכב שהיה אז, שהיה נקרא 'לורי'. היתה זו משאית עם ספסלים בחלקה האחורי, כמובן שהספסלים דקרו מכל הכיוונים.

בכל יום היה ר' מיכל מתפלל בשטיבלאך במאה שערים, והביא עמו חבילת ביסקוויטים ישנה וליקר, והיו עושים 'לחיים' וריקוד לאחר התפילה. זה גם היה הסדר בנסיעה לקברי צדיקים - שבכל קבר שהיו עוצרים, היו אומרים כמה מזמורי תהלים, אחר כך טועמים קצת ביסקוויטים ושותים קצת 'לחיים', עושים 'ריקוד' ומיד נוסעים הלאה.

בנסיעות אלו ראינו את המידות המיוחדות של ר' שמואל שפירא - וכמו כן איך שהיה משגיח על בניו בנסיעה, בהביטו אחריהם לראות את מעשיהם מתוך שמירה מעולה. ואכן, כידוע, זכה ר' שמואל שפירא להקים דור מיוחד של יראי ה', עובדי ה'.

באחת השבתות שהייתי עם ר' שמואל במירון, ראיתי צעיר אחד המעורר אנשים לקום לחצות או לסליחות - ור' שמואל ניגש אליו בניחותא

וכרוגע ואמר לו בעדינות: "מדוע תעיר אותם! אולי איך להם כוח לקום! אולי אם ישנו עכשיו, יתפללו מחר יותר טוב!?", היתה זו פעם יחידה שראיתיו מטיף מוסר, הרי לא היה רגיל להוכיח אנשים.

ר' שמואל סבר שבדורנו צריך להרבות בלימוד 'ליקוטי הלכות', אולי אפילו יותר מליקוטי מוהר"ן.

סגור בשבעה עזקתא

ר' שמואל היה עולם נסתר, דבר נעלם. היה בעל מוח גדול, עם ראש עמוק, היה "כרכא דכולא ביה", והכול היה סגור בשבעה עזקתא. היו לו פנים קדושות, מי שהסתכל עליו, קיבל השפעה מיוחדת.

הוא התקרב בימי נעוריו לברסלב על ידי ר' יום טוב זלאטניק. ידוע איך נעשה השידוך שלו - שדיברו על אודותיו עם חותנו, ר' יוסף קדיש קרישביסקי - והלך לראותו בעת תפילתו ב'בתי בוידא', והנה הבחין בו שמתלהב מאד ב'זאהבתך אל תסיר ממנו' עם התנועה הברסלבאית, ואמר 'זה בחור בשבילי'.

העולם מספר, שכאשר ר' שמואל נתפס

פעם רצה ר' לוי יצחק בנדר לקרב את לבו של איזה צעיר לדרך הקודש, ועשה זאת בפקחות מיוחדת - כאשר קבע לעצמו סדר להגיע אל ביתו של הלה מידי מוצאי שבת ולהתוועד איתו, מתוך סיפורים מהעולם ומצדיקים, ובאופן זה חיזק אותו לדרך המלך

לברסלב והחל לעבוד את ה' במסירות נפש תוך התנזרות מוחלטת מכל ענייני הגשמיות, לקחווה אל האדמו"ר רבי נחום'טשע מראחמסטריווקא זצוק"ל, שהיה איש קדוש מאד. (לא היה לו הנגזרות לברסלב. בעיר אומן עצמה, היו לו הרבה חסידים). הרה"ק רבי נחום הסביר לר' שמואל שבחור צריך להתנהג כסדר; זמנים מסודרים ללימוד, לאכילה ולכל דבר. שאל ר' שמואל את רבי נחום: "הרי אתם גם מתנהגים כן?!" הרי היה מגזע טשערנאביל, בקושי אכל כזית מעת לעת. רבי נחום הרהר כמה דקות, וענה לו במילים אלו: "יש לנו שמות אחרות".

סיפרו את הסיפור הזה להאדמו"ר רבי איציקל שליט"א מרחמסטריווקא ארה"ב, ושאלוהו שהנה רואים שר' שמואל הצליח בדרכו, בעבודות שלו, וענה: "ר' שמואל היה עקשן ולכן הצליח". כאומר, שמי שאין לו את העקשנות של ר' שמואל אינו יכול להתנהג כך.

רבי לוי יצחק בנדר היה אומר "איני יודע מי היטיב יותר לעשות, אני בשיחותי או ר' שמואל בשיחותיו". וכן אמר שאת הפסוק "ואת יראי ה' יכבדו" קיים אצל ר' שמואל.

ישוב הדעת של רבי לוי יצחק

■ מה יש לכם לספר על רבי לוי יצחק?

אם לא היה את ר' לוי יצחק, מי יודע איך היתה נראית ההשאלה של ברסלב בדורנו. זוכרני שהנהיג סדר ב'המחאת קו' שרבינו אמר לעשות בתפילה. היו מקורבים חודשים שלא הפסיקו למחוא כפיהם, והוא השליט סדר בענין שלא למחוא כל הזמן, לא להפריע לזולת ולא להתנהג בפראות. במשך כמה שנים הייתי יושב אצלו בשיעורים, בביהכ"ס דברסלב בקומה התחתונה. יש הרבה מה להאריך עליו, הוא סידר ויישב והכניס את האורות אל כלים, ידע את כל ההנהגות המקובלות מימי קדם וידע כיצד להנחילם הלאה לדורות הבאים.

פעם רצה לקרב את לבו של איזה צעיר לדרך הקודש, ועשה זאת בפקחות מיוחדת - כאשר קבע לעצמו סדר להגיע אל ביתו של הלה מידי מוצאי שבת ולהתוודע איתו, מתוך סיפורים מהעולם ומצדיקים, ובאופן זה חיזק אותו לדרך המלך.

הנסיעות לשבת חנוכה למירון היו נסיעות מאד מתוקות. פעם ישבנו בשבת חנוכה במירון, ואחד ניגש לשאל את ר' לוי יצחק, אם אפשר לגשת לציון בעיצומו של יום השבת, ולא רצה לענות לו,

ר' בן ציון אפטר היה תמיד שמח. שמעתי מפיו שר' אברהם בן ר' נחמן אמר עליו: "אני אוהב את בן ציון, כי הוא תמיד שמח"

וגם הוא

בעצמו לא ניגש אל הציון במשך כל אותה שבת. שנה לאחר מכן, אותו אחד לא היה, ור' לוי יצחק בן ניגש לציון. עשה את שהבין כי נכון הוא, אך לא רצה שהיה עסק מזה.

כלות הנפש בנסיעה לציון

■ איך הייתה נסיעתך הראשונה לאומן?

רציתי לנסוע לאומן עם הדרכונים המזויפים, והתייעצתי עם האדמו"ר רמ"מ מלעלוב ז"ע, והורה לי שלא לנסוע עם דרכון מזויף - ובחודש אייר תשמ"ט זכיתי לראשונה לנסוע לאומן. זה היה מטוס מסוכן, ספסליו היו כמו רכב הלור' הנזכר... ר' יצחק אנשין נסע בנסיעה זו, ואליז הבאתי את הפרוסה לצדקה. לפני שהלכנו לציון טבלנו בנהר ואחר כך הלכנו לציון הקדוש ואמרנו את 'התיקון הכללי'. טרם היתה אז מצבה, אבל היה את הכיתוב 'ציון הנגמח'.

גם ר' אלימלך קורמן היה באותה נסיעה, ובהיותו באוטובוס בדרך לאומן, החל לשיד את ה"שיד ירדיות" של רבי יצחק ברייטער -

בכזה לב, בכזה חמימות, איני יכול לשכוח זאת. לא הייתי אז בחור צעיר, עמדתי כבר בשנות הארבעים, וחשבתני שנשמתי פורחת לה מרוב כיסופין ומתיקות. עוד קט והנני מתעלף...

התוועדות עם רבי בן ציון אפטר

■ מה אתם זוכרים מרבי בן ציון אפטר?

ר' בן ציון היה תמיד שמח. שמעתי מפיו שר' אברהם בן ר' נחמן אמר עליו: "אני אוהב את בן ציון, כי הוא תמיד שמח".

הוא הכיר את רבי מנדלי ליטוואק, שהיה חסיד חב"ד לפני שהתקרב לברסלב והיה בעל מוח גדול. (ר' בן ציון סיפר לי שהייתה קבוצה שלימה של חסידים וביד שהתקרב לברסלב), והיה מספר שרבי מנדלי היה עומד בציון רבינו, ושר "סורו ממני מרעים, סורו ממני מרעים, סורו ממני מרעים, ואצרה מצוות אלוך". פעם עבר שם פריץ עם אשתו וראוהו משוע ועמתחן ומצעק, אמר לה הפריץ: "לו הייתי אני אלוך, הייתי נענה לו מיד..."

זוגתו של ר' מנדלי הייתה אופה בייגלאך והציבור היה רוכש את כל הסחורה. שאלוהו: "מנדלי, איך הבייגלאך שלכם כל כך טובים עד שהכל חוטפים אותם", ואמר: "הבייגלאך הללו גילוישים באישון לילה בדמעות של תיקון חצות - ועל כן יוצאים כך..."

עוד היה ר' בן ציון מספר, שר' מנדלי היה עומד בציון ושר: "אל ברוך גדול דעה, הכין ופעל זהרי חמה" עם כל ההמשך, ובהגיע ל'רוממי שר' תמיד מספרים" - היה חוזר וכופל ומשלש את תיבת 'תמיד' המון פעמים, פעם אחר פעם ועוד פעם ושוב: "תמיד, תמיד, תמיד". כך היה עומד ושר, "תמיד" ומשריש בנפשו את תמידיות עבודת ה' אצל עובדיו.

ר' בן ציון היה שוהה הרבה בביהמ"ד לעלוב, ישן ואכל שם - וכאשר בא לירושלים, היה יושן אצלי בבית. לפעמים היינו מדברים בעבודת ה' מחצות עד ארבע לפנות בוקר, היה מדבר ושר, התוודע טוב. הדיבורים שלו היו דיבורים. היתה לו שפה מיוחדת במתיקותה. פעם התנצל אחד מבני הבית ואמר שאינו יכול לישון, והגיב ר' בן ציון: "אוי וי, אוי וי, גם להתוודע כבר אי אפשר, צריך שהיה וילה ביער..." (את המילה 'וילה' הוא ביטא: וילה...)

אחר כך היינו הולכים לישון. והחילוק ביני אליז שאני שקעתי בשינה עמוקה - והוא כבר היה קם לאחור חצי שעה ויוצא מהבית להתפלל.

כשרבי אברהם שטרנהארץ ניגש לעמוד

וכה סיפר ר' בן ציון: "כשנסעתי לאומן פעם ראשונה, עברתי את הגבול, רצתי לפה ולשם, עד שהגעתי לאומן. הייתי כל כך מותש, נשכחתי על ספסל וגרדמתי. היה זה בליל ערב ראש השנה. נכנס יהודי ותממה על כך שישנים כאן, וענו לו: תן לו לישון, הוא כל כך עייף... אלא שכאשר ר' אברהם שטרנהארץ ניגש לעמוד, והחל לומר "א-ל הורית לומר שלוש עשרה זכר לנו היום" וכו', נפלתי מהספסל והתחלתי לבכות, לבכות, לבכות, לבכות... שנה שלימה לא היה לי לא רק עבירה, גם הרהור עבירה לא..."

בהכנסו ללעלוב, היה הטבח ר' אברהם מכין עבודה ביצת עין, וסיפר ר"א שפעם רב"צ סיפר להם את הסיפור הזה ואמר בזה הלשון: "אתם הרי יודעים שאיני צריך את ה'שניצ'ע' שלכם (כך היו מכנים את ביצת העין בפולנית) איני אומר לכם 'שק'ר'. לא רק עבירה לא היה לי, אף הרהור עבירה לא היה לי... ומי שהכיר אותו יודע שזו היתה האמת.

פעם היה בבית חולים, אחר ששבר את שתי רגליו, והלכתי אליו עם עוד חבר. בהגיענו שאלנו אותו איך זה קרה, וסיפר לפי תומו: "איני יודע, יצאתי מביתי (היה גר מוזנח שיבת ברסלב ברחוב ברסלב בני ברק, שם היתה לו דירת חדר ובה התגורר עם זוגות), בצאתי עמדו שם שתי נשים ולא יכולתי לעבור. היה שם גדר, קפצתי ונפלתי".

סיפר לי שהייתה לו שאלה ושלח לשאול את הרב וואזנער זצ"ל, שכאשר האוחיות בביה"ח מכניסים אותו אל המעליה, האם יש בזה שאלה של יחוד או לא. זה מה שהציק לו, בשנות זקנותו. כזאת נקיות היתה לו.

זה מוזכר את הסיפור שהיה עם רבי אברהם'לע שטרנהארץ - ששמעתי מפיו של רבי גדליה קעיני זצ"ל: רבי אברהם'לע גר בקסטון, אצל ר' משה בורשטיין, ור' גדליה שימש אותו במסירות רבה וגם היה היחיד הסמוך אליו ביציאת נשמתו. באחד הימים, יצא לתלות את הכגדים על חבלי הכביסה בחצר, כדרכו לסייע בזה בשימוש של אותו זמן, ונכנסה אז יהודייה ישישה כבת תשעים להזכיר את עצמה לפני רבי אברהם. ר' אברהם נמלט על אתר אל החצר וצעק על ר' גדליה: "מה עשית לי?! מה עשית לי?!"

התקשרות לעלוב לנחל נובע

■ כחסידי לעלוב, מה הנך זוכר לגבי ההתייחסות של האדמו"ר ר' משה מרדכי מלעלוב זצוק"ל לברסלב?

הוא אהב את ברסלב, וברסלב אהבו אותו. פעם אחת אמר, שמהורג"ת היה הבעל מוח הגדול ביותר בחסידות, לא כולם יודעים שהספר 'לשון חסידים' מהרב מטשערין, הודפס לראשונה בארה"ק על ידי האדמו"ר מלעלוב - ושם בשער נכתב "נדפס על ידי הרצאת ישיבת לעלוב".

שמעתי מרבי בן ציון אפטר, שפעם הגיע אל האדמו"ר מלעלוב ודפק בדלת, הרבנית פתחה ואמרה לרבי שרבי'צ בפתח, הורה לה לקרוא פנימה. באותה הזדמנות שטחורב"צ לפני האדמו"ר קושיא

רבי בן ציון סיפר: כאשר רבי אברהם שטרנהארץ ניגש לעמוד, והחל לומר "א-ל הורית לומר שלוש עשרה זכר לנו היום" וכו', נפלתי מהספסל והתחלתי לבכות, לבכות, לבכות, לבכות... שנה שלימה לא היה לי לא רק עבירה, גם הרהור עבירה לא..."

שהייתה לו בליקוטי מוהר"ן, וכבר שאל אותה הרבה מאנ"ש בפולין ולא ידעו להשיבו, והרבי ענה לו על אתר תירוץ שהניח את דעתו.

בילדותי הייתי ב'חברת תהלים', ובערך כשהייתי בגיל שלוש עשרה נסענו מטעם החברה אל הרבי מלעלוב. היה זה בסוכות, ביארציט של היהודי הקדוש, מאז התקרבותי ללעלוב, זה כלל לא הפריע לאדמו"ר שאני שוהה רבות גם בברסלב.

בכל ליל תשעה באב, היה האדמו"ר מלעלוב מגיע אל השול' לראות את כסאו של רבינו - ושאלוהו לסיבת הליכתו, ואמר: "דבי נחמן היה הראשון שפעל בעניין משיח דרך ארץ ישראל". שאלו מקורבו ר' ישראל קאפו: "מה עם ר' מגדל מוויטבסק ור' אברהם קאליטער?", וענה: "להם היה עניין אחר", סתם ולא פירש, ואכן במכתבים בספר 'פרי הארץ' רואים שכתבים בפירוש שעלו לארה"ק רק כדי לעבוד את הקב"ה על אדמת קודש, ולא מזכירים את נושא משיח כלל.

באותה השנים ישנתי עם עוד חבר בליל תשעה באב בבית כנסת ברחוב בהר"ן, ובבוקר קמנו ללכת אל הרבי מלעלוב - ואז אמרה לנו בתו שהלך לברסלב. מיד רצנו ומצאנוהו ברחוב בהר"ן פינת סלונים, ומיד כשראה אותנו, שאל אם כבר נטלנו ידים וענינו לו שאכן לא, כי קמנו מלינתנו בביהכ"ס ומיד כשהתעוררנו רצנו אליו. שלח אותנו אפוא ליטול ידים והמתין לנו ואז הלכנו אתו ביחד לשול' דברסלב.

במשך כמה דקות עמד ליד הכיסא, כדרכו בכל פעם, ואח"כ החל מסתובב בכל בית הכנסת, וחיפש, וחיפש - עד שניגש לרבי שמואל שפירא והתיישב לידו. כבר אחזו באמצע אמירת קינות, ור' שמואל הושיט לו קצת את ספר הקינות שבידו, וכך אמרו יחד כמה קטעים מאותו ספר. (בדרך כלל לא היה נוהג את כל הקינות, כי אם פעמים בודדות). לעתים כאשר היה פוגש את ר' שמואל בשטיבלאך מאה שערים - כאשר היה נכנס לשם לשמוע קדושה וברכו - היה נוהג בידו כסף לתמוך בו. וכן היה תומך ברבי אפרימ'ל, שהיה איש קדוש, מגזע בית לעלוב.

דרכו היתה שהיה הולך למקוה 'זופניק' לפני הערב. לא אחת ליוותי אותו, ואמר לי פעם "יותר קשה לי לאכול בלי מקוה מאשר להתפלל בלי מקוה". באחת הפעמים כשחזר מהמקוה, ראה מחולן בית הכנסת את אחד מבניו מתפלל שחרית - והיה זה כבר בשעת אחו"צ מאוחרת. נכנס ואמר לו מילים אלו: "כשאני מתפלל מאוחר, נשפך דמי, ואתה בקלות כזו מתפלל כל כך מאוחר". ולא הסתפק בזה: ב'טיש' בליל שבת, כאשר בנו היה סמוך לו, קרא ואמר מילים

ממשיכים ומתחדשים

לטעום בכל יום ויום טעם גן עדן

בימי חג הפסח הקדוש הבא עלינו לטובה
יתחדשו המוני אנשי שלומינו
די בכל אתר ואתר

להתחיל בלימוד חלק
"חושן משפט"

מהספר הקדוש "ליקוטי הלכות"
בסדר לימוד העמוד היומי

חסיד יקר ונאבק!

זה הזמן עכשיו בחודש הלידה וההתחדשות
ובימי האורה והשתוקקות הללו לשוב ולהתחדש
בלימוד הקדוש הזה אשר ממנו תוצאות חיים לנפש כל חי
לחיות וללהקדש ולהצית בלבנו מחדש את האש הלהבה
היוקדת שלא תכבה לעולם של הנחל נובע מקור חכמה
שהבעיר התלמיד הגדול בספרו הקדוש

למחרת שבועות תשמ"א, ומאז היה משותק
עד לפטירתו בשנת תשמ"ז. אחרי סוכות של
שנת תשמ"ב אמר לגבאים שהוא רוצה לנסוע
לטבריה לשהות שם במשך תקופה. הדבר היה
מאד קשה על הגבאים, כיוון שהיה זקוק לעזרה
רבה מפני מצבו - והיה זה מורכב מאד לעקור
מדירתו ולעבור לטבריה, אך האדמו"ר עמד
על כך שלמרות הקושי רצונו להימצא בטבריה,
ואכן נסעו.

בהגיעם התברר שר' ישראל בער חולה
במחלה הידועה ומוטל על ערש דוי לבדו
בביה"ח פוריה ואין מי שסועד אותו בחוליו. מאז
ואילך, במשך למעלה מחודשיים, כל מי שהגיע
אל האדמו"ר - והגיעו רבים - שלחו הרבי לעלות
ולבקר את ר' ישראל בער. כך החלו לפתע הרבה
אנשים לפקוד את חדרו. הרבי צייה על משמשו
ר' שמחה קרקובסקי להתייצב שם ולומר שהוא
קרובו כבנו ושיפקח על הבאים שם, כאילו אכן
הוא קרובו של החולה. גם אני הגעתי אז להיות
בתוכה עם הרבי, שכרתי שם דירה, והגעתי
כמוכן לבקר אצל ר' ישראל בער.

ביום האחרון של חנוכה, א' טבת תשמ"ב,
נפטר ר' ישראל בער לבית עולמו, כאשר יש
חולה גלמוד שאין לו סועדים וקרובים, נלקח
שם לנתיחה שאחר המוות, וכיון שר' שמחה
עמד על כך שהוא קרובו וסירב בשם המשפחה
שיבצעו דבר זה, ניצל ר' ישראל בער מהניתוח
הלו ונשמר כבוד המת. הלוויה עברה תחת
חלונו של הרבי, והרבי אמר קדיש ונשאר
בטבריה עד סוף הלוויה.

מיד לאחר הקבורה, הורה הרבי לשוב מיד
לירושלים, ואז הובן שהעניין שלו בנסיעה
לטבריה, היה לשמור על ר' ישראל בער בחוליו
האחרון ואף גם לעת מצוא זו מיתה וקבורה.

השנים שבהן הסתובבתי אצל החסידים
הללו, נקראים אצלי 'הזמנים הקדושים'. לא
אשכחם לעד. אלא שמי שהוא ברסלבר, צריך
שתהיה לו פנימיות עד הסוף, ואני כנראה לא
זכיתי לזה... אבל למדתי את הציבור הקדוש
הזה כמו שלומדים רמב"ם ותוספות. איך אומר
רביה"ק (פשוט"י) "הלב כוסף אל המעיין"...

"והמעין עומד בקצה אחד של העולם, וזה הלב
של העולם עומד בקצה אחר של העולם - וזה
הלב עומד כנגד המעיין, וכוסף ומשתוקק תמיד
מאד מאד לבוא אל אותו המעיין, בהשתוקקות
גדול מאד מאד, וצועק מאד לבוא אל אותו
המעין. וגם זה המעיין משתוקק אליו" -

י"ש כח להר"ר אהרן אייזנבך הי"ד
על השתדלותו הנמרצת לקיום שיחה זו

הוא אהב את
ברסלב, וברסלב
אהבו אותו.
פעם אחת אמר,
שמוהרנ"ת היה
הבעל מוח הגדול
ביותר בחסידות. לא
כולם יודעים שהספר
'לשון חסידים' מהרב
מנשערין, הודפס
לראשונה בארה"ק
על ידי רבי משה
מרדכי מלעלוב -
ושם בשער נכתב
"נדפס על ידי הוצאת
ישיבת לעלוב"

אלו: "דער הייליגער ברסלבר, דער הייליגער ר'
נחמן, אמר - אתם יכולים לקמט את ספרי איך
שאתם רוצים, אבל שערה של שולחן ערוך שלא
תזונו ממקומה".

ספר של שבת'

בכל תקופה היה אצלו ספר אחר שבו היה
מרבה ללמוד - ובאחת השנים, הספר שהיה עמו
כל השנה והיה מעיין בו היה הספה"ק ליקוטי
מוהר"ן. זה היה אצלו 'ספר של שבת' ובאותה
שנה היה לומד בכל שבת ב'טיש' מתוך הספה"ק.
באותו זמן זכיתי לשמש בביתו כ"הוי"ז בחור".
היה זה לפני מלחמת ששת הימים, נסענו מתל
אביב לירושלים, ואחר שעשינו כברת דרך ניכרת
והגענו לבית דגון (לפי המקום שכיום נקרא 'לטרון')
נזכר האדמו"ר ששכח להביא אתו את הספר
'ליקוטי מוהר"ן' וחשב שבביהכ"ס בירושלים
לא יצליח להשיג את הספר. על אתר צייה לחזור
לתל אביב, וכשהגענו לדירתו הורה לנהג לעצור,
והרים ידיו וקרא ואמר לי כמה פעמים: "שמואל,
הדירה אינה שלך, נכון?" - כי יש צוואת רבי
יהודה החסיד שאחרי שנוסעים לא לחזור
- "עלה והבא את הליקוטי מוהר"ן". עשייתי
כדבריו ואחר כך נסענו לירושלים.

וכמים הפנים לפנינו, החסידים בברסלב
גם ידעו להעריכו והתייחסו אליו בכבוד
מופלג. בשמחת נישואין של בנו של האדמו"ר
מלעלוב עם בת אחיו של ר' גדליה, אמר ר'
גדליה: "לחתונה הזו אני מוכרח לנסוע. כי
ברצוני לראות מקרוב יהודי שהשכינה שורה
עליו".

ביקור חולים מופלא בטבריא

עד מעשה אספר בענין הקשר המיוחד
שהיה בין הרבי לבין חסידי ברסלב. היה בטבריה
ברסלבר חסיד עובד ה' בשם ר' ישראל בער לוי
(לא הוסיף הנועד ר' ישראל בער אודסר שהיה גר אף הוא
תקופה ממושכת בטבריה, שניהם אמנם נקראו באותו שם),
והרבי מאד העריכו. לפרנסתו ניהל קיזסק, אולם
קם היה בחצות כל לילה לעבודת קונו. כשהיינו
עם הרבי בטבריה, היינו הולכים לישון בדירתו.
ר' ישראל בער היה מגיע אל ה'טיש' של הרבי
בליל שבת ומביא עמו קוגל קטן לכבוד הרבי
והנאספים - ומתיישב בסוף השולחן.

לאחר ה'טיש' היה האדמו"ר נהנה לשאול את
הבאים להיכן שייכים, לאיזה צדיק, איזה רבי
הכירו. הוא הרי הכיר כמה מאות אדמו"רים,
והיה אצל הרבה מאד צדיקים - ועל כל צדיק

שאמרו לו, היה האדמו"ר משמיע איזה סיפור,
דיבור, הגדרה או רעיון הקשור לצדיק זה.

כאשר ר' ישראל בער הגיע בפעם הראשונה,
שאלו הרבי איזה חסיד הוא - והוא בוש לענות
שהוא ברסלב'ר, כי שהו שם הרבה שהיו מתנגדים
לברסלב, ועל כן החשה ולא ענה. אבל הרבי דחק
בו כמה פעמים שיאמר, עד שענה שהוא חסיד
ברסלב - ונתחייבו המתנגדים לעומתו.

קרא אליו האדמו"ר: "אתה מתבייש ברבי
נחמן הקדוש? בברסלב הקדוש אתה מתבייש?
ברבינו הקדוש? והאנשים ההם נכלמו כי לא
העלו על דעתם שיש ברבי כבוד כזה לברסלב.
מאז התהדק הקשר בין הרבי לר' ישראל בער.

והנה אירע דבר פלא. כידוע שהאדמו"ר נפל

בספרים שהכרתי קודם לכן, לא מצאתי את ה'איך', איך ניצולים מהמידות השליליות ומגיעים למידות טובות? איך יוצאים מהערפל ומחושך לאור? ואת זה מצאתי בברסלב

ועכשיו קרבו המקום

ישי דוד

הילדות במקנס שבמרוקו, המסעות ברחבי תבל
והחיפוש אחר התשובות לשאלות החיים ♦
הרה"ח ר' עמרם חיון מגולל את נתיבתקרבותו
הרצוף השגחה פרטית מופלאה ואת תחנות חייו
עד לעליה לארץ הקודש וההתקרבות אל הנחל
נובע ♦ להודות ולהלל

**נזכרתי בסבתי המנוחה,
כשראיתי דברים
מעניינים בארץ והייתי
מספר לה עליהם,
הייתה רק מקשיבה בלי
לדבר עד שאני מסיים,
ואז הייתה אומרת לי
"לך דעת. מתי יהיה לך
דעת, מתי?" חשתי
שנמאס לי לעבור
ממקום למקום, מלימוד
ללימוד, מפילוסופיה
לפסיכולוגיה, מהבל
אחד למשנהו, הכל
נראה לי שקר**

הרבה

ראה ר' עמרם בחייו. לא פעם עמד בפני סכנת חיים מוחשית, ונוכח לראות בהשגחה העליונה המסוכנת עליו, הוא עשה מסעות סביב העולם, נחשף לשלל תרבויות, ונפשו הצמאה דחפה אותו להמשיך הלאה ולחפש מבלי להתפשר, אחר האמת הזכה והצרופה המשיכה את הנפש ומאירה את נתיבותיה. בעוד תג הפסח ממשמש ובא, יושב הוא ומגולל בשיחה ארוכה ונלבבת ל'אבקשה' חלק נכבד מייעת חייו, כדי להודות ולהלל לשמו יתברך על רוב חסדיו, בבחינת "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

בשיחה לאבקשה

נולדתי במקנע שבמרוקו בשנת תש"ז, לאחר לידתי הידרדר מצבי ולא נתנו לי סיכויים לחיות, רק בנס התעוררתי לחיים. כנראה הסטרא-אחרא לא רצתה שאבוא לעולם ואחר כך אתקרב לאור היהדות וגם אקרב אחרים. הבית שבו גדלתי היה מסורתי. על רקע המקום והזמן, חיינו בין תרבות מוסלמית לנוצרית, וגרוע מכך, הצרפתים עשו שטיפת-מה שמי שאינו מדבר ומתנהג כמותם, הוא חסר ערך. היה להם עניין להעביר את התרבות הצרפתית לכל העולם ולמתג אותה כנחשבת ביותר, זה התבטא בתרבות אכילה מיוחדת, אומנות, ורדיפת שאר הבלי עולם הזה. לעומת זאת לימודי היהדות היו בשפל נוראי, השליטו אווירה שהיהדות ח"ו אינה דבר מחייב, וכתוצאה מכך רבים נטשו במשך הזמן את שמירת התורה, המקרה שלי, שבו זכיתי לחזור לכור מחצבתי, הוא יוצא מן הכלל. רוב בני הדור שלי התרחקו מהיהדות לגמרי, כך הייתה האווירה ברוב, ולמרבה הצער גם בבית פנימה, וזאת למרות שסבותיי

הצרפתים למרוקו, שאז הם הפכו את הקערה על פיה.

קצת רקע לדברי ימי יהודי צרפת: בשנת תקמ"ט, בתקופת רבינו הקדוש מברסלב, אירעה 'המהפכה הצרפתית' עם עלייתו של נפוליאון, עד אז היו שם רדיפות נגד היהודים, ופתאום התחיל 'שוויון זכויות' וכו', היהודים כל כך שמחו עד שיצאו בשמחה וריקודים לרחובות של עיר עם ספרי תורה, כאילו הגיע המשיח. אבל נפוליאון הרשע שאף להעביר את התרבות הצרפתית וההשכלה לכל העולם, לכן התחיל בצרפת עם היהודים, הוא הסדיר את הענין כך שכל ענייני היהדות יהיו תחת הממשל הצרפתי, כלומר הרבנים ומוסדות הדת מקבלים תקציבים מהמדינה ונשמעים לתכתיביהם ולא - אין תקציבים. במקביל יסד בתי ספר ליהודים, ששם הודירו את ההשכלה והתרבות הצרפתית, והיו שם 'גם' שיעורים בתנ"ך וכדומה, כך הוא ניצל אותם מעוד ועוד דברים מהיהדות.

תרבויות זרות

כך ממש קרה במרוקו, לאחר שהצרפתים כבשו אותה בשנת תרע"ז מידי המוסלמים. כמו בצרפת גם כאן הקימו בתי ספר 'יהודיים' בשם 'אליאנס' באותה מתכונת צרפתית, וככה ירדו דורות שלמים של יהודים מדרך התורה. יש לציין שהם עשו זאת רק ליהודים במרוקו ולא למוסלמים, כי הם ידעו שהיהודים הם אנשי ספר, בניגוד למוסלמים שלא היו להם אפילו בתי ספר.

בבית ספר כזה למדתי. תמיד אמרו לנו שמי שיצטיין יוכל ללמוד בתיכון ובאוניברסיטה בצרפת, שם יוכל לרכוש מקצוע טוב ולהרוויח כסף רב. עד היום כשאני טס לצרפת אני פוגש חברים שלי מהעבר, אמנם יש להם כסף והרבה, אבל רח"ל הם התבוללו

בין הגויים ואבדו לעם היהודי ואם לא הם, אז ילדיהם בסכנת התבוללות. ממש נורא ואיום מה שהצרפתים עשו ליהודי מרוקו.

בשנת תש"ז פרצה במרוקו המהפכה המוסלמית. באותה תקופה היתה אלימות קשה והייתי רואה מחלון ביתי חילופי יריות בין השכונה הצרפתית למוסלמית. בסופו של דבר החזירו המוסלמים את מרוקו לידיהם, אבל למרות זאת נשארה שם התרבות הצרפתית, כי העם לא רצה לחזור לסגנון החיים המוסלמי שנחשב נחות.

כאמור למדתי באליאנס, כשהגעתי לכיתה ט' התחילו לבוא אלינו מדריכים מהתנועה הציונית, זו הייתה תנועה אסורה לפי החוק ולכן המדריך שלימד אותנו ציונות, היה מכסה את הפנים שלו בזמן השיעורים, כדי שאם אחד הילדים יתפס ויחקק, לא ידע לומר מיהו המורה, ובמקרה שמדריך נתפס, המרוקאים היו מענים אותו. המדריכים היו משכנעים את הילדים לעלות לארץ, להורים הם סיפרו שאחרי העלייה הילדים מגיעים למקום דתי, היה לי חבר בשם ממן, הוא ואחיו גדלו בבית שומר מצוות, הציונים סיפרו לאביו שילדיו הולכים אל מקום דתי, האבא הסכים, וכך הבריחו את כל ילדיו לארץ ישראל. כאן בארץ הם נשלחו לקיבוץ של השומר הצעיר והילדים הידרדרו לגמרי, לא שבת ואפילו לא יום-כיפור. כעבור כמה שנים כשאבא שלהם עלה ארצה וראה איך הם נראים, פשוט לקה בנפשו מרוב צער.

באותם ימים תחת השפעת אותם מדריכים, היינו יוצאים לקמפ ביער, שרים 'שירי ארץ ישראל' ועוד, חילקו לנו שם כריך עם בשר, וכשבאתי לאכול ממנו, פתאום מישוה בא אלי ואמר לי "זה טרף" ובזכותו לא אכלתי. הם ניסו בכל הדרכים לקלקל ולהכשיל אותנו, היו כופים עלינו את החילוניות בלי שנדע ונתנגד.

העולים ממרוקו ומארצות המזרח באו ארצה תמימים וישרים עם יראת שמים טהורה, ראשי הציונים שרצו לחלץ אותם ראו שהם מאוד מכבדים את הרבנים שלהם, לכן החליטו להפריד בינם לבין הרבנים, שמו את הרבנים בצפון הארץ ואת עולי מרוקו בדרום, כשבקרבם שוכנו עולים ממדינות שונות באירופה שחיללו שבת בפרהסיא והשרו אווירת חילוניות, בית כנסת לא היה שם וסיפרו להם שבארץ ישראל מותר לחלל שבת, ובאין רבנים שיתריעו נגד מצימתם,

ממע צדיקים, תמונת הסכא

הצליחו לערסל אותם מכל הקדוש והיקר. בבית הספר במרוקו הרגשתי ש'זה לא זה', המסגרת החינוכית של הלימודים לא השביעה את הצורך הפנימי שלי במשמעות וענין, ולכן החלטתי שאני הולך לחפש את עצמי, נסעתי לעיר טנג'י, שם למדתי לנגן בגיטרה ופיתוח-קול. בהמשך החלטתי לבדוק מה זו ישיבה, הלכתי ללמוד בישיבה בצפון-מרוקו, שם שהיתי כשנה וחצי. באותם ימים ארע לי נס, כאשר עשיתי את דרכי מהפנימיה לישיבה יחד עם חבר, לפתע שמנו לב שערבי עוקב אחרינו עם סכין, בנס ניצלנו מידי, לולא הצילנו ה', זה היה יכול להסתיים אחרת לגמרי.

אחרי תקופת לימודים בפרז ובגרמניה, כשחזרתי למרוקו לנפוש כמה חודשים אצל ההורים, היה זה בזמן מלחמת תש"ח כשערבים התנכלו בכל מקום ליהודים, בעשר בלילה אני שומע פתאום יריות, מיד נעלתי נעלי בית ורצתי לרחוב, בטבעי בעת סכנה הייתי רץ לעזור, אף שהיה זה שיגעון כי יכול להיות שמאותו אקדח יתווספו עוד קרבנות. הרחוב היה ריק, אני מסתכל לאחד הרחובות הסמוכים ורואה שני בני אדם שרועים על הארץ, אחד מהם היה חבר שלי, התברר ששוטר הרג אותם מתוך רצון להתנקם מהיהודים.

ביקור בארץ הקודש

לא ארכו הימים ונסעתי יחד עם הוריי לביקור בארץ הקודש כשאחנו עושים דרכנו ברכב דרך ספרד עד צרפת, היה זה בשנת תשכ"ז. משם עלינו לשלושה ימי הפלגה באונייה עד חיפה. כל מקום שעברנו, הספרדים ניסו לשכנע אותנו שגם הם יהודים בשורש, כי האופנה באותם ימים היתה לגלות איזה שהוא קשר עם העם היהודי, בבחינת "שמעו עמים ירגוזו", חבל שבארץ הפכו את הקידוש ה' ל'כוחי ועוצם ידי' בשילוב שחצנות דווחה.

השתטחתי בקבריהם הקדושים של רבי מאיר בעל הנס ורבי שמעון בר יוחאי ורחל אמנו ובכותל המערבי. אך באותם ימים כצפוי הדבר לא דיבר אלי כל כך, כי לא הייתי מחובר לתורה ומצוות כמו שצריך. אמנם הייתי מסורתי ש"שומר" שבת, מניח תפילין ואוכל "כשר" אבל העיקר זה הנשמה שלא תפקדה, כי לא הרגשתי את המתיקות שביהדות ושום חיוניות ללמוד תורה ולתקן המידות. לאחר השיעור ב"ציונות" שטופה דמיונות ופנטזיות שעברתי בארץ, למדתי בצרפת. אחרי שנה בצרפת, חזרתי לארץ להשלים את הלימודים. למעשה במרוקו עוד היתה לי כיפה בכיס עכור בית הכנסת, אבל בארץ הכיפה כבר נעלמה מהכיס, ושארית היהדות התאדתה כפליים. ככל זאת עדיין "שמרתי" שבת ואכלתי "כשר" זהו. ועל כל השרא, ה' ירחם!

אחר כך למדתי שנה באוניברסיטת תל אביב, שנה באוניברסיטה בירושלים ושנה באוניברסיטת חיפה. שלושתם היו מקומות חילונים מובהקים, ממילא שם חיללו שבת וכו' אבל אני הייתי היחיד שלא בישלתי בשבת, מה שאין כן משאר היהדות הייתי רחוק מאוד. באותה תקופה למדתי תרבות, ספרות- צרפתית, קרימינולוגיה, ובעיקר לימודי מזרח-התיכון שכוללים איסלאם ערבית וכו'.

יחד איתי עלו לארץ קבוצות של מרוקאים שהכרתי ממקנע אולם בהשפעת ההפקרות הדמוקרטית באוניברסיטה, הידרדרו לשפל המדרגה. אחרי שנים, כשהם גילו שהם שקועים ברפש כזה, הם חזרו למרוקו ושבו למסורת. אני לעומת זאת, די מור נסעתי לאמריקה, הרי מי לא רוצה 'לגלות את אמריקה'? עבדתי קצת כצייר ופקיד בחברת נעליים וממה שהרווחתי

מימנתי את הלימודים. השתלמתי בשלש אוניברסיטאות.

כשהכרתי את העולם הגדול, ראיתי שכל מה שעברתי עדיין לא מילא את מבוקשי, חיפשתי תוכן וחיים מאושרים, ואת זה לא מצאתי. יום אחד בהיותי ברכבת-התחתית הרגשתי שאני צריך לעשות חשבון נפש, כי אני חווה סבל, איבדתי את טעם האכילה ממש, ראיתי בזה רמז שטעם החיים הלך ממני, כל מה שאכלתי היה באותו הטעם. הרגשתי ריק, יבש, לא ידעתי מה לעשות עם עצמי. התחלתי לבכות הרבה מאוד, מאז שאני זוכר את עצמי איני זוכר את עצמי בוכה מאית האחוזה מאותו בכי, גם כשהייתי לבדי בבית במרוקו, בוכה על היהודים שנרצחו במיתות משונות - זה לא הגיע אל העומק של ענמת הנפש והעצבות וחוסר האונים והיובש הפנימי שחשתי באותם רגעים. האמנתי שיש טעם בחיים, ואני בוכה כי זה רחוק ממני.

נוכרתי בסבתי הצדקת ע"ה שהיה לה רוח הקודש, ונפטרה בגיל מאה וחמש עשרה. כשראיתי דברים מעניינים בארץ והייתי מספר לה עליהם, הייתה רק מקשיבה בלי לדבר עד שאני מסיים, ואז הייתה אומרת לי "שבורא עולם יתן לך דעת. מתי יהיה לך דעת, מתי?" ועתה כשנוכרתי בזה, חשתי שנמאס לי לעבור ממקום למקום, מלימוד ללימוד, מפילוסופיה לפסיכולוגיה, מהבל אחד למשנהו, הכל נראה לי שקר. הרגשתי את האמת לאמיתה במבטה של סבתי המנוחה, שלא רק שלא התפעלה מכל התיאורים שתיאורתי, אלא התייחסה אליהם בביטול גמור. אנב, היא ממשפחת ברדוגו, מצאצאי דוד המלך, אביה רבי יוסף ברדוגו זצ"ל היה המרא דאתרא במקנס היא ירושלים של מרוקו, וכתב שר"ת 'שופריה דיוסף'.

היציאה מאמריקה הייתה בשבילי מאורע משמח מאוד, הרבה יותר מיציאה מבית סוהר של שלושים שנה. בבעלותי היה רכב משוכלל ומפואר מסוג שברולט והתחלתי לנסוע במהירות, השתגעתי משמחה ולא ידעתי איך להביע את זה.

הצעה ברכבת

ברכבת בין צרפת למרוקו, דרך ספרד, ישבו לידי גויים מוסלמים ונוצרים ודיברו ביניהם עם שנאת ישראל, כשראו שאני שותק שאלו אותי: "מה אתה אומר?" הם לא ידעו שאני יהודי ועשיתי עצמי כמסכים עם דבריהם. הם שאלו אותי: "אתה נוצרי או מוסלמי?" עניתי: "אומר לכם את האמת, לא יודע." "מה עשית בחיים?", "למדתי." "אלו שפות אתה מדבר?", "אנגלית, מרוקאית וצרפתית". ואז אמרו לי במבט רב-

נודע לי שמתקיים שיעור שבועי של הרב בנימין זאב חשין זצ"ל בבית כנסת לא הרחק, הגעתי והקשבתי לדבריו, נוכחתי כי הוא לא אומר סודות נסתרים בקבלה, אבל האישיות שלו, הרוגע שלו, האהבה והחביבות והנועם שלו, משכו אותי בעבותות. הוא נתן לי טעם ביהדות, לא שכלי, היה אומר דיבורים פשוטים מאוד, אבל החן שלו שבה את לבי

משמעות: "יש לנו הצעה בשבילך, אנו קבוצה מהפכת"ח (מחילים), אנחנו עומדים להקים סניף במדריד, אתה יכול להיות מדריך, מכיוון שלמדת הרבה. תהיה לך משכורת שמנה ולא יחסר לך כלום, אבל לפני כן אתה חייב לעבור אימונים בנשק בירדן, מה אתה אומר?".

חשבתי באותו רגע שזו הזדמנות להיות מרגל, ועניתי להם: "כן, למה לא". הם רשמו לי על פתק שם של ערבי מסוים הנמצא ברבאט ואמרו לי: "תגיע אליו ותאמר לו שהגעתי בשם זה, הוא ישלח אותך לירדן, תעבור אימונים ואתה מגויס לפת"ח". לקחתי את הפתק והדבר הראשון כאשר ירדתי מהרכבת - פניתי לשגרירות בניו-יורק וסיפרתי להם את הסיפור, והם כבר העבירו את המידע ועשו אתו מה שעשו.

חזרתי לארץ, חשתי צורך עז להיות יהודי, בעיני רוחי ראיתי את עצמי עטוף בטלית בבית הכנסת ביום שבת. באותה עת התחלתי ללכת לשיעורי יהדות ה'חורד'לים, אחר כך עברתי ל'אל המקודש' אצל הרב שמחה כהן, באותה תקופה נמשכתי יותר ויותר ליהדות האמתית, השורשית. ואז רציתי לנסוע למצרים. הייתי מחפש את שורש הדברים, אמרתי: אני רוצה להתחיל ממקום שהיו אבותי, היכן שעבר עליהם מה שעבר, שלב ראשון הם התחילו בארץ ישראל, באתי לארץ ישראל, כמו שסיפרתי, שלב שני היו במצרים, רציתי להיות קשור לעם ישראל. כך גם עשיתי בירושלים, כשהייתי הולך לישון במקום ההריסות של בית המקדש, היכן שאבני בית המקדש שנשרף נפלו. היום הקימו שם מעין מוזיאון בצד ימין של הכותל מתחת לקשת וילסון, שמעליו היה הבזק הגדול עובר כדי להגיע למקומות היהודי. כדי להרגיש את עוצמת המקומות ההיסטוריים, הייתי ישן בין ההריסות האלו. זו הייתה הדרך שלי להיות מקושר לעם ישראל באמצעות אתרים ואירועים מהעבר.

מקומות בעלי משמעות יהודית

נסעתי למצרים, ביקרתי בפירמידות, נכנסתי בתוכם וראיתי אולם ענק ששם היו עושים חגיגה בימי העבר, מי יודע? אולי שם גם חננו את יעקב אבינו ואת יוסף הצדיק. הנילוס מגיע עד הפירמידות, ויש שם אנשים שבה היו נוהגים להוביל את התנוט. הייתי גם בארמונות מלכי מצרים מלפני כארבעת אלפים שנה. הפרעונים נהגו לחקוק על עמודי הארמונות תשבחות על עצמם, שנתרו עשרות שנים. מעולם לא שכחו לגרד ולשכור כל התשבחות של הפרעונים שקדמו להם ושל העבדות זרות שהיו שונות משלהם... גם ב'הרי המלכים' נהגו כך.

ר' עמרם בחקפת החקיבות

למרות שהייתה זו תקופה רגישה, אחרי תשכ"ז, לא הסתרתי את יהדותי. בשבת הייתי לובש כולל לכן, לבוש שהוכיח לי את נועם השבת. אחד מהקצינים הסורים שהתחבר אלי אהב אותי מאוד ואמר לי: "לא ראיתי בחיי כזה אדם טוב ואנושי". אמרתי לו: היהודים בדרך כלל הרבה יותר טובים ממני, אלא מה? הוא רגיל לראות ערבים שהם אכזרים ורמאים, וכשיצאתי משם הוא ליווה אותי לתחנת-הרכבת, וכשהסתכלתי עליו מחלון הרכבת הבחנתי בדמעות זולגות מעיניו, בעוד הרכבת מתרחקת ועדיין מנפנף אלי את ידיו.

כשראיתי ערבים פנים מול פנים, נוכחתי שיש ביניהם גם לא מעט שהם לא כאלה שונאי ישראל ורוצחים כמו שציירו אותם בארץ. הרי למדתי על המזרח התיכון. לדוגמא, נסעתי במזנית, כשאני יוצא אני שואל את הנהג "כמה לשלם?" אמר לי "תברך אותי, אני לא רוצה בפניך, תברך אותי".

כששבתי ממסעי ארצה, בדיוק אז התקיים מכרוז על משרת רכו ל'מורשת יהדות המזרח', היה דרוש מי שיכתוב ספרים ויארזן שיעורים והרצאות, להרים קרנם של הספרדים בקרב האשכנזים החילונים, עקב מהפכת 'הפנתרים השחורים'. נפגשתי עם הנוחנים והם החליטו למנות אותי ל'רכו ארצי למורשת יהדות המזרח' עם משכורת מכובדת. עבודתי איתם ששה חודשים, אולם ראיתי שהעבודה בלי תכלית, אתה מזמין מרצים וסופרים ספרדים, כביכול כדי להנחיל את מורשת יהדות המזרח, אך לא האמנתי שייצא מזה משהו, אף שזה הרים את הגאווה המרוקאית. זה התחיל ברעש גדול ודעך עם העסקת מתסיסי המהפכה במשרות מכובדות.

באותו זמן, אחרי תקופה ארוכה של לימודים, הרגשתי שיש לי ידע בלי דעת. כלי דעת מילא, אבל גם כלי חיות וכלי שום שמחה בבחינת 'חמור נושא ספרים', זו הייתה אכזבה הולכת וגוברת מילדותי עד גיל 32. עד אז חשבתי שאם ארכוש ידע רב, אגיע להצלחה ואהיה מאושר, ואז לפתע התעוררתי מהאשליה, אני יודע הרבה, וכל הידע הזה מה הביא לי? אני יודע לצייר, לנגן, תיאטרון, תואר ראשון ושני בפסיכולוגיה, חינוך, מכל זה אני יוצא עם כסף, אבל אני לא קיים, אני אוריר. כתוצאה מכך קיבלתי אולקוס ושאר מחלות שהתפתחו מלחץ האכזבות מעולם בלי תורה. הפלא הוא שמחלות אלו החלו להעלם אחת לאחת במהלך העמל בתורה במסירות נפש וקיום המצוות. בעת שקודם לכן לא הועילו כל התרופות והמומחים בארבע ארצות - צרפת, מרוקו, ארה"ב וארץ ישראל. ואילו לאחר שבועיים בלבד של לימוד תורה במאמץ, נעלם האולקוס והפתעת המומחים במרכז הרפואי תל השומר!

משמעות ונעימות. ר' בנימין זאב חשין

ידיים מודשיבה. ר' עמרם בחופת וליד עמוד חב"ד ר' קלמן גלד שמיד

פשטות ונועם

באחד הימים, בעודי עובד בתחום התקשורת המשודרת, נודע לי שמתקיים שיעור שבועי של הרב בנימין זאב חשין זצ"ל בבית כנסת לא הרחק, הגעתי והקשבתי לדבריו, נוכחתי כי הוא לא אומר סודות נסתרים בקבלה, אבל האישיות שלו, הרוגע שלו, האהבה שלו, החביבות שלו, הנועם שלו, משכו אותי בעבותות, וגם הפשטות שלו. הוא היה מדבר ברור עם ח"ת ועי"ן מודגשים ומוטעמים היטב כמו תימני, יותר מספרדי... הוא נתן לי טעם ביהדות, לא שכלי, היה אומר דיבורים פשוטים מאוד, אבל הוץ שלו שבה את לבי, זו הייתה ההיכרות הראשונה שלי עם ברסלב.

הימים הבאים עברו עלי מתוך צימאון וחיפוש העומק שביהדות. חבר שכנע אותי להתארח בשבת אצלו בבני ברק, אחרי השבת המשכתי לבוא לשיעורים, והשלב הבא היה, שרציתי ללמוד מתוך הספרים. הלכתי לישיבת 'שובה ישראל' לבעלי תשובה, של הרב לוי קרקובסקי זצ"ל, התנאים הגשמיים שם ממש לא היו מהמשופרים בלשון המעטה, אבל לא היה אכפת לי. למדתי בחדר צדדי בישיבה בספרי המהר"ל מפראג, כשבמקביל עדיין המשכתי בעבודתי. באחד הימים אמר לי הרב קרקובסקי: "תנסה לקחת חורש חופש מהעבודה ותהיה בישיבה", הסכמתי לנסות, אך כשהתקשרתי למנהל במקום עבודתי, הוא החל לצעוק: "מה זאת אומרת, חתמת חוזה, אין כזה דבר שתעזוב כאמצע".

בלבי גמרתי שאני נשאר בישיבה. למדתי שם חודש, החלטתי שאני רוצה להכיר את היהדות מבפנים, הבנתי שזו האמת, ומאמת אני לא מוכן לזוז. כשחבר מצרפת הגיע לבקרני, נכנס וראה אותי, היה בהלם מהתנאים בהם אני חי, הוא הסתכל על החדר ואמר לי "השתגעתי? איזה מקום זה? קח אותי לראש הישיבה שלך".

הלכנו לרב שפירד ואמרתי לו: "מישהו חשוב רוצה לדבר אתך". עמדנו שם מול רחוב רבי עקיבא, והחבר אמר לרב: "תגידו לי, יש לכם מצפון שקט לבזבז את החיים של אדם כזה מוכשר ובעל דיפלומות?", הוא ענה לו

טעם התבודדות ר' עמרם בברכת האילנות

בשאלה: "למה אתה חושב שאנחנו מבזבזים את החיים שלנו?" אמר לו החבר: "אתה יודע מי זה האדם הזה? הוא סיים פרה-דוקטורט בחינוך, פסיכולוגיה, ציור, גיטרה, ביקר בעשרים ארצות, איך אתם סוגרים אותו ככה בתוך בית סוהר, ללמוד גמרא, מה יצא ממנו?"

ענה לו הרב: "אדוני הנכבד, אתה רואה את הכביש הזה? בעוד שלושים שנה לא יראו את כביש הזה, במקום בניין של שני קומות, יהיה בניין של שבע קומות, ובעוד חמישים-שבעים שנה, אני והוא לא נהיה פה, אבל הוא לא ימות לעולם, הוא קונה חיים נצחיים בכואו לכאן. האם

**בימים ההם
טעמתי טעמה של
התבודדות, הייתי
יוצא אל האזור
ההררי שבפאתי
הישוב השוכן בלב
השומרון, מתבודד
ביני לבין קוני בחיק
הטבע, זה היה ממש
גן עדן בשבילי**

בית הכנסת אור וזרח בעמנואל

הוא ויתר?! הוא לא ויתר. יש לו שכל לדעת לבחור מה התכלית, מה האמת. האם זה נקרא בזבח? ההמשך היה שאותו חבר שהוא נכד של אחד הצדיקים הגדולים במרוקו, התקרב קצת וכיום הוא הגבאי של הבית כנסת הגדול והמפורסם ביותר בפריז, שנקרא בית כנסת 'הרמב"ם'.

חיבוטי נפש

אותם ימים עברו עלי מתוך חיבוטי-נפש קשים מנשוא. חסר אוניס. לא יודע מה לעשות. יותר גרוע ממה שחשתי באמריקה. עדיין אחוז בורגלים ישנים מהם קשה מאוד להיפרד, ומאידך כבר הכרתי באמת. הרגשתי בסתירה הפנימית וחשבתתי: תחליט, לכאן או לכאן.

לעזוב את כל ההרגלים, זה היה בעיניי כמו להתאבד. עד שנכנסה בי מחשבה: נכון זה התאבדות, אבל תעשה את זה, אתה אוהב אמת? זה מה שחשוב לך? תחליט באמת, כן או לא? אתה מוכן להתאבד על האמת? להרוג את כל החיות

כלפי בורא עולם - זה היה מצמרר כפשוטו. באמת היו לי ניסיונות, כמו שרבינו הקדוש אומר, שמעבידים את האדם בכל אותם עניינים ומקומות, תורה לקל הייתי חזק בדעתי באופן מוחלט, ואף על פי שנפלת, חיזקתי את עצמי וחזרתי ללמוד לקח להבא. זו סיעתא דשמיא שראיתי בחוש בכל צעד תורה לקל, וכי בכוחי יכולתי? לא ידעתי אז מה זו התבודדות, אבל דיברתי עם ה' כפי שהורגלתי לראות את אימי ואת סבתי מדברות הרבה עם ה'. פעלתי כך עם החלטה מוחלטת, וכך היצר הרע דעך בהדרגה.

לא ארכו הימים חכיתי להקים בית נאמן בישראל, היה זה בבני ברק, בשנת תשל"ט. הרב נדב היה המסדר-קידושין, ור' קלמן גולדשמיד ז"ל שלמד אותי, אף השתתף בחתונה שלי. לפני החתונה הייתה לי שיחה ארוכה עם אחד הרבנים שטען שעלי להמשיך ולעבוד לפרנסת הבית בשילוב עם לימוד התורה, אמרתי לו: "בזכות שלושים ושתיים שנה מחיי, עכשיו אני רוצה ללמוד וללמוד מצד אחד ומצד שני לעבוד את ה' ולהעלות אל הלב להרגיש את מתיקות המצוות, את מתיקות התפילה, מאחר ואני אוהב ללמוד ולהתפלל, למה שאבזבז זמן בעבודה?" וכי לא עבדתי מספיק בחיים שלי?"

הוא הציע לי לעבוד במשרה תורנית, אך אני אמרתי: "אני רוצה להיות רב ודיין, לא רוצה מעמד, אני מעוניין לדעת את התורה, להבין ולקיים". לבסוף הוצעה פשרה, שבשלושת השנים הראשונות אחרי החתונה רק אשב ואלמד, ואחר כך אחפש עבודה. אמרתי "בלי נדר". ככלות התקופה המדוברת, אמרתי לזוגתי: "היום נגמרו שלוש השנים, האם את רוצה שאצא לעבוד?" והיא הסכימה שאשאר בלימוד. כך המשכתי וכך אמשיך הלאה א"ה.

עברתי הרבה גלגולים בחיפושיי אחר המקום שבו שוכנת האמת לאמיתה. בתקופת מגורי בבני ברק נהגתי לשאול רבנים גדולים שאלות שנגעו לעבודה ולמעשה לחיי, הם נתנו לי תשובות כלליות, לא נקודתיות, כמו להתחזק בלימוד התורה, אולם רצייתי שהתורה תבוא אלי, ותתחבר אל הלב שלי, ותינתן לי תשובה פרטית, אישית.

היתה ישיבה מסוימת שבה למדו קבלה, והיות וחיפשתי את שורש הדברים, הצטרפתי אליה. שמעתי מושגים נשגבים ונעלים, אך עדיין לא מצאתי תשובה לשאלת חיי, איך אדע כיצד לתקן? אני מרגיש שאני רוצה לתקן את הכעס, אני רוצה שיהיו לי מידות טובות, להפנים את התפילה, היו לי המון שאלות. בחוגים בהם ה'פשט' הוא הכל, לא מצאתי את מבוקשי. בחוגים בהם למדו קבלה, גם כן לא קיבלתי תשובות לשאלותיי.

החלטתי שאני מחפש יהדות שמדברת אלי. באותה העת, לפני שלושים ושמונה שנה, בארצן 'ערכים' שמעו עלי, שעברתי באוניברסיטאות ויש לי ניסיון רב, ראו שיש לי ידע אינטלקטואלי ורצו לגייס אותי לקירוב רחוקים. הסכמתי, לא ידעתי עדיין מה זה, הייתי אז מיד אחרי התשובה. שלחו אותי לתל-אביב ועוד מקומות להרצות בפני יהודים רחוקים. זה לא היה קל, הייתי בנסייעות עד שלוש לפנות בוקר. אך באותם ימים אמרתי בלבי, אי אפשר להמשיך כך, מפני שעוד לא בניתי את עצמי, איך אלך לבנות אחרים? וכי אבנה אותם במושגים שלי מהאוניברסיטה והעולם? זה לא בשבילי, אני כבר הבנתי שכל העבר שלי לא מעניין אותי יותר, בשבילי זה שקר, כל הידע הזה לא שווה כלום בעיניי, אני אנמור לבנות את עצמי ואז אני מקווה שאלך לבנות אחרים.

היה זה יום אחד בבוקר, כשקמתי ראיתי שהנסייעות הללו הוציאו אותי לגמרי משיחוי המשקל הרוחני, החלטתי לברוח ולהסתגר בעיר שקטה, ששם רק אשב ואלמד תורה. מצאתי את עמנואל, הישוב החרדי החדש שהוקם בדיוק אז בהרי השומרון, זה היה עוד לפני שבאה לשם הקבוצה של הרה"ח ר' נתן ליברמנט. שם מצאתי קורת רוח.

משמים הועידו לי גם כאן, בישוב המרוחק, שליחות של קירוב. היה בעמנואל מרכז שיקומי של אסירים ששוחררו מבתי-סוהר, הביאו אותם לכאן כדי לקרב אותם ליהדות, ואני הייתי אחראי על הצד החינוכי.

באותו זמן, הרב ניסים קרליץ שליט"א אמר לי במפורש שאני חייב לקרב יהודים בצרפת,

מה באתי, באתי לקרב ונמצאתי מותרק. אי אפשר כך, וכי אתה רוצה שלא אקרב יהודים? המשכתי ושפכתי לבי בדמעות: 'היכן אקרב, אצל אנשים קרובים? אני חייב לבוא למקום של אנשים רחוקים, וכשאני בא אני רואה דברים שמוכיחים לי דברים לא טובים, אין לי כוח לזה, אני לא מסוגל'. בכיתי ודיברתי, דיברתי ובכיתי, עד שנגעתי, ואז דפקו בדלת ואמרו לי שרוב הציבור הגיע.

הקלטתי את אותה שיחה, באותה שיחה שאלו אותי שאלות ובכל שאלה מיד עניתי, כאילו לא אני מדבר, בלי לחשוב, אני שולף מהלב בלשון קולחת ומשכנעת, היתה זו סייעתא דשמיא למעלה מגור הרגיל והרגשתי שזה היה בוכונה של אותה שפיכת לב לפני הקב"ה.

אחר כך היתה לי טיטת לילה לקובלנקה, לא יכולתי לישון כל הלילה, כשהגעתי אמרתי להם בפירוש: 'דבותי, אין לי כוח לדבר, לא ישנתי כל הלילה, לא ננמנמתי אפילו רגע אחד ולכאורה אין מצב שאני יכול לתפקד אבל הבה ננסה', והתחלתי לדבר דיבורים של תורה ושל קדושה, הדיבורים נתנו לי המצן, חיות, כוח, חשק, שמחה, ושואלים אותי, ואני עונה על אתר, בלי לחשוב. אמרו לי: 'אנחנו מכירים מרצים, צרכים לחשוב ולהתבונן לפני שעונים, ואתה

כך התחלתי למסור הרצאות ושיעורים בקהילות שונות בנושאי חינוך, שלום בית, לחצים נפשיים ועוד. כל שיעור הוליד מספר שיעורים, כך במשך מעל 30 שנה, נסעתי לפריז כחמש טיסות בשנה, כשבוועים כל נסיעה. עוד באמריקה הורגלתי להרצות בפני קהלים בנושאים שלמדתי אז, אבל כשהתקרבותי ליהדות השתמשתי ביכולת ההרצאה לציבור, כדי להעביר את הידיעות שרכשתי בתורה ויהדות.

כחמש פעמים בשנה הייתי טס לחו"ל ומהו הייתה פרנסתי, זה היה בדיוק באותם מקומות שהייתי בהם לפני כן. יצא לי במשך השנים להיות בצרפת, במרוקו שם מדברים בצרפתית, וגם הייתי בקנדה, שיש שם יהודים שהגיעו מצרפת ומרוקו, גם באמריקה הייתי, שם העברתי שיעורים באנגלית, ולאחר שהתקרבותי לרבינו, כפי שאספר בהמשך, הייתי מדבר מרבינו וגם מביא אתי בנטיעותי חבילה של ספרי רבינו, אותם הפצתי בקרב הציבור.

בתחילת דרכי במסירת שיעורים בפריז, יום אחד הגעתי לשכונה שבה היה האולם שבו אמר הייתי לתת הרצאה ליהודים, אבל הדרך לשם הייתה מלאה מרעין בישון, בתור אחד שהכיר בעבר מקום זה, לא היה הדבר קל בשבילי, מחמת הזכרונות הלא טובים שהתעוררו. ביקשתי חדר להינעל בו, נתנו לי ונכנסתי כשלפני כן אני מבקש שכשהאולם יתמלא לפחות רובו, ידפקו לי בדלת. נעלתי את עצמי, אז עוד לא הייתי ברסלב, הייתי ספרדי ליטאי, השתפכתי לפני ברא העולם ובכיתי: 'אתה יודע בשביל

תורה ומצוות חסידים, ר' נחמן גלינסקי לצד אביו המגיד מירסר' ר' יעקב

שולף כאילו זה בכיס, שולף ושולף, איך זה? אמרתי: 'אני לא מדבר על ידע אינטלקטואלי שנמצא כמותו, זה בעצמות שלי, בדם שלי, אני חי את זה, אלו דברים שעברתי וחוויתי בעצמי, כגון ההתמודדות עם הכעס ולהפוך אותו לאריכות רוח, העבודה על התאוות, ועוד

שורשי הדברים

בעמנואל התחלתי לטעום קצת יותר ברסלב, הייתי מתפלל בנץ אצל הספרדים, וכשהייתי טמר להתפלל, הייתי בא לבית כנסת 'אור זורח' של הרב ליברמנט, שם מצאתי ספר 'תורת נתן' של רבי נתן צבי קניג, מליקוטי הלכות על ליקוטי מוהר"ן, הספר הזה 'קנה' אותי. ואחרי הנץ היה לי זמן, הייתי יושב שם בבית המדרש, הרחתי שכאן נמצאת הסחורה שאני מחפש. הייתי קורא בספר הזה, זה הביא לי את החיים. לא האמנתי, הגה זה בדיוק מה שאני מחפש! הגה הוא מדבר על השורש, שורש הבעיה, ופתרון הבעיה, אותו סעיף אפשר להשתמש בו בעניין הרפואה, בעניין השלום בית, בעניין חינוך הילדים, בכל העניינים. הוא נוגע בהכל ממש. הדברים הלהיבו אותי, הרגשתי שזו הכתובת שלי.

היו לי שאלות רבות, אבל ברסלב מקבלת כל אדם, עם כל הבעיות שבעולם, אתה מוצא את הכול בליקוטי עצות' או בליקוטי הלכות', גיליתי בברסלב ספרים נפלאים שלא מצאתי דוגמתם בשום מקום בעולם, שמקיפים את כל התחומים, עד הפעוטים ביותר.

נדהמתי מהעובדה שכל השאלות שניקרו בי כל השנים, בדיוק אותם שואל רבינו רבי נחמן מברסלב, ואף עונה, ותלמידו הקדוש רבי נתן מפתח ומרחיב בצורה נפלאה שאין לתארה. בספריהם מצאתי את התשובות, למשל, יש לי את הידע, וכי אני מחפש ידע? וכי בשביל זה חזרתי

בתשובה? באוניברסיטה קיבלתי המון ידע, זהו, מספיק. על כל פנים הייתי מאוכזב מה'פשט', מאוכזב מה'סוד', כי כשהגעתי ליהדות, הלכתי לגדולי חוג מסרים, לא מצאתי תשובות, הלכתי לגדולי החוג השני, וגם שם לא מצאתי. חיפשתי מי מדבר על השורשים, על תיקון המידות, מי מדבר על קשר עם בורא עולם, על עולם-הבא באמת ובמחשיות, וכשהגעתי לברסלב נרגעתי, כאן מצאתי את שחיפשתי, האמת, גיליתי הרבה מעבר למה שציפיתי.

אמנם אהבתי בעבר ספרי מוסר, אבל שם לא מצאתי את הא'ך', איך ניצולים מהמידות השליליות ומגיעים לכל המידות הטובות? מי שגדל בתוך עולם התורה והמצוות זה יותר קל לו, רק תזכיר לו והוא חוזר לדרך הישרה. אבל אנחנו היינו מפורקים, היה צריך לחבר את כל השברים. לכן הרגשתי שלימוד המוסר מגביר את רגשות האשמה, לדוגמה: מי שמדבר דיבור לא טוב, זהו פגם עצום ונורא. לא רציתי שרק יטיפו לי מוסר, אלא שגם יסבירו לי איך יוצאים מהערפל, מהחושך אל האור, איך מוצאים פתרון לבעיות, זה מה שחיפשתי, ואת התשובות לכל אלו לא מצאתי בשום מקום, רק בברסלב. כאן גיליתי לא רק 'מה', אלא גם את הא'ך'.

העיקר הפנימיות

התחלתי להתפלל בביהכ"ס ברסלב שבישוב עמנואל בו התגוררתי, מצאתי נחמה כשראיתי מקום שבו מתפללים כמתניות ולא במרוצה, אם כי בהתחלה הפריע לי שלא מבטאים כדבעי את החי"ת והעי"ן... עם הזמן אמר לי חבר: 'בזמנינו

העיקר הוא הפנימיות ולא החיצוניות. נכון, בחיצוניות אתה צודק, ההברה היא חשובה, אבל הפנימיות יותר חשובה, שאתה מקושר לבורא עולם, ויודעים מה זה תפילה, ואיך לצעוק לבורא עולם, ומכיוון שלפי ההלכה יוצאים ידי חובה גם בלי הקפדה זו אין לעשות מנץ עיקר', ואמנם עם הזמן זה כבר לא היווה הפרעה עבורי, כי ככלות הכול הפנימיות יותר חשובה, שהאדם ידע איך לחיות, איך לתקן את המידות ואיך להתקשר לבורא עולם בכל מה שעובר עליו מדי יום.

בעמנואל למדתי בכלל של הרב קירשבוים, באותה עת התחלתי לשמוע את שיעוריו של הרב ליברמנט, דבריו שהיו בהירים ומתווים על ידי שכל ישר, האידו את דרכי ומצאו חן בעיניי, כי לא אהבתי לחיות רק לפי הרגש, וגם כשהייתי משתמש ברגש הייתי מבוקר עם המוח, ובסגנון הזה היו שיעוריו.

בימים ההם טעמתי טעמה של התבודדות, הייתי יוצא אל האזור ההררי שבפאתי הישוב השוכן בלב השומרון, מתבודד ביני לבין קוני בחיק הטבע, זה היה ממש גן עדן בשבילי. באזור זה היה בית הכנסת 'משיבת נפש' שהוקם על ידי בעלי תשובה חסידי ברסלב מהישוב, באחד הימים כשהתוודעתי שם עם הרב ארו משה דורון, הוא הציע לי "בוא במקומי לעסוק בקירוב רחוקים, אתן לך את בית הכנסת שבו אני אומר שיעורים בתל-אביב" אבל העדפתי לעסוק בקירוב רחוקים בערי השומרון למנוע ביטול תורה בדרכים רחוקים עד תל-אביב.

הרה"ח ר' נחמן גלינסקי ז"ל, שראה שאני יוצא בלילות לקירוב רחוקים באריאל ועוד מקומות מסביב, אמר לי: 'אני רוצה ללמוד ממך

איך לקרב רחוקים'. פעם ראיתי אצלו משהו שנפעמתי ממנו עד למאוד, הייתי שוכר ממנו מכונית, כי הוא לפרנסתו היה משכיר מכוניות, הייתי בא אליו באמצע הלימוד, משלם לו ואומר "שכרתי לך וכך ימים", הוא היה מטה אחר וממשיך ללמוד, שומע אותי, ומתקדם בלימוד, אחר כך מוציא את המחשבון שלו, לוחץ כמה לחיצות ומראה לי כמה אני צריך לשלם, וממשיך ללמוד עוד ועוד. התפעלתי מזה מאוד, פעם ראשונה שראיתי אדם שכל כך דבוק בתורה, ראיתי בחוש, איך אדם משקיע שמינית-שבשמינית לפרנסתו, מדבר אתך והולך לכיוון הספרייה, ממשיך בתורה וגם שומע אותך.

הישוב עמנואל היה מקום מצוין בשבילי לעבודת ה', אך הנסיכות אילצוני לעבור לגור בירושלים, ירושלים זה מקום תוסס, אדם כמוני שכבר ראה את העולם, לא צריך לקבל חיות מבחוץ, מהתסיסה החברתית בירושלים, ראיתי הרבה יותר מזה, יש אושר פנימי, יצאתי בתנאי שאחרי תקופה נחזור, אבל אחר כך הדברים התגלגלו שנשארתי בירושלים.

כהיום, אחרי שנים של נסיעות לחו"ל ומסירת שיעורים, אני מנסה לבנות מערכת לקירוב רחוקים על ידי כתיבה ואמצעים נוספים, אני כותב המון, יש בברסלב הרבה מושגים נפלאים, ואני מקשר אותם למציאות של היום-יום, בעיות של פרנסה, בריאות, שלום בית, חינוך. אני קורא מליקוטי מוהר"ן ו'ליקוטי הלכות', משתדל לתרגם את הדברים לשפה של ימינו, השיעורים מוקלטים ומועברים לקהלים השונים, ויהא רעוא מלפניו יתברך שנוכה לעשות פירות ולקרב נפשות אל השם יתברך בדרכו המיוחדת של רבינו הקדוש. ■

ראיתי את ההשפעה המבורכת העצומה שיש לענין רבינו על הילדים, השפעה פלאית, כי הגה הם זוכים ומזילים נהרות של דמעות בהתבודדות! מי שמע כזאת? - ואמרתי לעצמי: מתי אעשה גם אנכי לביתי, היכן אני בעולם...

"מורבינו הקדוש קיבלתי את חיי. את האמונה הפשוטה קיבלתי רק לאחר התקרבותי אליו - והתחלתי להאמין בהשם יתברך כמו שלא האמנתי מעודי" שיחת התקרבות לזהטת, פולחת כליות ולב עם הרה"ח ר' שמעון אליהו ברין שליט"א המגולל סיפור התקרבות מעמיק ורחב היקף ומסכת מאירה של דבקות והתקשרות פנימית לרוח אפינו הנחל גובע מקור חכמה אור האורות תם מה הוא אומר

בצלו חמדתי וישבתי

(באדיבות בעולמה של ברסלבי)
הרה"ח ר' שמעון אליהו ברין שליט"א
בשיעור בספר רבינו

לעילוי נשמות
נדקרה סול בת מלכה
יוסף מיטון בן הגה
איר מיטון בן עישה
יעון מיטון בן מרמן
סול זר
ושקילה בן הגה
ושקילה בן הגה
מירון בן עישה
בן בת עישה
בן בת מרקרה
בן בת
בן בת מרקרה
בן בת
בן בת
בן בת

נתחנכתי מקטנותי לאמונת צדיקים ולכל מידה נכונה. ביתו של אבי, פתוח לרווחה ומופלג במידת החסד, כידוע בשער בת רבים פעולותיו הנשגבות למען הזולת ולבו הפתוח כאולם להקשיב לכל

שההשגה העליונה והעבודה הפשוטה, התמוזגו להם יחד ושכנו בשלום נפלא. לא עזב את ענייני הלבוש והצניעות, והיה חריף בהרבה חומרות ועניינים עד לפרטי פרטים – יחד עם זה שהיה בעל השגה ממש שלא מעלמא הדין, עד כי מרוב דבקות והשגה היה יושב ימים שלמים בשדה בהתבודדות. ולימים, כאשר התחלתי לחפש את דרכי, דמותו הייחודית – שכמעט ולא רואים כמותה – נתנה לי הרבה ישוב הדעת וכיוון ללכת בעקבותיו.

מתוך חיות גדולה. ומכאן טרח ויגע להקים כמה תבורות של עובדי ה' במטרה לבנות מערכת הנהגות באור המקורי של החסידות, ואכן רואים על תלמידיו שנשארה בהם אש עצומה, ובאמת אחרי התלקותו בדמי ימיו רבים מהם הגיעו בסוף, כל אחד בדרכו שלו, לרבינו הקדוש. דבר נוסף שראיתי אצלו היא 'מידת ההתמזגות' באופן ובדרך חידוש. שהנה, בנוגע שבעולם – כשמתחזק עניין הידיעה וההשגה בגבורות, נחלש ענין העשייה התמימה והפשוטה. אבל אצלו ראיתי

במקום הורתי ולידתי, חצר חסידות 'תולדות אהרן' המעטירה – כבר למדתי יסודות אחדים הקיימים גם אצל דרך רבינו הקדוש. כ"ק ה'שומרי אמונים' וצ"ל מזכיר בספריו בסילודין את שמו של רבינו הקדוש, כפי שהוא גם מעלה על נס את 'התיקון הכללי' – אולם באופן כללי, בקרב הקהילה הקדושה לא היתה בשעתו אהדה רבה לברסלב. ויתכן שהדבר נבע גם משום סיבה טכנית, מחמת שביהכ"ס ברסלב במאה שערים היה ממש מול ביהכ"ס 'תולדות אהרן' – וכלפי חוץ היה נראה פעם כמקום מונח, ורק בקושי גדול זיהו את האור העצום שנחבא שם. וכיוון שהשיבה הקדושה ד'תולדות אהרן' היתה סמוכה לשם, ע"כ פשיטא שהרחיקו משם את הבחורים כדי לחנכם במסורת אבותם, והדבר מובן מאד. (אבל אעפ"כ היו בחורים שהיה להם קשר עם רבי לוי יצחק בנדר וזוה היה להם שייכות וקשר עם ברסלב).

האדמו"ר בעל 'דברי אמונה' היה עובד ה' גדול מאד, בעל מסירות נפש, והיה 'מחפש' גדול בחיפוש עצום. הוא היה חידוש בזה, שממש עד סוף ימיו רצה להתחיל להיות יהודי כשר מהרגע הזה ולהתחיל מחדש. והרבה מתוך שיחו ושיגו היה דומה ליסודות המקובלים אצל רביה"ק – למרות שכלל וכלל לא היה קשור באופן גלוי לדרכה של ברסלב. למשל, היה רגול מירי פעם לדבר בפני ילדים, והיה אומר שכל ילד צריך להתרגל לדבר עם ה' ולשפוך את לבבו לה', כשאף אחד לא רואה, כגון בלילה מתחת לשמיכה, ואילו הם ממש דיבורים מהיכלו של רבינו – ולכן באמת נראה, שלא היתה 'התנגדות שיטתית'. וכל הדברים האלה יש גם בהם מן הרקע לכל ההתקרבות.

שמעתי שפעם ר' שמואל שפירא חלף בדרכו ליד בית המדרש של 'תולדות אהרן', והפטיר ואמר שמקנא מאד בדרכי הצניעות שמקנים שם. וכן אירע שרבי לוי יצחק בנדר עבר בעת החפלה ליד הבית מדרש תולדות אהרן, ובשמעו את קולות החפלה הנאמרת שם בכוח ובחיות – אמר שהדבר מזכיר לו את התפילה בכוח באומן. נמצא שתשתית ההתקרבות היתה מאד בריאה. המקום ממנו הגעתי היה מקום של עבודת ה', מלא תוכן ברוחניות.

בצילו של החותן הגדול

לימים זכיתי להכיר את חותני, רבי אברהם יאראוויטש, שהיה אדם גדול, בעל השגה, צדיק ועובד ה' מופלג – אשר בעצמו התקרב לרביה"ק – והתקרבותו זירזה עוד יותר את התקרבותי. הוא היה 'איש חי', בעל רוח חיים דקדושה. היה לו קשר עצום עם הדור הראשון של החסידות – כספרי המגיד, מאור עיניים, תולדות יעקב יוסף,

שורשים יצוקים ומאירים

לכל סיפור ההתקרבות יש הרבה תננות. בחלק גדול מהסיפורים מתגלה שהשורשים להתקרבות נמצאים כבר בדורות הקודמים לדורו של המתקרב, והם הקרקע והבסיס שעליהם נבנית ההתקרבות. ראשית, אפתח בכבוד הורי היקרים. אבי הדגול שליט"א היה אצלי מאז ומתמיד, עד עצם היום הזה, דוגמת מופת 'עורליכקייט' שהורה, ליראת שמים אמיתית ולחסידות של אמת מתוך ישוב הדעת ומידות טובות – ואצלו נתחנכתי מקטנותי לאמונת צדיקים ולכל מידה נכונה. ביתו של אבא, פתוח לרווחה ומופלג במידת החסד, כידוע בשער בת רבים פעולותיו הנשגבות למען הזולת ולבו הפתוח כאולם להקשיב לכל. מידות מוזככות בין אדם לחבירו, הם היסוד לכל המשך בעבודת ה', וטמנו פינה ויתר אל כל מה שזכיתי לו בחיי.

אבא שיחי הוא בנו של סבי החסיד הנודע רבי אנשיל ברוין וצ"ל, אשר היה דמות נפלאה, אדם מאד מעניין. סבי הוציא לאור את הסידור הראשון בכתב אשורית, לפני יותר מחמישים שנה, והיה הוגה רבות בספרי קבלה.

סבי בעצמו היה מחפש ודורש ה' גדול, והיה חידוש בזה אף לעת זקנותו, כמו שרבינו אומר (שיחות הר"ן נ"א) שאסור להיות זקן. כך הוא, בכל תקופה היתה לו התחדשות כמו בחור ממש, שהיה מקבל על עצמו קבלות וכדומה. מציאנו אצלו קבלות מוקנותו ממש – כגון שבכל פעם שיפסיק מלימודו, ישלם קנס. כל פעם שירים עיניו ברחוב, יתן עשר שקל לצדקה...

מלבד זאת היה לו קשר לברסלב. הספר הקדוש 'ליקוטי תפילות' לא מש מתחת ידו והיה ממש בלוי מרוב שימוש. בכל יום לפנות בוקר, כשהיה קם משנתו, היה לוקח את ה'ליקוטי תפילות' ואת כל ליבו שפך בין שורותיו כשעיניו זולגות דמעות.

כאשר הוציא לאור את הסידור המדובר, הכניס בתוך הסידור תפילה מ'ליקוטי תפילות' – שזה נחשב ממש לדבר פלא, שהרי היה מגדולי החשובים שבחסידים 'תולדות אהרן' ובכל אופן לא הפריעה לו עובדה זו לעשות את מה שחשב שנכון לעשות. כל זה בגלל שהצטיין בתמימות ופשיטות, בישרות הדעה, שהיתה מנת חלקו, וגם הורשה לבנו, אבי שליט"א.

פעם אחת אירע שחסידי ברסלב אחד שאל את סבי הא כיצד הרהיב עוז בנפשו לכלול בסידורו תפילה ממקור ברסלבאי – וענה לו: 'וגה אני סובל מאסטמה' וזקוק ליטול וזיקות, ואינני מעביר את זמני בדרישות וחקירות יתרות לגבי טיב בית החרושת שם נוצרה התרופה, כי יודע ומרגיש אני שחיי תלויים בזה יום ויום ושעה שעה. כך בנוגע ל'ליקוטי תפילות', מי שחש את נגעי לבבו ומכאוביו – משתמש בספר כלי לבדוק ולפשפש יתר על המידה אודות מקורו'...

אחר כך, בשנים הרבה יותר מאוחרות, היתה לו מסירות נפש לבא לאומן, מיד כשנפתחה הדרך – בשנת תשמ"ח. כל זה בוודאי הוא חלק מן התשתית שהכין השי"ת להתקרבותי.

חבלי ההתקרבות

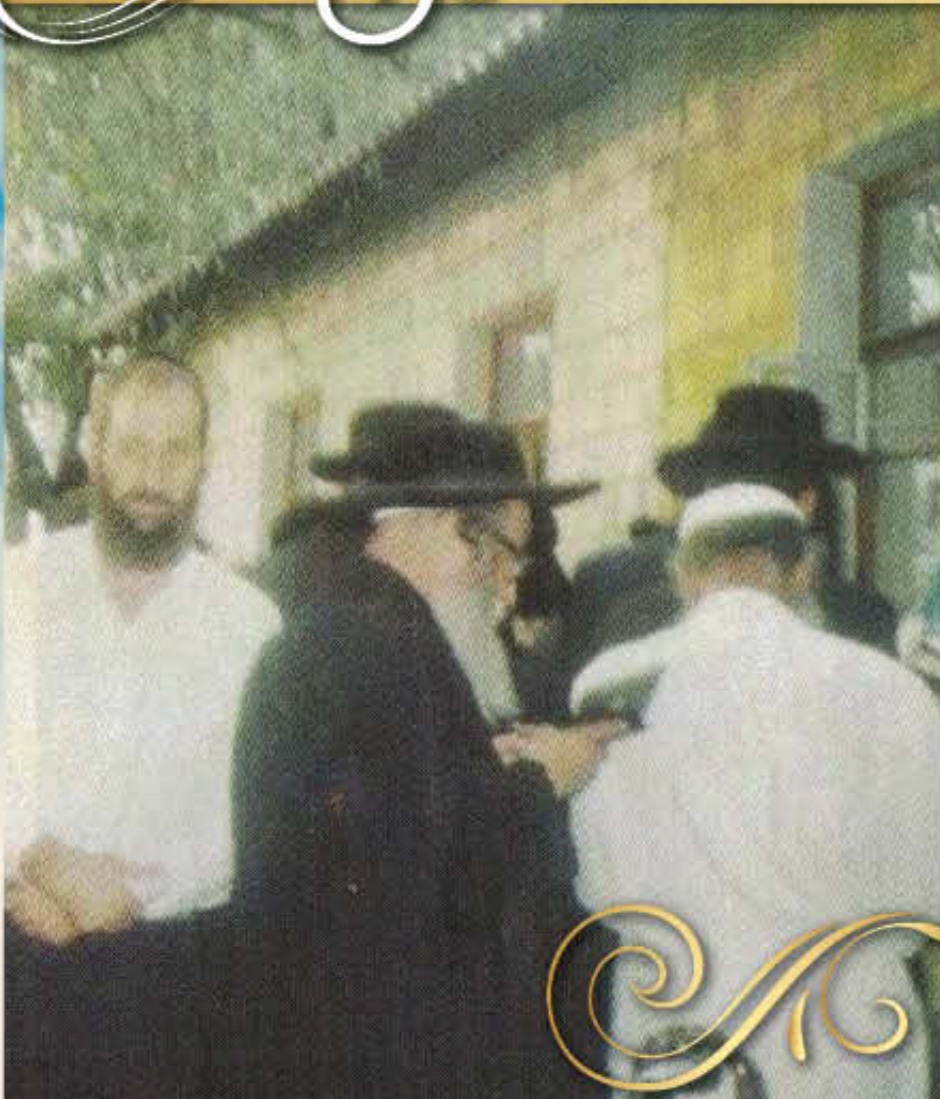
מי שנולד אל משפחה ברסלבית, אינו יכול להבין את הקשיים העוברים על מי שנולד במקום אחר ועושה בכוחות עצמו את המעבר לברסלב, שזה הוא מעבר קשה ומורכב עד מאד. ובפרט שלא הרי התקרבות ממקום שאינו טוב, כהרי התקרבות הבאה ממקום חסידי קדוש וטהור, שיש בו מלוא חפניים של טוב ויקר.

הדברי אמונה' מתולדות אהרן - באמצע, (מיסין האגון ר' שלמה זלמן איזנברג, משמאל ה'כרך ששה' (אקטואר)

עם חותנו הגדול ר' אברהם יאראוויטש וצ"ל

הסבא ר' אשר אנשיל בציון רבינו עם פתיחת שגרי אומן

ולהתחיל גם לחנך את הילדים לזאת הדרך הקדושה. אמרתי להם: איני יודע להדריך אתכם איך לעבוד את ה', איך לעבור את החיים כמו שצריך, לכו לשדה וצעקו להשם יתברך (וכבודו הדיבור מרביה'ק שאם היה לו בן יחיד היה שולחו להתבודד ביערות ללא חשש).

בחור צעיר ההולך לשדה לדבר עם ה', יודע שיש בורא, וכך מתחיל להתמודד עם העובר עליו, עם היצר הרע שלו, באופן שמוכרחים לצעוק לה. בלעדי ההתבודדות, משליכים את הכל על האבא או על המשגיח, שהם יספלו ביצר הרע שלו - אבל כששולחים אותו לשדה, הדבר נעשה להתמודדות אישית שלו. הארה זו האיר ה' בליבי עוד קודם שידעתי מכל הסודות והעצות של ההתבודדות, וברוך ה' שהדבר עלה יפה.

הסיבה ששלחתי את הילדים לברסלב כי הרגשתי שאין לי ברירה. אם אני רוצה שיהיו לי ילדים כשרים, הם חייבים את אור הצדיק. הרגשתי זאת עמוק בלב. והנה הילדים נכנסו לענייני של רבינו יותר ויותר, לקחו את זה כל כך ברצינות עד שעזרו לי בעצמי גם להתקרב, כמו שאמרו חז"ל: 'ברא מזכה אבא'.

ראיתי את ההשפעה המבורכת העצומה שיש לענין רבינו על הילדים, השפעה פלאית, כי הנה הם זוכים ומזילים נהרות של דמעות בהתבודדות! מי

שמעתי שפעם ר' שמואל שפירא חלף בדרוכו ליד בית המדרש של 'תולדות אהרן', והפטיר ואמר שמקנא מאד בדרכי הצניעות שמקנים שם. וכן אירע שרבי לוי יצחק בנדר עבר נעת התפלה ליד הבית מדרש דתולדות אהרן, ובשמעו את קולות התפלה הנאמרת שם בכוח וכחיות - אמר שהדבר מזכיר לו את התפילה בכוח באומן

עם סבו הנה"ח ר' אשר אנשיל ברוח זצ"ל

חותנו הגה"ח ר' אברהם יאראוויטש זצ"ל

הארץ, מצא בליקוטי מוהר"ן (וכבר נודע הקשר בין רביה"ק להרה"ק מויטעבסק ואכמ"ל).

הנה, הנקודות של הפרי הארץ, שלימים העיד שמצאם ב'ליקוטי מוהר"ן - אינם מובנים מאליהם כלל וכלל. הרי יש להיות 'מבין' ומעמיק גדול כדי לראות את זה. הרי רביה"ק מחדש בכל דבר חידוש שלא נאמר לפניו. כל עניינו של רבינו הוא חידוש וגילוי מה שהיה מכוסה ונעלם. לכן גם כאשר שומעים שמדברי רבינו מתבארים דברי צדיקים אחרים ביתר שאת, הלא דבר הוא - ויש הרבה להאריך ולהרחיב בזה ואכמ"ל בזה.

את חבורתו הקים חותני בערך בשנת תשנ"ה, ורוב עניינה היה מושתת על הספרים 'פרי הארץ' ו'ליקוטי מוהר"ן'. אבל בחכמתו הנהיג את הדברים באופן המלוכב גם בהנהגות של פשוטות - כגון תפילה בכוח, שמירת הקדושה, ועוד עניינים כאלו שהם כלים לדבר עצום.

החבורה התבססה על כך שצריך לחיות את עבודת ה' עם תוכן פנימי - כמו אמונה, שפלות רוח ואפסיות, כמבואר ב'פרי הארץ' כמעט בכל כמה שורות שזה כלליות עבודת ה'. וכפי שרבי אשר פריינד היה מבסס את דרכו, על בחי' לית לה מגרמה כלום, אין עוד מלבדו - עניינים שהיו משנת חיים הצרובה בבשר ובנשמה.

לחותני היה גם שיעור קבוע ב'ליקוטי מוהר"ן עם בעלי תשובה - שמוה נוצר לימים הספר 'עבודת נחל'. שם בספר אכן רואים שלמד ברבים הרבה תורות של רבינו בצורה עמוקה ונפלאה.

בסוף ימי התחיל לומר הרבה 'ליקוטי תפילות' בהשתפכות הלב. החידוש העצום הטמון בהנהגה זו משום שלכאורה היתה ממש מנוגדת לטבעו. כידוע חותני היה בעיקר בעל מוח ובעל מחשבה מופלג, וכאשר התקרב לרביה"ק וקיבל את אור הפשיטות, התחיל לעשות הרבה עבודות פשוטות. למשל מאו שהתקרב, נהג בקביעות להצטרף לנסיעה לשדה עם ההסעה הקבועה לפנות בוקר.

אני זוכר שפעם אחת ב'ארצי' של רבינו, דיבר ממש כאש לזהות. זה היה בשנה האחרונה או שנה קודם - ודיבר בכוח מתיקות וחוץ. היו שם בסוכה הרבה בעלי תשובה והוא דיבר לפנייהם בלשון הקודש מעניין תורה רס"ו הקשורה למצוות סוכה

וסביבתו להטה באותה שעה בחינת: גחלים בערו מפיו. באותה שיחה קישר את התורה לדוד המלך - שלא ישן, "אם אתן שנת לעיני ולעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה", שזה היה ענין הבעל שם טוב, וגם ענינו של רבינו הפועל היום בצורה חדשה ובעוז גדול.

אצלו כל הענין של רבינו היה כמו גילוי כוח, בבחינת 'בך חותמין'. קודם לכן, היה יוצא ונכנס בהשגות ודרגות גבוהות. אך לאחר ההתקרבות לרביה"ק התבררו אצלו הרבה דברים ונכנס הרבה יותר בענין התמימות והפשיטות, והיה זה דבר פלא. באחת השנים כמעט נסע עם כל חבורתו לאומן לראש השנה, אלא שברגע האחרון נולד לי בן, והברית היתה בראש השנה - ולכן נשארו בארץ ישראל.

בעיצומה של מסכת התקשרותו לרבינו, הסתלק חותני לבית עולמו בראש חודש ניסן תשס"ג. עצם הסתלקותו מעלמא דהין, היתה בדרגה נעלית מאד - כידוע למקורביו - בהתמסרות נפלאה ובדביקות עצומה עד נשימה אחרונה. בפטירתו היה ממש באמצע תהליך התקרבותו לברסלב, בשיא פריחתו בדרוכו של רבינו, ואמונה כל זאת וקיים עלינו שממשיך בכך בעלמא דקשוס.

זכה חותני להותיד אחריו משפחה מפוארת, בנין וחתנין רבני, תלמידי חכמים, עובדי ה' לשם ולתפארת - וקהל גדול של תלמידים אשר קיבלו ממנו דרך חיים המלווה אותם עד היום המתנהלת בראשות גיסי הרב שליט"א בהמשך דרכו זצ"ל.

לאור כאור הצדיק

לאחר פטירתו הגיעה התקרבותי לשלב ה"מכה בפטיש".

השתוקקותי היתה להמשיך הלאה את דרך החיים שהוא התחיל בה, ומצאתי שרק אצל רבינו הקדוש יהיה לזה קיום ויישאר משהו מזה. ואו, בתקופה שאחר הסתלקותו, נפל עלי חשש גדול - מה יהיה איתי ועם צאצאיי מכאן והלאה. הפתרון היחיד שמצאתי, ללכת להתבודדות

כפעם הראשונה הרגשתי שרבינו מדבר ישירות אליי. כל דיבור שם היה אצלי ממש כמו שחותכים אותי בסכינים. מכל מילה בסיפור החכם והתם' למדתי שיש אמת ויש שקר בכל דבר

חוק בהתקרבות ובביטול.

אולם בראותי אצל רבינו את סיפור הדרך לארץ ישראל, ואת הקטנות שהיה צריך לעבור - האיר לי הש"ת שאת האור של ארץ ישראל, צריך לקבל דרך ראש השנה באומן. יש בזה הרבה מהרגשות הלב שקשה להעבירם לזולת, מליבא לפומא לא גליא.

שאף ששמעתי מאחרים שקשה עליהם הנסיעה וריבוי הגוונים שיש אצל רביה"ק, אבל אני מהרגע הראשון לא היה קשה לי כלל להיפגש שם עם כל סוגי האנשים. מצד אחד ידעתי את הגדר שלי ומה אני, אבל מצד שני רציתי דווקא להתערב עם כלל ישראל, 'מקוה ישראל ה', עם כולם ביחד, עם כל השינויים שבהם.

זה דבר מאד דק, כי לפעמים התערבות זו בין סוגי האנשים, עלולה להזיק - אבל אף על פי כן לא ראיתי אף על אחד מבני היקרים שעניין זה הפריע להם. ראיתי הרבה סוגי אנשים, ידענו שאנחנו מה שאנחנו, אבל יש כלל ישראל.

צירוף הנפש עם החכם והתם'

מלבד זאת היו כמה דברים שכדי להגיע באמת להתקשרות לרבינו, הייתי צריך לעבור כמה 'קילופים' וגלגולים. זכורני שהרה"ח ר' אברהם צבי קלוגר שליט"א היה בא במשך תקופה לומר שיעורים בחבורתו של חותני - בהיותו מקורב אל חותני (להבחיל"ח) - ורא"צ שליט"א היה מדבר הרבה מלמעשה בחכם ותם' שבסיפורי מעשיות. שם רואים שכאשר אדם אינו רוצה לרמות את עצמו, מוכרח להודות על האמת - אבל כדי לוותר על החכמות שלו, מוכרח לעבור יסורים או איזה משבר.

באמת עיקר התקרבותי היתה כשלמדתי אז את המעשה מחכם ותם. בפעם הראשונה הרגשתי שרבינו מדבר ישירות אליי. כל דיבור שם היה

שמעו כזאת? - ואמרתי לעצמי: מתי אעשה גם אנכי לביתי, היכן אני בעולם... - וכך התקרבותי בעצמי יותר ויותר.

בר"ה תשס"ד, לאחר פטירת חותני, הסתפקתי רבות אם לנסוע לאומן או להישאר בארץ - ולאחר התלבטויות ארוכות נסעתי להיות בר"ה במירון, ואילו בני היו באומן.

אך לפלא היה הדבר, שבמשך כל זמן שהותי הרגשתי כמו שר' שמעון אומר לי: בראש השנה המקום זה לא פה. יש מקום אחר, שם יש ראש השנה...

בעיני רוחי זה היה כמו שאתה רוצה להגיע לאיזו חתונה, ובהגיעך - אומרים לך: טעית, החתונה לא כאן. הבנתי שהכתובת היא באומן, וכבר בראש השנה הבא הגעתי לאומן לימי ראש השנה. בענין הנסיעה לראש השנה - מעניין הדבר,

יש הנותנים חיזוק רק עד גבול מסוים. אם עברת את הגבול ההוא, כביכול אומרים לו: 'מכאן כבר אין לי אחריות עליך'. רבינו הוא הצדיק היחידי שאצלו זה הפוך - וכפי שדיבר בקדשו ואמר 'היכן שהצדיקים האחרים גמרו, שם אני מתחיל'

אצלי נמשך כמו שתחתים אותי בסככים. מכל מילה בספר למדתי שיש אמת ויש שקר בכל דבר. הרבה פעמים, בלימוד 'סיפורי מעשיות' במעשה מחכם ותם - הייתי פוחד ללמוד את הקטע הבא. כל דבר חדש שלמדתי מרבינו היה מקלף אצלי עוד קליפה, כי מאד מצאתי את עצמי בוה.

מסופר שם שהתם פתאום קיבל עזות. יש שם שלב עצום, ההולך וגדל, כאשר המלך קרא להם, והחכם בחכמתו הגיע למסקנה הנוראה שאין מלך ח' - זו התוצאה של החכמות - אבל התם כשקראו לו, אמר 'דק בלי ליצנות' ומיד רץ, וכשאשתו שאלה אותו שאלות, לא ענה לה כלל. 'ושאלה אותו: על מה ולמה, ולא היה לו פנאי להשיבה כלל, ותכף נדרו בשמחה והלך ונסע עם השליח תיכף'.

השלב הזה הוא שלב המהפכה העצומה באותו מעשה - כי עד עכשיו התם כל הזמן מכבד את אשתו, ועושה כל מה שאומרת, ופתאום אפילו לא עונה לה.

הבנתי אז, שכאשר תופסת את האדם נוקדה אמיתית, אין לחכם ברירה כי אם להכחיש שאין מלך - והתם מקבל כזאת עזות עצומה עד שמתחיל לרוץ...

הרגשתי שכאשר רבינו קורא לנו בראש השנה, זו אותה בחינה שהמלך קורא להחכם ההתם בסיפורי מעשיות - ומזה קיבלתי את החיזוק לא להסתכל על כלום. אם הדבר אמת וברור אצלך, עליך ללכת עם זה עד הסוף. רבינו אומר לעניין ראש השנה (חיי מוהר"ן ת"ו) 'אין דבר גדול מזה'. אם אתה מאמין לרבינו, וכבר קבלת הימנו חיזוק ועידוד, אין לך שאלות.

התקרבות אמיתית להחליף חיים

להגיע לברסלב, להגיע להתקרבות אמת לרבינו, זה לא כמו שאדם מתפש דרך חדשה, ויש לו בחירה בין הרבה שיטות ודרכים - ומכל המבחר שלפניו, מוצא חן בעיניו ברסלב ובחור בה.

זה לא כך, אין כזה דבר, לא מיניה ולא מקצתיה. מי שהגיע כך, המשיך הלאה ולא נעצר אצל רבינו כי לא קלט את הנקודה.

הדבר שונה לגמרי: כאשר האדם קולט שהוא חסר אונים לגמרי, זקוק לישועה, ורבינו הק' מגיע אליו כנזאל ומבשר הבא אל המצוי בגלות להאיר לו תקווה ודרך. לזאת יקרא התקרבות.

מי שעוד לא הגיע לנקודת שבירה, שממש עולם חשך בעדו ואין לו דרך איך לצאת - טרם הבין במה דברים אמורים. כמו החכם שעד שלא נפל לגמרי, נשאר עם החכמות שלו.

הרי להתקרב לרבינו באופן שאני מדבר עליו, זה

ממש מסירות נפש, בפועל להחליף חיים. כמו להקיף החוצה את כל הדם ולקבל דם אחר. קשה לתת על זה משל, כי הנמשל הוא הרבה יותר. לא רק מחמת המגיעות והבזיזות שמבחוץ, אלא עיקר הקושי הוא אצל האדם בעצמו. וכמו שרבינו אומר (בתורה ו') 'שמע ביוני ידום וישתוק'. נהיה אצל האדם אפסיות מסוימת, עד שמוכן להשליך את מוחו לגמרי. ולכן ללא שהאדם מרגיש שהוא צריך את רבינו באופן שאין לו בחיים ברירה אחרת, עדיין אינו מתקרב.

לפני ההתקרבות, המוח שלו הוא מנגנון ההנהגה שלו, עם המוח שלו הוא מנהיג את עצמו - ובבוא לרבינו מתברר לו שהכל פגמים. החכמות שיש לאדם, הם מסוה של חכמה, אבל הם קליפות וכדומה המנהיגים אותו. ולכן האדם לא מוכן לוותר על משהו מהמוח שלו, אינו תופס בכלל במה מדובר. אפילו עובדי ה' גדולים לא מרגישים איך שהשכל שלהם מנהיג אותם, וסבורים שלזאת ייקרא עבודת ה'. כשמרגישים שרוצים לקחת להם את השכל, הם מוכנים להכל - העיקר לא לוותר על השכל שלהם. לכן אומרים שפורים יותר גבוה מיום הכיפורים, כי ביום כיפור אדם מוכניע את גופו, אבל בשכרות דפורים האדם מנטל את מוחו, וזה הרבה יותר קשה...

בהירות האמונה מאור האמת

מרבינו הקדוש קיבלתי את חיי. את האמונה

ביציאה מציון הבעל שם טוב בתחילת ההתקרבות

הפשוטה קיבלתי רק לאחר התקרבותי אליו - והתחלתי להאמין בהשית כמו שלא האמנתי מעודי. אודה ולא אבוש. כל עובד ה', לפני התקרבותו לרבינו, עלול להיות מבולבל עד כדי ספקות באמונה. אני יכול לומר בבירור שמאז שהתקרבותי לרבינו, זה כבר איננו. רבינו נתן לי אמונה פשוטה. יש הארט מצדיקים שאמרו בדרך צחות משל על ישישה שהיה לה בבית סידור ותהלים, ולהבדיל היה לה גם שיקוץ, טמא, צלב קטן, כי היא לא יודעת מה באמת האמת - וכך כאשר תעלה למעלה יהיה לה את שניהם מספיק... אם לא יזיעל, לא יזיק... כך יש אנשים הפוסחים על שתי הסעיפים.

בדקי-דקות כך הסתובבת. היו לי דברים שהציקו לי באמונה, וחשבתי שאני צריך תשובות חכמות שיפתרו לי את מצוקתי - וכל זמן שלא אענה על השאלות הללו, לא אמצא גנות. עד שהאיר לי אור רבינו והכל נעקר מיסודו. ראיתי שהכל עורבא פרת.

מובן שהספקות באמונה, הן פשוט חכמות שווא. זה לא קושיות - אלא פגמים וקליפות מסוימות המתלבשות בצירופים שונים ומשונים לפה ולשם; כל מיני שטויות והבלים שאין להם שום בסיס אמיתי. אבל כאשר ביטלתי את עצמי לרבינו היה לי סמיכת דעת, אני עובד את הבורא ית' שאותו רבינו עבד. זה מספיק לי, איני צריך לדעת ולהבין יותר. כזה קשר עדין ודק, שלא צריך יותר מזה.

באמת, אילו לא באתי לרבינו רק בשביל פרט זה לבר, דיני. קיבלתי אמונה, מה יהודי צריך יותר מהאמונה בפשיטות.

ולכן, גם כאשר לאחר מכן התעוררו אצלי קשיים בדרך ההתקרבות, ידעתי שאצלי כבר אין דרך חזור - הרגשתי שרבינו הוא בשבילי צדיק חי רכל הפרש ממך כפורש מן החיים."

התחזקות ואחריות ללא גבול

ואחרי הכל, הראשית והאחרית היא נקודת החיזוק של רבינו - הנותנת מקום לכל אחד. רבינו מקרב את המתקרבים אליו ברגעים קשים, בנקודות חולשה שהאדם מרגיש בהם ממש אבוד, ובדיבוריו הקדושים כמו לוחש באזני האדם 'אני אומר לך שאתה יכול ללכת הלאה. אחי חזק, לך כבודך זה'. כזאת מתנה מקבל כל אחד, וממהמתנה הזאת והלאה מתחילים להתקרב באמת.

יש הנותנים חיזוק רק עד גבול מסוים. אם עברת את הגבול ההוא, כביכול אומרים לו: 'מכאן כבר

אין לי אחריות עליך. רבינו הוא הצדיק היחידי שאצלו זה הפוך - וכפי שדיבר בקדשו ואמר 'היכן שהצדיקים האחרים גמרו, שם אני מתחיל'. הבנתי את הדיבור הזה, שהכל נותנים 'חסינות' מסוימת עד מקום מסוים ותו לא - ורבינו אומר 'היכן שהם מסיימים, שם אני מתחיל'.

ממילא הרגשתי שיש לי פה גב חזק ויציב. כתפיים רחבות. יש לי פה צדיק שאומר שאין שום מקום ששם אני כבר אבוד. מי שבאמת מחפש ומתאמץ, זה ממש ישועה בשבילו לסמוך על בעל אחריות גדול כזה, כמו שאמר רבינו: 'סמוך על כוחי'. זה הביא אותי לדעת שיש לי על מי לסמוך, אין עוד מי שמדבר בשפה כזו. יש המתקרבים לרבינו מצד השפלות, יש בעלי תשובה שרבינו ירד אליהם עד שאלו תחתיה ממש. אבל לא כולם יודעים שגם זה שהורתו ולידתו בקדושה, זקוק לרבינו באותו אופן ממש. לדרי מעלה אין פחות יסורים ומשברים. אברך בדורנו שיש לו רקע של עבודת ה' והוא מתפש ודוצה - אם אין לו את רבינו, או כפשוטו הוא אדם אבוד. או שיצא מדעתו רח"ל, או שנטפל מהידידישקייט ומאבד הכל ח'ו. ממש לא שייך בלי רבינו.

למשל אברך רוצה קדושה, אבל אין לו את היכולות מצד החכמות ומצד המעברים והנסיגות - אבל כשזוכה לתמימות של רבינו, חי בגן עדן, כי רבינו מראה לו בדיוק את הנקודה השייכת ללבו. וככה

בכל הנשאים רבינו מוליך אותנו בדרך של צדיקים גמורים, לפי המדרגה שבה אנו אוחזים.

ואת זאת שמעתי מהרבה שטרחו ויגעו בעבודת ה', ושיבדו עצמותיהם ביגיעות גדולות והשגות גבוהות לפני שבאו לרבינו - והכל מודים ואומרים כפה מלא ומעידים במאה אחוז וכלי שום ספקות שזה בדוק ומנסוה: אי אפשר להיות עובד ה' להגיע באמת לתכלית, כי אם על ידי רבינו. כמה שמתקרבים יותר לעיקבתא דמשיחא, אין דרך אחרת בלי האור של רבינו הקדוש, תקוות הדורות.

עניין רבינו לעשות הכל בעד נפשו

ההתקרבות לברסלב היא חילוף חיים. לא חילוף

לבוש. נעשים אדם אחר. אומרים בשם היהודי הקדוש מפשיטתא זצ"ל שנקרא כך משום שבכל יום נעשה נמש כמו מגוי ליהודי, כזאת התחדשות. באותה בחינה, על זה הדרך - כאשר מדברים על דרגתו הפשוטה - הרי שההתקרבות לרבינו היא חילוף כזה, שינוי מהות, בריאה חדשה.

כמובן, אם אדם נפל ח'ו, רבינו הוא המוחזק הגדול - ואף לזה שהגיע עד שאלו תחתיות ומתחתיות - אבל ללכת מלכתחילה במהלך כזה, רחמנא ליצן ולשיזבן! אם רבינו היה צריך למסור את נפשו יותר מכל הצדיקים, עד שנתנו לו במתנה את ענין התיקון הכללי - מובן שיש פה אחריות גדולה שאדם יחיה עם קדושה וימשיך את עצמו כל ימיו ללא שום ויתור

בכנס הוקרה של בית 'אבקשה' בחודש שבט אשתקד

עלול חלילה להיות שהיצה"ר יסמא את עיני האדם - באופן שישיביע את עצמו מאורו של רבינו, כביכול, בלי שייתן אל לבו לאמץ ולהעמיק בקרבו את יסודות ועיקרי היהדות שהן הן כל מגמת ומטרת כל ענין רבינו

ופשרה לתכלית קדושת איש הישראלי. כמובן שהנסיגות גדולים, ורבינו אומר שהעניין שלו הוא שהבחירה נשארת בתוקפה, והחילוף בין למשיח, שאצל משיח כבר לא יהיה בחירה ואצל רבינו יש בחירה. ממילא בוודאי עובר מה שעובר, אבל אסור לחשוב וליצור טעות, שאפשר להיות אצל רבינו ובעניין הזה להיות קר, זה דבר שאינו יכול להיות.

ב'תולדות אהרן' זכיתי לראות מקרוב איך שעמלים הרבה על עניין הקדושה באופן חזק מאד. והנה, כאשר התקרבותי לרבינו, קיבל הדבר תוקף פי אלף - הן בגלל ההתחזקות והן בגלל הבהירות והחריפות של רבינו, כי רבינו רצה שבוה כן נחמיד חומרות...

יסוד ההתקרבות: אומרים לו המתן!

עוד נקודה חשובה יש לידע, שצריך הרבה המתנה. זה מאד חשוב למתקרבים לדעת, שיש כברת דרך גדולה שמבליים בה הרבה - ואין ברירה, חייבים לעבוד אותה ולהימצא בה.

הרבה מקורבים מרגישים ויודעים, שרבינו מטפל

שיחת חברים בדרך לאומן

העולם. אם היתה קיימת הדרכה מסוימת בזה, היה יותר קל להתקרב עם מידות טובות ושפלות רוח.

קול דממה דקה ישמע

בכלל, כל הבא בשערי רביה'ק, יודע ולמד על הלימוד העצום של השילוב בין ענוה ועזות – כמו האריכות על כך בתורה כ"ב. הרי מצד אחד צריך בושה עצומה, והכלבים עזי נפש, ומצד שני צריך עזות דקדושה. עזות שאין לה קול בכלל, קול דממה דקה. בעל עזות דקדושה, יש לו בושה נראה וענוה, שאצל רבינו זה דבר ראשון שאדם ירגיש שפלות (תורה ע"ב תורה ע"ט), איני יודע אם יש עוד ספר המדבר מכוה סוג ענוה שרבינו תובע.

וכאשר יש את הענוה האמיתית, יש את הקשר הנכון אל האמת. מי שאין לו ענוה לא יכול להגיע לאמת – כי הנאות מביאה אל השקר. אמת אומרים בידאה, לא בחזק.

מי שיש לו ענוה, כמו אומר 'אני לא נמצא פה, זה לא קשור אלי, זה לא הנגיעות והחשבויות והחכמות שלי – אבל זו האמת לאמיתה!'

זה נקרא עזות דקדושה, כשאדם בא למצב כזה, שאצלו חי העניין של רבינו כמו שעשויים יום. כאשר אומר זאת לאחר, אין דבר יותר חזק מזה, כלל לא צריך לשכנע, זה ברור כשמש, שבימינו כהיום לא צריך כלל להוכיח ולהתוכח.

רואים באמת שמי שזוכה שנתק אצלו עניין רבינו, הוא ממש מייחב. הרי הוא כספר תורה מהלך, שהמחנה שלו מחייבת אחרים ומדברת מאליה, כמו מעצמה.

הוא עצמו נותן בידאה, בשפלות רוח, בקול דממה דקה – ויקלו הולך מסוף העולם ועד סופו. זה לא קולו שלו, כי הוא עצמו כאילו אינו, אבל זה קולה של האמת. קולו של רבינו הקדוש. קול גדול ולא יסף הכובש נפשות ומקרבם אל גאולתם ופדות נפשם.

שלו, הלילה. בא רבינו ומביאו אל מקומו הנכון. זה נקרא תיקון.

תיקון פירושו שהצדיק מראה לך – משה נחצבת ולפה אתה צריך לחזור. הצדיק מראה לך מי אתה ומה אתה. זה מה שרבינו עושה אתנו כהר אורנו לנו את הנקודה השייכת ללבנו. לא שתלמד תורה איך שאתה מבין, כפי שאצלך נקרא תורה וכדומה. רבינו אומר לנו: 'אני אומר לך מה זה תורה, מה זה תפילה, מה זה קדושה, מה זה אכילה, עד שבכל דבר שתעשה, תהיה מחובר אל המקום הנכון.'

המפתח לכל: ענוה ושפלות

והנה, זה כלל גדול שהמקורבים יודעים להעיד על עצמם ולמדו זאת גם אל הבאים אחריהם: כל דבר נמדד לפי מה שאדם מחפש. כמו שאומר מוהר"ת שאם אדם מחפש את האמת לאמתה, לא מפריע לו כל ההתנגדות והנגיעות החיצוניות, ומצליח להלך בין השורות ולעבור ולהגיע למחוז חפצו. יש פתח קטן, והרצוה באמת את האמת לאמיתה, יכול לעבור בפתח הקטן הזה.

זו באמת הוראה להרבה הרוצים להתקרב, שהדבר תלוי מה נקודת החיפוש שלהם. המחפש חיצוניות, רוח, פוליטיקה וכדו' – לא יצליח לעבור ולהיכנס באמת. אם אדם התקרב עם חיצוניות, במטרה חיצונית, רחמנות גדולה עליו – כי זאת הנגיעה הגדולה שחושב שהוא כבר בפנים. אבל אם מחפש נקודה של אמת, יראה שהכל יסייעוהו לעבודת המלך ועוד ידחפו ויזרוזו אותו לזה.

אכן, יש מניעות וקשיים. אבל יש מניעות של אמת ויש מניעות של שקר, הרבה דברים באים מקטנות הדעת ואפשר לחסוך אותם. כשהולכים עם הנקודה הנכונה, אפשר לחסוך הרבה קשיים, הרבה עימותים.

יכול להיות שבדורות עברו, כשהמאבק היה אם יהיה את עניין רבינו בעולם או לא – היו מניעות ומלחמות באופן קשה ביותר. אבל כהיום במידה מסוימת כבר שברו את החומות הגדולות. ההתנגדות הגדולה לברסלב כבר כמעט ואינה קיימת – וכמעט אין לך מנהיג ומשפיע בר-דעת שידבר בהתנגדות לדרך רבינו הקדוש. ואם כי יש את אלה שיש להם מסורת של התנגדות קלה במשפחתם ועדיין שומרים עליה, אך רובא דרובא מבינים כי בימינו כבר אין דרך אחרת להתקרבות להש"ת כי אם את אור רבינו הקדוש.

מה שנשאר בעיקר זה מניעות המחשאלו הם המניעות הגדולות. יש הרבה מניעות המגיעים כי מתקרבים עם חכמות, כמוהן שהדבר נובע מסיגים שטרם התבררו – ואי אפשר לתבוע זאת מכל אחד. אבל הרבה עימותים מן המשפחה הסובבת אפשר

משקיעים כוחות בתפילה, כמו שרבינו אומר (שיש"ק ב-פ) להתפלל כמו החסידים.

כי יש לדעת שגם אצל ההולכים בדרך רביה'ק, היצה"ר עלול להפך אצלם את נקודת הפנימיות – לחיצוניות חסרת חיות. וכאשר זה מתרחש בברסלב, זה יותר כואב.

בבחינה מסוימת: במקומות אחרים, אפשר אולי לומר שללא הפנימיות – נותר הכל כגוף בלא נשמה. לכל הפחות הגוף נשאר קיים. אבל בברסלב אי אפשר לומר כך, כי ברסלב ללא נקודת הפנימיות היא אפילו לא גוף. לא נותר מאומה. מאומה. ברסלב היא כולה נשמה – ובאין פנימיות וחיפוש תמידי אחרי אור הצדיק באמת, אין כלום.

יש הרבה מקומות שהשקיעו כוחות בתפילה ביגיעה, אבל בברסלב הנקודה היא "אשפוך את נפשי לה". תפילה היא חיבור לה, להתפלל באמת מהמקום שלך, והדרך לזה היא קול והתעוררות.

ידוע ומכיר כל הנפשות

רבינו הקדוש מכיר אותנו יותר מכפי מה שאנו מכירים את עצמנו. יש פסוק (דברי הימים א, ד) 'המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו, ואומר המדרש (רות רבה ב, ג) שהקדוש ברוך הוא נמלך עם הצדיקים בבריאית עולמו.

אדם סבור שמכיר את עצמו, שופט את עצמו לפי מעבריו ומצבי הרוח שלו – ואז בא הצדיק ואומר לו: אתה כלל לא מכיר את עצמך, אינך יודע מי אתה. אני יאמר לך מי אתה, אני מכיר את נשמתך, את גדול יקרך, אני יודע בדיוק מי אתה, ואני יאמר לך לפי זה איך להתנהג.

את זאת המתנה קיבל רביה'ק משמיא. וכמו שכתב מוהר"ת (עלים לתרופה - מכתב שנ) 'נאני יודע ומאמין באמת שאדונינו מוכן ורצון יודע היטב בכלליה ובפרטיות כל מה שצדקה עם כל הנפשות בכל דור ודור מיום ברא אלוקים אדם על הארץ עד הנה ועד הסוף האחרון, ויודע כל התקנים של כל אדם ואתו, וכל הדיעות הללו הם אצלו דבר קטן.'

רבינו הוא הצדיק שמבין נשמה יהודית, להביאה למקומה, והוא בא לתת לנו תיקון הנפש. מה זה תיקון הנפש? אמירת 'התיקון הכללי' הוא האופן המעשי שאנו צריכים לעשות, אבל בעומק – תיקון הנפש היינו מה שאדם הוא מפורד ומפורד, אינו על מקומו, וחושב על כל מיני דברים אחרים שזו העבודה שלו זה עניינו. כמו המועה לחשוב שגשמייות זה העניין

את הדיבור של רבינו (חיי מוהר"ן תפ"ז) שהצדיקים שוגים בזה שנאמרים זמן תפילה, בתחילה נמש לא הבנתי את זה.

אבל לימים האיר ה' את עיני, שיש עניין של ריבוי אור, שהכלים לא נכונים ולא מסוגלים להכיל את כל האור, שאו נהיה פגם שבירת הכלים. 'זמן זה אחד הכלים שה' נתן בעולם, ומוכרחים לעמוד בזה. בודאי יש מושגים של 'למעלה מן הזמן', ורבינו אומר לנו מתי יכולים להיות למעלה מהזמן, אבל זה צריך להיות עם חיבור שלם להלכה הפשוטה.

יש הרבה מקומות שהשקיעו כוחות בתפילה ביגיעה, אבל בברסלב הנקודה היא "אשפוך את נפשי לה". תפילה היא חיבור לה, להתפלל באמת מהמקום שלך, והדרך לזה היא קול והתעוררות.

בך לאט לאט. אי אפשר לקבל את כל עניין רבינו בפעם אחת. אולי יש בעלי תשובה המקבלים את אור רבינו בפעם אחת, אבל יש דברים שצריכים להתבשל אצל האדם, אכן יש עניינים המוכרחים להיעשות מיד, כמו ענין הנסיעה לראש השנה – אבל אני זוכר שהיו דברים שלקח לי הרבה חודשים, ולא מיהרתי כלל. רבינו הנהיג אותי שלב אחר שלב, עד שהרגשתי שעכשיו הגיע הרגע. זה גם מה שאומר רבינו בתורה ו, 'אומרים לו המתן.'

למשל את עניין ההלכה שרבינו אומר ללמוד כל יום – בתחילה היה קשה לי להתחבר לזה. בשלמא כאשר לומדים גמרא, וזה"ק מרגישים חיות ומתיקות ואור גדול של קדושה, אך איך נעשה בידור המדמה דווקא על ידי לימוד הלכה?!... אבל נהגתי כך בביטול ובפשימות, ועם הזמן התחברתי לעניין הזה עד שהרגשתי שאי אפשר בלי הלכה. ההלכה ממש מנהיגה אותך.

עם הזמן ראיתי שאצל רבינו יש שני מהלכים: יש מהלך של כל מיני עצות על כל סדר החיים, ויש מהלך שהכל מקשה אחת. כשתופסים טוב את המהלך, מבינים שכל העצות הן כולן מקשה אחת, ממש דבר אחד, כמו שרשרת שכל חוליה קשורה בתורתה. אין דבר שאין לו שייכות לשאר הדברים.

באופן כללי, רבינו מחבר אותך אל המקום הנכון – וכל העצות של רבינו הם לקשר אותך שתהיה מחובר אל המקום שלך, בלא ליפול למקום שאינך צריך להיות.

לאחז בכל קצוות הקדושה

למשל עניין התפילה בזמן. מי שעבודת ה' שלו היא כזו המתחלקת לחלקים חלקים, ואינו רואה את הקו המאחד כבריח תיכון העובר בהכל - קשה לו לתפוס לכאורה איך מגיע לפה עניין הזמן בכלל, למנה כל כך צריך להקפיד על הזמן של התפילה. כשראיתי

בברסלב בוערת אש. על גדות נהר בוג

פרויקט נוסף מבית אבקשה יוצא לדרך

בימים אלו נחנך בבית אבקשה פרויקט השיעורים זהו פרויקט הקמת שיעורים בכל רחבי הארץ, בכך נוסף פרויקט חשוב בבית הגדול והקדוש הזה, אליו יופנו כל הפניות מרחבי הארץ, וכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אליו יוכל ליהנות משיעורים נפלאים המחיים את הנפש

"ובדעת הדרים ימלאו"

שיעורים בספרי רבינו, הכנה לימים טובים, תוכלו גם לכתור בין סגנונות של שיעורים יש תרועים שיעורים מעמיקים העיון ויש תרועים שיחות חיווק קלילות יותר וכהנה וכהנה, כי כל מטרתנו לסייע בידכם ולהציע בפניכם את מיטב אברכי אנ"ש, על מנת להרבות ולהפיץ את דעת הצדיק

להציע ולהאיר, ולתת את החלק שהם קיבלו מרבינו, ומנגד ישנם רבים שחפצים לשמוע, וצמאים למים נקיים ולאורו הזך, ולנו רק נותר חלק צנוע לתווכך בין אלו לאלו... וזה כל מטרתו של 'פרויקט השיעורים' להפיץ אורו של צדיק, להגדיל תורה ולהאדירה. ב'פרויקט השיעורים' החדש שנוסף לבית אבקשה תוכלו להקים ולייסד שיעורים חדשים, בכל התחומים: התחזקות, התעוררות, הדרכה, אמונה,

לשמוע עוד ועוד, שיעורים, שיחות, כאשר כולם כאחד מחפשים את הטעם מראה וריח שהיה בקרב אנשי שלומינו מאז ומקדם. והנה הגם שברוך ה' ישנם עשרות אם לא מאות שיעורים וחבורות בתורת רבינו ול בכל הארץ והעולם, עם כל זאת ישנם עדיין מקומות רבים שעדיין לא קיימים בהם שיעורים וברוך ה' אור הצדיק מוסיף והולך ושמעו גדול בכל המדינות, ומאז ש'בית אבקשה' הגביר והגדיל את מערך ההפצה של הגיליונות, המודיעות הולכת וגוברת בעוד מקומות, כך שהגיעה אלינו דרישה רבה מהעם ששכורות ובפיהם רצון עז להתחזק יותר ולשמוע יותר, לקבל עוד ועוד ממימי הנחל נובע, וגם בכללות להתחבר עם אנשי שלומינו היקרים שנמצאים בריכוזים הגדולים בא"י.

בסוף הגלות באחרית הימים הצימאון הולך וגדל, ונפשות בית ישראל משתוקקות יותר ויותר להיכלל בשורשן, ובייחוד כאשר מבול הכפירות והאפיקורסות מתגבר והולך, וכל אנשי המלך נפוצו לכל עבר, אנשי הבעל תפילה ממשיכים להתגעגע ולחפש אחרי הבעל תפילה ושאר אנשי המלך... "שולחן כוהן כמו שהיה אצלי כבר לא יהיה עד ביאת המשיח" התבטא פעם רבינו הקדוש, ד"ק אנשי הבעל תפילה הכשרים יתלחשו (וועלן ואך שישקען) ביניהם, פה יהיה אחד ופה יהיה אחד... והנה אנו זוכים כעבור 200 שנה להתלחש יחדיו מעל במה קדושה זו, להתחזק ולהתעורר יחדיו בורכי הצדיק, יחד משתדלים אנו להשאיר את האור נקי לא שום כיסויים, להשאירו נקי ותם... והנה בענין התקרבות לצדיק נדרשת הרבה תורה שבעל פה וכידוע ומוכח בתורה ל"ד שהדרך לקבל את האור של נקודת הצדיק עוברת גם אצל נקודת החבר, ואנשי שלומינו היקרים המקורבים והעם שבשדות בכל הארץ, דורשים ומשתוקקים לשמוע ולקבל עוד "נקודות חבר", עוד הדרכות, עוד שיעורי התחזקות מהאברכים היקרים שמסתובבים עם מרכולתו ורפואותיו של הרופא הגדול, ורוצים

כל מטרתו של פרויקט זה לחבר בין הדרשנים היקרים שמציעים את 'נקודת החבר' שלהם, לבין קהילות ובתי מדרש שחפצים לייסד שיעורים אם באופן קבוע ואם באופן חד פעמי.

שיעור חדש וקבוע בעיר רמלה האחרונים בסייעתא דשמיא!

השיעור הבא יתקיים בעוה"י"ת במוצאי יו"ט פסח ב'הכנס' בסלב רמת השרון עם הרב יחזקאל ששון הי"ו

השיעור הראשון מבית פרויקט השיעורים הוקם בס"ד בעיר 'רמלה', ביום שלישי ד' ניסן הניע הר"ד יעקב נתן אנשין הי"ו לביהכ"ס בריסלב ברמלה, למסוד שיעור בענייני דיומא, השיעור שעסק בענייני הפשיטות והתמימות של רבינו האיר על כל המשתתפים את האור של רבינו בצורה חדשה לגמרי, משתתפי השיעור יצאו בתחושה מרוממת הן מההכנה הקדושה לכבוד החג הקדוש הממשמש ובא, והן מהתחושה הכללית שהנהגה מהפך מתחיל להתחולל, והצימאון האדיר מתחיל להתמלא ממשקאותיו הנפלאים של הנחל הנובע, התנובות שהגיעו מהציבור היו נלהבות ביותר, איפה הייתם עד היום? שאלו אותנו...

וכמו בכל דברי שבקדושה התוכנית היא להתקדם ולהגיע למטרות רבים ונוספים, כשכשלב ראשון ומיידי בעקבות פניות בעבר אל מערכת אבקשה, צוות 'פרויקט השיעורים' יקים שיעור כבר בחול המועד פסח ברמת השרון, ומיד לאחר פסח נרחיב א"ה את המעגל ככל שידינו מגעת. אנו תפילה שהתעוררות החדשה הזו תביא להפצת אורו של רבינו הקדוש, תשקה את האילנות ואת כל העשבים שבשדה, עדי יבוא לציין גואל בקרוב.

רוצה להאיר את אור רבינו באיזור מגוריך?

צריך עזרה בהקמת שיעור בתורת רבינו בבית הכנסת שלך?

חייג לבית 'אבקשה' ונשמח לעזור!

02-539-63-63

מענה אנשי: א' - ה' בין השעות 18:00 - 19:00 | שלוחה 6

פרויקט השיעורים

ראיון

ולעירקים לאשכנזים ולספרדים ללומדים ולבעלי בתים, הוא דיבר על לעבוד את ה' באמת ולא להיות חקיין, לא לחקות את הגדול ההוא את האיש ההוא רק לעבוד את ה' במקום שלך, הדברים הללו והשיעורים האלו חסרים מאוד בכל הפרברים, אני לא יודע מה קורה בירושלים ובני ברק אבל כאן זה חסר מאוד, כנראה לכן חיו לו כאלו מניעות, חיכו לו הרבה זמן הוא בלי הטכנולוגיות של היום לא ג'י פי אס ולא כלום הגיע

אותו עימי במזודה... מיד כשהגעתי לארץ עשיתי טלפונים לחברים עד שהגעתי לר' אסף מזמר הי' המפיץ המסור של גליונות אבקשה בכל אזור המרכז מאז שהכרתי אותו אני המוקד באזור שלנו, כאשר אנשים מתקשרים 'תשיג לי אבקשה' 'תארגן לי' אני אומר לכולם 'עלי... כמעט כל ערב כשאני חוזר לביתי אני יושב איזה חצי שעה עם האבקשה' לומד, קורא, מתחיה... קח למשל את המדור 'ספר סופר

רמלה

על המפה...

מערכת אבקשה בשיחה מרגשת עם ר' פנחס בן עזרא מאנשי הצדיק בעיר רמלה שם נתייסד לפני כשבועיים שיעור חדש מבית "פרוייקט השיעורים"

הוא דיבר על לעבוד את ה' באמת ולא להיות חקיין, לא לחקות את הגדול ההוא את האיש ההוא רק לעבוד את ה' במקום שלך, הדברים הללו והשיעורים האלו חסרים מאוד בכל הפרברים

בכלל לראשון לציון במקום לרמלה... רק אחרי ששלחנו משהו אליו הוא כיוון אותו והגיע בשלום.

לאחר שסיימתי את השיחה עם ר' פנחס שבתי למערכת 'אבקשה' ורציתי להבין יותר לעומק את הבשורה ב'פרוייקט השיעורים',

אז מה החידוש הגדול של 'בית אבקשה' בתחום ייסוד השיעורים שאלתי?

את התשובה הנפלאה החידוש הגדול שנוצר פה אציג לפריכם כהויתתה: 'תראה' אמרו לי במערכת, כשאדם צריך להרים פרויקט כלשהו בכל תחום שיהיה החל משכירות דירה באזור מסוים עובר דרך מציאת מוסד מתאים לאחד מבניו וכלה בשידוך לבן שלו הוא פונה למקצוענים נכון? מה עושה המקצוען? הוא פשוט מבין בתחום. הוא יותר חכם ממך? לא תמיד, רק מאחר שהוא הקדיש הזמן שעות של ניסוי וטעייה וצבר הרבה ניסיון יש בידיך את כל המידע הדרוש.

זה בעצם מה שהולך להיות כאן, 'בית אבקשה' מעמיד בראש פרויקט השיעורים אחראי על הפרוייקט מאנ"ש הר"ר יעקב גרוס הר"ר שהולך לרכז את כל נושא השיעורים באופן אישי, ללמוד את הצרכים של כל מקום ולהתאים את הדברים ומוסרי השיעורים לפי צרכיהם. למשל יש כאלו שרוצים ללמוד כיצד ללכת עם תורה, אחרים חפצים לעסוק דיוקא בסוגיות באמונה וכך כל שיעור יוכל לקבל את תשומת הלב וההתאמה הראויה לו, במציאת האיש הנכון לכל נושא.

ר' יעקב הי' גם היה זמין באופן אישי בבית אבקשה מידי יום בין השעות 6-7 בערב על מנת לקבל את הפניות בכל רחבי הארץ ולספק בהם באופן מיטבי ומקצועי. (בשאר שעות היממה ניתן יהיה להשאיר תא קולי בשלוחה המתאימה).
אוהה אמרתי, אם כך זו אכן בשורת ענק, ויזמא טבא לחסידי ברסלב.
מזל טוב מזל טוב שאו ברכה בעמלכם. אין ספק כי הפרוייקט יייע בהפצת אור הצדיק בקיפות חרות להביא ולרוז גאולת עולמים.

וסיפור' מי יודע את כל הדברים שעברו על רבי נתן, מה עבר עליו, ובאלו נסיבות הוא כתב כל תורה וכל הלכה שלו, אלו דברים מדהימים! כל ברסלב מתחיה אצלי, אמנם למדתי הרבה ספרי רבינו לאורך השנים וברוך ה' הבנים שלי לומדים בשיבות ברסלב מצדיעות, אבל פה הכל עשיר, בהיר, שיטתי ומוסמן.
'בכלל, הכל כל כך יפה ערוך בטוב טעם ומוגש בגרפיקה מושקעת על דפי כרומה, והדבר הכי חזק זה העקביות הוא מופיע בכל חודש כמו שעון, אין מה לומר פשוט מתנה הדבר הזה מסיים ר' פנחס את המונולוג הארוך שלו כשהוא נרגש...
טוב, אני נרגש יחד עימו ונפעם לשמוע את הדברים כך מקוריים מבלי ראשון וחוזר לנושא שלשמו התקשרתי אליו..

אז איך הגעת לר' יעקב נתן?

זה הכל בזכות ר' אסף מזמר המפיץ היקר, הוא בכמה טלפונים ארגן לי הכל, מעכשיו יש כתובת ויש דרך איך להגיע אליו ולעוד הרבה אברכים חשובים, עכשיו אני שומע שהעמדתם לצורך כך מספר מיוחד עם אחראי שהולך לרכז את כל הנושא הזה אין ספק שזה יעשה מהפך בתחום, יהיה מגוון ונוכל גם לבחור את הסגנון והנושאים שאותם אנו רוצים ללמוד, ולקבל את האברך שמתמצא ביותר בתחום.

תתאר לי איך היה השיעור?

תראה הוא אומר, האנשים כאן הם לא 'קטלא קניא' הם די מכירים את תורת רבינו, חשבותי שהרב אנשין ידבר על תג הפסח ושבת הגדול אבל הוא הלך על הכיוון של 'שיחת חברים', דיבר בפשיטות על העניין של רבינו על ברסלב המקורית על ירושלים של מעלה הרבה שיחות יפות ומחזקות, אנשים נשארו עם טעם של עוד, היו רוצים לשמוע אותו שוב ושוב, קשה לו לצאת הרבה מחוץ לעיר אני לא רוצה ללחוץ אבל אנשים מאוד התפעמו אנשים אהובים שמדברים אליהם בגובה העיניים כדבר איש על רעהו לא כממשיע מגבור, הוא התאים לכולם לתיכונים

מישהו עם דוכן מאחורי הציון וחילק את הירחון הזה, אני רואה כתוב 'ירחון חסידי ברסלב' משהו לא מוכר, אני נכנס עם הירחון לציון ורוצה להשלים את הלימודים שלי, אבל פשוט נשאבתי אליו מאותו רגע עד שעזבתי את אומן, פשוט למדתי אותו ביסודיות, הכל שם נפלא אבל עולה על כולנו בעיני זה המדור 'בעקבי הצאן', הוא שיטתי מסודר ונוגע בכל הדברים הכי בסיסיים שלנו כחסידי ברסלב, הכל עם מקורות וציטוטים, אין דברים כאלו... היינו במתחם שלנו באומן קרוב ל-100 איש מרמלה והסביבה שם אנו עורכים את הסעודות יחד, הייתי יושב בשעות הפנאי כשסביבי איזה 15-20 בחורים 'מתקברים' ואנו עושים שיעור ב'בעקבי הצאן' ... מה אני יודע להגיד שיעורים? אבל ה'בעקבי הצאן' גילה לנו מי זה רבי נתן מי זה רבינו אי אפשר לתאר את זה...
'אני יכול לתאר לך את הצער שחשתי כאשר התברר לי כי השארתי את האבקשה' באומן ולא ארזתי

את אחד המשפיעים זה קורה פעם בהרבה מאוד זמן ואין לזה עקביות לאורך זמן...
ר' פנחס ממשיך... היו לי כיסופים גדולים להביא את הר"ר יעקב נתן אנשין לכאן... הכרתי אותו דרך המדור 'בעקבי הצאן' - הדף הירוק אני קורא לו... זה מדור שעשה אצלי שינוי עצום בכל התפיסה של תורת רבינו, ולטעמי צריכים לקבוע בו שיעורים תמידים כסדרם, הוא נתן לנו כלים, כמה שאתה חושב שלמדת כאילו לא למדת, שאלות שמבעבעות לך בתוך הפנימיות שלך מתורצות שם כבדרך אגב.

אז איך בכל זאת מתגברים על הקשיים ומייסדים שיעור איכותי ברסלבי. נקי?

ר' פנחס עוצר באמצע דבריו 'אני חייב לספר לך משהו' לא הכרתי את אבקשה עד לפני חצי שנה, רק בערב ראש השנה האחרון עמד

כבר כ-13 שנה דובר רבינו וזרח בו! קרוב למאה איש פוקדים אותו מידי שבוע ובהם אברכים ובעלי בתים כאשר כל אחד מתקרב ועובד את ה' בקצב שלו, הרוח החיה שם הוא ר' ימין אוהיון הי' שנטשא בעול החזקתו יחד עם שאר המתפללים, וכמו בכל מקום של אנשי שלומינו המקום הולך וגדל, יותר ויותר אנשים מתקרבים נוסעים לאומן ומגלים את אור רבינו הק' גם שם ברמלה במקלט...

ומתקיימים במקום שיעורים בתורת רבינו? 'תראה... נאנח ר' פנחס, לאורך השנים השתדלנו הרבה להביא משפיעים מאנ"ש, יש קושי גדול שנלווה לכל מהלך כזה, אין לך מספר טלפון... אין איך למצוא אותם... אתה יודע איך זה אצל אנ"ש הצדיקים... עוסקים בתורה ותפילה וחידושי תורה ואפילו פלאפון אין להם תמיד... וכשכבר מצליחים לדלג על כל המניעות ולהביא

ת ר' פנחס בן עזרא מבית הכנסת ברסלב ברמלה לשיחה בין ארגוני תפוחי האדמה לבין ניקיון המקור... השעה היא שעת ערב פסח עמוסה וגליון 'אבקשה' אותו הנכס מחזיקים בידכם עומד לרדת לרפוס בעוד 24 שעות אולם לא יכולנו לוותר על שמיעת רשמים מהשיעור הראשון של 'פרוייקט השיעורים'.

בית הכנסת ברסלב ברמלה יש דבר כזה?

כן בוודאי, 13 שנה כבר, מחייך ר' פנחס מעבר לקו. 'רמלה היא עיר שיש בה מגוון רחב של יהודים מכל הסוגים והמינים וגם בה כמו בעוד מאות מקומות ברחבי הארץ קיים בית הכנסת של רבינו, 'ברסלב רמלה' שמו, כמה פשוט ככה גדול... בית הכנסת שקיים במקלט מרווח עבר עליית ומורדות לאורך השנים, ועם כל זאת הוא קיים לטירובין

... "כי עֲתָה מִמְשֻׁמְשֵׁיוֹ וּבָאוּ יְמֵי פֶסַח הַחֹדֶשׁ, אֲשֶׁר לֹא הָיָה
מֵעוֹלָם; כִּי בּוֹדְאֵי יִתְתַקְּנוּ עֲתָה תְקוּנִים מִחֹדֶשׁ אֲשֶׁר לֹא
הָיָה מֵעוֹלָם, וְאִם מַעֲשֵׂינוּ אֵינָם עוֹלִים יָפֵה, הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ
עוֹשֶׂה אֶת שְׁלוֹ;

"וְחִסְדֵי הַשֵּׁם כִּי לֹא תִמְנֶנּוּ וְכוּ'. הַחֹדְשִׁים לְבִקְרֵים רַבָּה
אֲמוּנָתְךָ, בְּפֶרֶט בְּפֶסַח שֶׁהוּא רֹאשׁ לְחַגִּים, שִׁבְחָם עֶקֶר
הַתְּחִלָּה הַמִּזְחִין לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִגְדוֹל וְעַד קָטָן.
וְהַעֶקֶר - לְהַחֲוִסִים בְּצֶל נִקְדַּת הָאֱמוּנָה, אֲשֶׁר כָּל עֶסְקוֹ
לְעוֹרֵר וּלְחַדֵּשׁ שִׁכְלָנוּ וּמַחְנֵנוּ וְכוּ'.

"וַיֵּשׁ בְּלִבִּי עֲתָה הַרְבֵּה לְדַבֵּר בְּיָדְךָ, אֵל אֵי אֶפְשֶׁר עַל פְּנֵי
הַשְּׂדֵה, וְהַעֶקֶר — לְהֶאֱמִין בְּכָל זֶה, שֶׁבוֹדְאֵי יִתְחַדְּשׁוּ
חֲסִדִים נִפְלְאִים בְּחַג הַפֶּסַח הַזֶּה, הַבֹּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, כִּי
בְּכָל יוֹם מִתְחַדְּשִׁים הַחֲסִדִים, מִכָּל־שִׁכּוֹן בְּפֶסַח, שֶׁבוּ
יִצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּנִפְלְאוֹת עֲצוּמוֹת, וְאִזּוֹ נִתְחַדְּשׁוּ כָּל מַעֲשֵׂי
בְּרֵאשִׁית, וְכוּן נַעֲשֶׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה
נִפְלְאוֹת וְנִזְרָאוֹת מִחֹדֶשׁ, כִּי בְּכָל
דוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרִאוֹת
אֶת עֲצוּמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא וְכוּ'.

(עלים לתרופה רלח)

